

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut

ÕPETAJATE NÄGEMUS PRIVAATSUSEST SOTSIAALMEEDIAS

Magistritöö (30 EAP)

Sandra Räim

Juhendaja: Andra Siibak, PhD

Tartu

2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	9
1.1. Privaatsuse varajased käsitlused	9
1.2. Privaatsus digiajastul	11
1.3. Digitehnoloogiate kasutamine hariduses.....	12
1.4. Noorte internetisuhtluse omapärad.....	14
1.5. Õpetajate-õpilaste lävimine suhtlusportaalides	16
1.6. Uurimisküsimused.....	17
2. METOODIKA JA VALIM.....	19
2.1. Meetod	19
2.2. Valim.....	23
3. TULEMUSED	26
3.1. Õpilaste suhtlusportaalide kasutamine läbi õpetajate silmade	26
Põlvkondlikud erinevused	26
3.2 Privaatsuse defineerimine interneti ja sotsiaalvõrgustike kontekstis	28
Füüsilised piirid ja kontroll	28
Internet kui privaatsuse välistaja	29
3.3. Interneti tajumine avaliku ruumina	30
Internet kui avalik ruum	30
„Googeldamine“ kui tavaline infootsimise praktika	31
3.4. Õpetaja-õpilase vaheline lävimine suhtlusportaalides	33
Valikuline “sõbrastamine”	33
Suhtlusportaal kui võimalus jõuda noortele lähemale.....	34
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	36
4.1. JÄRELDUSED	36
Kuidas defineerivad õpetajad privaatsust interneti ja suhtlusportaalide kontekstis?	36
Kuivõrd tajuvad õpetajad internetti avaliku ruumina?	37
Kuidas suhtuvad õpetajad õpetaja-õpilase vahelisse suhtlusesse suhtlusportaalides?	38
Millisena näevad õpetajad oma õpilaste suhtlusportaalide kasutamist?	41
4.2. DISKUSSIOON.....	43
4.3. Meetodi ja valimi kriitika.....	45

4.4. Edasised uuringud.....	46
KOKKUVÕTE.....	47
SUMMARY	49
KIRJANDUS	50
ARTIKLI KÄSIKIRI	53
LISA 1. Intervjuu transkriptsioon	84
LISA 2. Intervjuu transkriptsioon	110
LISA 3. Intervjuu transkriptsioon	140
LISA 4. Intervjuu traksnriptsioon	170

EESSÕNA

Käesolev magistritöö on kirjutatud tavapärasest monograafiast veidi erinevalt, st. töö olulisima osa moodustab õpetajate suhtlusportaalidega seotud hinnanguid ja kogemusi kajastav eestikeelne eelretsenseeritav teadusartikkel, mõeldud avaldamiseks *Eesti Haridusteaduste Ajakirja* vabanumbris, mis ilmub 2014. aasta novembris.

Artikkel, mis hetkel kannab pealkirja "Õpetajate-õpilaste interaktsioon ja sisuloome suhtlusportaalides: õpetajate arvamused ja kogemused" koosneb töö eesmärgi ning teemat ja selle olulisust kajastavast sissejuhatuses, tehnoloogiliste muutustega seotud põlvkondlikke erinevusi, suhtlusportaalide iseloomu ja auditooriume ning õpetajate suhtlusportaalide kasutamist käsitlevast teoreetilisest ülevaatest, valimit ning andmete kogumise ja analüüsimise meetodit tutvustavast ülevaatest, intervjuukatketega illustreeritud tulemuste ja arutelu osast ning järelduste peatükist. Kuna artikkel saadeti töö autoritele veel teistkordseks parandamiseks ning retsensendid olid teinud ka soovitusi pealkirja täpsustamiseks, siis on artikli lõplik pealkiri veel lahtine. Sellises vormis töö kirjutamise kasuks otsustasin põhjusel, et nii saan kõrgel tasemel kaasa rääkida teemal, mida on Eestis vähe uuritud ning nii panustada teadussuuna uurimisse. Samuti pakkus eelretsenseeritava teadusartikli kirjutamine suurt väljakutset, kuna varem ei olnud ma teadusartikli kirjutamisega kokku puutunud.

Artikli eestikeelse resümee saatsime koos magistritöö juhendaja ja kaasautor Andra Siibakuga ajakirja 2013. a. oktoobri lõpus ning positiivne vastus resümee vastuvõtmise kohta saabus 2013. a. novembris. Detsembris alustasin artikli kirjutamisega pihta. Töökorraldus oli selline, et mina kirjutasin algselt kogu artikli valmis kõigi vajalike osadega ja saatsin siis juhendajale toimetamiseks. Artikli käsikirja saatsime ajakirja 2014. a. veebruaris ning vastus koos retsensentide hinnanguga saabus märtsis. Mõlemad retsensendid pidasid töö teemat oluliseks ja huvitavaks, kuid tõid välja mitmeid kitsaskohti, mis vajasisid täiendamist ja parandamist. Kuna artikli teoreetilise ülevaatega olid retsensendid suuremas osas rahul, siis keskendusin metoodika osa täiendamisele ja ümberstruktureerimisele, mis oli retsensentide silmis üheks oluliseks artikli murekohaks. Nende jaoks oli segane eelkõige andmeanalüüsi protseduur, mis oli sõnastatud liialt üldiselt ja vajab detailide lisamist. Kõige suurema ajaressursi võttis retsensentide soovitude järgi tulemuste ja arutelu ühendamine, mis eelnevalt oli esitatud kahe erineva peatükina, et muuta artikkel sisukamaks. Retsensendid leidsid, et artiklisse oleks vaja juurde tuua analüüsi sügavust

ning tegid ettepaneku ühendada tulemuste ja arutelu peatükid. Samuti lisasin eraldi järelduste osa, kus võtsin kokku olulisimad uuringutulemused ja tegin soovitusi teema edasiseks uurimiseks. Seejärel toimetas juhendaja ja kaasautor Andra Siibak artiklit ka ise ja aprilli keskel saatsime parandatud artikli uuesti ajakirja. Mais saadeti ajakirjast artikkel veelkord tagasi, kuna retsensendid leidsid, et nii meetodi kui ka tulemuste ja arutelu osa vajab veel ülevaatamist ja täiendamist. Retsensentide kommentaaride ja ettepanekute taustal kirjutasin ümber andmete analüüsi meetodi ja asendasid põhistatud teooria ja vertikaalanalüüsi kombinatsiooni kvalitatiivse sisuanalüüsi kirjeldusega, kuna retsensentide hinnangul ei rakendatud analüüsis piisavalt põhistatud teooria üldisi põhimõtteid. Kuna põhistatud teooria kasutamise põhiliseks põhjenduseks oli andmete kodeerimisprotsess, siis nõustusin retsensentidega, et pigem oli siiski tegemist kvalitatiivse sisuanalüüsiga. 26. mai seisuga on artikkel juhendaja Andra Siibaku käes toimetamisel ning parandatud artikli ajakirja saatmise tähtajaks on 28. mai 2014. Seega ei ole siinses magistritöös esitatud artikli lõplik versioon.

Nimetatud artiklit raamistab magistritöös esitatud katusartikkel, et anda teemaga seotud laiem teoreetiline ülevaade ja tuua sisse olulised, kuid artiklis mitte kajastatud teoreetilised ja empiirilised seisukohad. Katusartikkel on üles ehitatud tavapärasele magistritöö ülesehitusele vastavalt ning koosneb teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest, meetodi ja valimi kirjeldusest, tulemustest, järelduse ja diskussiooni peatükist ning kokkuvõttest. Vältimaks dubleerimist, on tulemused esitatud lühidalt ja kokkuvõtlikult ning ülevaade on antud ka tulemustest, mida artiklis ei kajastatud. Katusartikkel ja eelretsenseeritav artikkel on teineteist täiendavad ning eeldavad paralleelset lugemist saamaks uuringust põhjalikku ülevaadet. Diskussiooni ja järelduste osa eesmärgiks on asetada uuringutulemusi veidi laiemasse ühiskondlikku konteksti, kui seda on tehtud eelretsenseeritava artikli puhul ja tuua sisse arutelu antud artiklist välja jäänud teemade kohta.

Artikli kaasautoriks on minu juhendaja, TÜ ühiskonnateaduste instituudi meediauuringute vanemteadur Andra Siibak, kes minu varasema teadusartikli kirjutamise kogemuse puudumise tõttu on artikli parandamisse ja täiendamisse panustanud ohtralt aega ja kogemusi. Siinkohal soovin Andra Siibakut südamest tänada kannatlikkuse, abi ja nõuannete eest, mis magistritöö kirjutamisele äärmiselt palju kaasa aitasid.

Samuti soovin tänada retsensent Maria Murumaa-Mengelit, kes andis töö täiustamiseks mitmeid häid ja konstruktiivseid ideid.

Samuti soovin tänada intervjuudes osalenud õpetajaid ja abistajaid intervjuude kokku leppimisel, sest ilma nendeta ei oleks magistritöö valmimine kuidagi võimalik olnud.

SISSEJUHATUS

Privaatsuse küsimus on digiajastul muutunud äärmiselt oluliseks. Helen Nissenbaum (2010) ütleb, et inimesed puutuvad tänapäeval iga päev kokku erinevate tehnoloogiliste seadmetega, mille eesmärgiks on märgata ja jälgida inimesi ning nende tegemisi. Digiajastule enam kui iseloomulik on ka suur internetikasutus - inimesed elavad oma elu veebis, külastades kodulehekülgi, „googledades“ kõike, mis vähegi huvitav tundub ja konstrueerides oma identiteeti suhtlusportaalides. Solove'i (2004) järgi on internetil aga igavene mälu, mis salvestab kõik inimeste väiksemadki toimetamised ning internetist informatsiooni ära kustutamine on näiline. Tekib küsimus, kuidas saab tänapäeval üldse rääkida privaatsuse olemasolust, kui interneti ja sotsiaalvõrgustike kasutamine on muutunud niivõrd tavapäraseks praktikaks. Simitis (2011) leiab, et kuna kaasaegset ühiskonda iseloomustab suurenenud ligipääs isiklikele informatsioonile, ei olegi tänapäeval enam asjakohane käsitleda privaatsuse mõistet läbi neutraalsete üldistuste, vaid diskussiooni privaatsuse tähenduse üle mõjutab nii poliitiline kui sotsiaalne taust ning mure privaatsuse säilitamise üle ei ole enam ühe inimese konkreetne probleem, vaid see arutelu puudutab tänapäeval paljusid. Tänapäeval, kui inimestel on niivõrd palju erinevaid viise enese kohta infot jagada, võib öelda, indiviidi enda privaatsus on rohkem kui kunagi varem tema enda kaitsta. Privaatsusega seotud riskidele on eriti vastuvõtlikud lapsed ja teismelised, kes neid riske päris hästi ei taju ega mõista muuhulgas ka suhtlusportaalide auditooriumi tegelikku suurust (Kupiainen et al. 2012; Siibak & Murumaa 2011). Livingstone (2009) ütleb lapsi ja teismelisi ajendab internetti kasutama eelkõige sotsiaalsete suhete loomise ja säilitamise ning oma identiteedi väljendamise võimalus. Nii suhete loomise kui identiteedi väljendamise üheks osaks on kindlasti sellise informatsiooni avaldamine, mida võiks pidada personaalseks ja privaatseks. Rääkides sotsiaalvõrgustikest, et taju teismelised ehk nii hästi, et Facebooki „sõprade“ hulgas ei ole tegelikult kõik nende sõbrad selle otseses tähenduses. Kontaktide hulka võivad kuuluda muuhulgas ka nende vanemad, sugulased ja õpetajad, keda Marwick ja Boyd (2010) nimetavad „košmaarseteks lugejateks“. Tuleb tõdeda, et tegelikult ei pruugi sotsiaalvõrgustike avalikku iseloomu alati mõista ka täiskasvanud, sh. õpetajad. Mitmetes uuringutes (Hart ja Steinbrecher 2011, Olsen *et al.* 2009) on selgunud, et ka õpetajate suhtlusportaalide kasutamine ei pruugi olla eeskujulik, sest suurel hulgal kasutajaprofiilidelt on leitud erinevat ebasobivat sisu.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks ongi uurida, millised on keskkooli õpetajate arusaamad privaatsusest internetiavarustes ja suhtlusportaalides kitsamalt ning millised on õpetajate arvamused ja kogemused suhtlusportaalides seoses nende oma õpilaste sisuloomepraktikatega. Kuna õpetajatele on ühiskonnas omistatud kasvatajate ja eeskujude roll, siis on huvitav uurida just seda, millised on õpetajate endi kasutuspraktikad ning millised on nende seisukohad privaatsuse ja suhtlusportaalide suhtes võttes arvesse digiajastu eripärasid ja noorte vähest privaatsustaju.

Samuti on aina rohkem hakatud rääkima vajadusest integreerida sotsiaalmeediat õppeprotsessidesse, et tavapärased klassiruumi õpiteminikad ei võimalda ära kasutada õpilaste tehnoloogilisi oskusi ja teadmisi (Hansford ja Adlington 2008), ning ei vasta sellele, kuidas kaasaegsed koolinoored tegelikult informatsiooni saada armastavad ja seda hiljem töötlevad (Prensky 2001).

Magistritöö koosneb kahest suuremast osast – eestikeelsest artiklist, mis peaks ilmuma *Eesti Haridusteaduste Ajakirja* 2014. aasta novembri erinumbris ja seda raamistavast katusartiklist. Katusartikkel koosneb neljast suuremast peatükist: antud on ülevaade teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest, kirjeldatud on andmekogumise ja andmete analüüsimise meetodeid ning valimit, samuti on esitatud tulemused, kuid lühidalt ka kokkuvõtlikult, kuna osa tulemustest on esitatud juba eestikeelses eelretsenseeritavas artiklis ning viimaseks suuremaks osaks on järelduste ja diskussiooni peatükk, kus on uurimistulemuste üle arutatud teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade baasil.

Käesolev magistritöö valmis Eesti Teadusagentuuri poolt finantseeritava personaalse uurimisprojekti "Privaatsuse ja avalikkusega seotud tähenduste ja kogemuste muutus tehnoloogiast küllastunud ühiskonnas" (PUT44) toel.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Antud peatükis on ära toodud teoreetilised ja empiirilised lähtekohad, mis suures osas on eestikeelsest artiklist välja jäänud, kuid on analüüsi seisukohast väga olulised.

1.1. Privaatsuse varajased käsitlused

Vaatamata sellele, et erinevad autorid on viimase nelja kümnendi jooksul seostanud privaatsuse definitsiooni selliste mõistetega, nagu „intiimsus“ ja „salatsemine“ (*secrecy*) ning muuhulgas defineerinud privaatsust kui kontrolli informatsiooni üle, on tegelikkuses privaatsuse defineerimine osutunud keeruliseks ülesandeks, kuna tegemist on väga mitmedimensioonilise ja mitmetähendusliku mõistega (Solove 2011). Privaatsuse kontseptsioon mõistmiseks ei piisa Solove'i (2011) järgi mitte ainult privaatsuse defineerimisest vaid rääkida tuleb ka selle väärtusest (*value*) teiste väärtuste kõrval.

Margulise (2003) järgi on viimaste aastakümnete olulisimateks privaatsuse mõiste käsitlejateks olnud Westin (1967) ja Altman (1975), kuna nende töö on olnud aluseks mitmele järgnevale teoreetikute põlvkonnale. Margulis (2003), kes kas ise tunnistab, et on saanud innustust mõlema autori teooriatest, leiab, et Westini privaatsusteooria kõnetab erinevaid viise, kuidas inimesed saavad ennast kaitsta limiteerides teiste inimeste ligipääsu endale. Westin (1968: 7) ise defineerib privaatsust kui „indiviidide, gruppide või institutsioonide õigust otsustada, millal, kuidas ja millisel hulgal informatsiooni nende endi kohta teistele kommuniqueeritakse“. Ta lisab definitsioonile ka sotsiaalse dimensiooni, mille järgi võib privaatsust defineerida kui „vabatahtlikku ja ajutist ühiskonnast eemaletõmbumist füüsiliste või psühholoogiliste vahendite abil kas üksindusse või intiimsesse gruppi, või kui anonüümsuse säilitamist suurema grupi koosseisus“ (ibid.). Lisaks sellele on Westin kirjeldanud nelja individuaalse privaatsuse olekut, mis tähistavad privaatsuse eesmärkide saavutamist (Margulis 2003):

- 1) Üksildus (*solitude*) – indiviid on grupist eraldatud ja teda ei jälgita;
- 2) Intiimsus (*intimacy*) – situatsioon, kus indiviid on osa väikesest grupist, mida iseloomustab lähedane ja pingevaba suhe kahe või enama indiviidi vahel;

3) Anonüümsus (*anonymity*) – inividid ei ole avalikus kohas viibides ja tegutsedes identifitseeritav ning ta ei oota, et temalt eeldataks samasugustele käitumise ja rolli reeglitele allumist, nagu eeldavad tema tuttavad;

4) Tagasitõmbumine (*reserv*) – on osa igasugustest interpersonaalsetest suhetest ja väljendab indiviidi valikuvabadust informatsiooni varjata või avaldada. (Westin 1968)

Sarnaselt Westinile on ka Altmani privaatsusteoorias olulisel kohal sotsiaalne interaktsioon, millest tulenevalt on privaatsus oma olemuselt sotsiaalne protsess (Margulis 2003). Lisaks sellele tuleb Altmani teooria kohaselt privaatsuse psühholoogiliste aspektide mõistmiseks analüüsida inimeste füüsilist keskkonda, sotsiaalset ümbrust ja sotsiaalsete nähtuse ajalist loomust (Altman 1990, viidatud Margulis 2003: 419 kaudu). Kolmanda olulise aspektina tuleb mõista, et privaatsus kui nähtus on kultuuriline universaal ehkki selle psühholoogilised ilmingud on kultuurispetsiifilised (Altman 1975, viidatud Margulis 2003: 419 kaudu). Privaatsust kui kultuurilist universaali on käsitlenud ka DeCew (1997), kelle sõnul rakendavad inividid peaaegu igas ühiskonnas privaatsuse säilitamiseks teatud praktikaid. Olgugi, et soov privaatsuse järgi peetakse kultuurideüleseks nähtuseks, ütleb Westin (1968), et tegelikult ei ole indiviidide soov privaatsuse järgi aga kunagi absoluutne, sest osalemine ühiskondlikes tegevustest eeldab lävimist teiste indiviididega ning tahes-tahtmata avaldatakse suhtlemisprotsessis enese kohta ka personaalset informatsiooni.

Pöördudes tagasi Altmani (1975) privaatsuse käsitluse juurde, on oluline välja tuua, et selles käsitluses on privaatsusel viis omadust: 1) privaatsus on seotud dünaamilise interpersonaalsete piiride kontrollimisega ehk inimeste avatust ja suletust mõjutavad nii sisemised kui välised tegurid; 2) eristada saab tegelikke ja soovitud privaatsuse tasandeid; 3) privaatsus on mittemonotoonne, st. võimalikud on erineva tasemega privaatsusastmed: optimaalne, liiga vähe, liiga palju; 4) privaatsus on kahesuunaline, st. mõjutatud teiste poolt; 5) privaatsust on võimalik analüüsida nii indiviidi kui grupi kontekstis (Margulis 2003).

Kokkuvõtlikult on nii Westini (1967) kui Altmani (1975) teoreetilistes lähenemistes palju ühiseid jooni. Esiteks vaatlevad mõlemad privaatsust kui enesele juurdepääsu reguleerimist või kontrollimist, mõlemad kirjeldavad privaatsust kui mittemonotoonset funktsiooni ja on seisukohal, et tegemist on kultuurilise universaaliga ning kehtib indiviidi ja gruppide puhul (Margulis 2003).

Margulis (ibid.) on siiski välja toonud, et Altmani teooria on laiahaardelisem ning sobib katuseks kitsamatele teooriatele, mis lähenevad privaatsusele eelkõige kui informatsiooni ja selle leviku kontrollimisele, nagu teeb seda Westini privaatsusteooria.

Klassikalistele teoreetikutele vaidleb vastu aga Solove (2011), kes leiab, et privaatsust on erinevate teoreetikute poolt käsitletud ühest küljest liialt kitsalt või vastupidi liiga laialt. Solove (2011) on privaatsuse käsitlused kokku võtnud kuue kontseptsiooni alla, mis viitavad privaatsuse saavutamise vahenditele või privaatsuse enese eesmärkidele ega ole teineteisest lahusolevad:

- 1) õigus olla üks;
- 2) võime kaitsta ennast soovimatu tähelepanu eest;
- 3) teatud informatsiooni varjamine teiste isikute eest;
- 4) võime omada kontrolli isikliku informatsiooni üle;
- 5) isiku personaalsuse, individuaalsuse ja väärikuse kaitse;
- 6) kontroll selle üle, kas teistel on ligipääs isiku lähedaste suhetele või intiimsetele eluaspektidele.

Kui Solove (2011) toob aga välja, et need kuus kontseptsiooni on kas liiga spetsiifilised või liialt üldised, siis Simitis (2011) ütleb, et olulise ühiskondliku muutuse tõttu, so. suurenenud ligipääs isiklikule informatsioonile, ei olegi tänapäeval enam asjakohane käsitleda privaatsuse mõistet läbi neutraalsete üldistuste, vaid diskussiooni privaatsuse tähenduse üle mõjutab nii ühiskonna poliitiline kui sotsiaalne taust..

1.2. Privaatsus digiajastul

Viimase paarikümne aasta jooksul on arvutipõhised digitaalelektronilised tehnoloogiad suurendanud oluliselt inimeste võimu informatsiooni üle ning küberruumist on saanud uus personaalse informatsiooni kogumise allikas, kuna internet on teinud andmete kogumise ja vahetamise oluliselt lihtsamaks (Nissenbaum 2010, Solove 2004). Simitis (2011) ja Nissenbaum (2010) leiavad, et tänapäeval on jälgimistegevused (*surveillance*) muutunud rutiinseteks praktikateks vahendatuna erinevate seadmete poolt, millega inimesed oma igapäevaelus pidevalt kokku puutuvad. Nissenbaumi (2010) järgi ei ole huvi teiste inimeste tegemiste vastu sotsiaalses tegevuses uus nähtus, kuid just digitaalse meedia areng on kaasa toonud tehnoloogiliselt

vahendatud monitoorimise suure kasvu. Kuigi tehnoloogia kiire areng on viinud diskussiooni privaatsuse olemuse üle suunda, kus aina enam väidetakse, et privaatsus on muutunud justkui luksuseks, siis Posner (2011) väidab, et nõ. "eluterve" nuhkimine on ajendatud ratsionaalsest huvist mõista paremini oma sõpru ja on sotsiaalse suhtluse igapäevaosaks. Kuigi internet ja eriti sotsiaalmeedia on infokogumise muutnud äärmiselt lihtsaks, siis Nissenbaumi (2010) järgi käib *online* keskkonnas tegutsemisega kaasas paradoks, mille järgi on indiviidil võimalik sotsialiseeruda ja koguda informatsiooni teiste kohta oma kodu privaatses õhkkonnas, kuid teiselt poolt võimaldab see ka tema enda tegevuste monitoorimist ja jälgimist. Solove (2004) lisab, et indiviidid, nõ. elades oma elu internetis, loovad endast igavese kõikjale sügavustesse tungiva jälje, kuna peaaegu kogu nende „interneti elu“ salvestatakse peensusteni ja arhiveeritakse ning veebipostituste kustutamine või informatsiooni muutmine kodulehel ei tähenda, et see informatsioon oleks tegelikkuses kuskile kadunud. Seega ei ole mure privaatsuse säilitamise üle enam ühe inimese konkreetne probleem, vaid see arutelu puudutab tänapäeval personaalsete andmete massilise kogumise tõttu väga paljusid, nagu leiab Simitis (2011). Elusündmuste aina suurem digitaliseerimine suurendab ligipääsu privaatsfäärile mitte ainult ruumis vaid ka ajas ning internetiajastul võib indiviidi minevik või põgusad seigad minevikust muutuda kõigile kättesaadavaks (Chander 2010) ja Google'i otsingumootoriga kiiresti leitavaks (Solove 2007).

Elusündmuste digitaliseerumisele aitab muuhulgas kaasa suhtlusportaalide suur populaarsus. Nende olulisust inimeste igapäevaelus ilmestab hästi Clara Shih (2011), kelle sõnul on praegusel ajajärgul toimumas sotsiaalse veebi (*social Web*) revolutsioon ning internetikasutamises oleme jõudnud Facebooki ajastusse. Sotsiaalvõrgustike „sissetungi“ inimeste igapäevategemistesse iseloomustab ilmekalt ka Shihi (2011) märkus, et sotsiaalvõrgustiku konto loomine ei pruugi olla indiviidi enese soov, kuid ta võib olla selleks sunnitud - näiteks kui ta töötab organisatsioonis, mille sihtrühmad veedavad oluliselt aega Facebookis.

1.3. Digitehnoloogiate kasutamine hariduses

Kuna tänapäeva kooliõpilased on koos digitaalsete tehnoloogiatega üles kasvanud, siis tundub igati õigustatud, et neil tehnoloogiatel on oma kohta ka hariduses. Siiski jäävad ka hariduslikus kontekstis püsima needsamad probleemid ja ohud, mis iseloomulikud tehnoloogia poolt vahendatud suhtlusele tavalises sotsiaalses suhtluses, sh. privaatsuse küsimus.

Vasbo et al. (2014) on toonud välja, et uued interneti kasutamise vormid, sh. suhtlusportaalid, on teinud vajalikuks liikuda traditsioonilisest tehnilistele oskustele keskenduvatest IKT uuringutest järgmisele tasemele, sest uuringud sotsiaalmeedia kasutamisest hariduslikus kontekstis on hetkel veel lapsekingades. Seda vajadust paistab näitavat ka Prensky (2001) väide, et tänapäeva haridussüsteem ei toeta tänapäeva noorte hariduslikke vajadusi, kes mõtlevad ja töötlevad informatsiooni oluliselt teismoodi kui varasemad generatsioonid. Sellise muutuse on Prensky (2001) hinnangul kaasa toonud digitaalsete tehnoloogiate muutumine noorte igapäevaelu lahutamatuks osaks. Seetõttu peab ta kaasaegse hariduse üheks suurimaks probleemiks põlvkondlikest erinevustest tingitud põhimõttelist lahknevust, kus õpetajad ei taba ära, milliste tehnoloogiliste abivahenditega on kõige efektiivsem tänapäeva koolinoorte tähelepanu köita ja millised on nende õppeprotsessi eripärad (ibid.). Sarnaselt on tõdenud Hansford ja Adlington (2008), et tavapärased klassiruumi õpiteminikad ei võimalda ära kasutada õpilaste tehnoloogilisi oskusi ja teadmisi

Seni tehtud uuringutest nähtub, et õpetajate suhtumisi on mitmesuguseid. Ühest küljest on leitud, et õpetajad näevad infotehnoloogilisi võimalusi pigem abivahenditena, mitte eraldi õppevahendina (Ilomäki 2011, viidatud Vasbo 2014: 111 kaudu), teisalt on täheldatud, et õpetajad kasutavad näiteks sotsiaalmeediat õpilaste õppetöösse kaasamiseks (Rinaldo, Tapp, & Laverie 2011, viidatud Vasbo 2014: 111 kaudu). Uuringud on näidanud, et suhtlusportaalide teatud mõttes õpikeskkonnana kasutamine toimub ka õpilaste endi initsiatiivil. Näiteks on Erjavec (2013) Sloveenia algklassiõpilaste hulgas läbi viidud uuringust järeldanud, et õpilased kasutavad Facebooki oma kontaktide käest kooli ja õppetööga seotud informatsiooni hankimiseks ning õppetööga seotud rühmakohtumiste organiseerimiseks. Vercic ja Vercic (2013) on sotsiaalmeedia kasutamist hariduslikel eesmärkidel täheldanud ka tudengite hulgas, kellest koguni 61% (N=308) pidasid oluliseks saada loengute kohta informatsiooni just sotsiaalmeedia kaudu.

Lisaks suhtlusportaalidele on uuritud ka Twitteri integreerimist koolitöösse. Näiteks on van Vooren ja Bess (2013) leidnud, et Twitteri kasutamine võimaldab tutvustada noortele sotsiaalvõrgustike kasutamise eetilisi aspekte ja edendada õpetajate professionaalset arengut. Sarnaselt Prensky (2001) ning Hansfordile ja Adlingtonile (2008) on ka Vooren ja Bess (2013) seisukohal, et õpetajatele tuleb õpetada sotsiaalmeedia kasutamist, et seda kasutataks õppetöös

ning juhendada neid tehnoloogilise etiketi õpetamisel ja tehnoloogiaid integreerivate tundide väljatöötamisel.

1.4. Noorte internetisuhtluse omapärad

Livingstone'i (2009) järgi motiveerib lapsi ja teismelisi interneti kasutama eelkõige kommunikeerumise võimalus, st. sotsiaalsete suhete loomise ja säilitamise ning oma identiteedi väljendamise võimalus. Suhtlusportaalid on identiteediloomes aga Livingstone'i (2009) sõnul eriti tähelepanuväärsed, kuna need ühendavad endas e-posti, sõnumite saatmise, veebilehe loomise ja fotoalbumid ning võrreldes nii mõnegi *online* suhtlusvahendiga, avaldatakse sotsiaalvõrgustikus enese kohta palju rohkem isiklikku informatsiooni.

Laste ja teismeliste internetikasutust iseloomustab veel eksperimenteerimine uute identiteetidega ja konfidentsiaalse nõu otsimine isiklikele probleemidele, kuid eelkõige otsivad nad võimalust suhelda eakaaslastega segamatult ja teise „silme alt“ ära olles (Livingstone 2009). Suhtlusportaalide puhul võib „silme alt“ ära olemise saavutamine osutada aga keeruliseks, kuna boydi (2010) järgi on suur osa kasutajatest valmis oma kontaktide hulka lisama kõiki, keda peetakse oma sotsiaalse ringkonna osaks. Kuigi võimupositsioonil olevate indiviidide lisamise suhtutakse ettevaatlikkusega, siis on tõenäoline, et noored lisavad kontaktide hulka ka „košmaarseid lugejaid“ (Marwik & boyd 2010), nagu õpetajad ja vanemad, mis võib sotsiaalses kontekstis osutada üsnagi riskantseks.

Livingstone (2009) leiab, et veel üheks põhjuseks, miks tehnoloogiliselt vahendatud suhtlus on noorte hulgas populaarne, on kontrolli enda käes hoidmise võimalus, seda näiteks piinlike olukordade tekkimise puhul – kui teismeline tunneb, et ta on vestluses kontrolli kaotamas, saab ta lihtsalt vestlusest lahkuda. Lisaks kontrolli hoidmisele on laste ja teismeliste jaoks internetisuhtluse üheks plussiks ka mänguline aspekt – võimalus avaldada ühele indiviidile ühesugust ja teisele teistsugust informatsiooni, liikumine avalikust jututoas privaatsesse jne (ibid.). Probleemiks võib aga osutada intiimsuse ja privaatsuse piiride tajumine, sest kui füüsilises maailmas saab piire luua füüsilise kaugusega, näiteks ukse kinni panemisega või rollide eristamisega, siis *online* keskkonnas kipuvad piirid muutuma seoses interaktiivsete vahendite laialdase levikuga, mille tõttu hägustub võime eristada *online* ja *offline* maailma (ibid.).

Privaatsusega on otseselt seotud suhtlusportaalid, sest esile kerkivad küsimused, mida postitada, mis peaks jääma silmast-silma suhtluse jaoks, mida teha nähtavaks kõigile, mida „sõpradele“ jne. (Livingstone 2009). Sealjuures ei ole suhtlusportaalid nende küsimuste suhtes sugugi neutraalsed, sest konto loojat kutsutakse ennast presenteerima läbi mitmete multimodaalsete võimaluste alustades fotode ja videote postitamisest ning lõpetades erinevatesse gruppidesse kuulumisega. Suhtlusportaalid tunduvad aga olevat ideaalseteks sotsialiseerumispaiakadeks just noorte jaoks, kuna Livingstone'i (2009) järgi on laste ja teismeliste eripäraks see, et tegelikkuses soovivad nad harva, et nende info oleks privaatne, pigem tahavad nad kontrollida seda, kes ja kui palju nende kohta teab (ibid.). Näiteks Lenhart ja Madden (2007) täheldasid Ameerika noorte hulgas läbi viidud uuringus, et vanemad teismelised (15-17) postitavad suhtlusportaalides rohkem personaalset informatsiooni kui nooremad teismelised. Samas selgus uuringust, et teismeliste seisukohad privaatsuse ja isikliku informatsiooni avaldamise kohta varieeruvad ja sõltuvad mitmetest asjaoludest ning isiklikest kogemustest suhtlusportaalides (ibid.). Kuigi üldiselt on uurijad jõudnud noorte internetikasutust analüüsidest seisukohale, et neil puudub privaatsustunne ja nad ei taju riske, mis kaasnevad isikliku informatsiooni väärkasutamisega ega taju sotsiaalmeedia tegelikkude auditoriumi suurust (Kupiainen et al. 2012; Siibak & Murumaa-Mengel 2011), siis ütleb boyd (2011), et küsimus ei ole niivõrd privaatsustaju puudumises, kui noorte privaatsuse definitsioonide suures varieeruvuses. Ka noorte suhtlusportaalide kasutuspraktikad sõltuvad sellest, kuidas nad tõlgendavad sotsiaalseid situatsioone ja nende suhtumisest avalikkuse ja privaatsuse küsimusse (ibid.). Muuhulgas on boyd (2008) jõudnud järeldusele, et noorte hinnangul on privaatsuse puhul oluline nii sotsiaalse situatsiooni kui ka infovoolu kontrollimise võimalus, kuid kahjuks ei suuda teismelised tihtipeale erinevates olukordades kontrolli haarata, eriti juhul kui tehnoloogia neilt kontrolli nõ. jõuga käest ära võtab. Näiteks on boyd (ibid.) täheldanud, et noored peavad nende suhtlusportaalidelt leitava sisu avalikku eksponeerimist privaatsuse rikkumiseks, seevastu täiskasvanud on seisukohal, et kuna sellele infole on paljudel võimalus kergesti ligi pääseda, siis tajutakse seda avaliku informatsioonina.

Noorte privaatsuse tajumisega seotut on oma magistritöös uurinud Egle Oolo (2012), kes võttis uurimise alla Eesti 13-16 aastaste noorte kasutatavad privaatsusstrateegiad veebiauditooriumiga suheldes. Uuringust selgus, et kui blogisid peeti üksmeelselt avalikeks kanaliteks, siis Facebooki osas jäädi lahkarvamusele. Ehkki noored olid teadlikud, et neid jälgivad suhtlusportaalides lisaks eakaaslastele ka õpetajad, vanemad ja sugulased, jõudis Oolo (2012) järeldusele, et see ei muuda

noorte käitumist suhtlusportaalides tegelikkuses tagasihoidlikumaks, kuna teadete koostamisel peetakse eelkõige silmas ühte kindlat sihtgruppi ehk „ideaalseid lugejaid“. Samas selgus uuringust, et noored kasutavad privaatsuse säilitamiseks mitmeid tehnikaid, nagu privaatsussätete rakendamine, veel rohkem aga enesetsensorlust ja sotsiaalset stenograafiat ehk mitmetähenduslike sõnumite saatmist (ibid.). Sotsiaalse stenograafiaga on oma magistritöös kokku puutunud ka Maria Murumaa (2010), kes leidis, et noorte arvates postitatakse salasõnumeid Facebookis palju ning intervjueeritud noored tunnistasid, et saadavad sellised sõnumeid ka ise meelsasti. Sellisteks sõnumiteks on näiteks kitsale sõprusringkonnale mõeldud ja ühisest kogemusest tulenevad naljad või ühele inimesele suunatud salasõnum vastastikuse sümpaatia kohta (ibid.).

1.5. Õpetajate-õpilaste lävimine suhtlusportaalides

Kui õpetaja ja õpilane Facebookis „sõbraks“ saavad, on neil mõlemal juurdepääs teineteise personaalsele informatsioonile, mis Begovici (2011) järgi ei pruugi õpilase-õpetaja vahelistele suhetele kahjustavalt mõjuda, vaid võib olla hoopis kasulik. Mazer et al. (2007) järgi võivad õpilased tajuda õpetaja Facebooki kasutust kui katset mõista kaasaegset õpilaskultuuri. Samas võib õpetaja Facebookis toimetamisega tekitada olukorra, kus õpilased tunnevad, et õpetaja on käitunud ebasobivalt, mis võib kahjustada tema tõsiseltvõetavust õpilaste silmis (ibid.). Näiteks leiab Mikulec (2012), et eelkõige just alles õpetajatena tööle asunud võivad tajuda, et õpilastega sideme loomiseks peavad nad esitlema ennast „lahedana“, millele Facebookis suhtlemine kaasa aitab. Samuti on Miculeki (2012) arvates tõenäoline on, et keskkooli õpetajad on seotud ka erinevate koolisiseste õpilasarühmade ja-meeskondadega, mistõttu võivad suhtlusportaalid tunduda neile efektiivse suhtlusvahendina.

Mazer et al. (2007) uuringus osalenud bakalaureusetudengid leidis, et õppejõudude suhtlusportaaali kontrol ei tohiks olla ebasobiva sisuga materjali, kuna sellise info postitamist ei peetud professionaalseks käitumiseks. Malesky ja Peters (2012) leidsid aga, et tudengid võivad tajuda suhtlusportaalet paigana, kus nad saavad ennast nõ. vabalt tunda, mistõttu võib õppejõupoolne kontokülastus mõjuda privaatsuse rikkumisena.

Veel leidis Mikulec (2012), kes uuris õpetajaks õppivate tudengite hinnanguid seoses suhtlusportaalide kasutamisega, et enamik neist olid teadlikud võimalikest eetilistest probleemidest, mida õpetajate Facebooki kasutamisega seostatud on ja rohkem kui pooled 68

õpetajaks õppivast tudengist leidis, et keskkooliõpetaja võib omada kontot, kui ta säilitab oma professionaalsuse, st. rakendab privaatsussätteid, ei postita ise ega luba ebasobiva sisu postitamist oma kontole ega lisa kontaktide hulka oma õpilasi (ibid.). 38% uuringus osalenutest leidis, et sotsiaalvõrgustiku kaudu on sobilik õpilastega suhelda vaid juhul kui nad hoiavad oma isiklikku ja ametiga seotud Facebooki lehekülge teineteisest lahus. Samas, nägid Facebooki kui tööriista tuletamaks õpilastele meelde koduseid ülesandeid ja vastamaks õpilaste küsimustele nende kohta väljaspool kooli (ibid.).

Vadrevu (2011) täheldas Singapuri keskkooliõpetajatega läbi viidud intervjuudes, et õpetajad võtavad õpilastega suhtlusportaalides suheldes enesele mitmeid erinevaid rolle, nagu abistaja (*facilitator*), sõbralik mentor või mitte-sekkuja. Abistaja rollis annab õpetaja õpilastele võimaluse eneseväljendamiseks, näiteks luuakse koos õpetaja kontol luuletusi, mille puhul tõstatas Vadrevu aga küsimuse, kuidas võib taoline mõjuda õpilastele, kes ei ole õpetaja kontaktilis ja on seega ühistest tegevustest kõrvale jäetud (ibid.). Sõbraliku mentori rollis olev õpetaja ei nõua õpilastelt rangete reeglite järgimist, vaid püüab luua võrdväärset ja usalduslikku suhet; mitte-sekkujast õpetaja leiab aga, et õpilastel peab olema eneseväljenduseks koht ilma õpetajate sekkumise ja noomimiseta (ibid.).

Eesti kontekstis on õpilaste-õpetajate lävimist suhtlusportaalides uuritud vähe. Välja saab tuua vaid Kädli Rooste (2013) magistritöö „Algklassiõpetajate ja -õpilaste suhtlustrendid Facebookis: õpetajate kogemused“. Rooste uuringust selgus, et õpetajad eelistavad suhtlusportaalides hoida distantsti, kuna seda peetakse pigem tööväliseks keskkonnaks ning initsiatiiv suhtluseks tuleb pigem õpilaste poolt. Veel järeltas Rooste (2013) oma magistritöös, et distantsti hoidmine on õpetajate jaoks üheks võimaluseks hoida kinni oma õpetaja rollist, mida peeti oluliseks säilitada ka suhtlusportaalides.

1.6. Uurimisküsimused

Magistritöö eesmärgiks on uurida, millised on keskkooliõpetajate arusaamad privaatsusest sotsiaalvõrgustikes ja internetikäitumise puhul laiemalt. Uurimise alla tulevad teemad, nagu inimeste arusaamade muutumine privaatsusest seoses interneti ja sotsiaalvõrgustike laialdase levikuga, personaalse info otsimine „googeldamise“ teel ja Facebookist, õpetaja-õpilase suhtlus

sotsiaalvõrgustikes ja õpilaste käitumispraktikad Facebookis. Nende teemade uurimiseks olen püstitanud neli suuremat uurimisküsimust.

1. Kuidas defineerivad õpetajad privaatsust interneti ja suhtlusportaalide kontekstis?

- Kuidas defineerivad õpetajad mõistet „privaatsus“ ja mida peetakse privaatseks infoks?
- Kuidas on privaatsuse tajumine õpetajate hinnangul muutunud seoses interneti ja suhtlusportaalide populaarsuse kasvamisega?
- Kuivõrd erinevad õpetajate hinnangul noorte ja täiskasvanute arusaamad privaatsusest?

2. Kuivõrd tajuvad õpetajad internetti avaliku ruumina?

- Kuidas suhtuvad õpetajad „googeldamise“ ja suhtlusportaalidest inimeste kohta informatsiooni otsimisse ja kuivõrd neid praktikaid rakendatakse?
- Kuivõrd tajuvad õpetajad suhtlusportaalide tegeliku auditooriumi suurust?
- Milliseid tehnikaid kasutatakse, et tagada privaatsustunne suhtlusportaalides?

3. Kuidas suhtuvad õpetajad õpilase-õpetaja vahelisse lävimisse suhtlusportaalides?

- Kelle initsiatiivil peaks õpetaja-õpilase „sõbrasuhe“ õpetajate hinnangul suhtlusportaalides alguse saama?
- Kuivõrd aktsepteeritav on õpetajate arvates õpetaja ja õpilase vaheline läbikäimine suhtlusportaalides?
- Kas koolides on olemas juhised õpetajate ja õpilaste vahelise läbikäimise kohta ja kuivõrd nähakse vajadust juhiste väljatöötamiseks?

4. Millisena näevad õpetajad oma õpilaste suhtlusportaalide kasutamist?

- Kuidas iseloomustavad õpetajad keskkooliõpilaste tüüpilist suhtlusportaalide kontot?
- Milliseid on õpetajate kogemused seoses õpilaste suhtlusportaalide sisuloomega?
- Millise sisuga õpilaste postitusi peavad õpetajad ebasobivaks ning kuidas peaks ebasobiva sisu märkamisel reageerima

2. METOODIKA JA VALIM

Käesolevas peatükis tuleb juttu empiiriliste andmete kogumiseks kasutatud meetoditest ning valimist. Esimeses alapeatükis on lähemalt juttu kasutatud andmekogumise ja analüüsi meetoditest ning on põhjendatud, miks otsustasin just nende meetodite kasuks. Teises alapeatükis on tutvustatud uuringu valimi kriteeriume, valimi leidmise protsessi ja valimit ennast.

2.1. Meetod

Magistritöö eesmärgist lähtuvalt on empiiriliste andmete kogumiseks kasutatud kvalitatiivset lähenemist, mis võimaldab uurida, kuidas inividid näevad ja kogevad maailma, millised on nende mõtted, tunded ja nähtuste tõlgendused (Given 2008). Uurimistööks vajalikud andmed koguti semi-struktureeritud ülesehitusega fookusgrupiintervjuude kaudu. Fookusgrupi meetodiga intervjuueeritakse ühel konkreetsel teemal väikest inimeste gruppi, mis Pattoni (2002) järgi koosneb tavaliselt kuuest kuni kümnest inimesest, Barbour (2007) ütleb, et miinimumina on aktsepteeritav ka kolmest-neljast inimesest koosnev fookusgrupp.

Fookusgrupi meetod sobib andmete kogumiseks hästi juhul, kui eesmärgiks ei ole mitte süüvida detailselt ühe indiviidi mõttemaailma, vaid rõhku pannakse arvamuste paljususele ühe teema raames (Given 2008). Kuna uurimustöö puhul on tegemist pilootprojektiga ajendatud eesmärgist saada ülevaade Eestis äärmiselt vähe uuritud teemast, siis osutus fookusgrupp just sobivaks andmekogumismeetodiks. Samuti ütleb Laherand (2008), et fookusgrupp võimaldab luua olukorra, mis on lähedasem igapäevasele elule, kui on situatsioon, kus intervjuueeritav ja intervjuueerija kohtuvad nelja silma all. Lisaks sellele on Pattoni (2002) järgi fookusgrupiintervjuuga lihtne tuvastada, millised on ühised vaated ja millised üldisest arvamusest täiesti erinevad. Lisaks eelpool välja toodud põhjusele, miks otsustasin just fookusgrupi kasuks, oli teiseks oluliseks põhjuseks võimalus luua intervjuu situatsioonis vestlust meenutav pingevaba mitteformaalne õhkkond. Isiklikule varasemale fookusgruppide läbiviimise kogemusele toetuvalt eeldasin seda meetodit valides, et fookusgrupis osalejate omavahelise vestluse käigus kogutav materjal on tõesti mitmekülgsem ja rikkalikum kui intervjuude puhul, kus osalevad intervjuueeritav ja intervjuueerija.

Meetodi negatiivsete külgedena on muuhulgas välja toodud, et osalejad võivad üksteise vastuseid mõjutada (Krueger 1998; Given 2008). Samuti on negatiivsemate aspektidena mainitud vastusevoorude ajalisi piiranguid (Patton 2002) ja analüüsiprotseduuri keerukust grupivestluse konteksti tõttu (Krueger 2008) Siiski, olles kaalunud meetodi kasutamise positiivseid ja negatiivseid külgi, leidsin, et fookusgrupp sobib magistritöö empiiriliste andmete kogumiseks hästi.

Intervjuukava oli üles ehitatud nii, et iga suurem küsimusteblokk võimaldaks saada vastuse ühele uurimisküsimusele, seega oli kokku neli suuremat küsimusteblokki. Kõige esimeses küsimusteblokis keskendusin üldisematele magistritöös uuritavatele teemadele, et fookusgruppides osalejad saaksid ennast nõ. soojaks rääkida. Palusin intervjuueeritavatel defineerida, mida tähendab nende jaoks privaatsus, kuidas see on seoses internetiajastuga muutunud ja kuidas erineb nende arvates noorte ja täiskasvanute arusaam privaatsusest. Edasised küsimusteblokid keskendusid juba konkreetsemalt ühele teemale, järgides uurimisküsimuste loogikat.

Täpsemalt sisaldas intervjuukava järgmised küsimusi:

1. Küsimusteblokk: Kuidas defineeritakse privaatsust ja kuidas on internet ja sotsiaalvõrgustikud seda arusaama muutnud? Kuidas defineeritakse privaatsust infot ja mida peetakse niivõrd privaatselt informatsiooniks, et seda ei olda nõus mitte mingil juhul suhtlusportaalidesse postitama? Kuivõrd erinevad või sarnased on täiskasvanute ja noorte arusaamad privaatsusest?
2. Küsimusteblokk: Millistest sotsiaalvõrgustikest on õpetajad kuulnud, millistes neist nad profiili omavad, miks kasutajaks hakkasid ja kas kasutavad seda ka kuidagi oma tööga seoses? Kuivõrd ollakse nõus väitega, et internet on avalik ruum ja seetõttu võib sealse infoga teha, mida heaks arvatakse? Kuidas suhtuvad õpetajad „googeldamise“ üldiselt, kuidas sellesse, et õpilased neid „googeldavad“ ja kas nad on ise oma õpilaste kohta *Google* otsingumootori abil informatsiooni otsinud? Kas õpetajad mõtleavad sellele, et sotsiaalvõrgustikes võivad nende tegemisi näha ka nende õpilased ja kas nad on kasutusele võtnud mingisuguseid abinõusid oma infovoolu reguleerimiseks?
3. Küsimusteblokk: Kuidas suhtuvad õpetajad sellesse, kui õpetaja-õpilane on

suhtlusportaalis nõ. sõbrad ja kas nende endi kontaktide hulgas on endisi või praegusi õpilasi? Kes peaks esimesena „sõbrakutse“ esitama? Kas koolis on olemas mingisugused põhimõtted või juhised õpilase-õpetaja suhtlusportaalide „sõbraks olemise“ ja läbi käimise kohta ning kas õpetajate hinnangul peaks sellised juhiseid koolides rakendama?

4. Küsimusteblokk: Milline on ühe tüüpilise keskkooliõpilase suhtlusportaaali konto? Millistel teemadel õpilased suhtlusportaalis postitusi teevad? Kas õpetajad on täheldanud, et õpilased teevad õpetajatega seonduvaid postitusi ja kuidas nad sellesse suhtuvad? Millised on teemad, mille kohta õpilased ei peaks tegema suhtlusportaalis postitusi ning millised on need postitused, millele peaks õpetaja kindlasti reageerima? Kuidas peaks õpetaja ebasobivale postitusele reageerima?

Kasutasin intervjuude käigus veel projektiivtehnikat, paludes osalejatel kujutada paberil ühe tüüpilise keskkooliõpilase Facebooki kontot – mida see sisaldab, milliseid kommentaare ja staatuseid sealt leida võib, milliseid pilte nad postitavad. Catterall ja Ibbotson (2000) toovad välja, et projektiivtehnikaid on võimalik lülitada väga mitmetesse uurimisstrateegiatesse ja meetoditesse. Need on respondentide jaoks üldiselt lõbusad ja kaasavad tegevused, mille abil on võimalik tuvastada tundeid ja suhtumisi, milleni on traditsioonilise intervjuutehnikaga raskem jõuda (Catterall & Ibbotson 2000).

Jagasin õpetajad paaridesse või kolmestesse rühmadesse, et nad saaks omavahel eelnevalt arutada ja siis omavahelise arutluse tulemuse paberile joonistada. Projektiivtehnika kasuks otsustasin, kuna see on pika intervjuu sees vaheldust pakkuv ja lõbus tegevus. Samas paneb selline ülesanne antud teemasse sügavamalt süüvima ja pingsamalt järele mõtlema. Leian, et antud projektiivtehnika oli ka heaks sillaks üleminekul õpetajate enda sotsiaalvõrgustike kasutamisest õpilaste sotsiaalvõrgustike kasutamise juurde, sest võimaldas teemasse hästi sisse elada. Vestluse lõpu poole rakendasin projektiivtehnika meetodit veelkord, paludes õpetajatel paberile kirjutada ebasobivad teema ja/või postitused, millele nende arvates õpetajad kindlasti reageerima peaks. Mõlema käe harjutuse lõpus pidid fookusgrupis osalejad paberil kujutatut ka kommenteerima. Projektiivtehnika käigus kogutud tekstilisi ja pildilisi andmeid analüüsisin esialgse kodeerimisprotsessi käigus paralleelselt, et saada andmetest parem ülevaade. See tähendab, et esialgu tegin märkmeid eraldi ka pildidel kujutatute kohta. Kuna aga pildidel kujutatute ja selle kirjeldused ühtisid palju ning suusõnaline materjal osutus pildimaterjalist rikkalikumaks, siis

sisuliselt erinevaid koode ei tekkinud. Analüüsi tulemusi on tulemuste osas kirjeldatud üldiste järeldustena selle kohta, kuidas õpetajate kogemusest lähtudes keskkooliõpilase Facebooki profiil iseloomustati.

Empiiriliste andmete analüüsimiseks on kasutatud tavapäraselt kvalitatiivset sisuanalüüsi (*conventional qualitative content analysis*), mida iseloomustab kodeerimiskategooriate tuletamine kogutud empiirilistest andmetest (Hsieh & Shannon 2005). Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul kategoriseeritakse tekstilised andmed sarnasuste alusel klastritesse või kontseptuaalsetesse kategooriatesse, et tuvastada andmetes sisalduvaid läbivaid mustreid (Given 2008). Tegemist on induktiivse lähenemisega, mis eeldab, et analüüsi alustatakse tähelepaneliku ja detailse teksti lugemisega ning kontseptuaalsete kategooriateni jõutakse hilisemas analüüsiprotsessis (ibid.).

Alustasingi andmete analüüsi detailse teksti lugemisega, kõrvutades intervjuud alateemade e. küsimusteblokkide kaupa, et saada parem ülevaade ühte suuremat teemat puudutavatest vastustest. Sellele järgnes tekstilähedane kodeerimine viisil, kus koode nimetati teksti iseloomustavate lausetena. Samas juba kodeerimise alfaasis tegin märkmeid selle kohta, millised sarnaseid koode võib nii ühe intervjuu siseselt kui intervjuudes läbivalt hiljem omavahel sarnasuse alusel ühendada. Pärast intervjuude tekstilähedast läbitöötamist ühendasin tekstilähedaselt sõnastatud koodid sarnasuste alusel kategooriatesse, sõnastades need abstraktsemalt ja üldisemalt. Kuna esialgne kodeerimine ja kategooriatesse jagamine toimus küsimusteblokkide kaupa, jätkus analüüsiprotsess nii, et otsisin mõttelt sarnaseid kategooriaid igast intervjuust eraldi vältimaks sisulist dubleerimist ja loomaks lõplikud analüüsikategooriad.

Kuigi viisin läbi kolm magistritöös kajastatavat fookusgruupiintervjuud, siis on artikli ja magistritöö tarbeks analüüsitud kokku neli fookusgruupiintervjuud, mis kõik järgisid sama intervjuukava. Neljas intervjuu, mis küll ajaliselt viidi läbi esimesena, on läbi viidud Tartu Ülikooli bakalaureusetudengi poolt seminaritöö raames ning sai eelkõige kaasatud artikli tarbeks, et kajastada võimalikult paljude intervjuueeritavate arvamusi.

2.2. Valim

Valimi kriteeriume paika pannes oli eesmärgiks koguda andmeid õpetajatelt, kellel oleks kõigi eelduste kohaselt kogemusi suhtlusportaalides õpilastega läbi käimise osas. Sellest lähtuvalt olid valimikriteeriumid järgmised:

1. õpetajad omavad või on omanud sotsiaalvõrgustikus kasutajaprofiili;
2. õpetajad peavad õpetama keskkooli astmes ning valimisse sobisid ka need õpetajad, kes lisaks keskkoolile õpetasid ka põhikooli ja /või algkooli astmes;
3. igas fookusgrupis osaleb vähemalt üks klassijuhataja.

Valimi leidmise protsess sai alguse sellest, et kõigepealt võtsin Tartu gümnaasiumitega ühendust e-kirja teel, saates e-kirja ühele keskkooliõpetajale ja/või õppealajuhatajale. E-kirjas tutvustasin ennast ja oma magistritöö teemat ning avaldasin soovi fookusgrupiintervjuu läbi viimiseks pakkudes välja intervjuu umbkaudse kestuse ning jäädes tagasisidet ootama. Kuna mõne aja möödudes oli vastus tulnud vaid ühest koolist ja seegi osutus eitavaks, siis võtsin kahe kooliga uuesti ühendust telefoni teel ja ühes koolis käisin ka koha peal. Kõikidelt koolidelt tuli eitav vastus, mida põhjendati ajanappusega. Seejärel otsustasin koos juhendajaga pöörduda palvega kahe kooli poole väljaspool Tartut, kus olid tuttavad kontaktisikud juba olemas. Mõlema kooli kontaktisikud olid nõus õpetajatega suhtlemisel ja fookusgrupi kokkupanemisel aitama. Eelnevalt anti mõlemale abistajale ka täpne kirjeldus, millised on valimi kriteeriumid, mida magistriöös uuritakse, millistel teemadel fookusgrupiintervjuus juttu tuleb ning kui kaua intervjuu umbkaudu aega võtab. Pärast seda kui õpetajad olid fookusgrupis osalemiseks oma nõusoleku andnud, lepiti ühel juhul kokku intervjuu aeg läbi kontaktisiku, kes oli selle eelnevalt õpetajatega läbi arutanud, teisel juhul suhtlesin e-kirja teel intervjuus osalema nõustunud õpetajatega ning kõigile sobiv intervjuu aeg selgus ühise arutluse käigus. Kolmanda intervjuu poolt läbi viidud intervjuu puhul e-posti kontakteerusin taas ühe Tartu kooliga, mille õppealajuhataja nõustus abistama nii fookusgrupi kokku panemisega kui sobiva aja leidmisel.

Neljanda intervjuu läbi viinud bakalaureusetudeng kontakteerus välja valitud kooli ühe õpetajaga e-kirja teel ning palus abi fookusgrupi intervjuueeritavate leidmisega, millele õpetaja ka positiivselt vastas.

Intervjuudes osales kokku 21 (N=21) õpetajat, kelle vanus jäi. 23-51 eluaasta vahele. Täpsem info valimisse sattunud õpetajate soo ja vanuse kohta, millises õppeastmes ja milliseid aineid nad õpetavad ning kas nad on ka klassijuhatajad, leiab allolevast tabelist (Tabel 1. Valimi kirjeldus). Pean vajalikuks eraldi välja tuua, et 21 intervjuueeritava hulgas oli ka kaks huvijuhti kes aga sobisid valimisse, kuna olid lisaks vastavalt kas klassijuhatajad või õpetajad. Võib öelda, et valim oli vanuselise jagunemise ja õpetatavate ainete poolest üsnagi mitmekesine, samuti olid esindatud nii mees-kui naissoost õpetajad, kuigi naisõpetajate osakaal oli märkimisväärselt suurem. Samas on Eestis naisõpetajate osakaal meesõpetajatest ka tunduvalt suurem.

Intervjuud viidi läbi 2013. aasta märtsis-juunis, salvestati diktofonile ning transkribeeriti mais-juunis Windows Media Player helitöötlusprogrammi abil.

Esimese fookusgrupi puhul oli üks õpetaja sunnitud pärast 35 minutit intervjuult lahkuma tundi andma ning üks õpetaja lahkus fookusgrupist umbes 15 minutit enne selle lõppu, samuti tundi andma. Intervjuu kestis kokku 1 h 41 minutit. Teises ja kolmandas fookusgrupis soovisid õpetajad, et intervjuuga ei läheks rohkem kui tund, mistõttu pidin tegema küsimuste esitamise teatud valikuid ja intervjuu protsessi teatud määral tagant kiirustama. Teine intervjuu kestis tund ja 45 sekundit, kolmas intervjuu 1 h ja 6 minutit. Bakalaureusetudengi läbi viidud intervjuu kestvuseks oli 2h.

Tabel 1. Valimi kirjeldus

Kood: sugu + numbriline tähis	Vanus	Õppeained, mida õpetab	Kooliaste, kus õpetab	Klassijuhataja	Maakond
N1	49	Matemaatika, infotehnoloogia	Keskool	-	Pärnu
N2	38	Inglise keel, hispaania keel	Keskool	-	Pärnu
N3	48	Eesti keel ja kirjandus	Keskool	11. klass	Pärnu
N4	44	Infotehnoloogia,	Keskool	-	Pärnu

		matemaatika			
N5	51	Inglise keel	Keskool	-	Pärnu
M6	51	Ühiskonnaõpetus	Keskool	-	Saare
N7	39	Huvijuht	Algkool, põhikool keskkool	11. klass	Saare
N8	44	Eesti keel ja kirjandus, väitlus	Keskool	12. klass	Saare
N9	50	Muusika	Algkool, põhikool, keskkool	10. klass	Saare
N10	23	Eesti keel ja kirjandus	Põhikool ja keskkool	-	
N11	49	Projektõpe, teadustöö alused, perekonnaõpetus	Põhikool ja keskkool	12. klass	Saare
M12	49	Kehaline kasvatus	Põhikool ja Keskool	11. klass	Tartu
N13	51	Kehaline kasvatus	Põhikool ja Keskool	10. klass	Tartu
N14	49	Ajalugu, Ühiskonnaõpetus	Põhikool ja keskkool	11. klass	Tartu
N15	39	Matemaatika	Põhikool ja keskkool	-	Tartu
N16	35	Inglise keel	Keskool	11. klass	Tartu
M17	31	Loodusõpetus	Põhikool ja keskkool	7. klass	Tartu
N18	30	Matemaatika	Põhikool ja keskkool	5.klass	Tartu
N19	36	Inglise keel, huvijuht	Põhikool ja keskkool	-	Tartu
N20	29	Loodusõpetus	Põhikool ja keskkool	8.klass	Tartu
N21	21	Füüsika	Põhikool ja keskkool	-	Tartu

3. TULEMUSED

Antud peatükis on esitatud peamised uuringust selgunud tulemused lühidalt ja kokkuvõtlikult, kuna põhjalikuma ülevaate tulemustest leiab eestikeelses *Eesti Haridusteaduste Ajakirjas* avaldamiseks mõeldud artiklis. Tulemuste peatükis kajastatakse neid tulemusi, mis sellest artiklist on sisulistel või vormilistel põhjustel välja jäänud või on neid tulemusi kirjeldatud väga lühidalt ja kokkuvõtvalt, kuna need on olulised üldise pildi loomiseks.

3.1. Õpilaste suhtlusportaalide kasutamine läbi õpetajate silmade

Põlvkondlikud erinevused

Üheks olulisimaks tunnuseks, mille kaudu õpetajad oma õpilaste suhtlusportaalide kasutuspraktikaid iseloomustasid, oli nende vastandamine enese kasutamispriimärkidele. Kui noorte sisuloomele peeti iseloomulikuks tihedat postitamist ja kohati liialt privaatse informatsiooni avaldamist, siis õpetajate endi hinnangul on nemad suhtlusportaalides tagasihoidlikud ja ettevaatlikud sisu loojad. Põlvkondlik vastandamine ilmnes ka läbi stereotüübi, et nemad ehk noored teavad meist ehk täiskasvanutest ju arvutitega seoses hoopis rohkem, mida õpetajad nii mõnelgi korral toonitasid. Kuigi intervjuudes osalenud õpetajatel oli suhtlusportaalides tegutsemisega mitmeaastased kogemused ning üldjuhul oldi teadlikud ka erinevatest võimalustest privaatsussätete rakendamisel, gruppide loomisest jt. Facebookile omastest kasutusvõimalustest, siis võib õpetajate vastustest kohati tõesti teha järeldusi oskuste ja teadmiste puudumisest. Näiteks ei tuntud kontaktide poolt esitatavate kutsete tagant ära spämmi (nt. Twoo) või räägiti koomilisi lugusid pidevast Facebooki paroolide ära unustamisest.

N5: *See Twoo on nii naljakas asi. Tuleb välja, et keegi Tauno on minule kirjutanud. See teeb kohe hommikul mul hea tuju. Teed meilboxi lahti ja vaooo, keegi...*

Kirjeldades õpilaste tüüpilisi Facebooki kontosid, esines kõigi fookusgruupiintervjuude joonistustes-kirjeldustes palju sellist sisu, mida õpetajad pidasid häirivaks ja mida kirjeldati irooniaga. Esile toodi näiteks romantilise alatooniga ja tähelepanu otsivate kommentaaride postitamist. Samuti tõi nimetas õpetajatest, et eriti häiriv on see juhul, kui sellised vestlused leiavad

aset kahe naissoost õpilase vahel, mis oli tema hinnangul eriliseks märgiks sellest, kuivõrd otsitakse suhtlusportaalides tähelepanu.

N4: Mina kohe lähen, et on pilt, et kuidas see siis on, et hämaral, see on ikkagi juba sügisööl, aru pole saada, kas poiss või tüdruk. Sa olen nii nunnu. Täna, sa ka. Oi, no nii kabe. Ma ei suuda seda lihtsalt lugeda ja seda ma näen peaaegu et iga päev.

Õpetajad ei olnud täheldanud kooli või õppimisega seotud negatiivsete avalike postituste esinemist, kuid leidsid, et neid võidakse ehk taga kiruda õpilaste loodud gruppides, kus ollakse õpetajate silma alt ära. Samas oli ühel õpetajal kogemus, kus õpilased olid ilma temalt luba küsimata suhtlusportaaali üles riputanud foto, kus peal oli ka nimetatud õpetaja. Kuna intervjueeritud õpetajad olid seisukohal, et nemad ise ei praktiseeri selliste piltide ülespanemist, kus peal on ka teised inimesed, eriti nende hinnangul privaatsfääri kuuluva perekonnaliikmete pilte, siis palus ka too õpetaja, et tema pilt koos õpilastega eemaldataks.

N13: Olid võistlused siin jalkastaadionil ja postitas terve rea niukseid pilte, kus mina ka peal olin ja siis ma palusin tal maha võtta. Mulle ei meeldind need pildid. Ja ta ei küsinud üldse minu käest.

Lisaks häirivate postitustele selgus, et kohati postitavad noored ka sellist sisu, millesse intervjuus osalenud õpetajad pidasid vajalikuks sekkuda. Sellisteks postitusteks peeti näiteks paljastavate fotode, laimu ja solvangute postitamist, samuti alkoholi jm. ebaseadusliku propageerimist kas fotode või kommentaaride näol. Sekkumise viise toodi esile mitmeid, kuid kõige efektiivsemaks peeti diskreetset silmast-silma vestlust õpetaja ja õpilase vahel, kuid nimetati ka Facebooki privaatsõnumi funktsiooni kasutamist, eriti juhul, kui leitakse, et reageerima peab kiiresti, ning probleemsete postituste üle arutamist klassiruumis ja õpilaste anonüümsust säilitades.

Üldiselt võib kirjeldatud teema kokku võtta sellega, et õpetajad on tajunud muutusi nii noorte privaatsuse tajumises kui ka üldistes käitumismõnades. Samas peeti vähest privaatsuse otsimist noortele omaseks üldiseks tunnuseks, mida eriti on aga soodustanud interneti lai levik ja illusioon, et arvutist kui turvalisest sõbrast.

3.2 Privaatsuse defineerimine interneti ja sotsiaalvõrgustike kontekstis

Füüsilised piirid ja kontroll

Fookusgruppides osalenud õpetajatele seostus privaatsus suures osas füüsilise eraldatuse ja füüsiliste piiride loomisega iseenda ja teiste indiviidide vahele. Privaatsuse mõistet defineerides kasutati väljendeid, nagu „üksindus“, „kinnine uks“, „teiste eest varjatud“ ja „kardinaid ette tõmbama“.

N 18: *No, ütleme, et kas või korteril ühel aknal tõmbad kardina ette, teisele aknale ei tõmba. Kes sisse vaatab, olenevalt sellest. On ju tegelikult!*

Privaatsuse definitsiooni üle arutades osutus oluliseks märksõnaks „infoedastamine“, seda nii internetikeskkonnas kui sellest väljaspool. Näiteks peeti privaatseks sellist informatsiooni, mis jõuab ainult selle inimeseni, kellele see mõeldud on või infot, mida omab üks inimene seda kellegi teisele edastamata. Sarnaselt privaatsuse mõistele üldiselt, peeti informatsiooni privaatseks, kui sellele ligipääsemiseks on loodud teatud füüsilised takistused.

N11: *Jah, kui kiri on ümbrikus, siis ma arvan ka, et see on privaatne.*

Eelnevast nähtub, et intervjuudes osalenud õpetajate jaoks seostub privaatsuse olemus võimalusega kontrollida nii neid ümbritsevat ruumi kui informatsiooni liikumist ning jagatava info sisu. Õpetajad tunnistasid ka ise, nende jaoks on oluline omada kontrolli neid puudutava teiste indiviidideni jõudva info sisu ja hulga üle, sh., selle üle, mis nende kohta internetist ja suhtlusportaalidest leida võib – siis on nende hinnangul tegemist privaatsusega. Teatud mõttes väljendab kontrolli omamise vajadust ka õpetajate väited „googeldamise“ kohta, sest kuigi sisu, mida internetiavarustes leida võib, on keeruline nõ. kontrolli all hoida, siis leidsid õpetajad, et pelgalt teadmine, mis nende kohta internetikeskkonnas leida võib, aitab meelerahu saavutada.

N4: *Ikkagi see, et ma kontrollin seda infot, mis minust välja poole läheb.*

Tõestus selle kohta, kuivõrd oluline roll privaatsuse tagamise juures on infovoo kontrollimisel tuli mitmel korral esile ka suhtlusportaalide kasutamise kontekstis. Õpetajad rääkisid avameelselt sellest, kuidas suhtlusportaalid võimaldavad inimestel luua endast soovitud kuvandit ehk kuvandi loomise protsess võimaldab õpetajate hinnangul kontrollida seda, kuidas indiviid end teisele näidata soovib ja mida ta endast teiste inimestega jagada tahab, mis on üheks võimaluseks tunda, et indiviid kaitseb nii oma privaatsust. Selline kuvandi loomise protsess võib tähendada näiteks informatsiooni jagamist, mis on seotud vaid mingi osaga indiviidi tegemistest, keskendudes näiteks huvialadega seotule või selliste fotode üleslaadimist, kus rõhuasetus ei ole indiviidi eneserepresentatsioonil, vaid edasi püütakse anda kogetud muljeid ja õhkkonda.

N5: Sest et minu meelest on väga suur roll, minule see Facebook selles mõttes hirmsasti meeldib, et eee, nii öelda kuvandi või minu kui toote kujundamisel on ta ikka väga ilus.

Üllatavalt ei seostanud õpetajad selliseid planeeritud ja fragmenteeritud sisu loomise praktikaid näiteks endast vale mulje jätmise või auditooriumi petmisega, kuna intervjuude analüüsist selliseid seisukohti ei ilmnenu. Samas puudutanud ka intervjuueerijad kuvandi loomise teemat kui auditooriumi petmist, mistõttu ei kogutud selle küsimuse kohta otseselt ka andmeid. Samas võib oletada, et kui teema sellises võtmes ei tõstatunud, siis teema puudumine intervjuueeritavate seisukohtade väljendus.

Internet kui privaatsuse välistaja

Kui füüsiline keskkonna puhul töid intervjuueeritavad välja mitmeid võimalusi, kuidas „käega katsutavate“ piiride loomine ja infovoo kontrollimine representeeribki nende jaoks privaatsust, siis internetti seostati üldiselt privaatsuse puudumisega. Paralleele toodigi just füüsiliste piiride loomisega – ukse kinni panemine, lukku keeramine – ja leiti, kuna internetis puudub selleks võimalus, siis ei saa rääkida internetist kui privaatsusest keskkonnast. Lisaks sellele tunnetati, et *offline* keskkonnas on võimalik infovoolu kontrollida, nt. võimalikult väheste inimestega suhtlemise kaudu, siis internetis, eelkõige sotsiaalvõrgustikes jagatule on juurdepääs paljudel ja juba tehtut tagasi võtta ei saa. Sotsiaalvõrgustikes erineva sisu jagamist iseloomustati nii mõnelgi

korral kui kogu maailmaga jagamist.

N2: Jah just, ma ütlenki, et saad ukse kinni panna, oled kindel, et ma olen üks. Aga internetis sa ei saa teha seda.

Nö. maailmaga jagamist peeti iseloomulikuks eelkõige noorte puhul ja leiti, et nemad jagavad sotsiaalvõrgustikes täiskasvanutest rohkem sellist sisu, mida võib pidada privaatseks ja kohati ebasobivaks. Samas ei üldistatud sellist käitumist kõigile teismelistele. Pigem tuli esile seisukoht, et noored jagunevad kaheks – need, kes tajuvad, et internet on avalik ruum ja sellega kaasnevaid ohte ning need, kes seda nii hästi ei taju. Vähesemal määral tuli esile arvamus, et arvuti tekitab noortes justkui näilise turvatunde, sest arvuti ja interneti kasutamine on nende jaoks niivõrd igapäevane tegevus, mistõttu ei tajuta ohte ega tegeliku auditooriumi suurust.

N3: Ma arvan, et see on paljudel noortel nii, mingi nagu turvatunne, /---/ et noh tegelikult teoorias suur osa teab jah, aga mingi osa ikkagi, et tundub, et kui olen mina ja arvuti, et siis me saame omavahel hästi läbi ja et arvuti on mõningal juhul tema jaoks nagu partner. Et ta ei kujuta ettegi, et miski läheb kusagilt teise liini pidi laiali.

Samas ei peetud liialt privaatse sisu jagamist omaseks mitte ainult noortele, vaid mingil määral ka täiskasvanutele, seda näiteks kontekstis, kus postitatakse väikeste laste pilte. Leiti, et tegelikult võib vanema poolt postitatud lapse pilt kunagi hiljem halbu tagajärgi kaasa tuua.

3.3. Interneti tajumine avaliku ruumina

Internet kui avalik ruum

Õpetajad olid selgelt seisukohal, et interneti puhul on tegemist avaliku ruumiga ning tõmbasid võrdusmärgi *online* keskkonna ja avaliku *offline* keskkonna vahele, kus käitumist peaksid reguleerima ühesugused normid.

N2: Ses, et mis seal vahet on, kas see on internetis või muidu, et inimene ikkagi oma käitumisnormidest lähtub.

Samas mööndi, et kuna internetist on informatsioonile lihtne ligi pääseda ja see on avalik, siis võib jääda mulje, et infot ongi kõigile vabalt kasutamiseks nii kuidas heaks arvatakse. Kohati oli aga tajuda, et õpetajad rääkisid iseendale vastu, sest ühest küljest oldi seisukohal, et kui inivid on interneti, sh. sotsiaalvõrgustikesse, mingisuguse info üles pannud, siis on see avalik ning õigus sellele informatsioonile on olemas ka teistel inimestel. Teisest küljest aga tauniti internetis leiduva informatsiooni kurjasti kasutamist, kuid kohati oli selge, et õpetajad ei taju ise, et on ületanud piiri nõ. tavalise info otsimise ja selle kurjasti kasutamise vahel.

N1: Siis kui meil oli siin kooli vastuvõtt, siis meil oli natukene aega, ma olin ühes vastuvõtukomisjonis ja siis me otsisime, googeldasime neid, kes tulid meile ja siis üks üheksanda klassi piiga, sellel oli, /---/ blogi üleval ja seal tal oli üks pidu peo otsa, kuidas, ütleme, käisime seal ja just, kuidas ma ei mäleta mitte midagi, nii lahe pidu oli ja siis me teda torkisime natuke ja lõpuks ma talle ütlesin ka, et me leidsime su kohta sellist infot.

Antud tsitaat iseloomustab ehk ka intervjuueeritavate üldist hinnangut, et inimesed on osaliselt ise vastutavad selle eest, missugust infot nende kohta internetis leida võib ja kaudselt ka kuidas seda informatsiooni hiljem ära kasutatakse.

„Googeldamine“ kui tavaline infootsimise praktika

Fookusgruppides osalenud õpetajate hinnangul on Google ja „googeldamine“ mõistena võrdsustunud informatsiooni otsimisega internetist. Õpetajad leidsid, et „googeldamisest“ on saanud äärmiselt igapäevane praktika, mis ei kutsunud õpetajates esile negatiivseid seoseid. Sarnane suhtumine tuli esile kontekstis, kus õpilased võivad „googeldada“ õpetajaid – üldiselt ei seostatud seda millegi negatiivsega. Tundus, et just seetõttu, kui võrd igapäevase tegevusena taolist infootsimist tajuti, ei leitud selles tegevuses ka midagi ebasobivat. Siiski toonitati Google puhul samuti, et see on küll igati aktsepteeritav esmase teabeallikana, kuid leitud informatsiooni tuleks ikkagi kasutada vastutustundlikult.

M6: No ma arvan, et see on vist paratamatu, et ikkagi noh, tuleb inimesega kohtumine, siis ikka

keegi kuskilt googeldab. Et mul ise on ka, või ütleme konverentsi ka, kui ettekandja tuleb, siis vahepeal on juba keegi ka tema kohta juba midagi googeldanud, tausta sellist /---/.

N14: Küsimus on, et kuhu sa sealt selle Google kaudu lähed.

Seda iseloomustab ilmekalt ühe õpetaja kogemus, kus õpilased olid tema kohta loonud Facebookis lehekülje, kuhu tal endal ei olnud ligipääsu, mistõttu puudus tal ka kontroll seal leiduva sisu üle.

N10: Minuga oli see, et kui ma nüüd siia õpetajaks tulin, siis kümnendikud ma tean, tegid mulle Facebookis lausa klubi. Et selles suhtes see, et meeldiv ta ei ole, teada, et keegi on võtnud kuskilt minu pildi ja pannud selle üles ja nüüd kõik inimesed käivad ja kommenteerivad seda /---/.

Seega on suhtumise kujunemises oluline, millised on olnud varasemad kogemused, sest eelpool kirjeldatud kogemuse tõttu ei olnud too õpetaja avalike infoallikate suhtes niivõrd soosiv kui teised intervjuudes osalenud õpetajad.

Üldise soosiva suhtumise muutumist „googeldamise“ oli aga tajuda siis kui õpetajad pidid arvamust avaldama oma õpilaste „googeldamise“ ja nende kohta Facebookist info otsimise kohta. Seda määratleti kui harvem esinevat ja pigem vajaduspõhist tegevust, mitte kui igapäevast harjumuspärast toimetust.

M6: Vahel on kiiresti vaja meiliaadressi, et siis võib-olla jah. Mingit konkreetset infot, või aadressi on vaja, et õpilast ei saa kätte telefoniga. Et lihtsalt siis googledada.

Siinkohal võib tegemist olla ettevaatliku suhtumisega teemasse, mille keskmes on õpilased, kelle teadmata õpetajad on aeg-ajalt nende kohta informatsiooni otsinud. Näiteks võib e-posti aadressi pidada infoks, mida igapäevase hea meelega ei jagata, kuid ometigi on see lihtsasti kättesaadav.

3.4. Õpetaja-õpilase vaheline lävimine suhtlusportaalides

Valikuline “sõbrastamine”

Üldiselt oli enamusel fookusgruppides osalenud õpetajatest õpilastega suhtlusportaalid olnud rohkem või vähemal määral kokkupuuteid nii hetke populaarseimas suhtlusportaalid Facebook kui osal ka Orkutis või Rates, mis olid populaarsed enne Facebooki võidukäiku. Õpetajad nimetasid kokkupuutepunktidenä õpilaste suhtlusportaalide kontode külastamist ja üksteiste “sõbralistis” olemist, smauti mainiti suhtlust nii klassikaaslasid ja klassijuhatajat ühendavas grupis kui erasõnumis ning ka õpilaste postituste kommenteerimist. Üldiselt olid fookusgruppides osalenud õpetajad seisukohal, et sõbrakutse peaks siiski esitama õpilane. Muuhulgas olid õpetajad arvamusel, et õpetaja sõbrakutse võib õpilase asetada ebamugavasse sundolukorda, kuid mõõnsid, et sõbrakutsete esitamisel tuleb arvesse võtta siiski ka konteksti.

N7: Mina olen küll esitanud sõbrakutset. Aga ma olen enne, selles mõttes, et on olnud selline situatsioon, et mul on olnud, on vaja mingi ühesõnaga kas vaja olnud kuskil kätte saada, et jah Facebookis on ka, aga ma ei saa sulle infot jagada, et sa ei ole minu sõber, et okei, et ühesõnaga vaatame, et kumb ennem jõuab netti, et kumb siis nagu paneb.

Kuigi õpetajad pidasid kohasemaks, kui õpilane esitab sõbrakutse õpetajale ise, siis koorus just sõbrakutsete esitamisega seoses välja üsnagi murettekitav tendents jätta õpilaste sõbrakutsetele lihtsalt vastamata. Intervjueeritavate hulgas oli küll mõningaid, kes oma seisukohti ka õpilastele põhjendanud olid, kuid see tendents ei olnud valdav. Lisaks tuli veel esile mitmeid “sõbraks” aktsepteerimise kriteeriumeid, mida õpetajad rakendasid, kuid ka neid ei olnud õpetajad oma õpilastega arutanud. Muuhulgas oldi alimad aktsepteerima oma klassi õpilasi, samuti õpilasi, kellega tehakse koostööd mõnes huviringis või õpilasi, kellega on ühiseid suhtlusportaalid “sõpru”. Kokkuvõtlikult võib öelda, et tõenäosus õpetajaga suhtlusportaalid “sõbraks” saada on neil koolinoortel, keda õpetajad mõnevõrra paremini tunnevad.

N3: Mina olen paar korda, tähendab, mul on üldiselt vähe neid praeguseid õpilasi siin sõbrana vastu võetud, ma üldiselt ei võta igasuguseid neid, noh, sõbrakutseid vastu, kes lihtsalt, et mingi

kümnendast A-st mul on mingi seitse tükki järjekorras, et no ma ei leia, et ma oleksin nende sõber, et nad võiksid minuga mingisuguses ruumis ringi liikuda.

Selliste kriteeriumide rakendamise põhjuseks oli ühest küljest õpetajate vajadus privaatsuse järgi keskkonnas, mida peetakse pigem eakaaslastega suhtlemise paigaks, teisest küljest tunti ka vajadus teatud distantsi hoidmise järgi, kuna noortele heideti ette liialt privaatse sisu postitamist. Paljud fookusgrupis osalenud õpetajad tunnistasid, et neile on meelepärasem, kui nendeni jõuab võimalikult vähe õpilaste loodud sisu. Kuna õpetajad ei tajunud, et mitmete nende poolt rakendatavate praktikate selgitamata jätmine võib tekitada õpilastes segadust ja tekitada kõrvalejäetu tunnet, siis on siinkohal vajalik mainida, et kuna kõigis koolides, kus intervjuueeritavad õpetajad puuduvad juhised spetsiaalselt suhtlusportaalides õpilastega lävimise kohta, on see ehk märk juhiste väljatöötamise vajadusest.

Suhtlusportaal kui võimalus jõuda noortele lähemale

Hoolimata sellest, et õpetajad kritiseerisid oma õpilaste sisuloomepraktikaid ning rakendasid mitmeid “sõbraks” võtmise kriteeriume, tajuti *Facebooki* suhtluse juures ka mitmeid positiivseid külgi. Näiteks hinnati suhtlusportaaali puhul seda, kuivõrd kiiresti ja lihtsalt saab keskkonna kaudu õpilastega ühendust, kuna koolinoored veedavad seal palju aega ja on seega sealt “alati kättesaadavad”. Samuti pidasid õpetajad positiivseks nähtust, kui õpilased kasutavad oma klassikaaslastest koosnevaid grupe koolitöö tegemiseks, olgugi, et kohati peeti seda ka uueks spikerdamise vahendiks.

N9: /---/ isegi teine kord ma panen vabal päeval hommikul klassile või koolile info üles ja siis on ju kohe näha, kui paljud on vaadanud. Pool seltskonda on juba poole tunni pärast selle kirja läbi lugenud.

Lisaks sellele tajusid õpetajad, et suhtlusportaaali kaudu on võimalik noori harida näiteks alati korrektset eesti keelt kasutades, või astuda kaasaja või toetaja rolli õpilaste puhul, kes on nähtavalt kõrvalejäetu rollis.

N5: /---/ Et mõnele ma päris saadan kohe sünnipäevaõnnitluse kohe lihtsalt sellepärast, et ka teised märkaksid ja et nad ei jätaks teda üksi.

Kuigi õpetajad tundsid, et nende kohus on olla harija ka suhtlusportaal, mis eelpoolt kirjeldatust ka nähtub, siis *Facebooki* ametliku õppetöökanaalina intervjueeritavad sobivaks ei hinnanud. Kohasemaks peeti ikkagi ametlikke õpikeskkondi nagu VIKO või E-kool, kuna suhtlusportaale hinnati sotsiaalse läbikäimise paigaks. Üks õpetaja, kellel oli kogemus õpetöö läbi viimisega nii ametlikes õpikeskkondades kui *Facebookis*, leidis, et paralleelselt mõlema kanali kasutamine on liialt suur koormus. Seevastu arvas jällegi teises fookusgrupis osalenud õpetaja, et klassi grupp on igati sobiv koht ka koolialase info edastamiseks.

M6: Samas koolis on ka see E-kool, et tegelikult see koolialane info peaks nagu ennekõike sealtkaudu tulema, mis on puhtalt õppealane konkreetne tõsine info, et see Facebooki...

Kuigi üldiselt suhtlusportaale sellise õpikeskkonnana, kus osalevad koos nii õpetaja kui õpilased sobivaks ei hinnatud, nähtub, et intervjueeritavate hulgas oli siiski ka neid õpetajaid, kelle praktikad üldisest tendentsist erinesid.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Käesolevas peatükis on ära toodud olulisimad järeldused uurimisküsimuste kaupa ning asetatud laiemasse teoreetilisse ja empiirilisse raamistikku ning arutletud olulisimate leidude üle.

4.1. JÄRELDUSED

Kuidas defineerivad õpetajad privaatsust interneti ja suhtlusportaalide kontekstis?

Fookusgruppides osalenud õpetajad defineerisid privaatsuse tähendust üksmeelselt füüsiliste piiride tõmbamise kaudu enese ja teiste indiviidide vahele. Lisaks erinevate füüsiliste piiride tõmbamisele seostati privaatsust ka informatsiooni edastamisega ning leiti, et privaatsuse saavutamisele aitab kaasa nii info sisu kui selle liikumise kontrollimine. Üldiselt vastavad õpetajate seisukohad klassikalistele käsitlustele privaatsusest, sest ka Westini (1968) ja Altmanni (1975) privaatsusteooriate teerajajateks üheks keskseks ideeks on juurdepääsu piiramine enesele ehk vähene avatus ning kontroll informatsiooni leviku üle. See viimane on Margulise (2003) järgi rohkem keskne Westini käsitluses, kes muuhulgas nimetab ühe privaatsust väljendava olekuna üksildust, mida fookusgrupis osalenud samuti tihedalt privaatsusega seostasid.

Kuigi privaatsust seostati teistest inimestest eemalolekuga, tajusid õpetajad, et privaatsus on tegelikult sotsiaalne protsess (Westin 1968; Altman 1975; Margulis 2003), mida mõjutavad neid ümbritsevad inimesed (Margulis 2003). Seda võib järeldada õpetajate kirjeldustest privaatse informatsiooni olemusest, mida seostati info jagamisega ainult neile inimestele, kellele see infoedastaja silmis tegelikult mõeldud on.

Füüsiliste piiride loomise kõrval oli teiseks väga oluliseks privaatsusega seostatavaks märksõnaks „kontroll“. Muuhulgas kiideti seda, kuidas suhtlusportaalides on võimalik luua endast soovitud kuvand, pean ühest küljest võimaluseks takistada enesele liiga lähedale jõudmist, kuid teisalt on siin oht, et suhtlusportaalidele omasele suure ja mitmekesise auditooriumi liikmetele võib selline valikuline eneserepresenteerimine mõjuda segadust tekitavana. Näiteks Mazer et al. (2007) on uuringus üliõpilastest valimi puhul leidnud, et õppejõudude eneseväljendus peaks olema ühesugune nii klassiruumis kui ka suhtlusportaalil, sest vastasel juhul võivad üliõpilased tajuda, et nende ootusi on petatud.

Füüsiliste piiride kaudu iseloomustati ka privaatsust internetikeskkonnas ning leiti, et kuna „käega katsutavate“ piiride loomine veebis ei ole võimalik, siis ei saa internet ka kuidagi olla privaatne. See seisukoht on kooskõlas üldise digiajastut iseloomustava kirjandusega, kus kirjeldatakse digitaalse meedia soodustatud tehnoloogiliselt vahendatud monitoorimise kasvu (Nissenbaum 2010) ja „digitaalse jalajälje“ igavest olemust (Solove 2004). Muuhulgas leiti, et tegelikult vastutavad inimesed suures osas ise selle eest, mida nende kohta veebist leida võib ja näiteks suhtlusportaali üles pandud sisu jagamist iseloomustati kui jagamist „kogu maailmaga“. Kuigi „kogu maailmaga“ jagamisest on tegelikult asi kaugel, on tõsi see, et suhtlusportaalide auditooriumi iseloomustab nähtus, mida boyd (2008) nimetab sotsiaalseks konvergensiks ning internetiajastul võib indiviidi minevik muutuda paljudele kättesaadavaks (Chander 2010) ja Google'i otsingumootoriga kiiresti ja lihtsatsi leitavaks (Solove 2007). Siiski ei tohi siinkohal ära unustada, et veebis on võimalik inimeste kohta sisu luua ka nende teadmata, mis on suhtlusportaalide puhul eriti tavaline kas või fotode *tagimise* kaudu.

Eelpool nimetatud nn. maailmaga jagamist pidasid valimisse sattunud õpetajad iseloomulikuks pigem noortele, kelle privaatsustaju arvati täiskasvanute omast erinevat üsnagi suurel määral. Viimane väljendub õpetajate arvates selles, et noored avaldavad suhtlusportaalides liiga privaatset sisu. Sellest on lähemalt juttu peatüki viimases alapeatükis.

Kuivõrd tajuvad õpetajad internetti avaliku ruumina?

Fookusgruppides osalenud õpetajad olid selgelt arvamusel, et interneti puhul on tegemist avaliku ruumiga ja leidsid, et ühesugused käitumisnormid kehtivad nii veebis kui füüsilises avalikus ruumis. Samuti oldi seisukohal, et veebikeskkonda, sh. suhtlusportaali üles pandud info on avalik, kuid tauniti selle kurjasti ära kasutamist. Sarnaseid tähelepanekuid, et täiskasvanute jaoks on suhtlusportaalides olev sisu pigem avalikku laadi, on teinud ka boyd (2011), kelle sõnul tajuvad noored seda sisu aga pigem privaatse informatsioonina. Kuigi fookusgruppides osalenud õpetajad olid seisukohal, et veebis vabalt kätte saadav info on pigem enesele teadmiseks ja mitte kurjasti kasutamiseks, siis esines intervjuudes paar ilmekat näidet selle kohta, kuidas õpetajad on selle info põhjalt käitunud vastutustundetult just õpilastega. Näiteks kirjeldas üks õpetaja olukorda, kus peomeeleolusid kirjeldava blogi autor pandi õpetajate poolt sisseastumiskatsetel teadlikult piinlikku olukorda. Kuigi õpetajad võivad sellist käitumist pidada omamoodi õpilaste

kasvatamiseks, võib selline käitumine tegelikkuses kaasa tuua olukorra, kus õpilased kaotavad õpetaja suhtes usalduse ning tunnevad, et nende privaatsust on rangelt rikutud,. Viimast just seetõttu, et Livingstone'i (2009) järgi näevad lapsed ja teismelised interneti kasutamist kui võimalust väljendada oma identiteeti ja suhelda kaaslastega ilma segavate silmapaarideta. Samuti võib just blogide sedasorti ärakasutamine tunduda noortele eriti suure privaatsuse rikkumisena, sest esiteks on võib blogi olla mõeldud kindlale lugejaskonnale, kelle hulka õpetajad ei pruugi sugugi kuuluda, ja teiseks ei ole õpetajale antud otsest luba õpilase poolt loodud sisu lugemiseks, nagu seda võib tõlgendada suhtlusportaalides „sõbrakutse“ saatmise ja aktsepteerimise puhul.

Veebisisu kui avaliku informatsiooni tajumist ilmestab hästi ka kõigist intervjuudest läbi käinud seisukoht, et „googeldamine“ ehk interneti otsingumootori kasutamine infootsimise eesmärgil on tavaline igapäevane tegevus, mida ei seostatud kuidagi privaatsuse rikkumisega. Nissenbaum (2010) on aga öelnud, et digitehnoloogia on viimaste kümnendite jooksul oluliselt suurendanud inimeste võimu informatsiooni üle. Seega tuleks niivõrd lihtsasti kättesaadavate andmete puhul eriti silmas pidada, et ka pelgalt teise inimese kohta vähem või rohkem delikaatse informatsiooni omamine asetab selle omaja võimupositsioonile. Õpetajatel, kes asuvad suhtes õpilastega juba niigi võimupositsioonil, tuleks seda kindlasti meeles pidada ja näidata üles empaatiavõimet mõistmaks, et õpilaste sisuloome internetis ja suhtlusportaalides on tihtipeale loodud pidades silmas „ideaalset auditooriumit“, mitte aga „košmaarseid lugejaid“, kelle hulka Marwick ja Boyd (2010) arvavad näiteks õpetajad ja vanemad.

Samas võib aga õpetajate seisukoht, mille järgi õpilaste „googeldamist“ peetakse vähem tavapäraseks ja üldjuhul vajaduspõhiseks olla märk sellest, et õpetajad tunnevad antud kontekstis, et nad on siiski õpilaste suhtes võimupositsioonil seda otse tunnistamata. Samuti võib siinkohal tegu olla ettevaatliku suhtumisega teemasse, mille keskmeks on nende vastutusel olevad õpilased.

Kuidas suhtuvad õpetajad õpetaja-õpilase vahelisse suhtlusesse suhtlusportaalides?

Üldiselt oli enamusel fookusgruppides osalenud õpetajatest õpilastega suhtlusportaalides olnud rohkem või vähemal määral kokkupuuteid nii hetke populaarseimas suhtlusportaalides Facebook kui osal ka Orkutis või Rates. Valimisse sattunud õpetajad tõid erinevate kokkupuutepunktidenä välja nii õpilaste kontode jälgimise kui ka gruppides ja privaatsõnumis suhtlemise. Siiski leidsid intervjuueeritud õpetajad, et lävivad õpilastega suhtlusportaalides minimaalselt. Seda hinnangut

võib üheks küljest pidada sooviks hoida professionaalset distantsi, teisest küljest nähtus aga, et fookusgruppides osalenud õpetajad tajuvad suhtlusportaale pigem sõprade ja tuttavatega sotsialiseerumise keskkonnana kui õpilastega interkatsioonis olemise keskkonnana. Ka Kädli Rooste (2013) jõudis oma magistritöös „Algklassiõpetajate ja -õpilaste suhtlustrendid Facebookis: õpetajate kogemused“ järeldusele, et tema uuringus osalenud algklassiõpetajad eelistasid suhtlusportaalides hoida enda õpilastega suhtlemisel distantsi, kuna pidasid suhtlusportaaali siiski eelkõige tööväliseks keskkonnaks. Sarnast tendentsi on täheldanud ka Mikulec (2012), kes uuris õpetajaks õppivate tudengite hinnanguid seoses suhtlusportaalide kasutamisega ning 38% uuringus osalenutest (N=68) leidis, et sotsiaalvõrgustiku kaudu on sobilik õpilastega suhelda vaid juhul kui nad hoiavad oma isiklikku ja ametiga seotud Facebooki lehekülge teineteisest lahus.

Lisaks selle oli intervjuueritud õpetajate hulgas valdav seisukoht, et suhtlusportaalid peaks „sõbrakutse“ esitama õpilane mitte vastupidi, kuna vastasel juhul on oht panna õpilane ebameeldivasse sundolukorda, kus ta tunneb survet lisada õpetaja oma kontaktide hulka. Ka Rooste (2013) uuringus osalenud õpetajad tunnistasid, et tavaliselt saadavad „sõbrakutse“ ikkagi õpilased, mitte vastupidi. Käesoleva uuringus osalenud keskkooliõpetajad mõnsid aga, et tegelikult on sõbrakutse saatmise puhul oluline ka kontekst, mis vahel võib tähendada, et esimesena teeb ettepaneku suhtlusportaaali „sõpruse“ kohta hoopis õpetaja. Viimast näiteks juhul, kui ilmneb vajadus lävimiseks ka suhtlusportaalid ja eelnevalt lepitakse kokku „kes ees, see mees“ põhimõtte. Vajaduspõhist õpetajapoolset initsiatiivi täheldas ka Rooste (2013), kelle uuringus osalenud õpetajad olid ise „sõbrakutse“ esitanud näiteks juhtudel, mil see oli õpilasele vajalik Facebookis loodud klassi grupis osalemiseks.

Just arutatud „sõbrakutsete“ esitamisega seoses ilmnes aga üsnagi murettekitav nähtus, so. õpetajad aktsepteerivad õpilaste esitatud kutseid valikuliselt ega selgita neile alati enda jaoks paika pandud aktsepteerimise kriteeriume või jätavad sõbrakutse üldse aktsepteerimata. Kuigi õpilaste mittelisamist oma suhtlusportaaali kontaktide hulka on täheldanud ka Mikulec (2012), siis võib siinkohal näha ohtu õpilase-õpetaja suhtele koolikeskkonnas, kuna õpilane võib tunda ennast kõrvalejätuna. Viimast eriti koolis suheldakse omavahel tihedalt. Üldiselt paistab nimetatud põhimõtte tagant nii soov privaatsuse järele kui tahe säilitada professionaalset distantsi (ibid.), kuid käesolevas uuringus osalenud õpetajad ei paistnud tajuvat eelpool nimetatud kriteeriumide rakendamisega kaasnevaid potentsiaalseid ohtusid õpilase-õpetaja suhtele olukorras, kus

veebikeskkond on noorte jaoks äärmiselt oluline sõprussuhete loomise ja hoidmise paik (Livingstone 2009).

Kuigi eelpool kirjeldatust võib järeldada, et õpetajad ei ole just väga motiveeritud kasutama suhtlusportaale õpilastega lävimise eesmärgil, siis selgus minu uuringust, et tegelikult näevad õpetajad Facebooki suhtluses mitmeid positiivseid aspekte. Näiteks hindasid fookusgrupis osalenud kõrgelt seda, kui võrd kiiresti on antud suhtlusportaali kaudu võimalik edastada infot suurele hulgale õpilastele. Samuti pidasid õpetajad positiivseks nähtust, kui õpilased kasutavad oma klassikaaslastest koosnevaid gruppe koolitöö tegemiseks. Sellist tendentsi on õpilaste puhul täheldanud ka näiteks Erjavec (2013). Kui Rooste (2013) uuringus osalenud algklassiõpetajad loovad kassile Facebooki grupi ise, siis keskkooliõpetajad pigem liituvad õpilaste loodud klassi grupiga, kui õpilased on nad sinna eelnevalt kutsunud.

Lisaks sellele tajusid minu uuringus osalenud õpetajad, et suhtlusportaali kaudu on võimalik noori harida näiteks alati korrektset eesti keelt kasutades, või astuda kaasaja või toetaja rolli õpilaste puhul, kes on nähtavalt koolikaaslaste poolt kõrvale jäetud. Õpetajat kaasaja või abistajana suhtlusportaalides on täheldanud ka Vadrevu (2011), kes leidis, et selliste rollide puhul tahavad õpetajad luua õpilastega võrdväärset ja usalduslikku suhet.

Üldiselt on viimasel ajal elavnenud arutelu, kas ja kui võrd peaks sotsiaalmeediat koolitöösse integreerima, kuid tehnoloogia kiire arengu tõttu ollakse seisukohal, et sotsiaalmeedia liitmine koolitöösse tuleb õppeprotsessile kasuks, kuna tänapäeva koolinoored õpivad ja töötlevad informatsiooni oluliselt teisiti kui eelnevate varasemate põlvkondade puhul (Prensky 2001; Hansford ja Adlingto 2008). Käesolevas uuringus osalenud õpetajad olid üldjuhul aga seisukohal, et ametlikeks õppetöökanaliteks võiks siiski jääda juba tuttavad e-kool, VIKO jms, kuna suhtlusportaale nähti pigem sotsialiseerumise paigana. Siiski esines intervjuudes mõningaid erandeid, kes seda seisukohta ei jaganud ja on Facebooki gruppe kasutanud ära just õppetöoga seoses.

Millisena näevad õpetajad oma õpilaste suhtlusportaalide kasutamist?

Üheks olulisimaks tunnuseks, mille kaudu fookusgruppides osalenud õpetajad oma õpilaste suhtlusportaalide kasutuspraktikaid iseloomustasid, oli nende vastandamine enese kasutamispriimite. Kui noorte sisuloomele peeti iseloomulikuks tihedat postitamist ja kohati liialt privaatse informatsiooni avaldamist, siis õpetajate endi hinnangul on nemad suhtlusportaalides tagasihoidlikud ja ettevaatlikud sisu loojad. Võib eeldada, et see arvamus on ühest küljest tingitud õpetajate soovist olla eeskujuks ka suhtlusportaalides, teisest küljest aga võib seda tõlgendada ka kui privaatsuse ühte säilitamise praktikak. Kuigi uurijad (Kupiainen et al. 2012; Siibak & Murumaa-Mengel 2011) on jõudnud noorte internetikasutust analüüsidest järeldustele, et neil puudub privaatsustunne ja nad ei taju riske, mis kaasnevad isikliku informatsiooni väärkasutamisega (Kupiainen et al. 2012; Siibak & Murumaa-Mengel 2011), siis väidab Boyd (2011), et küsimus ei ole niivõrd privaatsustaju puudumises, vaid noorte privaatsuse definitsioonide suures varieeruvuses. Liialt privaatse sisu postitamist võib vaadelda ühe osana sellisest sisuloomest, mida õpetajad pidasid lihtsalt häirivaks või koguni nägid vajadust õpilaste sisuloomepriimite sekkumiseks. Sekkumist peeti õigustatuks näiteks solvangute, paljastavate piltide ja ebaseadusliku tegevuse propageerimise puhul. Kõige paremaks sekkumise viisiks hinnati näost-näku suhtlust, kuid nimetati ka suhtlusportaalide privaatsõnumi funktsiooni abil suhtlemist ja üldist probleemsete postituste üle arutamist klassiruumis. Seevastu võib oletada, et sisu taga, mida peeti häirivaks või tüütuks, nagu liialt romantiliste avalike sõnumite postitamine või tähelepanu otsivate piltide üles panemine, võib olla noorte poolt kasutatud sotsiaalse stenograafia praktika, mis on tegelikult mõeldud ühele inimesel või väikesele grupile, kes teavad rohkem ka postitusega seotud konteksti. Salasõnumite saatmist ehk sotsiaalset stenograafiat on Eesti noorte puhul täheldanud nii Maria-Murumaa Mengel (2012) kui ka Egle Oolo (2013), kes leidsid, et see on noorte hulgas üsnagi populaarseks praktikaks. Samuti on Clara Shih (2011) täheldanud, et suhtlusportaalide populaarsus on kaasa toonud sotsiaalsete normide tekkimise selle kohta, mida ja kellelega jagatakse, millega õpetajad ei ole harjunud ning peavad seega liialt privaatseks. Vähestel kordadel olid õpetajad tajunud ka, et õpilased on nende privaatsust rikkunud näiteks selliste fotode ülespanemisega, kus peal on ka õpetaja.

Põlvkondlike erinevuste tagant paistis intervjuudest kohati välja ka õpetajate oskuste ja teadmiste

puudumine. Näiteks ei tuntud kontaktide poolt esitatavate kutsete tagant ära spämmi (nt. Twoo) või räägiti koomilisi lugusid pidevast Facebooki paroolide ära unustamisest. Kuigi fookusgrupis osalenud õpetajad teadsid mitmeid erinevaid Facebooki kasutamise võimalusi, sh. gruppide loomine, privaatsussätete rakendamine, privaatsõnumi saatmine, siis ei olnud selline tase ühtlane ehk oli tunda „digitaalsete immigrantide“ aktsenti (Prensky 2001). Sarnaselt Prenskyle (2001) ning Hansfordile ja Adlingtonile (2008) on ka Vooren ja Bess (2013) seisukohal, et õpetajaid tuleb õpetada sotsiaalmeedia kasutamist, et seda kasutataks õppetöös ning juhendada neid tehnoloogilise etiketi õpetamisel ja tehnoloogiaid integreerivate tundide väljatöötamisel. Antud uuringu kontekstis tuleb öelda, et tegelikult tuleks mõelda koolisest üldiste sotsiaalmeedia juhiste väljatöötamisele, kuna nii mõnedki eelpool arutatud praktikad annavad alust arvata, et õpetajad ei taju päris täpselt suhtlusportaalides lävimise eripärasid.

4.2. DISKUSSIOON

Käesolevas uuringus selgus, et intervjueeritud õpetajad pidasid „googledamist“ tavaliseks esmase informatsiooni otsimise vahendiks, mida nad kasutavad ka ise, aega-ajalt ka õpilaste kohta teabe hankimiseks. Samas leiti, et informatsiooniga, mis internetist kui avalikust ruumist leitakse, peab ka vastutustundlikult ümber käima. Siiski ilmneseid õpetajate kirjelduste läbi mõningad seigad, kus õpetajad olid õpilase kohta leitud infot ära kasutanud viisil, mis ei peaks olema õpetajatele kohane. Ühe juhtumi puhul asetati õpilane ebamugavasse olukorda mitmete teiste õpetajate juuresolekul. Võttes arvesse, et õpetajatele omistatakse ühiskonnas eeskuju rolli, siis on mõtteviis, et internetist leitav info on justkui kõigile vabalt kasutada mõneti murettekitav. Esiteks peaksid olema õpetajad need, kes suunavad noori vastutustundlikult käituma ja kaaskondlastega arvestama. Teiseks ei ole siinkohal tegu digitaalsete tehnoloogiate kasutamise viisil, milles võiks õpilasi õpetajatest oskuslikemateks pidada, vaid inimlike tõekspidamistega.

Kuigi Eestis ei ole täheldatud selliseid juhtumeid, nagu USA-s kus õpetajate sotsiaalmeedia kasutamine on viinud nad kohtu alla, siis leian, et ka esimeses lõigus mainitud juhtum on piisavaks põhjuseks võtta õpilaste ja õpetajate lävimine suhtlusportaalides arutluse alla vähemalt koolide tasandil. Kui USA-s on mitmes osakriigi koolides (Texases, Missouris) kehtestatud reeglid, kus õpetajad ja õpilased ei tohi omavahel suhtlusportaalides lävida, siis Eesti kontekstis ma sellisteks reegliteks vajadust ei näe, kuid kindlasti oleks vaja koolides teemat käsitleda ning koolitada õpetajaid sotsiaalmeedia olemusest ja eripäradest, eriti kontekstis, kus sotsiaalmeediat on hakatud integreerima ka õppeprotsessi. Näiteks on sarnasel seisukohal ka Prensky (2001), Hansfordi ja Adlingtoni (2008) ning ja Vooren ja Bess (2013), kes leiavad, et õpetajatele tuleb õpetada sotsiaalmeedia kasutamist, et seda rakendataks õppetöös ning juhendada neid muuhulgas ka tehnoloogilise etiketi õpetamisel.

Veel võib esile tuua, et õpetajad ei paistnud päris hästi aduvat, et suhtlusportaalid on noorte jaoks rohkemat kui lihtsalt koht aja veetmiseks. Õpetajad teadsid oma kogemustest, et õpilased veedavad suhtlusportaalides palju aega ning kiitsid võimalust suurel hulgal õpilasi sealt vajadusel kiiresti kätte saada, kuid intervjuudest nähtus, et õpetajad pigem ei taha õpilastega seal suhelda. Näiteks oli mõningail intervjueeritud õpetajal põhimõte, et nad ei võta oma õpilasi Facebooki „sõbraks“ ning samuti öeldi, et mida vähem informatsiooni õpetajateni nende õpilaste kontodelt jõuab, seda

parem. Õpetajatel on täielik õigus oma suhtlusportaali kontaktide listi lisada neid, keda seal kõige rohkem näha soovitakse, kas privaatsuse kaitse või professionaalse distantsi hoidmise eesmärgil, kuid siit nähtub, et õpetajad ei tundu samaväärselt muretsevat oma õpilaste privaatsuse säilitamise pärast. Näiteks võib esile tõsta ühe õpetaja seisukoha, et kui õpilane postitab suhtlusportaalis avalikult midagi ebasobivat, siis võib õpetaja teda korrale kutsuda sealsamas avalikus kommentaariumis. Kuigi õpetajad leidsid, et õpilased ei adu, kui suur on tegelik suhtlusportaalide auditoorium, siis kohati paistis, et õpetajad ei mõista seda ka ise päris hästi ega taju, et mõningate praktikate rakendamine võib õpilase panna äärmiselt piinlikku olukorda. Võttes arvesse suhtlusportaalide suurt populaarsust ja tõenäosust, et iga järgnev põlvkond kasutab digitaalsete tehnoloogiate võimalusi eelmisest põlvkonnast veelgi enam, siis pean oluliseks, et tänapäeva noori õpetaksid inimesed, kes mõistaksid, et suhtlusportaalides toimuv interaktsioon avaldab mõju nii õpilasele kui õpetajale, ning oskaksid õpilasi juhendada mitte ainult tehniliste oskuste seisukohast, vaid oskaksid põhjendada ja selgitada sotsiaalmeedia olemust ja eripärasid sügavuti.

Kokkuvõttes leian, et koolides tuleks käsitleda õpetaja-õpilase suhtlusportaalides läbikäimise teemat ning vajadusel kaaluda juhiste väljatöötamist. Samuti oleks kasulik sotsiaalmeedia ja privaatsuse teemat integreerida juba varajasse õpetajakoolitusse, mitte tehniliste oskuste kontekstis, vaid just sellisena, kus õpetajaks õppijatele selgitatakse sotsiaalmeedia fenomeni ja eripärasid sügavuti, et õpetajad oskaksid teadmisi edasi anda ka tulevastele õpilastele ning eelkõige demonstreerida seda oma käitumisega suhtlusportaalides.

4.3. Meetodi ja valimi kriitika

Andmekogumiseks ja analüüsimiseks valitud fookusgruupiintervjuu ja tavapärase kvalitatiivne sisuanalüüs sobisid andmekogumiseks ja analüüsimiseks hästi ja olid eesmärgipärased.

Fookusgruupiintervjuu võimaldas koguda ühe korraga hulgaliselt andmeid ja lõi hea pingevaba õhkkonna, millele aitas kaasa see, et kõik õpetajad olid üheks koolist ja tundsid teineteist. Samuti tekkis õpetajate vahel elav arutelu, mille tulemiks olid huvitavad tähelepanekud ja mitmekesised teemad. Samas, kuna esilekerkinud teemad erinesid intervjuude kaupa, muutis see kohati keeruliseks kodeerimise protsessi, kuid kokkuvõttes võimaldas andmete detailset analüüsi. Selleks, et vältida liialt paljude ebaoluliste teemade esilekerkimist, mida (Krueger 1988) on ka ühe meetodi negatiivse küljena välja toonud, juhtisin intervjuueeritavad tagasi algse teema juurde või lõpetasin vajadusel teema arutamise.

Fookusgrupis rakendati ka projektiivtehnikat, millega paluti õpetajatel joonistada paari või kolme kaupa paberile keskkooliõpilase tüüpiline Facebooki konto ja kirjeldada siis oma joonistusi. Pilte analüüsisin esialgselt tekstiga paralleelselt, aga kuna suusõnaline materjal osutus pildimaterjalist rikkalikumaks, siis sisuliselt erinevaid koode ei tekkinud. Ei saaks aga öelda, et selle tehnika rakendamine ei toonud intervjuuprotsessi lisaväärtust. Esiteks võimaldas see tuua pikka intervjuusse vaheldust ning oli heaks sillaks liikumisel ühe teema juurest hoopis teise juurde. Tõenäoliselt ei oleks saanud ka nii inforikkaid vastuseid pelgalt küsides, et milline üks tüüpiline keskkooliõpilase konto õpetajate hinnangul välja näeb.

Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldas andmete detailset läbitöötamist ja koondamist sarnasuste alusel, kuigi kohati muutsid erinevates intervjuudes esile kerkivad üsna erinevad vastused kodeerimisprotsessi aeganõudvamaks. Analüüsi protsessi jälgisin induktiivset loogikat, mille järgi alustatakse andmete kodeerimist tekstilähedaselt ning liigutakse siis edasi abstraktsemate kategooriateni.

Valimisse sattunud õpetajad olid kõik valmis minu poolt tõstatatud küsimustes kaasa rääkima ja kaasa mõtlema. Leian, et õpetajatel oli suhtlusportaalidega seoses piisavalt eelteadmisi ja kogemusi, et teemas kaasa rääkida. See, et kogemuste ja teadmiste tase ei olnud kõigi õpetajate

puhul ühesugune, nagu selgus tulemuste osas, muutis minu hinnangul valimi heterogeensemaks ja lisas tulemustele tõsiseltvõetavust.

4.4. Edasised uuringud

Kuna teemat on Eesti kontekstis vähe uuritud on edasiuurimiseks mitmeid erinevaid suundi.

Esiteks oleks kindlasti vajalik uurida vastukaaluks õpilaste seisukohti nii sotsiaalmeedia ja privaatsuse küsimuses kui ka õpetaja-õpilase vahelises läbikäimises suhtlusportaalides. Loomaks sidet käesoleva uuringuga, tuleks uuringud läbi viia keskkooliõpilaste seas. Samas oleks äärmiselt huvitav uurida ka algklassiõpilaste seisukohti õpetaja-õpilase läbikäimise kohta suhtlusportaalides, kuna tegelikult ei tohiks nii noored lapsed veel seal kontot omada. Samuti saaks seda uuringut seostada Kädli Rooste (2013) läbi viidud uuringuga algklassiõpetajate suhtlusportaalide kasutamispätkatetest.

Kindlasti peaks edasi uurima ka uuringust selgunud murettekitavat tendentsi „sõbrakutsete“ eiramise ja valikulise aktsepteerimise suhtes nii õpetajate kui õpilaste seisukohast lähtuvalt. Võib oletada, et sellel on potentsiaalselt kahjulik mõju õpilase ja õpetaja vahelisele suhtlusele koolis, kuid seda oleks tarvis uurida õpilaste seisukohast lähtuvalt.

KOKKUVÕTE

Käesolev magistritöö on kirjutatud tavapärasest monograafiast veidi erinevalt, st. töö olulisima osa moodustab õpetajate suhtlusportaalidega seotud hinnanguid ja kogemusi kajastav eestikeelne eelretsenseeritav teadusartikkel, mõeldud avaldamiseks *Eesti Haridusteaduste Ajakirja* vabanumbris, mis ilmub 2014. aasta novembris. Magistritöö teise osa moodustab teadusartiklit raamistav katusartikkel.

Magistritöö eesmärgiks oli uurida keskkooliõpetajate hinnanguid seoses privaatsuse teemaga sotsiaalmeedias, saada aimu millised on õpetajate kogemused suhtlusportaalides seoses oma õpilaste sisuloome ja suhtlusega. Sellise teema kasuks otsustati, kuna seda on Eesti kontekstis väga vähe uuritud. Samuti nähakse õpetajaid eeskujudena, mistõttu on oluline, et nemad oskaksid õpilasi juhendada digiajastul äärmiselt olulises teemas, milleks on sotsiaalmeedia lai kasutamine ja sellega kaasnevad privaatsusküsimused.

Andmeid koguti kvalitatiivsele lähenemisele omase fookusgrupiintervjuuga ning analüüsiti tavalise kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga, mida iseloomustab kategooriate tuletamine otse andmetest. Valimisse sattus 21 (N=21) õpetajat, kes kõik õpetasid lisaks põhi või algkooli astmele ka keskkooli astmes, mis oli üheks valimikriteeriumiks. Intervjuud viidi läbi 2013 aasta märsis-juunis.

Tulemustest selgus, et õpetajad seostavad privaatsuse mõistest eelkõige füüsiliste piiride loomisega enese ja teiste vahele ning peavad oluliseks privaatsuse tunnuseks kontrolli omamist nii info levimise kui sisu üle. See on kooskõlas Westini (1968) ja Altmani (1975) privaatsusteooriatega, mis käsitlevadki privaatsust kui kontrolli info üle ja enesele ligipääsu takistamist. Internetti tajuti kui privaatsust välistavat nähtust, kuna seal puudub füüsiliste piiride loomise võimalus.

Internetti tajuti kui avalikku ruumi, kus inimesed peaksid käituma samasuguste normide alusel, nagu ka füüsilises avalikus ruumis. „Googeldamist“ peeti tavaliseks ja igapäevaseks tegevuseks, mida seostati esmase info otsimisega, kuid praktiseeriti vähem oma õpilastega seoses.

Suhtlusportaalide kontekstis avaldus üsnagi murettekitav tendents aktsepteerida õpilaste sõbrakutseid valikuliselt, seades mitmeid kriteeriume või neid üldse eirata, mõtlemata pikemalt

sellele, millised tagajärjed võivad sellisel käitumisel olla õpetaja-õpilaste vahelises suhtes laiemalt. Meelsamini aktsepteeriti oma klassi õpilasi, õpilasi, keda tunti huviringidest ja rolli mängis ka vanus, st. mida noorem õpilane, seda vähemtõenäoliselt tema „sõbrakutset“ ka aktsepteeriti. Ühest küljest võib õpilaste valikulist või mitte üldse „sõbralisti“ lisamist tõlgendada kui soovi suurema privaatsuse järele, teisalt kui soovi professionaalse distantsi hoidmiseks, nagu täheldas ka Rooste (2013) oma magistritöös „Algklassiõpetajate ja -õpilaste suhtlustrendid Facebookis: õpetajate kogemused“.

Oma õpilaste suhtlusportaalide praktikatest rääkides, ilmnes, et õpetajad leiavad, et noored postitavad liialt privaatset sisu, mida põhjendati teisenenud privaatsustajuga ning üldiste käitumisnormide muutusega, mis reguleerivad näiteks romantiliste tunnete avaldamist koolis ja ka suhtlusportaalides. Samuti leidsid õpetajad, et õpilased postitavad sellis sisu, millele peaks nad peaks õpetajana reageerima. Sinna hulka kuulus näiteks paljastavate fotode ja alkoholi kujutavate fotode üleslaadimine. Muuhulgas peeti vajalikuks sekkuda ka laimamisse ja solvamisse ning ebaseaduslike tegevuste propageerimisse.

Kuna käesolevat teemat on veel vähe uuritud, siis on teema edasiuurimiseks mitmeid võimalusi. Vastukaaluks peaks uurima keskkooliõpilaste õpilaste seisukohti nii sotsiaalmeedia ja privaatsuse küsimuses kui ka õpetaja-õpilase vahelises läbikäimises suhtlusportaalides. Samas oleks äärmiselt huvitav uurida ka algklassiõpilaste seisukohti õpetaja-õpilase läbikäimise kohta suhtlusportaalides, kuna tegelikult ei tohiks nii noored lapsed veel seal kontot omada. Samuti saaks seda uuringut seostada Kädli Rooste (2013) läbi viidud uuringuga algklassiõpetajate suhtlusportaalide kasutamisprikatikatest

Märksõnad: *privaatsus, suhtlusportaalid, õpetaja-õpilase vaheline suhtlus*

SUMMARY

„Teachers perceptions of privacy on social media“

The aim of the study was to get an overview of high-school teachers' perceptions regarding social media and their experiences with students' content creation in networked publics. The reason for choosing this subject was the fact that it had not been sufficiently researched in Estonia. Also, teachers are seen as role models in society and work closely with students and should therefore be aware of problems regarding privacy in the digital age.

Data was collected using focus group interviews and analysed using qualitative content analysis. The sample was made up of 21 high-school teachers from four different schools in three counties.

The main results of the study are introduced in the article „Teacher-student interactions and content creation on social networking sites: teachers' perceptions and experiences” written by Sandra Rääm and Andra Siibak and is meant to be published in November 2014 *Estonian Journal of Education*. Currently the article has been reviewed twice and will be sent to the editor by May 28th. The article focuses mainly on generational differences in understanding privacy and teachers' and students' content creation on networked publics.

It was evident that teachers feel that young people define privacy differently to themselves and therefore create content that is perceived too private or even inappropriate by interviewed teachers. In contrast, teachers regarded their own content creation to be minimalistic and not about private matters.

However, a worrying tendency that teachers often don't accept student's friend requests or accept students by selecting them through carefully constructed criteria was also evident. The reason why this is considered worrying, is that teachers don't always explain their reasons of not accepting friend requests to their students and in one case even not replying to students messages on Facebook seemed to be a perfectly acceptable practice. However teachers are perceived as role models for students and therefore should consider their online activities very carefully.

Keywords: *privacy, networked publics, teacher-student interaction*

KIRJANDUS

Barbour, R. (2007). *Doing Focus Groups*. Los Angeles: SAGE

Begovic, E. (2011). *The Effects of Social Networks on the Student-Teacher Relationship*. URL (kasutatud aprill 2014) http://www.eckerd.edu/academics/ford/files/11/Ena_Begovic.pdf.

boyd. d. (2011) *Social Privacy in Networked Publics: Teens' Attitudes, Practices, and Strategies*.

Catterall, M. & P. Ibbotson (2000). Using Projective Techniques in Education Research. *British Educational Research Journal*, 26(2): 246-256.

Chander, A. (2010). Youthful Indiscretion in an Internet Age. Levmore, S & M. Nussbaum (toim.). *The Offensive Internet. Speech, Privacy and Reputation*. Cambridge: Harvard University Press, 124-139.

DeCew, J. (1997). *In Pursuit of Privacy. Law, Ethics and the Rise of Technology*. Ithaca: Cornell University Press.

Erjavec, K. (2013). Informal Learning through Facebook among Slovenian Pupils. *Scientific Journal of Media Education*, 41(21): 117-126.

Given, L. M. (2008). *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Volume 1. Los Angeles: SAGE.

Hansford. D. & R. Adlington. (2008). Digital spaces and young people's online authoring: Challenges for teachers. *Australian Journal of Language and Literature*, 32(1): 55-68.

Hart. E. J & T, Steinbrecher. (2011). OMG! Exploring and Learning from Teachers' Personal and Professional Uses of Facebook. *Action in Teacher Education*, 33(4): 320-328.

Hsiu-Fang Hsieh, H-F., & Shannon, S.E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9): 1277-1288.

Krueger, R. (1988). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research*. California: SAGE.

Kupiainen, R. & A. Suoninen & K. Nikunen. (2012). *Between Public and Private: Privacy in Social Networking Sites*. Livingstone, S & L. Haddon & A. Görzig (toim.). *Children, Risk and Safety on the Internet. Research and Policy Challenges in Comparative Perspective*. Bristol: Polity Press.

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Livingstone, S. (2009). *Children and the Internet*. Cambridge: Polity Press.

Malesky, L.A & C. Peters. (2012). Defining appropriate professional behaviour for faculty and university students on social networking websites. *High Education*, 63: 135-151.

Margulis, S.T. (2003). On the Status and Contribution of Westin's and Altman's Theories of Privacy. *Journal of Social Issues*, 59(2): 411-429.

Marwick A.E., & boyd, d. (2010). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society* 13,1. URL, kasutatud mai 2014, http://www.tiara.org/blog/wp-content/uploads/2010/07/marwick_boyd_twitter_nms.pdf.

Mazer, J. & R. Murphy & C. Simonds. (2007). Effects of Computer Mediated Teacher Self-Disclosure on Student Motivation, Affective Learning and, Classroom Climate. *Communication Education*, 56(1): 1-17.

Mikulec , E. (2012). Professional Faces: Pre-Service Secondary Teachers' Awareness Issues of Self-disclosure on Social-networking Sites. *Current Issues in Education*, 15(3): 1-16.

Nissenbaum, H. (2010). *Privacy in Context. Technology, Policy and the Integrity of Social Life*. California: Stanford University Press.

Patton, M. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. London: SAGE

Posner, R. A. (2011) [1978]. The Right of Privacy. D. J & P.M, Schwartz (toim). *Information Privacy Law*, New York: Wolters Kluwer Law and Business.

Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On The Horizon*, 9(5): 1-6.

Shih, C. (2011). *The Facebook Era. Tapping Online Social Networks to Market, Sell, and Innovate*. New Jersey: Prentice Hall.

Siibak, A. & Murumaa, M. (2011). Exploring the “nothing to hide” paradox: Estonian teens experiences and perceptions about privacy online. URL, (kasutatud aprill 2014) http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1928498.

Simitis, S. (2011) [1987]. Reviewing Privacy in an Information Society. D. J & P.M, Schwartz (toim). *Information Privacy Law*, New York: Wolters Kluwer Law and Business.

Solove, D. J. (2011). Conceptualizing Privacy. Solove, D. J & P.M, Schwartz (toim). *Information Privacy Law*, New York: Wolters Kluwer Law and Business.

Solove, D.J. (2007). The Future of Reputation. Gossip, Rumor, and Privacy on the Internet. London: Yale University Press.

Solove, D. J. (2004). *The Digital Person. Technology and Privacy in the Information Age*. New York: New York University Press.

Vadrevu, S. (2011). Teacher Identity and Selective Strategies for Mediating Interactions With Students on Facebook. Ettekanne. *The annual meeting of the International Communication Association*. Boston, 25. mai.

Vasbo, K.B., K. Silseth & O. Erstad. (2014). Being a Learner Using Social Media in School: The Case of Space2cre8. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(1), 110-126.

Vercic, A. T. & D. Vercic. (2013). Digital natives and social media. *Public Relations Review*, 39: 600-602.

Van Vooren, C. & C, Bess. (2013). Teacher Tweets Improve Achievement for Eighth Grade Science Students. *Systemics, Cybernetics and Informatics*, 11(1): 33-36.

Westin, A. (1968). *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum

Õpetajate-õpilaste interaktsioon ja sisuloome suhtlusportaalides: õpetajate arvamused ja kogemused

Sandra Räim & Andra Siibak, PhD
Tartu Ülikool
Ühiskonnateaduste instituut
E-post: andra.siibak@ut.ee

Annotatsioon

Artikli eesmärk on anda ülevaade fookusgrupiintervjuudes osalenud õpetajate arvamustest ja kogemustest, mis puudutavad õpetajate ja õpilaste omavahelist interaktsiooni ja nende sisuloomet suhtlusportaalides.

Rühmaintervjuudes nelja kooli keskkooliõpetajatega (N=21) uuriti, milliseid erinevusi on õpetajad täheldanud enda ja õpilaste poolt loodud veebisisus ning millistel juhtudel ja mil viisil on õpetajad pidanud vajalikuks õpilaste postitustele reageerida. Muuhulgas uurisime, millistele alustele tugineb õpetaja-õpilase suhtlusportaaali „sõprus“ ning kas õpetajad tunnevad vajadust sotsiaalmeedia suhtlust suunavate käitumisjuhiste järele.

Intervjuusid analüüsiti rakendades tavapärase kvalitatiivset sisuanalüüsi (*conventional qualitative content analysis*), mille puhul tuletatakse kodeerimiskategooriad kogutud tekstiandmetest ja analüüs on kirjeldava suunitlusega (Hsieh & Shannon, 2005).

Tulemustest nähtub, et õpetajad tunnetavad küll professionaalset dilemmat, mida õpilastega suhtlusportaalides sõbrustamine endaga kaasa toob, kuid ei taju täiel määral selle suhtluse võimalikke tagajärgi. Tulemused näitavad ka seda, et uuringus osalenud õpetajad ei olnud valmis suhtlusportaalil õpilastega jagama privaatset informatsiooni enda isikliku elu kohta, kuid leidsid, et õpilased jagavad sotsiaalmeedias liiga kergekäeliselt sellist informatsiooni, mida vanemad põlvkonnad liigitasid privaat sfääri kuuluvaks. Tulemustest võib järeldada ka seda, et õpetajad tunnetavad ka suhtlusportaalet kasutades selget vastutust olla enda veebikäitumisega eeskujuks ning omistasid enesele harija rolli nii füüsilises koolikeskkonnas kui ka suhtlusportaalides.

Võtmesõnad: *suhtlusportaalid, Facebooki „sõprus“, privaatlus, põlvkondlikud erinevused, õpetaja roll*

Teacher-student interactions and content creation on social networking sites: teachers' perceptions and experiences

SUMMARY

Due to the “context collapse” (Marwick & boyd, 2011) on networked publics, students and teachers have suddenly gained access to each other’s information which previously was considered private.

Although there has been a heated debate in the USA about whether it is ethical and legal for teachers to interact with their students on social media (Lehrer, 2011), the topic has gained much less attention in European context. In comparison to many school districts and states in the US which have passed policies and regulations designed to limit teacher-student interactions on social media (Lehrer, 2011), similar student-teacher communication bans have only been passed in Rhineland-Palatinate and Schleswig-Holstein states in Germany (State bans, 2013). In Estonia there has been no public discussion on the topic, nor have the schools developed any rules or recommendations for the teachers. As teachers are historically seen as mentors and role models for the youth (Miller, 2011), we believe it is crucial to gain additional knowledge about teachers’ perceptions about the issue as well as their experiences and opinions about “friending” one’s students and thereby having a chance to monitor their information sharing practices.

The aim of the present article is to give an overview of a small group of Estonian teacher’s perceptions and experiences about teacher-student interaction on social networking sites (SNS). In spring-summer 2013 four focus-group interviews with teachers (N=21) from highschoools in Estonia were conducted to study what kind of differences have the teachers noticed when comparing online content creation practices of their students and themselves, and so as to find out on which occasions and how have the teachers decided to react on their students’ posts. We also explored how a teacher-student “friendship” is formed and if the teachers feel a need for social media guidelines.

In the theoretical background of the manuscript we will argue that in today’s technology saturated society ICTs are strongly immersed to the culture, and help to generate differences between generations – between the ‘digital natives’, i.e. youth who have grown up in the area of rapid changes in digital technologies and the ‘digital immigrants’ i.e. members of the older generations who do not have that close relationship with digital technologies (Prensky, 2001). Relying on the findings of Ellison and boyd (2013) we then go on to describe the main changes in

communication that occur in networked publics. We will introduce the concept of social convergence (boyd, 2008) and describe that in addition to the “ideal audience” i.e. one’s closest friends and peers one’s posts on SNS may also be available to “nightmare readers”, e.g. one’s teachers, parents and bosses (Marwick & boyd, 2010). Studies suggest that young people do not seem to grasp the size and diversity of the actual audience SNS and fail to recognize the importance of contextual integrity (Nissenbaum, 2004) while composing their posts. We end the theoretical background by providing both positive and negative examples of teacher’s SNS practices.

In the method and data section we will describe the ways of data collection and analysis in greater detail. Empirical data was gathered by structured focus group interviews. The method was preferred so as to create a situation more similar to real life interaction (Laherand, 2008). By stimulating group dynamics we also hoped to identify the opinions our participants shared (Patton, 2002). For data analysis conventional qualitative data analysis was used.

Our strategic sample was made up of 21 secondary-school teachers from three different Estonian counties. All of the teachers had to have a Facebook account and needed to teach in high-school. We also aimed to have at least one class teacher in every focus group, because they tend to have a closer relationship with their students. Our final sample comprised of 3 men and 18 women who were in between the ages of 23-51. The focus-groups took place in spring-summer 2013 and lasted from an hour to two hours.

The focus-groups reveal that the teachers in our sample did not have any deep ethical or moral concerns about “friending” their students on Facebook nor felt that there was a need to regulate student-teacher relationships on networked publics. Still, in order to become “friends” with one’s teacher on Facebook the student had to first meet a certain criteria. For instance, the student needed to be personally known to the teacher either by attending the class they had taught or they had get acquainted through some after-school activity. Older students and the one’s whose content creation practices were considered to be more adult-like also had a bigger chance of the teacher accepting their “friends” request. The teachers also believed that such a “friendship” should generally be initiated by the student.

The findings of our study also suggest that teachers believe the SNS user practices and content creation habits of teachers and students to be very different. According to the interviewed teachers the main differences between the generations had to do with the nature of the information shared and the audience amongst whom it was shared. Teachers in all our focus groups felt that

students do not realize the actual size of the audience on SNS. Such misperception was considered to be typical to the present day youth and hence also a sign that young people have not fully grasped the idea of social convergence (boyd, 2008) on networked publics and the need for contextual integrity (Nissenbaum, 2004).

Furthermore, according to the teachers students often tended to post inappropriate content on their profiles. Teachers claimed that in case they come across posts which contain messages of bullying or promotion of illegal activities, or notice photos which are either too revealing or about parties and alcohol, they feel the need to address the issue. The need to intervene was explained by the role of a teacher – all of the teachers in our focus groups agreed that the teachers should stay true to their traditional role of a mentor and role model both offline and online. Having a private face-to-face conversation or sending a private message through Facebook were considered to be the most effective ways for getting through to students on such occasions. Still, some of the teachers also felt that since Facebook is a public site, it is appropriate for teachers to voice their opinions by writing a public comment. Compiling such a public response was seen as a way of teaching the students the meaning of public space, however, on such occasions the possible negative effect on a student was clearly not thought through. Teachers also believed too active posting to be inappropriate, however, in such a case they did not consider it important or necessary to intervene.

In general, the teachers in our sample perceived the practices of their students to be typical of present day ‘digital natives’ (Presky, 2001). They opposed such behaviour to their own user practices which were claimed to be thought-through and rather minimal. The teachers said to value their privacy and hence the majority of them avoided making posts and uploading photos that could reveal something private e.g. information about their family, relationships, etc.

Regardless the fact that our study participants did not feel a need for any guidelines, or recommendations on the topic, we believe that having some general guidelines to regulate teacher-student communication on SNS would actually benefit both parties.

Keywords: social networking sites, audiences, privacy, generational difference, teacher’s role

SISSEJUHATUS

Kaasaegsed tehnoloogiad on tekitanud olukorra, kus piirid avaliku ja privaatse info vahel on hakanud hägustuma. Kui varemalt oli õpetaja ja õpilase omavaheline suhtlus peaaesjalikult professionaalne ning koolikeskkonnas toimuv, siis sotsiaalmeedia ning suhtlusportaalide ajastul on nii õpetajatel kui õpilastel avanenud võimalus vastastikku ligi pääseda informatsioonile, mis varemalt nende silme eest varjatuks jäi. Enamgi veel, tänu võimalusele omavahel suhtlusportaalides „sõbraks“ saada, võivad muutuda ka õpetajate-õpilaste omavahelised suhted klassiruumis.

Uuringutest (Fulmer, 2010; Lehrer, 2011; Miller, 2011;) nähtub, et kui USAs on käivitunud elav debatt selle üle, kas õpetajatel on eetiline ja juriidiliselt korrektne suhtlusportaalides oma õpilastega suhelda, siis Euroopa kontekstis on see problemaatika siiani pälvinud üsna vähest tähelepanu. Mitmetes USA osariikide koolides (nt. Louisianas, Missouris, Texas, jne) ja koolides on vastu võetud regulatsioone ja määruseid, mille eesmärk on piirata õpetajate võimalusi õpilastega sotsiaalmeedia, eriti just Facebooki kaudu suhelda (Lehrer, 2011). Sarnaseid sotsiaalmeedia suhtlust keelavaid regulatsioone on Euroopas siiani kehtestatud vaid Saksamaal, Schleswig-Holsteini ja Reinimaa-Pfalzi liidumaades (State bans, 2013). Rahvusvahelistes uurimustes on teemat siiani käsitletud peamiselt õppejõud-tudeng kontekstis (Malesky Jr. & Peters, 2012; Karl & Peluchette, 2011), või uuritud tulevaste õpetajate arvamusi ja praktikaid (Mikulec, 2012; Hart & Steinbrecher, 2011; Olson, Clough & Penning, 2009), samas kui põhi- ja keskkooli õpetajate ja õpilaste omavahelist suhtlust sotsiaalmeedias on vaatluse alla võetud veel vähesel määral (Asterhani, Rosenbergi, Schwartzi & Solomoni, 2013; Williams 2012).

Eestis pole antud temaatika üldse laiemat kõlapinda saavutanud. Käesoleva artikli autoritele pole siiani teada ühtegi kooli, kus oleks õpetajatele mõeldud sotsiaalmeedias käitumise soovitusi või reegleid välja töötanud. Ka varasemate uuringute poole pealt võib Eesti kontekstis välja tuua vaid Rooste (2013) töö, milles kajastati algklassiõpetajate kogemusi ja peamisi trende Facebooki-suhtluses oma õpilastega. Välismaa praktiliste kaasuste ja ilmnenud eetiliste ning juriidiliste dilemmade valguses leiame siiski, et on oluline täiendavalt uurida, milliseid on Eesti õpetajate arvamused ja kogemused õpetaja-õpilase vahelise suhtlusportali „sõpruse“ kontekstis. Uuringutest nähtub, et Eesti õpetajad on küll noorte internetikasutuse vahendajatena üsna aktiivsed (Kalmus, Von Feilitzen & Siibak, 2012), kuid samas on õpetajad ebakindlad enda tehnoloogilistes oskustes ja tunnistavad vajakajäämisi enda meedia-alases kirjaoskuses (Siibak & Vinter, 2010).

Olukorras, kus ajalooliselt on õpetajat nähtud kui kesket figuuri ja nõuandjat (Jedeskog, 2000) ning ühiskondlikult oodatakse neilt mentori ja eeskuju rolli täitmist ning seetõttu ka keskmisest kõrgemate eetiliste ja moraalsete standardite järgimist (Miller, 2011), on oluline, millisena näevad õpetajad oma rolli sotsiaalmeedia nähtamatu auditoriumi ja sotsiaalse konvergensti (Marwick & Boyd, 2010) tingimustes.

Käesoleva artikli eesmärk on anda ülevaade õpetajate arvamustest ja kogemustest, mis puudutavad õpetajate ja õpilaste omavahelist interaktsiooni ja sisuloomet suhtlusportaalides, sh. kas ja kuidas erinevad on õpetajate hinnangul nende enda ja õpilaste suhtlusportaalide kasutamistavad 2013. aasta kevad-suvel läbi viidud fookusgrupiintervjuudes nelja kooli keskkooliõpetajatega (N=21) palusime õpetajatel enda kogemustest lähtuvalt kirjeldada oma õpilaste ning enda suhtlusportaalide kasutamist ning sealset sisuloomet. Meid huvitas, milliseid erinevusi olid õpetajad noorte ja enda veebisisu võrreldes täheldanud ning millistel juhtudel ning mil moel on õpetajad pidanud vajalikuks reageerida õpilaste poolt tehtud postitustele. Muuhulgas uurisime, kuidas üldse saavad õpetajad ja õpilased omavahel suhtlusportaalides „sõbraks“ ning kas õpetajad tunnevad puudust õpetaja-õpilase sotsiaalmeedia suhtlust suunavatest käitumisjuhistest.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Põlvkonnad tehnoloogiliste muutuste ajajärgul

Tänaseid noori on sageli nimetatud „neti põlvkonnaks“ s.o esimeseks põlvkonnaks, kes kasvab üles digitaalsest meediast ümbritsetuna ning esimest korda ajaloos omab ühiskonnas keskeks saanud tehnoloogia kohta suuremaid oskusi ja teadmisi kui nende vanemad (Tapscott, 1998). Taoline laiemas üldsuses tuntuks saanud sõnapaar aitab omakorda kinnitada teoreetikute hulgas levinud arvamust, mille kohaselt on põlvkonna mõiste omandanud uue kultuurilise dimensiooni ega ole enam pelgalt demograafiliste tunnuste kaudu defineeritav (Vittadini, Siibak, Carpentier Reifová & Bilandzici, 2013).

Nii nähtub, et meediatehnoloogiate arengud on saanud osaks põlvkondade konstrueerimise kultuurilisest lähenemisest, kuna meediapõlvkondi (*media generations*) iseloomustavad ühiselt konstrueeritud ja jagatud käitumismallid vastavalt sellele, kuidas kättesaadav ja igapäevategemistesse integreeritud konkreetne tehnoloogia on (ibid). Meedia ja

infotehnoloogiliste vahendite kiirest arengust tingitud muutused kultuuri ülekandumise ja sotsialiseerumise vormides on osade autorite hinnangul soodustanud erinevuste tekkimist nii erinevate sotsiaalsete kui vanuseliste gruppide vahel (Arnoldi, 2011). Näiteks Prensky (2001) jagab indiviidid „digitaalseteks põliselanikeks“ (*digital natives*) ja „digitaalseteks immigrantideks“ (*digital immigrants*) vastavalt sellele, millised on nende infotehnoloogiliste vahendite kasutusoskused ja tarbimisharjumused. Kui „digitaalsed põliselanikud“ on üles kasvanud koos uute digitaalsete tehnoloogiatega ning arvuti ja internet on nende igapäevaelu loomulikuks ja lahutamatuks osaks, siis „digitaalsed immigrantid“ on pidanud õppima uue keskkonnaga kohanema ja toime tulema (Prensky, 2001). Seega on osade autorite (nt. Prensky, 2001; Tapscott, 1998) hinnangul digitaalsete tehnoloogiate kiire areng, kättesaadavus ja põimitus igapäevategemistesse tekitanud lõhe noorema ja vanema põlvkonna vahel, kelle nooruspõlve sotsialiseerumis- ja suhtlusptaktikad ei olnud mõjutatud interneti ja tehnoloogiliste vahendite poolt, vähemalt mitte sellisel määral kui see on tänapäeva keskkooliõpilaste puhul.

Teised teoreetikud seevastu käsitlevad ideed infotehnoloogia poolt tekitatud lõhest erinevate põlvkondade vahel aina suurema ettevaatlikkusega. Näiteks leiavad Bennett, Maton ja Kervin (2008), et noorte inimeste suhe tehnoloogiaga on hulga komplitseeritum kui seda „digitaalsete põliselanike“ kontseptsioon mõista lubab ning noorte oskused ja kasutuspraktikad ei ole tegelikkuses sugugi niivõrd ühesuguse iseloomuga.

1.2. Suhtlusportaalid ja nende auditoorium

Ellisoni ja boydi (2013) sõnul, on tänu interneti levikule inimeste omavahelises suhtluses toimunud palju suuri muutusi. Sotsiaalmeedia, eriti aga erinevad suhtlusportaalid (*social network sites*), nagu Facebook, LinkedIn ja Google Plus, on saanud paljude jaoks igapäevaelu lahutamatuks osaks. Kuigi esimesed suhtlusportaalide laadsed veebileheküljed tekkisid juba 1997. aastal, jõudsid taolised platvormid kultuuriliselt olulise fenomeni tähiseni aastal 2003, kui Friendster esimest korda massimeedia tähelepanu äratas (Ellison & boyd, 2013).

Kui varajased suhtlusportaalid funktsioneerisid eelkõige romantiliste suhete loomise paigana ning olid oma olemuselt üsna staatilised, st. sisu lõi põhiliselt konto omanik vajadusest lähtuvalt, siis praeguseid suhtlusportale võib vaadelda kui dünaamilisi uudiste kogumikke, mille sisu loovad erinevate tegevuste kaudu kasutaja, tema kontaktid ja süsteem ise (Ellison & boyd, 2013). Ellison

ja boyd (2013) iseloomustavad suhtlusportaale kui võrgustikulaadseid suhtlusplatvorme, milles selle kasutajad:

1. omavad unikaalseid äratuntavaid profiile, mille sisuloomes osalevad konkreetne kasutaja, teised kasutajad ja / või süsteem;
2. suhtlemine toimub avalikult, st. teised saavad nende sisuloomet jälgida ja sellele reageerida;
3. tarbivad kasutajate loodud sisu, osalevad selle loomises ja suhtlevad suhtlusportaali kontaktidega.

Antud definitsioonist lähtudes on suhtlusportaalide toimimisel esmatähtsaks elemendiks kasutajad, kes suhtlusportaali erinevate tegevuste läbi nõ. elus hoiavad. Seega on kasutaja ja tema avalike kontaktide ehk „sõprade list“ üheks suhtlusportaali eriliseks tunnuseks. Boydi (2010) järgi on suur osa kasutajatest valmis oma „sõbralisti“ lisama kõiki, keda peetakse oma sotsiaalse ringkonna osaks, kuid ettevaatlikumad ollakse võimupositsioonil olevate indiviidide suhtes. Seega võib näiteks vanemate, ülemuse või õpetaja, keda Marwick ja boyd (2010) nimetavad nõ. „košmaarseteks lugejateks“, lisamist suhtlusportaali „sõbralisti“ pidada sotsiaalses kontekstis üsna riskantseks. Seda eriti olukorras, kus suhtlusportaalide aina kasvav populaarsus on toonud kaasa muutused sotsiaalsetes normides. Muutused puudutavad eelkõige kolme aspekti - kui sageli, mida ja kellel jagatakse (Shih, 2011). Ehk teisisõnu, oluliseks on saanud see, kellele usaldatakse juurdepääs oma elu olulistele ja vähemolulistele detailidele nagu vanus, töökoht, hoid, poliitilised vaated, suhtestaatus, seksuaalne orientatsioon, jne. Boyd (2010) iseloomustab sotsiaalsete normide muutust, öeldes, et suhtlusportaalid on indiviidi "sõbralist" tema jagatava informatsiooni kujutletud ja soovitud auditooriumiks, sest sinna kuuluvad inimesed, kelle individ on ise oma suhtlusvõrgustikku lisanud. Samas ei pruugi sotsiaalmeedia kontekstis tegelik ja kujutletav auditoorium sugugi kokku langeda, sest jagatavale infole on juurdepääs palju laiemal kollektiivil. Pealegi väidavad Marwick ja boyd (2010), et tehnoloogiliselt vahendatud suhtluse puhul on inimeste arusaamad aeg-ruumist moonutatud, sh. on moonunud inimeste ettekujutus sellest, et auditooriumid on teineteisest lahusolevad. Kuna sotsiaalmeedia, sh. suhtlusportaalide, kasutajad ei adu päris täpselt, kes on nende tegelikult auditooriumiks, siis tuginetakse kujutletava auditooriumi loomisel sotsiaalmeedia keskkonnas varem kogetule (ibid), millest võib järeldada, et sotsiodemograafilised ja kultuurilised erinevused mõjutavad oluliselt indiviidide arusaamu sotsiaalmeediast ja selle auditooriumist.

Lisaks sellele, et inimesed ei pruugi tajuda kui paljudeni ja kelleni täpselt nende suhtlusportaali „jalajälg“ ulatub, peetakse sotsiaalmeedia eripäraks erinevate auditooriumide kokku sulamist üheks suureks auditooriumiks, ehk nähtust, mida erinevad teoreetikud, sh. boyd (2008), nimetavad sotsiaalseks konvergenstiks. Sotsiaalse konvergensti puhul on olulisimaks märksõnaks sotsiaalne kontekst, mis määrab indiviidi käitumise vastavalt olukorrale. Erinevatele auditooriumidele mõeldud sisuga käib kaasas ka teistsugune sotsiaalne kontekst, kuid olukorras, kus erinevad sotsiaalsed grupid on sulanud ühte, on inimesed justkui ilma jäetud käitumist reguleerivatest sotsiaalsetest normidest, mille abil kontekstuaalsust konstrueeritakse (boyd, 2008; Nissenbaum, 2004).

Helen Nissenbaumi (2004) järgi on siiski peaaegu igas kontekstis olemas normid, mis reguleerivad informatsiooni ja selle levitamist. Nissenbaum (2004) toob välja kahte tüüpi informatsiooni edasikandumisega seotud normid: kohasuse (*appropriateness*) ja levitamise (*distribution*) normid, mille järgimine aitab säilitada kontekstuaalset terviklikkust (*contextual integrity*). Kontekstuaalne terviklikkus hõlmab eneses aega, kohta, tavasid, kultuurilisi traditsioone jm. aspekte, mis reguleerivad ja mõjutavad indiviidi elusündmusi (ibid). Kohasuse normid määravad ära, millist informatsiooni on või ei ole indiviidi kohta sobilik ja aktsepteeritav konkreetses kontekstis avaldada, info levitamise normid on aga seotud vaba valiku ja diskreetsuse, samuti vajaduse ja kohustusega ehk millal informatsiooni avaldamine on või ei ole sobilik ja aktsepteeritav (ibid).

Kohasuse ja levitamise normid on eriti olulised privaatsuse informatsiooni puhul, mille jagamisel võivad olla ulatuslikud negatiivsed tagajärjed. Westin (1968, lk 7) defineerib mõistet „privaatsus“ kui “indiviidide, gruppide või institutsioonide õigust otsustada, millal, kuidas ja millisel hulgal informatsiooni nende endi kohta teistele kommuniqueeritakse“. Kui kontekstuaalset terviklikkust iseloomustavad kultuurilised erinevused, siis privaatsust peab DeCew (1997) kultuuride üleseks universaaliks, kuna peaaegu igas ühiskonnas on indiviidid omandanud teatud käitumistavad loomaks enese ja teiste vahele füüsiliselt tajutavaid piire, kuigi privaatsuse normid erinevad teineteisest kultuuriti (Westin, 1968).

Internetiajastu on kaasa toonud uue ja hoogustunud arutelu privaatsuse tähenduse ja olemuse üle, kuna küberruum on teinud personaalse informatsiooni kogumise lihtsamaks kui kunagi varem ja ligipääs priavaatsfäärile on suurenenud nii ruumis kui ajas, nii et indiviidi minevikusündmused võivad muutuda kättesaadavaks kõigile, kellel on internetile ligipääs (Chander, 2010; Solove,

2004)

1.2.1. Õpetajad suhtlusportaalide kasutajatena

Ka õpetajate kommunikatsioonivormid on tänu suhtlusportaalidele muutumas ning õpetaja-õpilase vaheline suhtlusportaal „sõpruse“ valguses on tõusetunud mitmeid uusi seaduslikke, eetilisi ja professionaalseid väljakutseid (Russo, Squelch & Varnham, 2010).

Õpetajate-õpilaste omavaheliste suhete aspektist on taolises omavahelises interaktsioonis täheldanud nii positiivseid kui negatiivseid külgi (ibid). Näiteks osade õpilaste arvates on Facebooki konto loonud õpetaja eesmärk luua oma õpilastega positiivseid suhteid ja mõista seeläbi kaasaegset õpilaskultuuri (Mazer, Murphy & Simonds, 2007). Ka Begovic (2011) on arvamusel, et juurdepääs teineteise kontodele võib olla õpilase-õpetaja vastastikuse läbisaamise mõttes pigem kasulik kui kahjulik. Samas nähtub uuringutest, et õpilaste suhtumine õpetaja sotsiaalmeedia kasutusse ei sõltu mitte ainult õpetaja enda postitustest, vaid ka tema kontaktide poolt loodavast sisust (Mazer et al., 2007). Samuti leidsid Mazeri jt (2007) uuringus osalenud õpilased, et õpetaja eneseväljendus peaks olema ühesugune nii klassiruumis kui suhtlusportaalil, vastasel juhul võib see mõjuda ootuste petmisena.

Mitmed viimastel aastatel USA-s läbi viidud uuringud on vastupidiselt õpilaste ootustele näidanud aga õpetajate vastutustundetut käitumist suhtlusportaalide kasutamisel. Näiteks tuvastasid Olson, Clough ja Penning (2009), et analüüsitud 153 tulevase algklassiõpetaja kontost koguni 56% võis täheldada vastuolulise või potentsiaalselt vastuolulise sisuga materjali, nagu seksuaalse alatooniga ja alkoholi kujutavaid fotod ning alkoholitarbimisele viitavad grupid. Samas leidsid oma uuringus ka Hart ja Steinbrecher (2011), et 54 analüüsitud kontost rohkem kui 50% esines alkoholi liigtarbimisele viitavaid pilte. Olson jt. (2009) tõid muuhulgas välja, et Facebooki olemus justkui soodustab sellist käitumist, kuna harva saadakse sellist tagasisidet, kus märgitakse, et postitust peetakse ebasobivaks. Samas leidsid Kimmons ja Veletsianos (2014), et ka alles ametit õppivad tulevased õpetajad on seisukohal, et nii tulevaste õpetajate kui ka juba töötavaid õpetajatele omistatakse erilist staatust, mis eeldab neilt eeskujulikku käitumist igas kontekstis. Samas uuringus tõid Kimmons ja Veletsianos (2014) välja, et suhtlusportaalide sotsiaalse olemuse tõttu peaksid õpetajad arvesse võtma auditooriumi tegelikku mitmekesisust ning mõtlema sellele, kuidas võivad erinevad sotsiaalsed grupid, kes suhtlusportaalil on ühendatud “sõbra” mõiste alla, õpetajate suhtluspraktikatest järeldada.

Eelpool nimetatud negatiivsete juhtumite tõttu millest mõned on lõppenud ka kohtus, on USA mitmes osariigis või väiksemas haldusüksuses õpetaja-õpilase läbikäimine suhtlusportaalides seadustega reguleeritud. Näiteks on New Yorgi Haridusosakonna poolt välja töötatud 14-leheline sotsiaalmeedia juhisdokument, milles on muuhulgas välja toodud, et koolitöoga seoses tuleks kasutada vaid selleks mõeldud sotsiaalmeedia keskkondi, mille kasutamisel tuleks järgida samu reegleid, mis klassiruumiski (NYC Department of Education Social Media Guidelines, 2013). Samuti on dokumendis kirjas, et õpetajad ei tohiks isiklikel sotsiaalmeedia lehekülgedel oma praeguste õpilastega suhelda vältimaks professionaalse suhte muutumist familiaarseks (NYC Department of Education Social Media Guidelines, 2013). Sarnaselt on Missouri osariigis kehtiv seadus, mis sätestab, et igas koolirajoonis peaks olema välja töötatud poliitika, mis reguleerib õpetaja-õpilase läbikäimist ka suhtlusportaalides ning seadus sätestab ka selle, et õpetajad ei tohi omada tööga seotud veebilehekülgi, mille kaudu on võimaliks ainuisikuliselt suhelda praeguse või endise õpilasega (Senate Bill No. 54, 2011). Kimmons ja Veletsianos (2014) on aga välja toonud võimaluse, et suhtlusportaalide käitumise dikteerimine võib potentsiaalselt takistada õpetajate autentset eneserepresenteerimist ja kaasa tuua suhtlusportaalide kasutamisest loobumise, mille võivad omakorda olla negatiivsed sotsiaalsed tagajärjed.

Ka õpetajate endi seas tekitab suhtlusportaalide kasutus vastakaid tundeid. Mikuleci (2012) uuringust näiteks nähtub, et 38% 64 uuringus osalenud tulevastest keskkooli-õpetajatest, et sotsiaalvõrgustike kaudu on sobilik õpilastega suhelda juhul kui nad hoiavad oma isikliku ja ametiga seotud Facebooki lehekülge teineteisest lahus; seevastu 15% tulevastest õpetajatest leidis, et õpetaja ei tohiks mitte mingil juhul kasutada Facebooki õpilastega suhtlemiseks, kuna see suurendab riski, et piirid õpetajaks ja sõbraks olemise vahel hägustuvad. Vadrevu (2011) täheldas aga, et õpetajad võtavad suhtlusportaalides õpilastega lävides enesele mitmeid rolle, mille hulgast võib esile tuua näiteks abistaja (*facilitator*), sõbralik mentor või mitte-sekkuja. Kui kahe esimese puhul püüab õpetaja oma õpilasi erinevatesse ühistegevustesse kaasata ja luua usalduslikku ja võrdväärset suhet, siis viimase puhul leidsid intervjuudes osalenud, et suhtlusportaalid peaksid õpilastele võimaldama eneseväljendamise võimalust ilma õpetajate sekkumiseta (ibid).

1.3. Uurimisküsimused

Lähtuvalt varasemalt läbi viidud empiiriliste uuringute tulemustest ning käesoleva uuringu eesmärkidest, püstitasime kolm peamist uurimisküsimust.

Esiteks soovisime teada saada, kuidas iseloomustavad õpetajad endi ja oma õpilaste suhtlusportaalide kasutamist? Palusime uuringus osalenud õpetajatel iseloomustada nii enda kui oma õpilaste *online*-sisuloomet ning kirjeldada, milliseid postitusi peavad nad sotsiaalmeedias liiga privaatseteks ja seetõttu ebasobivaks.

Teiseks uurisime õpetajate arvamusi selle kohta, kas pedagoogid peaksid õpilaste poolt loodud ebasobivat veebisisu silmates sellele kuidagi reageerima. Samuti huvitas meid, et juhul kui sekkumist peetakse tarvilikuks, siis millisel viisil see õpetajate arvates toimuma peaks.

Kolmanda uurimisküsimusega otsitivastust küsimusele, kuidas üldse suhtuvad õpetajad õpetaja-õpilase vahelisse lävimisse suhtlusportaalides. Uurisime, kuivõrd aktsepteeritav on nende hinnangul õpetaja-õpilase “sõbraks” olemine ning kelle initsiatiivil peaks selline suhtlus alguse saama. Palusime õpetajatel ka arutleda selle üle, kas koolid peaksid välja töötama juhtnöörid õpetaja-õpilase läbikäimiseks suhtlusportaalides.

2. METOODIKA

2.1. Valim

Valimi moodustamiseks võtsime kasutusele kriteeriumid, mis võimaldaks valimisse sattunud õpetajatel ühest küljest antud teemas kaasa rääkida ja teisalt annaks meile võimalikult palju uurimisandmeid, mis põhinevad uuritavate isiklikul kogemusel. Valimisse sattumise kriteeriumid olid järgmised:

1. õpetajad omavad või on omanud sotsiaalvõrgustikus kasutajaprofiili;
2. õpetajad peavad õpetama keskkooli astmes, kuna me hindasime tõenäosust, et õpetajatel on selle õppeastme õpilasi sotsiaalvõrgustikes kontaktide hulgas, suuremaks, kuna gümnaasiumiõpilased on küpsemad ja õpetajate motivatsioon neid oma kontaktide hulka lisada võib olla suurem;
3. igas fookusgrupis osaleb vähemalt üks klassijuhataja, kuna klassijuhatajatel on oma klassi õpilastega lähedasem suhe kui aineõpetajal.

Rühmaintervjuude puhul otsustati intervjuueerida koos ühe kooli õpetajaid, et lihtsustada intervjuude läbiviimise protsessi nii õpetajate kui uurijate jaoks ning teha see kogemus õpetajate jaoks võimalikult mugavaks, eeldades, et tegemist võib-olla veidi tundliku teemaga. Valimi moodustamisel tuli arvesse võtta ka asjaolu, et mõned intervjuuküsimused puudutasid infot koolide, mitte ainult õpetajate kohta.

Tagamaks andmete mitmekesisust ja tegelikkusele vastavust võeti intervjuude kokkuleppimiseks ühendust õpetajatega neljast koolist, mis asuvad kolmes erinevas maakonnas. Kahe kooli puhul oli uurijatel olemas kontaktisikud, keda isiklikult tunti ja kes olid abiks intervjuueeritavate otsimisel ja sobiva aja leidmisel. Kahe kooli puhul kontakteeruti õpetajatega, keda varasemalt ei tuntud ning paluti abi nii intervjuueeritavate leidmisel kui sobiva aja kokku leppimisel. Enne intervjuu toimumist selgitati kontaktisikutele uuringu eesmärki ja tutvustati valimi kriteeriume.

2013. a. kevad-suvel läbi viidud rühmaintervjuudes osales 21 õpetajat, 18 naist ja 3 meest. Vanuseliselt jäid fookusgruppides osalenud 23-51 eluaasta vahele ning jagunesid järgmiselt: 20. aastates intervjuueeritavaid oli kolm, 30. aastates seitse, 40. aastates samuti seitse ja 50. aastates neli. Ajaliselt esimeses fookusgruupiintervjuus osalenute hulgas oli viis aineõpetajat, kellest neli olid ka klassijuhatajad. Teises fookusgrupis osales viis aineõpetajat, kelle hulgas oli kolm

klassijuhatajat. Kolmanda fookusgrupi moodustas kuus aineõpetajat, kelle hulgas oli neli klassijuhatajat ja viimases fookusgrupis osales viis aineõpetajat, kellest üks oli ka klassijuhataja.

Kuna ühes fookusgrupis osalesid ühe ja sama kooli õpetajad, viidi rühmaintervjuud läbi samas koolis, kus õpetajad töötavad. Intervjuud toimusid kas mõnes klassiruumis või koosolekute ruumis. Vahetult enne intervjuude algust tutvustati õpetajatele nii intervjuueeritavat ennast kui ka intervjuu läbi viimise eesmärkining toodi välja, et õpetajate vastused lindistatakse diktofonile, kuid kirjalikult esitamisel tagatakse nende anonüümsus. Selleks, et tagada aktiivne fookusgrupis osalemine, pöördusid intervjuueerid vajadusel iga intervjuueeritava poole vastuse saamiseks eraldi, kuid antud rühmaintervjuude puhul oli väga positiivne see, et õpetajad olid üldiselt ka ilma intervjuueerija individuaalse pöördumiseta altid kõikidel teemadel kaasa rääkima. Pärast iga fookusgrupi lõppu tänas intervjuueerija rühmas osalejaid ja vastas küsimustele, kui neid oli tekkinud, nt. töö avaldamise aja kohta. Intervjuudest selgus, et kõik uuringus osalenud õpetajad pidasid ennast suhtlusportaali kontekstis pigem „jalgijateks“, st. nad kinnitasid, et ei postita aktiivselt sisu ega suhtle olulisel määral õpilastega. Suhtlusportaali konto olid osalejad loonud peamiselt teises linnas või riigis elavate sõprade ja perega suhtlemiseks, või seetõttu, et osaleti mõnel üritusel, mille jaoks oli Facebooki loodud ühine grupp. Osa õpetajaid tunnistasid, et hakkasid Facebooki kasutama uudishimust.

Neli rühmaintervjuud viidi läbi kahe erineva intervjuueerija poolt, kellest üks on ka käesoleva artikli esimene autor. Tund kuni kaks väldanud intervjuud salvestati diktofonile ning transkribeeriti. Transkriptsioonide pikkus kokku on 103 lehekülge, üks keskmise transkribeeritud intervjuu pikkuseks on 26 lehekülge. Igale intervjuueeritavatele anti transkribeerimise käigus kood, et lihtsustada andmete eristamist ja hilisemat andmeanalüüsi teostamist. Koodid koosnevad intervjuueeritava soost, mis on märgitud tähega N (naine) või M (mees) ja vastanuid eristavast numbrist igas fookusgrupis nii, et iga fookusgrupiga suurenesid ka numbrid.

2.2.Mõõtevahend

Uuringu läbiviimiseks on autorid valinud kvalitatiivse lähenemise ning empiiriliste andmete kogumiseks on kasutatud semi-struktureeritud ülesehitusega fookusgrupiintervjuud.

Fookusgrupis püütakse Laheranna (2008) järgi luua olukord, mis on lähedasem igapäevasele elule. Osalejad saavad oma vaateid ja arvamusi esitada kaaslaste mõttearenduste kontekstis, nendega nõustuda või neile vastu vaielda – selline rühmadünaamika on stimuleeriv ja

avab ühe teema mitmeid erinevaid tahke (Laherand, 2008; Patton, 2002). Samuti on fookusgruupiintervjuuga lihtne tuvastada, millised on ühised vaated ja millised üldisest arvamusest hoopis teistsugused (Patton, 2002). Üheks põhjuseks, miks antud uuringu puhul otsustati just antud meetodi kasuks, oligi võimalus luua intervjuu situatsioonis vestlust meenutav pingevaba mitteformaalne õhkkond, mis võimaldas rühmaarutluse käigus näha, kuidas on ühiste järeldusteni jõutud ja kuidas ühiseid tähendusi luuakse. Seevastu on Patton (2002) ja Krueger (1988) meetodi negatiivseteks külgedeks nimetanud intervjuueeritavate rohkusest tingitud vastamisvoorude ajalist limiteeritust, ebaoluliste teemade esilekerkimist ning grupiliikmete omavahelise mõjutamise võimalust. Lisaks sellele on Kruegeri (1988) järgi fookusgruupiintervjuud keerulisem analüüsida, kuna arvesse tuleb võtta rühmavestluse konteksti. Vaatamata meetodi mitmetele kitsaskohtadele leidsid käesoleva artikli autorid, et antud uuringu puhul kaaluvad meetodi võimalikud plussid olemasolevad miinused üle. Fookusgruupiintervjuu kava koostades järgisime seda, et küsimused võimaldaks saada vastuseid kõigile uurimisküsimustele ja aitaks koguda võimalikult mitmetahulisi andmeid. Samuti järgisime intervjuuküsimuste koostamisel põhimõtet, et vastajad saaksid liikuda üldisematelt teemadelt kitsamatele. Kava koosnes intervjuublokkidest, mida võib laias laastus iseloomustada järgmiste küsimustega::

1) mida peavad intervjuueeritavad privaatseks informatsiooniks?

✓ kuidas on privaatsuse mõiste suhtlusportaalide populaarsusega seoses muutunud? 2

2) kuidas suhtuvad intervjuueeritavad õpetaja-õpilase vahelisse "sõprusesse" suhtlusportaalides?

✓ kelle initsiatiivil peaks taoline suhtlusportaal „sõprus“ õpetajate hinnangul alguse saama? kas koolides on olemas juhtnöörid suhtlusportaalides lävimise kohta ja kas need peaks olema?

3) mida õpilased oma suhtlusportaalide kontrolli intervjuueeritavate kogemuste ja hinnangute põhjal postitavad?

✓ millist infot peavad intervjuueeritavad ebasobivaks postitada? kas ja kuidas peaks õpetajad õpilaste poolse ebasobiva sisu postitamise puhul reageerima? millist reageerimise viisi peavad intervjuueeritavad kõige sobivamaks ja miks?

2.3. Analüüsi protseduur

Tavapäraselt kvalitatiivset sisuanalüüsi (*conventional qualitative content analysis*), mille puhul tuletatakse kodeerimiskategooriad otse kogutud tekstiandmetest ja analüüs on kirjeldava suunitlusega (Hsieh & Shannon, 2005). Mayringi (2000) järgi on antud meetodi puhul tegemist indiktiivse kategooriate loomisega, kus nimetatakse kategooriad andmetele võimalikult lähedaselt ning liigutakse edasi abstraktsemate kategooriate suunas, et oleks võimalik andmete üldisem tõlgendamine. Selline meetod on Hsiehi ja Shannoni (2005) sõnul eriti õigustatud juhul kui varasemaid empiirilisi uuringuid või teoreetilist kirjandust uurimisteema kohta napib.

Andmeid analüüsidest kõrvutati intervjuud alateemade e. küsimusteblokkide kaupa, et saada parem ülevaade ühte suuremat teemat puudutavatest vastustest, kogemustest ja hinnangutest. Pärast ühe intervjuu alateema läbitöötamist pöörduiti järgmise intervjuu sama alateema küsimuste juurde, et avastada juba varajases kodeerimisprotsessis, milliseid sarnasusi ja erinevusi läbi kõigi intervjuude on võimalik läbi kodeerimisprotsessi avastada. Kvalitatiivsele sisuanalüüsile omaselt alustati kõigepealt tekstilähedase kodeerimisega, sõnastades kategooriaid pigem teksti iseloomustavate lausetena. Samas tehti juba kodeerimise algfaasis märkmeid selle kohta, millised sarnaseikategooriaid võib nii ühe intervjuu siseselt kui intervjuudes läbivalt hiljem omavahel sarnasuse alusel ühendada. Kodeerimise ühikuks võeti üks rida, põhimõttel, et sealt peab olema võimalik välja lugeda selge idee, hinnang või mõte, kuna tihtipeale on transkribeeritud tekstis palju suulisele kõnele omaseid sõnakordusi, mõttepause ja kiiret temavahetust. Pärast intervjuude tekstilähedast läbitöötamist liiguti edasi induktiivsele kategooriate loomisele iseloomulikult kategooriate abstraktsema sõnastamisega (Mayring 2000), luues nii uusi üldisemaid kategooriaid. Selle protsessi käigus ühendati tekstilähedased kategooriad sarnasuse alusel üldisemate kategooriate alla nii, et kõigepealt koondati sarnased kategooriad ühe alateema kaupa läbi kõigi intervjuude. Seejärel, kui abstraktsed, ühe kuni kolme sõnalised kategooriad olid loodud, otsiti sarnasusi ühe intervjuu kaupa ka kõigist teistest alateemadest, et tagada analüüsi detailsus ja täpsus. Kategooriad, mis tekstide läbitöötamisel tekkisid olid näiteks „erinevused privaatsuse tajumisel“, „vastandumine õpilaste sisuloomepraktikatele“, „osaline infosulg suhtlusportaalis“, „õpetaja kui eeskuju“, „õpetaja rolli muutumatus“, „häiriv sisuloome“, „kahju tekitav sisuloome“, „diskreetne sekkumine“, „mitte diskreetne sekkumine“, „sõbraks võtmise kriteeriumid“, „suhtlusportaali eripärade mitte-tajumine“, „reeglite mittevajamine“, „õpetaja kui tark inimene“.

3. TULEMUSED JA ARUTELU

3.1. Suhtlusportaalide kasutamise maailmnevad põlvkondlikud erinevused

Uuringus osalenud õpetajate isiklikest kogemustest ja antud hinnangutest nähtub, et kooliõpilaste ja täiskasvanute internetikäitumine suhtlusportaalides on väga erinev. Üheks põhiliseks erinevuseks pidasid intervjuueritud õpetajad õpilaste teisenenud privaatsustaju, mistõttu loovad noored õpetajate hinnangul tihti peale suhtlusportaalides sisu, mis võiks kuuluda indiviidi privaatsfääri, kuid, mis Facebooki kaudu jõuab tunduvalt laiemale auditooriumini kui kohane oleks. Õpetajate arvates ei seosta õpilased suhtlusportaalide tihti avaliku ruumiga ega taju seetõttu oma postituste potentsiaalse auditooriumi suurust.

(N15) Minu meelest paljud ei saa üldse aru ka sellest, et nad on internetis ja nad arvavad, et nad on seal peaaegu et salaja, no mitte salaja, aga niimoodi, et ei lähe, aga tegelikult lähevad andmed sealt meile teadmatult kohe edasi kuskile. Nii kui sa kuskile midagi salvestad või millegagi ühined, siis kohe on andmed igal pool laiali minemas, mida sa ise üldse ei tea. /---/ Noored ei tea neid ohte üldse. Noh, nad arvavad, et kõik on privaatne, aga tegelikult ei ole.

Noorte üsna muretut suhtumist privaatsusesse (Livingstone, Õlafsson & Staksrud, 2011) ning probleeme suhtlusportaalide auditooriumi suuruse hindamisel on täheldatud ka mitmes Eestis läbi viidud uuringus (Murumaa & Siibak, 2012; Oolo & Siibak, 2013). Paistab, et õpetajate arvamuste kohaselt kehtib noorte puhul Marwicki ja boydi (2010) väide, et tehnoloogiliselt vahendatud suhtluse puhul on moondunud inimeste ettekujutus aeg-ruumist ja ka sellest, et auditooriumid on teineteisest lahusolevad, mistõttu jõuab õpetajate kui “košmaarsete lugejateni” (ibid.) ka sellist informatsiooni, mida väljaspool virtuaalkeskkonda neile tegelikult ei avaldataks.

Ühest küljest leidsid uuringus osalenud õpetajad, et õpilaste seesugune suhtlemine ja enesepresentatsioon suhtlusportaalides on tüüpiline „noorte inimeste“ käitumine ning olid seisukohal, et suhtlusportaalidest on saanud noorte jaoks niivõrd igapäevane võltsi turvatunnet tekitav keskkond, mistõttu ei taju noored õpetajate arvates sageli ohte ja oma käitumise võimalikke negatiivseid tagajärgi. Lisaks leiti, et kuna tänapäeva noored on internetis nõ. üles kasvanud, on

neil keeruline aduda sellist privaatsuse käsitlust, mis on omane vanemale, „internetita üles kasvanud“, põlvkonnale. Ka Clara Shih (2011) uuringud viitavad sellele, et suhtlusportaalide populaarsus on toonud kaasa muutused sotsiaalsetes normides, mõjutades omakorda seda kui sageli, millist sisu ja kellel jagatakse. Kuna tänased kooliõpilased on suhtlusportaalide ja uute ühiskondlike normidega koos üles kasvanud, paistab uuringus osalenud õpetajate arvamuste tagant välja omamoodi digitaalne lõhe, mis ei puuduta digitaalse tehnoloogia kasutusoskust, vaid sellega kaasas käivaid uusi käitumisnorme, mis tõsi, võivad kohati kaasa tuua halbu tagajärgi. Kuna õpilased lävivad suhtlusportaalides enamjaolt oma eakaaslastega, kelle käitumisest ka eeskuju võetakse, siis jätkub nende samade sotsiaalsete normide taastootmine, sest kujutletava auditooriumi loomisel tuginetakse Marwicki ja boydi (2010) sõnul seal varem kogetule.

Samas tõdesid fookusgruppides osalenud, et nende õpilaste hulgas leidub siiski ka selliseid õpilasi, kes tajuvad interneti avaliku ruumina ning mõistavad erinevust privaatse ja avaliku informatsiooni vahel. Ühes fookusgrupis osalenud olid näiteks arvamusel, et õpilaste teadlikkus privaatsusega seotud teemadest on viimasel ajal kasvanud, kuna teema on meedias ja ühtlasi ühiskonnas laiemat kõlapinda leidnud. Samuti arvati, et teadlikkuse kasv on seotud õpilaste endi negatiivsete kogemustega ning keskkooliõpilaste puhul ka vanuse suurenemisega.

(N9) Jah, aga gümnaasiumi eas ma tean, konkreetselt minu klassis, neil on päris mitu gruppi, kus nad suhtlevad. Nad on päris mitmeid erinevaid gruppe teinud. See näitab, et mingil määral nad ikka tahaksid ka, et kogu info kõigini ei jõua.

(N8) Ei loogiline, aga seal on juba täiskasvanud

Taoline klassi või spetsiifiliste huvidega seotud gruppide loomine on õpetajate hinnangul muutunud õpilaste hulgas üha sagedasemaks, nii et osa õpilaste tegemistest jääb suhtlusportaalides igal juhul õpetajate eest varjatuks. Näiteks olid fookusgrupis osalenud õpetajad arvamusel, et ka nende endi kohta postitavad noored Facebookis negatiivse alatooniga sõnumeid, kuigi tegelikkuses keegi uuringus osalenutest selletaolisi kogemusi esile tuua ei osanud. Kinniseid gruppe peeti aga just sellisteks keskkondadeks, kus õpetajad võivad õpilaste „hambu sattuda“.

(N4) Ma arvan, et äkki avalikult, avalikus selles nad ei tee. Kui siis seal samas klassi kommuunis käib see.

(N5) Ma ei ole realselt näinud.

(N4) Me ei näe seda, ma räägin seda, et see käib varjatult, aga käib raudselt.

Õpetajate sõnul erineb nende endi suhtlusportaalide kasutus selgelt õpilaste omast. Kui noored avaldavad intervjueeritute hinnangul suhtlusportaalides liialt privaatset informatsiooni, siis enda sisuloomest rääkides toodi esile minimaalse ja privaatsfääri mitte kuuluva sisu loomist ning üleüldist ettevaatlikku suhtlusportaalide kasutamist. Olgugi et intervjueeritud õpetajate hulgas leidis ka neid, kes olid oma Facebooki kontole riputanud üles pilte nii endast kui oma pereliikmetest või jagasid fotojäädvustusi oma harrastuste, nt käsitöö, kohta, siis enamik fookusgruppides osalenud õpetajatest vältis enda sõnul igati privaatsfääri kuuluva sisu – enda või pereliikmete pildid ja muu perekonnaliikmeid puudutav informatsioon – jagamist, kuna üldise arusaama kohaselt kehtis uuringus osalenud õpetajate hulgas siiski seisukoht, et privaatsfääri liigituvat informatsiooni suhtlusportaalides jagada ei ole õpetaja jaoks kohane.

(N3) No põhimõte on ikkagi selline, et isiklik elu ja pereelu, et noh seda enam, et meie kui õpetaja ei saagi selles suhtes endale sellist asja lubada. Et see on nüüd number üks, ütleks mina.

Nagu ülaltoodud näitest nähtub rõhutasid paljud fookusgruppides osalenud õpetajad, et nende suhtlusportaalide kasutuspraktikad on mõjutatud nende endi ametialasest positsioonist. Nimelt leiti, et just õpetaja staatus on see, mis ärgitab uuringus osalejaid sotsiaalvõrgustike kasutamises ettevaatlikkusele, kuna intervjueeritavad tunnetasid kohustust olla oma käitumisega noortele eeskujuks ka suhtlusportaalides. ettevaatlikus ei väljendanud siin kontekstis mitte ainult vähese ja mitteprivaatse info avalikustamises, vaid sarnaselt Mazer jt (2007) uuringus osalenutele kinnitasid ka käesolevas uuringus osalenud õpetajad, et nad kaaluvad hoolikalt milliseid postitusi ja kommentaare nad „laigivad“, sest ka see informatsioon on Facebooki kontaktidele nähtav.

(N16) Näiteks ma väga vaatan isegi seda, mis pilte ma panen laik, meeldib, et ma isegi vaatan, et ma ei paneks mingisugustele, no isegi kui mul emotsioon on hetkel, et oh, jumala äge, et vana klassivend on teinud siin mingisugust pulli värki, ma ei pane sinna laik, sest et ma tean, et võib-olla kuna see on avalik, siis minu õpilasteni läheb see ka.

Sarnaselt käesolevas uuringus osalenud õpetajatele leidsid ka Kimmonsi ja Veletsianose (2014) uuringus osalendu õpetajaametiks valmistuvad tudengid, et õpetajatelt oodatakse korrektset käitumist, kuna sellele ametile omistatakse erilist staatust.

3.2. Õpetajate reageeringud õpilaste ebasobivale sisuloomele

Fookusgruppides osalenud õpetajad leidsid, et nende roll noorte kasvatajate ja harijatena jääb samaks nii klassiruumis kui virtuaalses keskkonnas. Enda kui mentori rolli said õpetajad kõige enam rakendada õpilaste poolt loodud postitusi jälgides. Need tulemused paistavad olevat kooskõlas Vadrevu (2011) uuringutulemustega, mis muuhulgas näitasid, et õpetajad käituvad õpilastega suhtlusportaalides lävides ühistegevustesse kaasajate ja mentoritena. Kuna mõlemad tegevusi võib pidada osaks tavalisest õpetajatööst, siis võib järeldada, et õpetajad ei paista tõesti tajuvat suuri erinevusi oma rollis klassiruumis või suhtlusportaalides. Kuna õpetajad tajuvad enda kasvataja rolli ka suhtlusportaalide keskkonnas, pole imestamist väärt tõsiasi, et intervjueeritud õpetajate hinnangul postitavad õpilased Facebookis palju sellist sisu, mida saab pidada vähem või rohkem ebasobivaks, eriti olukorras, kus on leitud, et Facebooki olemus lausa soodustab ebasobiva sisu postitamist (Olson jt 2009), Postituse sisu määrab ära selle, kas õpetaja peab vajalikuks postitusele kuidagi reageerida või mitte.

Intervjuudest nähtus, et üldjuhul ei vaja õpetaja poolset sekkumist selline õpilaste poolt tehtud sisuloome, mis läheb vastuollu õpetajate endi väärtushinnangute või kasutustavadega. Selliseks sisuks liigituvad õpetajate hinnangul liialt romantilise alatooniga ja selgelt ühele inimesele suunatud kommentaarid, kaastundeavaldused või üldine liiga sage postitamine. Ehk sellised postitused viitavad eelkõige kahe eri põlvkonna esindajate erinevale arusaamale infoedastamisega seonduvatest normidest.

Õpilaste poolt loodud veebisisu, millesse õpetajate hinnangul ühel või teisel moel sekkuma peaks, võib seevastu kokku võtta väljendiga „enesele või teistele kahju tegema“. Siia hulka kuuluvad näiteks liiga paljastavad fotod ning pidude jäädvustused ehk „lābupildid“, aga ka solvamine, laimamine ja illegaalsete tegevuste propageerimine. Üldiselt olid intervjueeritud õpetajad arvamusel, et suhtlusportaalides peaks reageerima samasugustele tegevustele nagu koolis või klassiruumiski.

(M6) Ma arvan, need teemad on põhimõtteliselt samad, millele õpetaja peab ikka reageerima, kui nad ei ole ka mitte seal Facebookis, vaid oleksid ka reaalelus, tunnis, igasugused äärmuslikud seisukohad, solvamine, laimamine ja siis tood mingeid isiku, eraandmeid välja inimese kohta või siis propageerib alkoholarvitamist.

Viise, kuidas peaks taolistel puhkudel sekkuma, pakuti välja mitmeid. Kõige efektiivsemaks sekkumise viisiks peeti õpilasega silmast-silma vestlust. Nii mõnedki uuringus osalenud õpetajad olid taolisi vestlusi pidanud ebasobivate fotode teemadel. Näiteks oli üks õpetaja märganud Facebookis fotot, kuhu oli jäädvustatud „valge pulber peeglil“, ehk foto viitas narkootikumide kasutamisele. Antud fotojäädvustuse puhul, mis tegelikkuses oli nõ. lavastatud, pidas õpetaja vajalikuks foto postitajaga isiklikult rääkida, kuna tema hinnangul illustreeris antud juhtum ilmekalt kuivõrd oluline on infojagamise puhul kontekst.

*(M6) Vist hiljuti oli ühe klassiga, üksteist klassi ka, kus oli pilt siis, et nad lavastasid mingi pildi, et valge pulber peegli peal /---/ et tegelikult kui selline pilt pannakse üles, siis ei tee pärast keegi kindlaks, mis seal siis on. Et nad ise saavad küll aru, et see on lavastus, aga...
(N10) Aga teised ei saa sellest aru.*

Kuna suhtlusportaalide üheks tunnuseks peetakse nähtust, mida tuntakse sotsiaalse konvergensina (boyd, 2008), siis on just kontekst üheks suhtlusportaalide kasutamise oluliseks märksõnaks. Siit johtub, et õpetajate arvates ei postita noored mitte ainult liialt privaatsset või ebasobivat sisu, vaid kohati ei adu nad ka seda, kuidas ühele sihtrühmale mõeldud postitus võib teise sihtrühma jaoks omada hoopis teist tähendust, ehk postitusi tehes kipuvad noored eirama kontekstuaalse terviklikkuse põhimõtet (Nissenbaum 2004) .

Samuti leidsid õpetajad, et konkreetsete Facebooki näidete varal peaks klassiruumis laiemalt teema üles võtma, et sarnaseid juhtumeid edaspidi vältida.

(N15) Noh, kui sa tahad ikka mõjutada millegagi, siis kui sa vaatad inimesele otsa, siis saad midagi ära rääkida asjalikku. Facebookis, mina ei tea, kuidas nad võtavad seda, mina ei tea. /---/ Kui räägin tõesti, siis võib-olla mõjub paremini.

Selleks, et mitte panna õpilast olukorda, kus õpetaja noomib õpilast tema sõprade ja klassikaaslaste juuresolekul, olid mõned intervjuueeritud õpetajad otsustanud õpilase ebasobivale postitusele reageerida suhtlusportaalil privaatsõnumi saatmise teel. Otsus, milline reageerimisviis valida, tehakse muuhulgas selle baasil, kui kiiret tegutsemist õpetaja hinnangul konkreetne juhtum vajab. Üldiselt siiski peeti vajalikuks aeg-ajalt õpilastele meelde tuletada, et Facebookis üles riputatud sisu, sh “läbupildid”, võivad edaspidises elus õpilastele probleeme tekitada.

Valimisse sattunud õpetajate hulgas oli vähesel määral ka neid, kes ei pidanud

probleemsete postituste märkamise korral diskreetset sekkumist vajalikuks. Nead leidsid, et kui õpilane postitab omal vastutusel avalikku keskkonda midagi ebatsensuurset, siis võib ka õpetaja antud postitusele avaliku kommentaariga vastata. Ehk teisisõnu peeti sellist reageeringut omamoodi õpetamise viisiks, mis aitaks kindlustada edasipidise ebasobiva sisu postitamise. Selliseid vahendeid rakendati eelkõige näiteks ropendamist või laimamist sisaldavate postituste puhul, seevastu paljastavate fotode taolist kommenteerimist kohaseks ei peetud. Üks fookusgrupis osalenu leidis, et paljastavaid fotosid üles riputanud õpilastele võiks õppetunni anda kavaluse abil ja postitades pildi alla näiteks rannahoidjate müügi kuulutus. Taoline "kavalus" võib muuhulgas potentsiaalselt jõuda ka õpilase klassi- ja koolikaaslasteni, mistõttu nähtub, et ka õpetajatel endil puudub kohati arusaam sotsiaalmeedia auditooriumi suurusest.

3.3. Õpetaja-õpilase „sõprus“ suhtlusportaalid

Üldiselt olid peaaegu kõik intervjuudes osalenud õpetajad oma õpilastega suhtlusportaalides sõbrasuhteid omanud. Vaid paaril intervjuueeritud õpetajal, kes olid Facebooki kasutamisest loobunud või polnud kunagi õpilasi „sõbraks“ võtnud ega omanud ligipääsu ühelegi klassi poolt loodud Facebooki grupile, puudus antud teema puhul isiklik kogemus. Enamus kokkupuuteid oli õpetajatel toimunud Facebooki keskkonnas, kuid valimisse sattus ka neid, kes olid õpilastega suhelnud ka varemalt populaarsetes Orkuti või Rate keskkondades.

Intervjuudest nähtub, et õpetaja-õpilase suhtlusel on tavaliselt kaks võimalikku vormi – 1) õpilased on lisatud õpetaja kontaktide listi ehk "sõbralisti" või; 2) õpetaja kuulub klassi loodud ühisgruppi. Intervjuueeritud õpetajate hulgas olid üsna levinud ka paralleelselt mõlemad variandid.

Üldiselt ilmnes intervjuudest, et õpetajad järgivad teatud põhimõtteid, mille alusel õpilasi oma Facebooki kontaktide hulka vastu võetakse. Kuigi õpetajad puutuvad oma õpilastega kokku peaaegu igapäevaselt, on nende omavaheline läbikäimine siiski pigem professionaalset laadi, mistõttu ei kuulu õpilased õpetajate sotsiaalsesse ringkonda, mida boyd (2010) nimetab üheks valimatu suhtlusportaalide kontaktilisti suurendamise kriteeriumiks.

Antud uuringu tulemustest nähtub siiski, et tihedam läbikäimine ja lähedasem side soodustavad "suhtlusportaalid sõpruse" tekkimist isegi siis, kui inimesed on erinevatel võimutasanditel. Näiteks nähtus intervjuudest, et kui õpetajal tuli täita ka klassijuhataja rolli, oli tõenäosus õpilastega Facebooki "sõpruse" tekkimise kohta suurem kui tavalisel aineõpetajatel, sest oma klassi õpilaste

tegemistest huvitatakse rohkem ja nendega tuntakse suuremat sidet. Intervjueeritud õpetajate jaoks oli oluline, et nad tunneksid õpilast enne Facebooki „sõprade“ hulka vastu võtmist isiklikult, kas siis aine õpetamise või mõne koolisisese koos organiseeritud ürituse või huvirühmas osalemise kaudu. Seda, kui õpilane, kellega õpetajal ei ole olnud mingisugust kokkupuudet, esitab Facebookis sõbrakutse, peeti isegi imelikuks ja selliseid sõbrakutseid valimisse sattunud õpetajad tavaliselt ignoreerisid. Õigupoolest oli õpilase „sõbrakutse“ eiramine intervjueeritute hulgas isegi üsna tavaliseks praktikaks, ega tekitanud kordagi pikemat arutelu selle üle, kuidas võiks selline käitumine mõjuda kutse saatnud õpilasele. Vaid üks õpetajatest mainis, et sõbrakutse eiramine võib ehk õpilast solvata, mille peale tuli teiselt õpetajalt kiire vastus, et „mis ta ikka solvub“. Sama õpetaja oli ka seisukohal, et vastama ei pea ka õpilaste poolt õpetajale Facebooki jäetud sõnumitele.

(N9) Ja samas ega ei pea ju vastama ka, kui näiteks mul mõned algklassi lapsed, kes mul seal sõbraks sattusid, kirjutavad, et tere, kuidas läheb või kuidas elad, et ma lihtsalt ei vasta, ma tõesti tee väljagi, las nad kirjutavad, ei pea ju vastama.

Kuigi õpetajatel võib tõesti suhtlusportaali koguneda hulgaliselt õpilaste sõbrakutseid ja privaatsõnumeid, võib taoline vältimise tehnika õpilaste jaoks omada sügavamat tähendust, kui täiskasvanud oskaksid ette kujutada, sest "digitaalsete põliselanike" (Prensky, 2001) jaoks ei eksisteeri piire virtuaalse ja nõ. päris maailma vahel. Lähtudes Mazeri jt (2007) uuringu tulemustest võib väita, et just seetõttu peaks õpetaja eneseväljendus ja suhtlemisstiil olema sotsiaalmeedias samasugune kui klassiruumiski. Teisisõnu võib koolis igati suhtlusalt õpetaja vastupidine käitumine suhtlusportaalis saata õpilastele vastakaid signaale, mis omakorda võib negatiivselt mõjutada ka õpilase-õpetaja suhtlust koolis ja klassiruumis. Ka Kimmons ja Veletsianos (2014) on toonitanud, et õpetajad peaksid suhtlusportaalide puhul arvesse võtma nende äärmiselt sotsiaalset iseloomu ja arvestama sellega, et nende käitumist tõlgendatakse mitmete erinevate sotsiaalsete gruppide poolt.

Lisaks enda klassi õpilastele, olid intervjuus osalenud õpetajad valmis oma kontaktide listi vastu võtma ka neid õpilasi, kes oma Facebooki kasutuselt õpetajatele sarnanesid ehk on pigem „jälgijad“ kui „tegutsejad“ ning ei postita ebatsensuurset sisu.

Lisaks eelmainitud kriteeriumitele olid õpilase „sõbraks“ võtmise puhul oluliseks märksõnaks vanus. Algklassi lapsi ja põhikooli algusastme õpilasi fookusgruppides osalenud

õpetajad üldjuhul oma kontaktide hulka ei lisanud ning tegelikkuses ei tohiks ka nende vanus lubada neil Facebooki kontot omada.

Intervjueeritavate hulgas oli ka väike osa õpetajaid, kes ei aktsepteerinud üldse õpilaste sõbrakutseid, kuna Facebook on nende jaoks pigem eakaaslastega suhtlemise keskkond, mis võimaldab võtta nõ. aega enese jaoks ning eristada töö ja isiklik elu. Seisukoha, et õpilased ja õpetajad ei peaks suhtlusportaalides lävima on välja toonud ka Mikulec (2012), kelle uuringust nähtus, et 64 tulevasest õpetajast 15% oli seisukohal, et õpetaja ei Facebooki õpilastega suhtlemiseks kasutada, kuna see suurendab riski, et piirid õpetajaks ja sõbraks olemise vahel hägustuvad. Selle arvamuse pehmemaks väljenduseks oli seisukoht, et õpilastega lävides peaks isikliku ja ametiga seotud Facebooki lehekülje lahus hoidma.

(N21) Ma olen lastele ka ütelnud, et minu privaataeg on minu aeg. Ma ei taha kell 10 õhtul mingi lapsega suhelda seal. Esiteks, ma pole klassijuhataja ka, seega mul ei ole ehk selliseid probleeme, mis teistel. See ka, et esiteks ma võin ära piirata, aga ma tahan nii, et mul oleks tööaeg ja vaba aeg. Ma ei pea olema lapsele 24 tundi kättesaadav.

Üheselt leiti, et sõbrakutse peaks esitama õpilane ning vastupidist situatsiooni peeti kohaseks vaid erandjuhtudel, näiteks kui õpilasega on nii varasemalt kokku lepitud. Kui praeguste õpilaste kohta kehtivad mitmed “vastuvõtukriteeriumid”, siis endisi õpilasi lisatakse kontaktide hulka lihtsamini, kuigi ka nende puhul ei esita õpetaja tavaliselt ise sõbrakutset.

3.4. Õpetajate suhtumine sotsiaalmeedia käitumisjuhistesse

Fookusgrupiintervjuudes tuli väga selgelt esile seisukoht, et õpetaja-õpilase läbikäimise kohta suhtlusportaalides ei peaks olema välja töötatud mingisuguseid eraldi reegleid ega juhiseid. Leiti, et johtuma peaks tavalistest ühiskondlikest moraali ja eetikanormidest, sest need kehtivad igal pool ühesugusena. Ka endi kogemust õpetajana pidasid valimisse sattunud õpetajad piisavaks ning üksmeelselt leiti, et õpetajad on intelligentsed inimesed ning ei vaja seetõttu täiendavaid juhiseid ega käitumisalaseid koolitusi.

(N14) Neid normatiive on elus niigi palju ja siin on ikka intelligentsed õpetajad töötavad koolis, ma arvan, et seda, kuidas nemad suhtlevad Facebookis ja kellega, seda nüüd küll ei ole vaja reguleerima hakata ametlikul tasandil koolis.

Üheski koolis, kus uuringus osalenud õpetajad õpetasid, ei oldud ka vastavaid juhiseid välja töötatud ega sellel teemal pikemalt õpetajatega arutletud.

Samas tunnistasid õpetajad, et neil puuduvad ka kogemused, mis võiks tekitada soovi ja vajadust reeglite väljatöötamiseks, st. õpetajatel ei ole olnud ühtegi sellist kokkupuudet mõne teise õpetajaga, kelle käitumine suhtlusportaalides oleks läinud üldiste eetika- ja moraalinormidega vastuollu, nagu on täheldatud mitmetes USA-s läbi viidud uuringutes (Hart & Steinbrecher 2011; Olson, Clough & Penning, 2009). Üldiselt leiti, et õpetajad käituvad suhtlusportaalides vastutustundlikult ja õpetaja staatust silmas pidades. Samas mööndi, et Facebookis võivad õpetaja ja sõbra suhte piirid hägustuda ning ära kaduda distants, mida õpetaja-õpilase suhe siiski eeldab, eriti olukordades, kui suhtlemine muutub liialt familiaarseks.

JÄRELDUSED

Käesoleva uuringu eesmärk oli anda esmane ülevaade õpetajate arvamustest ja kogemustest, mis puudutavad õpetajate ja õpilaste omavahelist interaktsiooni ja sisuloomet suhtlusportaalides.

Teema, mis Ameerika Ühendriikides ja ka mõnel pool Euroopas on tekitanud elavat diskussiooni õpetaja muutuvate rollide ning eetilise käitumise aspektidest vaadatuna, pole siiani Eestis laiemat ühiskondlikku või akadeemilist tähelepanu pälvinud.

Käesoleva uuringu tulemustest nähtub, et õpetajad hinnangul võib õpilaste ja õpetajate endi poolt loodavas veebisisus täheldada suuri erinevusi ning õpetajad tunnetavad selget professionaalset dilemmat, mida õpilastega suhtlusportaalides sõbrustamine endaga kaasa toob. Sarnaselt Asterhani jt. (2013) uuringus osalenud õpetajatele tõusetusid ka meie uuringus osalenud õpetajate jaoks dilemmad privaatsuse ning autoriteet vs sõbrasuhte küsimustes. Ühest küljest ei olnud uuringus osalenud õpetajad valmis suhtlusportaalil õpilastega jagama privaatset informatsiooni enda isikliku elu kohta; teisalt leidsid nad, et õpilased on sotsiaalmeedias liiga varmad jagama informatsiooni, mida vanemad põlvkonnad liigitasid privaat sfääri kuuluvaks. Sarnaselt varasemates uuringutes (ibid.) leitud olid ka meie uuringu valimisse sattunud õpetajad valmis koheselt reageerima sellistele õpilaste tehtud postitustele, mis võisid nende hinnangul mingil moel kahjustada kas õpilast ennast (nt. liiga paljastavate fotode lisamine, vms.) või kedagi teist (nt. küberkiusamine). Eeltoodust ilmneb, et õpetajad tunnetavad ka suhtlusportaalil kasutades selget vastutust, vajadust olla enda veebikäitumisega eeskujuks ning omamoodi kohustustki õpetada oma õpilastele „õiget“ neti-etiketti. Sotsiaalmeedia rolli informaalset õppimise keskkonnana, mis lausa nõuab täiskasvanupoolset sotsiaalset vahendamist ja monitoorivat pilku, on tunnetanud ka Asternhan jt. (2013) uuringus osalenud õpetajad.

Fookusgruppides osalenud õpetajate kogemused ja arvamused lasevad oletada, et nende õpetajate näol on tegemist mitte „digitaalsete immigrantide“, vaid üsna kogenud ja oskuslike internetikasutajatena, kes oleksid valmis õpilastele „õiget“ neti-etiketti õpetama ning nende suhtlusportaalide kasutust suunama. Intervjueeritute räägitust ilmneb, et õpetajad tajuvad üsna hästi kuivõrd oluline on sotsiaalmeedia nähtamatu auditooriumi tõttu lähtuda postitusi tehes kontekstuaalse terviklikkuse põhimõttest (Nissenbaum 2010). Samas peegeldab meie fookusgruppides osalenud õpetajate suhtumine kahjuks seda, et õpetajad ei võta Facebooki ja sotsiaalmeediat kui võimalust arendada õpilastega kahepoolset kommunikatsiooni. Erinevalt

Williamsi (2012) uuringus osalenud õpetajatest, kes toonitasid, et sotsiaalmeedias peaks õpetaja-õpilase vaheline suhtlus olema rajatud võrdsetele alustele, ei väljendunud samasugune arvamus meie uuringus osalenud õpetajate seisukohtades. Pigem nähtus, et valimisse sattunud õpetajad ei võta õpilasi suhtlusportaalides võrdsete suhtluspartneritena. Näiteks ilmnes, et mõned uuringus osalenud õpetajad püüdsid õpilaste saadetud teateid maksimaalselt eirata ja ei pidanud vajalikuks neile vastata. Samuti ei näinud õpetajad eetilist dilemmat selles, et suhtlusportaalide kaudu jõuab nendeni hulgaliseks õpilaste privaatsfääri kuuluvat informatsiooni, samas kui enda isikliku elu detaile ei olnud õpetajad enamjaolt nõus õpilaste pilgu all jagama. Õigupoolest olid fookusgrupis osalenud õpetajad nii enda kui oma kolleegide sotsiaalmeediakäitumise eeskujulikkuses ja eetika-ning moraalinormidest lähtumises veendunud ning erinevalt näiteks Williamsi (2012) uuringus osalenutest, ei tunnetanud seetõttu vajadust täiendavate käitumisreeglite või koolipoolsete juhiste järgi.

Tulemustest nähtub, et uuringus osalenud õpetajad ei omistanud suhtlusportaalides toimuvale õpetaja-õpilase suhtlusele kuigi märkimisväärset rolli ning ei leidnud, et suhtlusportaalides toimuv võiks olulisel määral mõjutada õpetaja-õpilase suhteid tervikuna. Kuna aga suhtlusportaalides toimuv võib olla digitaalset põlvkonda esindavate õpilaste jaoks suurema kaaluga kui õpetajad arvata oskavad ning kuna õpilased ootavad õpetajalt samasugust käitumist nii suhtlusportaalil kui klassiruumis (Mazer jt., 2007), siis võivad õpetaja-õpilase vahelistes suhetes rolli mängima hakata kasvõi õpilaste teadmata õpetajate poolt kasutusele võetud „sõbraks“ saamise kriteeriumid. Selleks, et mõlemad osapooled oleksid üksteise praktikatest teadlikud ning oskaksid neid paremini „lugeda“, leiame, et õpetajad võiksid õpilastega omavahelise suhtlusportaalil „sõpruse“ ja netietiketi teemad julgelt ja tihemini ka klassiruumis arutluse alla võtta. Kuna paljud eesti noored ei taju veel piisavalt hästi suhtlusportaalides valitsevat sotsiaalset konvergentsi (Oolo & Siibak, 2013; Murumaa & Siibak, 2012), siis leiame, et ühiste sotsiaalmeedia „mängureeglite“ kehtestamine ja selgeks rääkimine võiks olla mõlema osapoole jaoks sõbraliku ja usaldusliku läbisaamise aluseks.

Läbi viidud uuringu näol on tegemist väikesel valimil põhineva pilootprojektiga, kus osalenud õpetajad pidasid ennast pigem passiivseteks suhtlusportaalide kasutajateks. Neil põhjustel ei ole uuringu tulemusi võimalik üldistada ega laiendada kogu Eesti õpetajaskonnale. Kuna mitmeid intervjuueerija poolt pakutavaid teemasid arutati erinevates fookusgruppides väga erinevalt, oli kohati raskendatud uuringutulemuste üldistamine ja ühendamine suuremate abstraktsete

kategooriate alla. Samuti tuleb tunnistada, et kuna õpilaste ja õpetajate interaktsiooni suhtlusportaalides ning põhi- ja keskkooliõpetajate hinnanguid sellele ei ole väga palju uuritud, oli keeruline leida ka varasemaid empiirilisi uuringuid, mis käesoleva uuringu leide kinnitaks või ümber lükkaks.

Vaatamata eelmainitud puudustele leiame, et saadud tulemused pakuvad siiski huvitavat materjali loomaks ettekujutust sellest, millised on õpetajate seas levinud arusaamad ja kogemused õpetaja-õpilase suhetest sotsiaalmeedias. Kuna antud temaatika uurimisega on Eestis vähe tegeletud ning see on infoühiskonna kontekstis äärmiselt aktuaalne, siis on teema edasiuurimine vajalik. Õpetajate arvamustele vastukaaluks oleks näiteks kindlasti oluline uurida ka õpilaste arvamusi suhtlusportaalides õpetajatega läbikäimise kohta. Kindlasti annaks palju olulist informatsiooni mõistmine, miks õpilased tahavad õpetajatega suhtlusportaalides kontakti luua ja kuidas kontakti loomise soovi eiramine õpilaste vaatevinklist õpetaja-õpilase vahelisele suhtele mõjub.

Lisaks sellele vajaks kaardistamist Eesti õpetajaskonna seisukohad õpilase ja õpetaja vahelisele läbikäimise kohta suhtlusportaalides. Suurema ja aktiivsemalt suhtlusportaale kasutatavatest õpetajatest koosneva valimi kaasamine annaks täiendavat informatsiooni selle kohta, kas tegelikkuses on Eesti kooliõpetajad täheldanud juhtumeid, kus õpetaja ise on käitunud suhtlusportaalil selliselt, mida võiks pidada õpetajale kohatuks. Tuginedes USA ja Saksamaa otsusele reguleerida õpetajate ja nende hoolealuste suhtlus sotsiaalmeedias, tuleks uurida koolide ja haridusministeriumi seisukohti ühtsete juhtnööride väljatöötamise vajalikkuse osas.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aroldi, P. (2011). Generational Belonging Between Media Audiences And ICT Users. F. Colombo, & L. Fortunati (Eds.). *Broadband Society and Generational Changes*, 5, 51-67.

Asterhan, C., Rosenberg, H., Schwartz, B., & Solomon, L. (2013). Secondary School Teacher-Student Communication in Facebook: Potentials and Pitfalls. *Proceedings of the Chais conference on instructional technologies research 2013: Learning in the technological era*.

Y. Eshet-Alkalai, A. Caspi, S. Eden, N. Geri, Y. Kalman, Y. Yair (Eds.), Raanana: The Open University of Israel.

Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.

boyd, d. (2008). Facebook`s Privacy Trainwreck. Exposure, Invasion, and Social Convergence. *The International Journal of Research into New Media Technologies*, 14(1), 13-20.

boyd, d. (2010). Social Network Sites as Networked publics: Affordances, Dynamics and Implications. *Identity, Community and Culture on Social Network Sites*, 39-58.

Chander, A. (2010). Youthful Indiscretion in an Internet Age. S. Levmore, & M. Nussbaum, (Eds.). *The Offensive Internet. Speech, Privacy and Reputation*. Cambridge: Harvard University Press, 124-139.

DeCew, J. (1997). *In Pursuit of Privacy. Law, Ethics and the Rise of Technology*. Ithaca: Cornell University Press.

Edmunds, J., & Turner, B.S. (2002). *Generations, culture and society*. Philadelphia: Open University Press.

Ellison, N., & boyd, d. (2013). Sociality through Social Network Sites. *The Oxford Handbook of Internet Studies*. Oxford: Oxford University press, 151-172.

Hart, E. J., & Steinbrecher, T. (2011). OMG! Exploring and Learning from Teachers' Personal and Professional Uses of Facebook. *Action in Teacher Education*, 33(4), 320-328.

Holloway, S.L, & Valentine, G. (2003). *Cyberkids: Children in the Information World*. London: Routledge.

Hsiu-Fang Hsieh, H-F., & Shannon, S.E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content

Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.

Jedekog, G. (2000). *Teachers and computers: Teacher's computer usage and the relationship between computers and the role of the teacher as described in international research*. Uppsala: Uppsala University, Department of Education.

Karl, K. A. & Peluchette J. V. (2011). "Friending" Professors, Parents and Bosses: A Facebook Connection Conundrum. *Journal of Education for Business*, 86(4), 214-222.

Kimmons, R. & Veletsianos, G. (2014). The fragmented educator 2.0: Social networking sites, acceptable identity fragments, and the identity constellation. *Computers & Education*, 72, 292–301

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Lenhart, A., & Madden, M. (2007). How teens manage their online identities and personal information in the age of Myspace. *Teens, Privacy & Online Social Networks*. Pew Internet and American Life Project, Washington, D.C.

Livingstone, S. (2009). *Children and the Internet*. Cambridge: Polity Press.

Malesky, Jr. L. A., & Peters, C. (2012). Defining appropriate professional behavior for faculty and university students on social networking websites. *Higher Education*, 63(1), 135-151.

Marwick A.E., & boyd, d. (2010). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society* 13,1. Külastatud aadressil http://www.tiara.org/blog/wp-content/uploads/2010/07/marwick_boyd_twitter_nms.pdf

Mazer, J., Murphy, R., & Simonds, C. (2007). Effects of Computer Mediated Teacher Self-Disclosure on Student Motivation, Affective Learning and, Classroom Climate. *Communication Education*, 56(1), 1-17.

Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Art. 20. Külastatud aadressil <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204>.

Miller, R. (2011). Teachers Facebook Speech: Protected or Not? *Brigham Young University Education and Law Journal*, 2, 637-665.

Mikulec, E. (2012). Professional Faces: Pre-Service Secondary Teachers' Awareness Issues of Self-disclosure on Social-networking Sites. *Current Issues in Education*, 15(3), 1-16.

Nissenbaum, H. (2004). *Privacy in Context. Technology, Policy and the Integrity of Social Life*. California: Stanford University Press

NYC Department of Education Social Media Guidelines. (2013). Külastatud aadressil http://schools.nyc.gov/NR/rdonlyres/BCF47CED-604B-4FDD-B752-DC2D81504478/0/SMG_FI_NAL_20130415.pdf

Olson, J., Clough, M., & Penning, K. (2009). Prospective Elementary Teachers Gone Wild? An Analysis of Facebook Self-Portrayals and Expected Dispositions of Preservice Elementary Teachers. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(4), 443-475.

Patton, M. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. London: SAGE

Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1-6.

Russo, C.J., Squelch, J., & Varnham, S. (2010). Teachers and Social Networking Sites: Think Before You Post. *Public Space: The Journal of Law and Social Justice*, 5, 1-15.

Shih, C. (2011). *The Facebook Era. Tapping Online Social Networks to Market, Sell, and Innovate*. New Jersey: Prentice Hall.

Solove, D. (2004). *The Digital Person. Technology and Privacy in the Information Age*. New York: New York University Press.

Senate Bill No. 54 (2011). Külastatud aadressil <http://www.senate.mo.gov/11info/pdf-bill/tat/SB54.pdf>.

Tapscott, D. (1998). *Growing up Digital, The Rise of the Net Generation*. New York: McGraw-Hill.

Vadrevu, S. (2011). Teacher Identity and Selective Strategies for Mediating Interactions With Students on Facebook. Ettekanne. *The annual meeting of the International Communication 29 Association*. Boston, 25. mai.

Westin, A. (1968). *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum

Willoughby, T., & Wood, E. (2008). Introduction. T. Willoughby, & E. Wood (Eds.). *Children's Learning in a Digital World* Childrens's Learning in a Digital World (lk 11-13). Malden: Blackwell Publishing.

Williams, W. R. (2012). Digital Immigrant Teacher Perceptions of Social Media as it Influences the Affective and Cognitive Development of Students: a Phenomenological Study.

LISA 1. Intervjuu transkriptsioon

Alustuseks siis, palun defineerige, mida tähendab teie jaoks privaatsus.

N1: Kas privaatsus õpetajana või privaatsus inimesena?

N2: Või arvutikasutajana, internetikasutajana?

Võite kõigest rääkida, nii inimesena, õpetajana kui arvutikasutajana.

N1: No siis tunni ajaga pole meil midagi teha.

N4: Privaatsus on ikka see, kui ma olen täitsa üksi. Ja ma saan ise otsustada, mul on uks kinni ja ma olen üksi ja sama moodi ka seal kuskil keskkonnas, et ma saan ukse, noh mitte niimoodi aga et ma saan mingeid asju nii öelda luku taha panna.

N5: Minule ei ole interneti keskkonnas ega ka arvuti olles küll mitte kunagi sellist tunnet, et mul oleks mingi asi privaatne. Et seda ma isegi ei kujutaks endale ette, ma ei hakkaks üldse mõtlemagi...

N2: Ühesõnaga kuklas tiksud kogu aeg, et see on kogu aeg avalik.

N5: See on sama moodi kui inimesed väidavad, et nad peavad päevikut ja kirjutavad, et see on kohutavalt privaatne. Kui sa juba üles kirjutad oma päeviku, siis sa tegelikult kusagil südame sapis eeldad, et keegi kunagi leiab selle üles.

N1: Ei tea, sellele ma vaidleks vastu. Mina olen ka nooruses pidanud päevikut, kirjutanud, isegi mitu korda seda alustanud, aga ma olen ikkagi iga kord lootnud, et keegi ei näe seda peale minu.

N5: Aga kas sa oled nad alles jätnud?

N1: Ei no tänaseks päevaks neid enam ei ole, aga...

N5: Aga miks sa nad ära hävitasid siis?

N1: Tegelikult võib ka olla, et mõni on veel kuskil kastis. Aga see on lihtsalt juhus, et nad on sinna jäänud vedelema.

N5: Aga siis sa ikka üdini ei karda, et need on privaatset. Siis kui noh... või kui sul ei ole kontrolli. Tead, privaatsus on see kui sa kontrollid olukorda.

N2: Jah just, ma ütlen, et saad ukse kinni panna, oled kindel, et ma olen üksi. Aga internetis sa ei saa teha seda.

N3: Internetis ei ole seda võimalust.

N4: Ja mulle meeldiks...

N5: Ma isegi ei unistaks sellest.

N4: A meeldiks ikkagi, kui ma ei leiaks suvalisi asju enda nimega seotult internetist, et ma teaks mis seal oleks.

N5: Jah aga...

N1: Mis sa selle all mõtled, mida sa leiad enda nimega?

N4: Üleüldse, et teine on pannud minu kohta või minuga seotud asju, et mulle...

N1: See oleks küll tore kui saaks oma nimele panna luku külge, et mina ise kasutan oma nime.

N5: Paljudgi, mis sulle ei meeldi. Vanasti ei meeldinud, kui sõbrannad ka koolis kaks pinki taga pool meid taga rääkisid.

Aga veel, ütlege mõne sõnaga, mis on privaatsus teie jaoks? Näiteks Teie.

N4: Ikkagi see, et ma kontrollin seda infot, mis minust välja poole läheb.

Mhmh. Ja Teie?

N3: Ma arvan umbes sama, selles mõttes, et see on ikkagi miski, mis ei tohiks minust kuhugi laiade massideni jõuda.

Mhmh. Aga me juba rääkisime ka internetist, et kuidas on internet ja just sotsiaalmeedia inimeste arusaama privaatsusest mõjutanud?

N1: Keda me inimeseks peame? Sorry, aga kust maalt hakkab inimene? Kas seitsme aastane on juba inimene või on seitseteist inimene?

No võtame näiteks selleks kontekstis, et Teie olete keskkooliõpetajad, et räägime siis alates keskkooliõpilastest. Ja ka teist endast.

N1: No mina näen seda, ma olen arvuti õpetaja, et osa õpilasi teab väga täpselt, et internet on avalik, aga osadel on ikkagi mingisugune, ma ei tea, kas nad ei ole lihtsalt mõelnud selle peale või lihtsalt natukene naiivsed, sinisilmsed, aga neile tuleb nagu üllatusena vahel.

N4: Et nad ei ole vaadanud seda kontot väljaspoolt, et nad ei kujuta ette, et nad tegelt ei kujuta ette üldse mida nad kõik on endast...

N5: Aga elu ei ole üldse teistmoodi kui internet, sellepärast, et inimesed unustavad end koridoris tegema selliseid asju või pargis või kus iganes, et see sama inimene, kes suudab ennast kontrollida pargis, suudab ennast kontrollida ka arvutis. Aga mõni inimene, ta ei saagi aru, et see paistab välja, kui sa ennast keset lava näiteks ühtepidi või teistpidi kohendad.

N2: Aga mõnel ei ole võib-olla kohale jõudnud, et ta teab, et pargis mind kõik näevad aga ta arvab, et ma olen kodus üksinda oma arvutiga, siis...

N3: Ma arvan, et see on paljudel noortel nii, mingi nagu turva tunne, sest praegu ka kaheteistkümnendikega, üheteistkümnendikega kirjutasime kirjandeid, et just see ära panemine internetis ja kõik see selline enda eksponeerimine, et noh tegelikult teoorias suur osa teab jah, aga mingi osa ikkagi, et tundub, et kui olen mina ja arvuti, et siis me saame omavahel hästi läbi ja et

arvuti on mõningal juhul tema jaoks nagu partner. Et ta ei kujuta ettegi, et miski läheb kusagilt teise liini pidi laiali.

N1: Võib-olla on see ka, et näiteks mina küsin kümnendike käest alati, igal aastal, et kui nad on üksinda kodus pimedas toas, kas siis nad on hästi anonüümsed vä? Ja siis mõni arvab selle peale ainult, et ta ei tohi oma kodu aadressi internetis avalikustada, et kuidagi väga kitsuke on see arusaam sellest, mida tohib öelda ja mida ei tohi öelda. Et no ma loodan, et kaheteistkümnendasse jõudes, nagu ma aru saan...

N5: Siis on hilja, sest nad on ammu juba pannud üle terve maailma.

N3: Plus see, et nad on pannud kõik fotod...

N2: Kompromiteerivaid pilte...

N3: Pildid, eks...

N1: Seda esimest korda ka see, et mida eelmistel aastatel pole olnud, et öeldi, et pervertidega ei tohi suhelda netis. Noh see oli niuke kirjalik töö, et keegi ei täpsustanud, et mis asi see pervert on või kuidas ta selle ära tunneb. Aga eelmistel aastatel pole seda öeldud.

N3: No jah, kaheteistkümnnes teab pedofiile ka juba.

Aga kui Te mõtlete oma kogemuste peale suhtlusportaalides, siis kuidas teile tundub, kas noorte ja täiskasvanute, võtame siis keskkooliõpilased ja neist vanemad, et kas nende arusaamad on kuidagi sarnased või erinevad? Täiskasvanud ja noored siis.

N1: Kui me mõtleme täiskasvanud, kes ei ole õpetajad vä?

N2: Neid täiskasvanuid on nii erinevaid...

N3: Nii nagu õpilasedki.

N2: Et väga paljud, suur hulk täiskasvanuid on ju ikkagi arvuti maailmas palju totumad kui ükskõik milline keskkooliõpilane. Võtad oma vanaema kas või, no mida, eksju, ta on ka täiskasvanu.

N4: Aga õpilasele ikkagi elu õpetab. Minu eelmise klassi klassivanem, no nii viisakas ja tore tüdruk ja ma ei mäleta, millist õpetajat ma googeldasin ja siis tuli välja tema blogi. Ja ja ma rääkisin sellest klassis, muidugi nimesid nimetamata ja see tüdruk ütles pärast, et oleks ta ometi aimanud, et ta iialgi enam sellist asja ei tee. Kõik asjad on lukku pandud. Ja teine oli mu praeguse klassi oma, võttis mind hooga sõbraks ja ma olin siis nõus ja, aga tema on koguaeg internetis ja siis oli ka korra mingi peo kirjeldus ja siis ma ütlesin talle koolis, et mõtle, sa võtsid mu endale sõbraks ja mina ju ka näen seda. Ja siis ta blokeeris mu ära. Et no elu õpetab.

N1: Tegelikult ei õpeta midagi, ta blokeeris sinu ära, aga ta kirjutab endiselt edasi.

N3: Ta kirjutab, aga ta mõtleb enne kui ta sõbrakutseid välja saadab. Selles mõttes.

N5: Ta väärtushinnangud on muutunud ju noh, kas või selline asi, et sa eiii...ma ei kujuta ette, et meie ajal ei tulnud nagu kõne alla, et sa kooli koridoris kellegagi avalikult muselesid. Noh siin tuleb kevad kätte, siin katsu kuidagi trepist tee üles leida, sellepärast et oled seal sattunud nagu...

N3: Armastajate alleele.

N5: Jah, armastajate alleele oled sattunud. Ja mis sa siis, kas selles on siis midagi halba vä, küsib ta selle peale.

N3: Vä?

N5: Noh et kust maalt see nagu nüüd siis see piir nagu ära lõppeb, et milliste tegevusteni me lubame neil trepi peal veel minna, et öelda, et see, noh siit maalt nagu on piir.

N1: Mina ütlen ikka muselejatele ka, et minge ära.

N5: No sa võid öelda, mis sa tahad, see on sinu nii öelda eetika piir, aga täpselt sama moodi on ka seal, et praegu riputavad kõik oma muselemise pilte üles, ühest hetkest tuleb välja see, et ei ole ju enam ju midagi, sest et noh, kõik läheb odavamaks ju, kraad ju on vaja kangust juurde keerata.

Mhmh. Aga ma küsiks siis veel selle teemabloki lõpetuseks, et millist infot te peate enda puhul niivõrd privaatselt, mida te kindlasti ise kuhugi üles ei riputaks.

N1: Ma ei riputa üleüldse endast midagi.

N3: Ega suurt ei riputagi midagi. Mina olen nii, nagu ma sinna konto loonud olen, esimesed kolm pilti on üleval ja kogu lugu, et no põhimõtteliselt...

N1: Mul ei ole isegi oma pilti pandud, et mul küll paar õpilast on pannud aga... ja ilmselt neid leiab internetist, need on koolis tehtud, läbi minu läinud üles, aga mina ise ei ole pannud ühtegi enda pilti, kus mina ise peal olen.

N5: Mina küll riputan kohe igasuguseid...

N3: Aga sina paned oma käsitööd ja ja...

N5: Ma panen kõiki asju üles...mina panen neid asju üles, mille üle ma ikka tõsiselt uhke olen.

N3: Aga sa ei pane ise enda...

N4: Sa ei pane endast.

N5: Ma ei pane iseennast ja ma ei taha panna ka oma pereliikmeid.

N4: Jah, justnimelt...

N5: Aga ma võin panna oma nikerdisi ja

N1: Nikerdisi võin mina ka panna.

N3: See on teine asi.

N5: Sest et minu meelest on väga suur roll, minule see Facebook selles mõttes hirmsasti meeldib, et eee, nii öelda kuvandi või minu kui toote kujundamisel on ta ikka väga ilus. Kui sa kavalalt oskad seda toodet, no kui sul on vaja ennast müüa, siis selle toote saab kujundada vot täpselt selliseks,

nagu sa tahad, et vot sellele tootele meeldivad need ja need tõekspidamised, talle meeldib see ja see muusika, need ja need raamatud.

N4: Ja oskab piparkooke kaunistada.

N5: Jaa. Et on asjad, millest ma lugu pean ja siis tõmban samasuguseid inimesi nii öelda endaga kaasa.

N3: No põhimõte on ikkagi selline, et isiklik elu ja pereelu, et noh seda enam, et meie kui õpetaja ei saagi selles suhtes endale sellist asja lubada. Et see on nüüd number üks, ütleks mina.

N5: Aga kasvatada ma püüan ikka küll. Ma saan aru, et see on niuke paadunud pedagoogi värk et, et kui ma leian mingi artikli, mis väärrib minu meelest näpuga või nina sisse toppimist, siis ma püüan seda kuidagi kavalusega sinna levitada niimoodi, et kas või kogemata toksti keegi noh...komistab sinna otsa.

Mhmh. Aga läheks siis edasi järgmise teemaga. Et palun nimetage mõningaid sotsiaalvõrgustikke millest te olete kuulnud.

N1: Facebook, Orkut, Rate, siis on mingisugune...

N4: LinkedIn

N1: Ja siis on see, mingis mõttes on ka see Flickr ja midagi oli seal veel neid...

Kas need on teile kõigile tuttavad?

N2: Jah.

Kas on veel mõni?

N5: Net, mis see Netlog on? See on ka vist.

N1: Siis on see Google plussid.

N4: Mingi nimi on veel kuhu mind muudkui kutsutakse, eesnimedega kutsuvad, mingi mis asi see oli? Twoo või...

N1: Twoo, jah. See jah...

N3: Jah. See on mingi kahtlane.

N4: Ei, ma ei ole seda kunagi vajutanud...

N5: See Twoo on nii naljakas asi. Tuleb välja, et keegi Tauno on minule kirjutanud. See teeb kohe hommikul mul hea tuju. Teed mailboxi lahti ja vaooo, keegi...

N4: Keegi kutsub mind, jah.

Aga kas teil on ka olemas kontod mõnes suhtlusportaal, sotsiaalvõrgustikus?

N4: Facebookis.

N3: Facebookis on.

N1: Sellepärast me siin olemegi ju.

N5: Jah. A LinkedIn'is on minul.

Kas on veel mõnes peale Facebooki?

N1: Minul on olnud, aga tänaseks hetkeks enam ei ole, ma lihtsalt ei taha nagu väga.

Et siis teil neljal (N1, N2, N3, N4) on ainult Facebookis?

N4: Mhmmh.

N5: Me kõik oleme Facebookis.

N4: A sul oli..

N3: No sina oled ju mujal ka.

Aga kui kaua Te olete Facebookis kasutajad olnud? Nii umbes.

N1: Kes seda mäletab?

N2: Paar aastat.

N3: Ma arvan, et mingi kolm. Kolm kopikatega aastat võib-olla.

N4: Mul on tegelt teist korda konto. Esimene kord mingi vana klassiõde kutsus ja siis ma ei saanud üldse aru, et mis seinad ja mis asjad, nii et ma blokeerisin ta ära. Aga nüüd on siis seoses selle Norra projektiga, kus mingi veeb 2.0 vahendite kasutamine õppetöös, siis meil sisuliselt paluti, et me kõik osalejad teeme, nii et see on nüüd teist aastat siis.

N1: Mingi kolm-neli aastat jah ma arva, midagi siukest.

N5: Ma ei tea, ma ei leia siit (uurib mobiiltelefonist).

Aga mis teid ajendas siis Facebooki kontot looma?

N1: Mind isiklikult ajendas see, et kuna mina arvan, et sõltumatult sellest, mis aine õpetaja on, kui kõik ülejäänud, palju me siin õpetame, kolmsada tükki, on Facebookis, siis peab mul olema ka mingisugune ettekujutus, mis loom see on. Noh, lisaks sellele, et ma olen arvuti õpetaja, aga ma olen käind erinevaid kohti vaatamas...spetsiaalselt selleks, et näha, mida seal näha on.

Mhmmh. Veel?

N2: Meil hakkas klassi kokkutulek lähenema ja kuna mina pidin rahvast kokku ajama, siis see oli üks variant, kuidas need kadunud kontaktid kuidagi taastada, et inimesed saada kätte.

N3: Minul on hästi proosaline. Tütar tegi konto ja nii ma hakkasingi.

N1: Tegi sulle konto vä?

N3: Jah. Ei ta tegi, minu juuresolekul, et mis see on siis, sul peab ka olema.

Ja Teie?

N5: Mina ei mäleta absoluutselt. Ma tõesti, ma isegi ei mäleta, kuidas moodi see, lihtsalt mul on niuke tunne, et see on elu aeg olemas olnud. Ma ei saa üldse aru, kuidas ma ilma selleta enne sain.

Kas Te kasutate Facebooki ka kuidagi oma tööga seoses?

N1: Et paneme matemaatika ülesandeid sinna?

No, kas või.

N1: Ei no õpilaste kasvatamine on ka meie töö. Ja põhimõtteliselt me teeme seda ju iga kord, kui sa näed seal, et mõni on ennast sinna jälle palja tagumikuga üles pannud, siis...

N5: No näites ingliskeeles panin luuletuse juurde. Aga siis nad küsivad, kas see on ironia või kompliment. Kuidas seda tõlkida.

N3: Mina olen paar korda, tähendab, mul on üldiselt vähe neid praeguseid õpilasi siin sõbrana vastu võetud, ma üldiselt ei võta igasuguseid neid, noh, sõbrakutseid vastu, kes lihtsalt, et mingi kümnendast A-st mul on mingi seitse tükki järjekorras, et no ma ei leia, et ma oleksin nende sõber, et nad võiksid minuga mingisuguses ruumis ringi liikuda. Aga mul on endiste õpilaste seas, tegelikult mina olen ikka nii vana inimene juba, et minu esimesed õpialsed on juba ise lapsevanemad ja vat nemad on sõbraks kutsund ja nemad on kakskend viis ja nii edasi, et et kuna ma ei teadnud vahepeal kümme ja rohkem aastat nendest üldse midagi, siis praegu on hästi tore vaadata neid ja pilte lastega ja kuulda, kuidas nad kokku saavad. Aga mul on küll mõned kaheteistkümnenda õpilased, keda ma olen hästi pikalt õpetanud, paar korda ma olen neile sinna kirjutanud, sest ma tean, et see on kõige kindlam variant, et seal nad käivad ja sealt nad saavad mingi info kätte. Kui on mingi kontrolltöö, siis nad saavad sinna kirja, et kuidas mul läks, et hindeid veel väljas ei ole, et noh sellisel tasemel ainult. Aga üldiselt ikkagi enamasti nendega, keda ma praegu õpetan, et ma väga ei kipu neid sõbraks võtma ja väga suhtlema mitte, sest minu jaoks ikkagi see distants peaks jääma.

Mhmm.

N4: No IT tunnis, kuna meil on sellised jätkuvad failid, siis ma ise soovitan, et kui nüüd on palju neid, kes on puudunud, et pange siis sinna klassi Facebooki, et kõik saavad kohe otse faili kätte, et ei ole vaja meili saata. Ja klassijuhatajana on see muidugi peaaegu et ainuke, kus ma kõik teated ja asjad klassile edastan.

Mhmm. Kas teil on veel olemas kellelgi selliseid Facebookis loodud klassi kommuune või lehekülgi?

N5: Issand, minu klassil oli, aga nemad sinna mind ei kutsunud.

N3: Jah, minul samamoodi. Ja ma ei tahtnudki torkida.

N5: See on neil küll täiesti nii öelda eraldi oli tehtud.

N4: Minu klassis kaks tükki...

N5: Aga mina tean seda, kui mul on täpne ülevaade nendest, kes lõpetasid meil siin eelmine, sellest oli sada protsenti olid nad kõik listis, praegusest keda ma kõik õpetan, on neli tükki, kellel ei ole kontot või siis nad noh ei, ma arvan, et neil ei ole. Siis on mu enda kooliaegsed, siis on mu enda konservatooriumiaegsed, siis on, noh, ma olen tublisti tööd teinud, ma vaatan, ma olen nad korralikult ära grupeerinud kõik, siis on mul enda oma erakooli inimesed, siis mul on naiskoori inimesed, siis mul on lauljate inimesed...Ah?

N4: Spikker kaasas nagu õpilastel. Ta vaatab seda Facebookist.

N5: Noh, siit saad kohe vaadata ja...ja näiteks minul ta toimub tegelikult töö vahendina. Näiteks naiskoori puhul on kõige geniaalsem asi see praegu, et me oleme jõudnud oma tehnika arenguga tegelikult nii kaugele, et ma ei pea raiskama aega nelja häälepartii õpetamisele, vaid ma kasutan nii, et meil üks naisterahvas mängib-laulab sisse, riputab üles, kõik saavad siit kätte, kui on midagi küsida, siis küsitakse. Enamusel on need nutitelefoni ka, kui ta on sul sisse lülitatud, pliuks pläuks tuleb kohe, et ma täna ei tule proovi. Et...ja noh, kui ei oleks Google plus jäänud omadega nii hiljaks...

N1: Jah.

N5: Sest praegu on kes ees, see mees. Noh praegu võitis Facebook, lihtsalt sest ta oli natukene rohkem arendatud edasi kui need teised võrgustikud.

Mhmh. Nii. Aja kokkuhoiu mõttes siis liiguks jälle järgmise teema juurde. Et räägime nüüd siis küll sotsiaalmeediast, aga natukene teistmoodi. Et sotsiaalmeedia auditoorium on selline hästi suur ja nähtamatu. Meil on sellest ka natukene juttu olnud. Ja selline näiteks üksteise googeldamine on selliseks tavapäraseks praktikaks saanud. Et ma kõigepealt palun, et te annaksite oma hinnangu väitele, et internet on avalik ruum ja igapähele on õigus sealt leitud infoga teha, mida heaks arvab.

N1: Kas see on üks väide, jah?

Jah.

N3: See on, ma tahaks selle kaheks kiskuda.

N1: See jah mulle ka...

N3:Ma ei taha seda väidet niisugusena üldse kommenteerida, sest see et ta on avalik ruum, see on selge, aga..

N4: Aga kasutada...

N3: Aga see et ma võin selle infoga teha, mida ma ise tahan, see on absurdne.

N5: No õige vastus on ei.

N3: Ei, siis jah. Kuigi esimese poolega me oleme nõus.

N5: Sest kui tänaval on naabrimehe auto...

N3: Ma võin sellega teha, mis tahan.

N5: Avalikus ruumis.

N2: Või võtan, sinu nimi on avalik, ma lähen kirjutan kuskile seina peale, et on loll, eksju, et ma teen, mis ma tahan selle infoga.

N5: No ega väga karistata...

N2: Et vahet ei ole, kas...

N5: Oleneb muidugi, mida sa teed muidugi. Et kui sa kirjutad, et N1 on loll, siis me naerame kõik.

N1: Aga oleneb, kelle kohta sa ütled seda lauset. Kui sa ütled, et N5 on loll, siis...

N5: Ei ei, ma mõtlesin, et võtame nüüd nagu neid nimesid, kes rohkem korda lähevad.

N2: Ses, et mis seal vahet on, kas see on internetis või muidu, et inimene ikkagi oma käitumisnormidest lähtub. Võid teha, mis tahad.

N1: See, et ta näeb seda infot, on üks asi. Aga, aga kasutamine, noh, mis asi on kasutamine?

N3: Ükskõik kuidas, eksju see...et ma näen poes saia ka...

N5: Ma kasutan seda, kasutan ära, panen riulile tagasi.

N2: Sööd nii palju kui tahad...

N5: Söön nii palju kui tahan, noh ja panen riulile tagasi. Ma ei teind ju midagi.

N4: Ja kui ma raadiost kuulan mõnda pala, siis ma võin vabal öelda, et see on minu oma, mina tegin.

(Üldine naer)

N1: Te kuulate, see on minu muusika.

N3: Ei, me ei nõustu sellega. Sellises kontekstis me ei nõustu sellega.

N2: Kui keegi on midagi...

N4: Tähendab, õige vastus on ei.

N2: Halva pildi endast ülesse kunagi iidsetel aegadel pannud ja ma leian selle, ma ei hakka õelusest seda jagama praegu.

N3: Võiks, aga võiks.

N2: Jah, et mul on see tehniline...

N1: Aga sa viitad autorile, sa viitad autorile.

N2: Jah (naerab).

Aga millise tunde see tekitab teie, kui te kuuleksite, et teie õpilased on teid googeldanud?

N1: Googledanud?

N3: Ja, ma olen ennast ise ka googeldanud. Nad on kõik seda teinud kindlasti. Ma olen ise ka googeldanud.

N5: Mina olen ka ennast googeldanud. Keda vähegi annab, googledan.

N2: Aga see, et ma seda infot vaatan, ei tähenda, et...

N3: Ei vaatamine on üks asi.

N1: Vahel ma kontrollin, mis must näha on.

N2: Jah just selle mõttega, mis ka teised näevad.

N3: Üks kord on kasutatud minu, vat eelmisel aastal, kui meie klassid lõpetasid ja seal tutipäeva tegid seal slaidshow, siis minu käest keegi pilti ei küsinud, aga ma vaatasin, et väga uhkelt minu Facebooki pilt oli seal kui karjajuhi oma, nad olid selle ise välja otsinud ja noh, sellisel moel kasutada...

N4: Rebaste nädalal olid nad ka sinu Facebooki pildi...

N3: Ja jaa, seal oli, et oma tütreaga olin, nii et ma natuke ikka olen oma peret ka eksponeerinud. Agaa, noh, sellisel moel, palun.

N4: Otsida.

N3: Jah, otsida ja noh, headel eesmärkidel kasutada ei ole ka midagi vastu.

N4: Ma ei saa ju öelda, et ärge googeldage mind.

N3: Et googledamine selles mõttes, googeldamise mõttes ei häiri.

Mhmh. Aga kas te ise olete oma õpilasi ka googeldanud mingil põhjusel?

N1: Mitte kõiki.

N3: Ei...

N1: Vahel, mõnda.

N3: Mina olen ühte mitte googeldanud, vaid Facebookist otsinud ja üks õpilane, kes mul möödunud aastal lõpetas ja kadus Soome ja ema ka ei teadnud, mis tast oli saanud ja siis ma kuulsin linnalegende, et siis ma läksin küll, et ema ütles, et ta sõprade kaudu kuuleb infot, et teeb trenni või midagi ja siis ma läksin küll, tema Facebookis sain ülevaate, mis toimub. Aga ma ei teinud seda pikalt ja pidevalt, vaid sel hetkel ja siis ma unustasin selle ära lihtsalt.

Kuidas te üldiselt suhtute sellesse, kui õpetajad oma õpilasi googeldavad või sotsiaalvõrgustikest otsivad infot?

N4: Sõltub eesmärgist.

N5: Eii, miks...

N1: Iseenesest on see ju nii tavaline toiming, et seal ei ole nagu...ma ei saa isegi selle küsimuse mõttest aru.

N5: See ei ole tegelikult, et see ei ole võrreldav sellega, et mina kui politseinik lähen mingisse registrisse otsima kellegi kohta mingeid andmeid.

N2: Jah.

N5: Et ma võin uudishimust googeldada oma abikaasat, oma poega...ja...

N1: Ma ei lähe tema kotti sorima. Sest see on...

N4: See on avalik info, jah.

N3: See inimene ise vastutab, mis ta üles on pannud, ja noh, sellepärast ma võib-olla nii ei otsigi, et ma ei taha näha midagi, näiteks oma klassist, ma väga vähe üldse toppisin nina, sest mulle sobis, mida vähem ma teadsin.

Mhmh.

N5: Mina olen see kontrollifriik, mulle meeldib teada.

N3: Ei mina küll kõige üle kontrolli ei suutnud omada.

N5: Mulle meeldib.

N4: Ei siis kui, X käis meil klassijuhataja tunnis meil sellest rääkimas, siis ma küll pärast, ma vaatasin paari et, justnimelt, et mida Facebookist nüüd minule kui mitte tema sõbrale näha on. Sellel eesmärgil ma olen mõnda vaadanud jah.

Aga üldiselt kui te kasutate sotsiaalmeediat, et kas te mõtlete sellele, et teie postitusi ja teie käitumist seal teie õpilased...

N3: Absoluutselt.

N1: Koguaeg.

N3: Ja, absoluutselt, iga liigutust tuleb...

N4: Sellepärast ma kirjutangi võimalikult vähe.

N3: Jah, sellepärast mina ka väga vähe seal üldiselt liigutusi teen, sest ma pean alati läbi mõtlema, et kes seda näha võib.

Kas te kasutate ka mingisuguseid privaatsätteid või kuidagi...

N3: Ei. Mina ei kasuta vähemalt. Sest ma lihtsalt mõtlen, et ma, mida ma võin sinna seinale panna, mida võivad rahulikult kõik vaadata ja mida mitte, et ma üldiselt ikka aeg-ajalt jagan mõnda väga toredat asja, mis minu meelest on väga andekas ja mis jagamist väärrib, aga...

N1: Mina olen mingite asjade kohta pannud, et ainult sõbrad saavad seda näha.

N4: Mul on ka ainult sõbrad.

N2: Mul ka sõbrad.

N5: A mulle meeldib see see gruppide jaotus. Näiteks, et see mis puudutavad minu kõrgkooli kaaslast ja kui ma leian midagi, mis ma tean, et noh, meie ringkonnale huvi pakub, et siis ma ei pea seda kogu nii öelda maailmaga jagama. Aga siis, see ei pruugi olla mingipilt või foto, no ütleme näiteks, et on mingi muusikapala, et noh kas ta toob meile meenutused või asjad, noh, ma ei tea, ma eile pidin krambid saama, kui ma autoga tulin ja kuulsin sellist laulu, ma ei tea, kes juba täna jõudis vaadata, ma panin Facebooki üles.

N3: Ei ole jõudnud veel.

N5: See ei ole lihtsalt võimalik, et selline muusikapala on üldse olemas.

N2: Ma nägin ka seda.

N5: Sa nägid, jah? (naerab) See ei ole lihtsalt võimalik. Ja lastakse kalli raha eest raadios keset päeva. Ja see ei olnud ainuke.

N1: Pärast vaatame.

N3: Küll me vaatame.

N5: Ma tegelen sellega edasi, sest nüüd ma tahan teada saada, kust saab raadiosaadete lugude liste. Sest see on...see on inimväarikuse solvamine.

N1: Mis asi see oli siis?

N5: Saad aru, sealt tuli tund aega, ma ei tea, kas ma võin nii rumalat sõna öelda...

N1: Ütle.

N5: Puhast paska.

N5: Meil on noori inimesi, kes teevad kohutavalt ilusaid asju.

Nii.

N3: Lähme edasi.

Jah.

N5: Oi ma ei või.

N3: Ära küta ennast ülesse.

Ma läheks nüüd edasi sellise teemaga, mida natukene oleme juba puudutanud. Et siis õpetajate-õpilaste sõbrastamine ja sõbrustamine Facebookis. Et veel korra kokkuvõtlikult, et kuidas te suhtute sellesse, kui õpetajad ja õpilased on Facebookis või mõnes teises sotsiaalvõrgustikus nii öelda sõbrad?

N2: Kuna mina klassijuhataja ei ole, siis ma vist ei ole... mõne üksiku olen kogemata sõbraks võtnud. Aga järgmine aasta, kui ma saan klassijuhatajaks, siis ilmselt see klassi list kindlasti tuleb sinna. Just info vahetamiseks, sellepärast et E-kool, mis peaks olema see allikas, kust nemad infot ametlikult saavad, sinna nad üldse ei satu.

N1: Vaata selle klassi listi puhul on nüüd see, et kui nemad jõuavad enne sind selle listi ära teha, siis nad seda sinu listi vaatama ei hakka.

N4: Ei ei ega, minul tegi klassivanem, mina vaatan Facebooki, siin on list, kus on ka klassijuhataja, nii et ühesõnaga mind pandi ja seati fakti ette, vot.

N1: ei no ma ütlen, minu klassil oli jälle selline, kus mind ei olnud.

N3: Minul ka.

N1: Mul oli väga hea meel selle üle.

N4: Minul oli kaks, nemad omavahel ajavad oma asju ja see ongi ametlik, nii et minul on oma...

N1: Last ta, las ta olla.

N2: Et just, et see info jõuaks nendeni, siis see on see kanal.

N1: Aga nii nagu N3 siin enne ütles, et kõik kümnendad...

N4: Aga see ei tähenda, et me peame sõbrad olema.

(arusaamatu)

N4: Seal ei pea sõber olema, aga minul on oma klassis, ma lugesin täna hommikul üle, kolmekümne kolmest on tegelt ainult kaksteist ja need on sama moodi jälgijad, nagu mina. Nii et need, kes aktiivselt on, need teavad tegelikult, et ei maksa klassijuhatajat võtta, sest muidu ta teeb jälle märkuse, et vaadake, mis te sinna panete. Ja vanast klassist on kahekümne viiest kaheksateist, täna hommikul lugesin.

Mhmmh.

N1: Aga teiste klasside...

N4: Teisi ei võta, ma ei ole.

N1: Mõne üksiku ma olen võtnud, aga mitte, just nagu N3 ütles enne, et seitse kümnendikku tahab sõbraks saada, niimoodi, ei.

N4: Keda isegi ei õpeta.

N3: Niimoodi ma ei võta jah. Isegi kui ma õpetan neid, ma ei võta siis.

N5: Mul peab see nimi ja nägu midagi ütlema ja üks reegel muidugi, mis ma olen teinud endale on see, et kõik, kes oma õige nime all ei ole...

N4: Mhmh.

N2: Jah.

N5: Need on, need ma lihtsalt kustutan sealt ära. Mul on üks erand, kust ma tean seda, miks see inimene ei ole oma nime all, ma nagu respektin seda, aga kes on mul seal ikka mingi killukallununu ma ei tea mis asi, et need lihtsalt kustutatakse ära.

Ja need õpilased kes on teil sõbrad, õpilased on teile ise esitanud sõbrakutse?

N1: Ikka niipidi, jah.

N3: Ja. Kindlasti.

Aga kuidas te sellesse suhtute, kui mõni õpetaja esitab õpilasele sõbrakutse?

N4: No mina olen kuskilt kuulnud, et nii ei sobi teha. Muidu tunneb õpilane end ahistatuna, et kui ta õpetaja sõbrakutse tagasi lükkab, ma ei tea, kuskilt on, minul on selline teadmine.

N2: Ta tunneb kohustatuna vastama, et mis mõttes...

N4: Aga kust see teadmine tuleb, ma ei tea.

N5: Ma ei ole kunagi isegi taibanud selle peale nagu, ma arvan, et ma olen ikka saatnud ja just nii öelda oma nende muusika lastele.

Kõik korraga: no see on teine asi.

N5: No mis seal teist on siis?.

N3: On ikka, sul on tööga seotud.

N2: See, ei ei, teid ühendab ühine huvi.

N5: Ma isegi ei mäleta, kuidapidi need lapsed mulle, ma arvan, et me võtsime lihtsalt ühel päeval, tuli tunnis jutuks ja siis õhtul mürasime ja...järsku koos.

N1: No ja, just nimelt, te olite kõik järsku koos, mitte et sina istud üksinda ja saadad.

N4: See on nagu enne läbi räägitud asi.

N5: Ma ei mäleta, ma tõesti ei mäleta. Aga no teine asi on see, et on see sama sõna *sõber*. Et noh, eesti keeles sõna *sõber* eeldab natuke...

N3: Just.

N5: Natuke nagu midagi muud ja ja ingliskeelse maailma kontekstis sõna *friend* on nagu palju odavam kui eestlase *sõber*. Ehk siis tegelikult me mõtleme pigem nagu tuttavaid.

N1: Mhmh. Jah.

N5: Ja meie suhtumine on ka tegelikult see, et ma ei räägi seal ju kellegagi nii nagu oma südamesõbraga. Oma südamesõbraga ma räägin ikkagi hoopis mujal.

N3: Ei no selge see.

Aga kas, jah?

N3: Jah, ei ma tahtsin seda ka veel öelda, et näiteks see sama, et see hästi hea vahend on, ma ei tea keegi kuskil, aa, täna see naine ütles, et vaata Facebookis on hea sünnipäevi meeles pidada, aga näiteks oma väga lähedaste tuttavate-sõprade puhul ma kunagi ei posita seda sünnipäevaõnnitlust...

N1: Just.

N3: Vaid ma helistan või lähen ta juurest läbi, sest et noh, tema on sõber selles tähenduses, mida sina räägid, tema ei ole see, need, kes on kaugel kusagil, nendega küll jah, et on just väga hea, et on vahend.

N4: Aga seina peale ikka ei kirjuta, vaid kirjutad siis privaatset.

N3: Jah, jah.

N5: No ma tahaks jälle natuke vastu vaielda.

N3: No vaidle.

N5: Selles mõttes, et on, on lapsi, kes on nagu natukene tõrjutud.

N1: Eii, me räägime, ikka räägime praegu sellest, et päris sõbrad...

N5: Jaa, jah jah. Et mõnele ma päris saadan kohe sünnipäevaõnnitluse kohe lihtsalt sellepärast, et ka teised märkaksid ja et nad ei jätaks teda üksi.

N3: See Facebooki sõber ei ole see südamesõber, keda sina rääkisid.

Jah, aga lähme nüüd edasi, kell läheb kürest, et küsiks veel selle kohta, et kas teie koolis on ka mingisugused reeglid või juhtnöörid kuskile kirja pandud sellise sõbrastamise ja suhtlemise kohta Facebookis?

N4: Ei ole, aga ma kahtlustan, et äkki on X sellest meediatundides rääkinud. Mul on kuidagi, ma ütlen, kust mul tuli see teadmine, et ei ole viisakas, et õpetaja kutsub.

N1: A kas on mõni kool, kus on kuskil seina peal, mida tohib Facebookis teha vä?

N4: Ei see, kas või see sama, et...jah.

Päris seina peal just ma arvan, et ei ole, et ka teises koolis, kus ma intervjuerisin, seal ka ei olnud.

N5: Aga kust teil on üldse tulnud selline küsimus pähe, et kas kool reguleerib Facebooki suhtlust.

See on tulnud teooriast, mis on kirjutatud, ühesõnaga USA kogemusest, et on koole, kus on täiesti reeglid kirja pandud.

N1: Aa.

N5: Siia sisse on juba kirjutatud intriig, ta ei saagi ju teha intervjuud nende õpetajatega, kus koolis on nii öelda keelatud õpetajatel Facebookis osalemine, sellepärast, et neid õpetajaid ei ole olemas.

Nii, aga nüüd ma palun teil natukene joonistada. Ma arvan, et jagame niimoodi, et teie olete kahekesi (N1 ja N2) ja teie (N3, N4, N5) olete siis kolmekesi. Võite pastakaid, värvilisi pliiatseid kasutada, siin on ka harilikud pliiatsid. Ma palun teil mõelda jälle oma kogemuse peale Facebookis, et kui te olete näinud oma õpilaste Facebooki kasutust, et milline on üks selline keskkooliõpilase Facebooki lehekülg. Milline see lehekülg välja näeb, mida nad sinna postitavad, mis neil seal on, milliseid pilte üles panevad? Kui te kujutate ette seda lehekülge, et mis seal siis on. Ja kujutage, joonistage see siis paberile. Ja katsuks nü viie minutiga ja natuke kirjeldate ka seda pärast.

N1: No mul on üks tüdruk, kes õpib moodi, paneb moe pilte. Teine tüdruk, kes ratsutab, paneb hobuse pilte, et...no ja siis on kaks tola, kes panevad lolle sõjaväe pilte.

N3: Kes kirjutab ainult, et täna sai mul musiga koos elatud neli aastat kuus päeva, siis ta paneb kolme päeva pärast, et mul on musiga koos elatud neli aastat kaksteist päeva ja nii edasi.

Aga pangegi see siis kirja paberile, mis teil seostu keskkooliõplaste Facebooki kasutamisega.

N3: Tulin trennist. Hea olla.

N2: Ilmselt mingeid lemmiklaule pannakse üles.

N4: Seal näeb pigem selliseid...

N3: Ma olen märganud, et need õpilased, kes on minu sõbrad, et ega nemad ka käituvad seal suhteliselt selliselt...

N4: Vaashoitult.

N3: Pigem sellised jälgija tüüpi on nad, ega nad sinna väga ei postita.

(õpetajad joonistavad, arutavad omavahel gruppides)

Te võite ka postitused välja kirjutada, kui meelde tuleb.

N1: Ei tule niukseid asju.

N2: Ei üritagi neid nagu meelde jätta. Jah et pigem üritad ära unustada.

Te võite täitsa omavahel arutada.

N1: Ta ei taha minuga arutada.

N2: (naerab) Mina? Ei ei. Ma ei ole nagu jälgind üldse.

(õpetajad arutavad läbisegi)

N3: Nii, läbi! Aeg!

Nüüd natukene kommenteerige, mis te sinna joonistasite, kirja panite.

N4: Mina kohe lähen, et on pilt, et kuidas see siis on, et hämaral, see on ikkagi juba sügisööl, aru pole saada, kas poiss või tüdruk. Sa olen nii nunnu. Tänan, sa ka. Oi, no nii kabe. (üldine naer) Ma ei suuda seda lihtsalt lugeda ja seda ma näen peaaegu et iga päev.

N5: Selle asja nimi on flirt. Siin peaks tärnikesed...

N4: Kui naine naisele kirjutab?

N5: Jaa.

N1: Vot see asi häirib mind tõeliselt, ma ei tea, siin ma võin rääkida, et ma olen liiga vana. Mul ajab südame pahaks, kui üks tüdruk paneb pildi üles ja teine kirjutab aaah, sa oled nii ilus, sa oled kõige ilusam naine, keda ma tean. Kusjuures no ilmselgelt ei ole seal mingit lesbilist seda, aga jah, see ajab mind täiesti öökima.

N4: Mind ka. Nii et see on üks asi, mis siis...

N1: See on kuidagi on nii lääge ja imal ja niukene.

N5: No see on sealt heast Ameerika filmist.

N1: Mis kuradi Ameerikast, mingil hetkel võiks sul omal ka tulla mõistus pähe.

N5: Küll see tuleb. Ta tegelikult ju, ma räägin, see on ju sellepärast, et psühholoogiliselt ta tegelikult nurub ise...

N4: Ja see, et see tegelikult algabki sellest pildist peale.

N5: Ta nurub ise komplimente.

N1: Lisaks on veel need ka, et siuksed, et kui sa minust vähegi midagi arvad, siis pane mulle laik. Ja siis ta, ma kujutan ette, mul on paar niukest tuttavat, ma kujutan ette, kuidas nad istuvad seal arvutis, vaatavad, kas sealt tuleb või ei tule.

N5: Issand, nad ei kujuta ette, vaadake, mis see ask ja com või midagi.

N1: Mis asi?

N5: Et mingi küsi küsimusi ja mida kõike, siis nad...

N3: Aa, ma ei ole kunagi lahti võtnud seda.

N5: No püha taevas, nad ei kujuta ette, et nende küsimused ja vastused on kõik näha. Ma täiesti salakavalalt ei ole öelnud neile, et ma näen.

N4: Aga mind tegelikult häirib see sama, see sünnipäevaõnnitlused, et nad ei viitsi rohkem, Sa oled isegi hüüumärgi sinna õnne taha kirjutand. Ime, et lihtsalt õnn ei kirjuta, et et absoluutselt ei...

N2: On ka neid, kes on sinna vale sünnipäeva pannud ja siis orki lähevad need, kes ei tea.

Aga võtame siis, et mis teie kirja panite?

N3: Nii, mis teil põnevad on?

N1: Ma ei tea, mis siin väga põnevad on.

N2: Et igauks siis oma hobidest.

N1: Täpselt. Et mul on siin üks, kaks tüdrukut, kes kodus, kellel on vene keel kodune ja nemad käivad vene saitidel ja panevad vene nalju ülesse. Millest ma ei saa aru ja siis ma lasen oma mehel tõlkida. Aga mõnest naljast ma saan vahel ise ka aru ja on tõesti andekad ja naljakad. No ja siis üks poiss läks auto peale, see paneb auto pilte üles. Et kuidagi niuksed väga noh, ühesõnaga...

N3: Spetsiifilised.

N1: Ei ole nagu siukest väga palju selliseid lihtsalt lolle mõlasid, ma ei tea, et tegin teed, hakkasid pannkooke sööma (rõhutatult vaikselt häälega) või midagi siukest, siukseid halamisi mina õnneks ei näe.

N5: Et pilt on üles pandud, et nunnuga hakkame nüüd söööma.

N4: Seda mul ei ole, aga see on see, et ta on seal baaris ja seal peol ja nüüd sõidab Muhu saarele ja.

N1: Ja siis on üks lõpetanud tüdruk, ma ei ütle teile tema nime, kui te pole ise märganud, kes ennast regulaarse järjekindlusega pildistab. Tüdruk ja noh peeglist on näha, et ta ennast pildistab ja siis ta paneb selle pildi ülesse. Ja siis kõik tema sõbrannad aaaah, kui ilus sa oled (rõhutatult pehme häälega).

N5: Ma nime ei oska öelda, aga mul tuleb praegu kuus tükki.

(üldine naer)

N1: Et see on tõesti hämmastav asi, ja samal ajal paneb ta ka pilte üles oma poisiga koos, kus ilmselgelt see poiss on temaga koos tõesti, et see ei ole mingi poseeritud pilt, et ta ei ole mingi üks nurgas nuttev, kes nüüd peaks lunima ma ei tea mida.

N5: Tähelepanu.

N1: Et see on nagu kuidagi nii vastuolu.

Aga kuidas teile tundub, et kui sageli või kas üldse õpilased ka kooliga seotud või õppimisega seotud mingisuguseid postitusi Facebookis teevad? Olete täheldanud?

N4: No mina tean, et minu, kui nad kümnendas olid, siis neil käis kõik koduülesannete jagamine Facebookis, üks tegi ja teised said.

N1: Aga see on tavaline.

N4: See on tavaline, jah. Aga ma tean.

N1: Noh, seda me ei tea.

N4: Et ma arvan, et see on varjatult.

N5: Et rohkem seltsielu või?

N3: Seal on ikka jah seltsielu. Üheksakendüheksa koma üheksa protsenti ma olen märganud.

N5: Ei viitsi nemad midagi üles riputada Facebooki koduseid töid.

N3: Ei ei ei.

N4: Teevad, teevad. Mis asja nad tunnikontrolle, ühed hilinesid, aga mul oli seina peal oli juba järgmine joonis ees ja pärast annavad töö ära. Pärast tuli välja, et töö oli Facebooki pandud, tunni ajal. Nii et ma arvan, et nad kasutavad tegelikult tööde edastamiseks täiesti.

N5: Ma ise ka tahvli pealt, kui mul on väga hästi õnnestunud mingi grammatika osa seletamine, ma olen teinud ka telefoniga pildi ja aisalt öeldes ka niimoodi postitanud.

N4: Mina olen sada protsenti veendunud, et see on spikerdamise vahend uus. Facebooki postitamine ja siis nad võtavad sealt.

Aga kas te sellist asja ei ole täheldanud, et teie õpilased teie kooli õpetajatest midagi on postitanud?

N5: Meil on ju spetsiaalne kohtki kuhu iga su lause üles pannakse. Ma ei ole ammu käind seal.

N1: Sinna saab kooli raamatukogu lehelt.

N4: Ma ei mäleta, kas see oli Twitter...

N3: Sealt on jah see. Aga no ütleme jällegi, et kuna me, ilmselgelt ma saan aru, et me kõik teeme ikkagi kindlaid teatud valikuid, et me võtame väga vähe õpilasi üldse sõpradeks vastu, siis need on ikkagi sellised üle keskmise intelligentsiga inimesed, et mina ei ole küll täheldanud.

N4: Ma arvan, et äkki avalikult, avalikus selles nad ei tee. Kui siis seal samas klassi kommunis käib see.

N5: Või me oleme nii sinisilmsed.

N4: Ei ei, klassi nendes käib kindlasti.

N5: Ma ei ole reaalselt näinud.

N4: Me ei näe seda, ma räägin seda, et see käib varjatult, aga käib raudselt.

N3: Kindlasti see on, aga kui ei ole näinud, siis ei oska kommenteerida.

N5: Mul oli ühe sinu klassi tüdrukuga, siis kui ta oli, kas nad olid siis veel kümnes klass...kus piiga magas tunnis. Saad aru noh.

N3: Nii.

N5: Keegi tegi pildi. Pani selle üles. Facebooki. Mina salvestasin pildi endale. Ja siis kirjutasin, et nüüd on niukene lugu, et soovitan maha võtta selle pildi, et ei ole ilus. Noh, vabandasid, võtsid maha ja siis ma ütlesin, aga ma võin selle nüüd ise uuesti üles panna. Et siis meil oli suur sügav filosoofiline nii öelda vestlus sellel teemal, et tegelikult nii ongi.

N4: Jah, ja sealt, see on sekund üleval ja sa oled sellest ilma.

N5: Et no kuidagi ma ei teinud seda, aga ma ütlesin, et kas te saate aru, et see on nüüd igaveseks ajaks igal pool olemas.

Siit kohe on hea selle teemaga edasi minna. Et veel, millised on sellised teemad, mille kohta õpilased on Facebooki kontol siis teie arvates postitusi ei peaks tegema?

N5: Mida ei peaks?

Ei peaks tegema. Mis on see ebasobiv, mida sinna kas kirjutada, üles riputada piltidena?

N3: No kõikvõimalikud oma igasugused peo muljed. Kõige rõvedam on lugeda seda, et jõe lahe pidu oli, mitte midagi ei mäleta, et see on minu jaoks, ma olen kõigis klassides seda lauset kommenteerinud, et minu meelest kõige jubedam asi, mida üldse teha saab, et kui sa mitte midagi ei mäleta, et võib olla sa tegid sellist lollust, et kõik teised teavad ja on filminud ja sinul oli ikkagi jube lahe pidu, et... ja üldse sellist poseerida seal ühes käes õllepurk, teises käes gin, no sellest me oleme ka rääkinud, et tulevases töövestluses googeldab ja otsib teie Facebooki lehe üles ka teie tööandja ja vaatab noh, et selles mõttes, et tegelikult noh eesti keele õpetaja, meil on hästi palju, meil oli see meedia ja mõjutamise kursus just, et me oleme hästi palju sel teemal tegelikult rääkinud ja arutanud ja ja noh, aga kuna nendel on ka meedia tunnid, siis seal osadel klassidel, siis nemad ka tegelikult juba X-ga sellest rääkinud, et need on need asjad kindlasti kohe.

Veel midagi?

N1: Siis kui meil oli siin kooli vastuvõtt, siis meil oli natukene aega, ma olin ühes vastuvõtukomisjonis ja siis me otsisime, googeldasime neid, kes tulid meile ja siis üks üheksanda klassi piiga, sellel oli, ma ei mäleta kus koolis, see ei ole praegu tähtis, oli blogi üleval ja seal tal oli üks pidu peo otsa, kuidas, ütleme, käisime seal ja just, kuidas ma ei mäleta mitte midagi, nii lahe pidu oli ja siis me teda torkisime natuke ja lõpuks ma talle ütlesin ka, et me leidsime su kohta sellist infot.

Mhmm.

N1: Siis ta läks näost punaseks.

Aga veel lühidalt teie käest, mis on veel sellised teemad, mida ei peaks või mida üldse ei peaks nagu postitama Facebookis?

N5: Jõuame jälle algusesse tagasi, privaatseid.

N1: Jah.

N3: Jah, ikkagi eraelu.

N4: Eraelulisi...

N5: Aga mõni tahab oma eraelu avaldada.

N1: Näiteks sellised pildid, mul tuli praegu selle eraelu peale ja selle, et ka siin meil lõpetanud aasta või kaks tagasi, poseeritakse väga sügava dekolteega ja siis pannakse alla, et minu kallile või minu kallis on juba imelik sõna.

N3: Minu musile.

N1: Või tähendab, et ilmselgelt ühele inimesele mõeldud pilt ja pannakse üle terve, no ja kusjuures see ei ole ka lihtsalt mitte naeratus, vaid see on ikka väga selge alatooniga pilt.

N3: Ja teine asi, mis mind muidugi häirib, see on ka see privaatsuse võib-olla siin tunded, et ma julgen jälle äkki öelda, et ma olen vana või vanamoodne, aga ma tean situatsiooni, et nad ei ole minu tuttavad, aga minu tuttava tuttavad või sõbrad siis Facebookis, et seal ongi niimoodi, et neil on väike laps, naine istub ühes toas arvutis, mees istub teises toas nutitefonis ja siis läheb Facebooki, et kallis, ma armastan sind, ma armastan sind ka, oota ma lähen vaatan, laps nutab, ma armastan sind ikkagi nii väga, et see on ju ajuvaba.

N5: No näed, aga sa ju nüüd tead, kuidas nad armastavad.

N3: See on...midagi võiks ju jääda, kui me privaatsusest räägime, siis tunded peaks ikkagi olema...

N5: Nad tahavad tunnustust selle eest, kuidas nad teineteist armastavad.

Aga kas õpetaja peaks ka kuidagi sekkuma, kui ta leiab midagi sellist ebasobivat?

N3: Vat see ei ole õpilaste jutt, see oli lihtsalt sellised noored inimesed.

N1: Ja kuna meie ülesanne on neid ka kasvatada, siis...

(arusaamatu, räägivad segamini)

N3: Selliseid näidete varal kindlasti, et sellest tasuks rääkida ja diskussiooni tekitada ja noh, mida me oleme tegelikult ka teinud.

N5: Mida ohtlikum asi, seda kiiremini ma sekkun.

N3: Mhmh, et ikkagi.

N1: Ja mina vahel kirjutan sinna kommentaari, kui mõni on pannud mingi lause sinna.

Mhmh.

N5: No seal saab ka ju eraviisiliselt kiiresti inimesele märku anda ja ja tegelikult on see, et minu meelest ei ole vahet, et noh, et mis vahe on sellel, kuidas ma suhtlen temaga Facebookis või kuidas ma suhtlen temaga siin või seal.

N3: Või koolis.

N5: Täpselt sama moodi, kuidas mina suhtlen sinuga praegu siin, täpselt sama moodi suhtlen ma ka igal pool mujal. Et noh, ma ei näe mingit vahet.

N3: Tead, õpetaja poole pealt mina jälle tulen oma eriala juurde tagasi, et ütleme, et ma näen see Facebooki suhtlus, mis ta on seal õigekeele ja kõigega teinud, et kui ma suhtlen seal oma õpilastega, siis ma raudselt jälgin ikka seda korrektset lauset ja ma ei topi sinna nägusid ega mitte midagi muud, sest et...

N5: Ma topin nägusid.

N4: Nägusid ma panen.

N3: Ma lihtsalt noh, ma pean oma lausega kõik välja ütlema, sest ma ei saa temalt pärast kirjandis nõuda, et kirjuta mulle seitse nägu ja sa saad asja tehtud, et noh selles suhtes see on ju ka üsk kasvatamise viis.

Mhmh. Meil on nüüd veel üheksa minutit aega.

N5: Veel joonistamist?

Ma palun teil nüüd kirja panna, oma vahel arutada ja kirja panna konkreetset sellised postitused, millele õpetaja peaks kohe kindlasti reageerima. Ükskõik kas Facebookis või silmast silma. Konkreetset postitused, millele kindlasti peaks reageerima. Ja mõelge ka sellele, kuidas reageerida.

N4: Oota, aga sa, N1, paned selle oma poisi loo sinna kirja jah?

N1: No see ei käinud ju otseselt...

N4: A sina nägid seda enne?

N1: No mina, see oli nende oma listis.

N4: Sa äkki räägid, et ta teaks, millest jutt käis.

N1: Ma ei saa seda selles mõttes panna, et mina ei saand sellele kuidagi reageerida.

N5: Lapsed ise reageerisid.

Aga üldiselt, millele peaks reageerima, isegi kui Te ei saanud millelegi konkreetsele reageerida.

N1: No meil siin oli üks tulistamise lugu, mis õnneks lõppes õnnelikult, suhteliselt. Noh selle mõttes, et...

N4: See oli ähvardamine.

N1: Aga see oli läbi nende oma listi käis, et no mina nägin seda sellepärast, et tüdrukud läksid paanikasse ja näitasid mulle.

N5: A nii ongi hea, nii peabki.

N1: Ei ei, seda küll, aga tähendab, et kui mina, noh, mina ei teadnud sellest midagi, sest mina ei näind seda.

Mhmh.

(õpetajad arutavad omavahel gruppides)

N5: No see, et kustutame ühel hetkel kõik tuled, no hea küll.

N3: No see on teine asi jah. Aga läheme hüppame seitsmekesi sillalt alla, eksju, see on ju ajaloost täiesti olemas.

N5: Ei saa ju öelda, et lollid need, kes läksid.

N3: Jah, vaata ta ei pruugi ise sellele mõelda. See on just see variant.

N5: Mis see küsimus oli, mida me tegime?

N4: Mida ei tohiks...

N5: Millal peaks sekkuma?

Jah.

N5: No kui püütakse müüa ja promoda midagi niisugust, mis ma tean, et on seaduse vastane või...

N3: Kanepit.

N5: Või no no ma ei tea, tervisele ohtlik või noh.

N4: Seadusevastane tegevus.

N2: Kas see oli nüüd niimoodi, mida õpilane teeb ja millele õpetaja peaks reageerima või üldisemalt?

N1: Ikka Facebookis.

N5: Mina arvan, et inimesena, selles mõttes, et siin ei ole vahet, kas sa oled õpetaja või ei ole, kui sa näed, et mingi asi ringleb ja kutsutakse millelegi ma ei tea mis asjale üles, siis ei ole ju vahet kas ma olen õpetaja või ma olen inimene.

N2: Ja kui keegi väga ropendab.

N5: Jaa, ropendamise puhul olen mina võtnud ka sõna.

N3: Jah, see sõnavaraline just see, vägisõnade kasutamine.

N5: Jah.

Nii.

N3: Korras. Tehtud.

Nüüd on meil veel natuke aega, et äkki te kommenteerite, mis te sinna kirja panite ja ka niimoodi, et kuidas õpetaja peaks sellele reageerima, kuidas sekkuma. Mil viisil?

N4: Meil on siin kirjas see ähvardamine, mõnitamine, solvamine, aga mina jälle arvan, et need asjad jäävad meie rohkem silme eest varjatuks, et ma ei oska isegi öelda...

N3: Enamasti jah see toimub, aga kuskil mujal ja nii nagu koolivägivald, ega siis õpetaja nina alla ei tule ju keegi midagi tegema, aga et noh, kui on nagu tunda või märgata.

N5: Pingeid ja intriige ja nende tekkimist, selles mõttes on seal näha. Seal väga ilusti jookseb välja, et kellest hakatakse kujundama niisugust noh, peksupoissi või tõrjutut või keda, et eee noh, kõik on märkamises.

N4: Ja kui ma praegu mõtlen, siis pigem oleks vist parem rääkida silmast-silma koolis, sest kui ma teen erapostituse, siis see ei jää erapostituseks. Tegelikult ju. Mina küll postitan, arvates, et see võiks jääda meie kahe vahele, aga see on pärast nende Facebookis.

N3: Jaa. Ei, selles mõttes, et mina olen ka seda meelt, et tuleb ikka inimesega rääkida.

N5: Kui on kiire, siis tegutsed kohe.

N4: Siis kohe, jah.

N5: Tõmbad kohe pidurit.

N2: Ei oota kolm päeva kui nädalavahetus on läbi ja millalgi tuled tööle.

N3: Ja teine variant on tegelikult meil siin läbi juba käinud, et kui õpilane paneb endast selliseid, võib olla ta ise selliselt sinisilmselt ja heausklikult paneb üles mingeid paljastavaid pilte või mingeid peopilte, kui ta ennast kompromiteerib ja see tulevikus talle nüüd ringiga tagasi tuleb, et siis tegelikult jällegi tuleb sellest õpilasega rääkida või siis ka rääkida selles klassis näiteks üldise probleemina välja toomata midagi konkreetset.

N5: Mitte nii, et istume kahjurõõmsalt ja mõtleme, oo näe kui hea, näe mis tegi.

N3: Mis sa sinna viimasena panid seal?

N5: Seadusevastane tegevus.

N4: No kui sa avastad, et...

N3: Kanepit või midagi.

N5: Ma ei oska isegi...

N3: Ei oska jah.

N4: Aga kuidas sellele reageerida, ma ei tea.

N5: No rääkida võiks, ma ei tea. Mõnikord aitab kavalatest viidetest, noh, mis sa kas või seal samas internetis kohe kusagil leiad, noh, saad vastu panna mingi viite mingile artiklile või, et kas või no hetkeks panna inimene mõtlema.

N1: Meil on samad asjad. Ei ole suurt midagi selles mõttes lisada.

N4: Aga ma peaks ütlema, et üldiselt ma ei ela jah nii palju Facebookis, et ma nendega nagu...

N3: Me ei ela keegi nii palju Facebookis, et me omaksime mingit hirmsat ülevaadet ja kuna meie sõbrad pole ka sellised õpilased, siis...

N4: See on rohkem teoorias.

N3: Me võime siin tarka panna, nagu öeldakse.

Aga see reageerimise teema, et pigem silmast-silma?

N3: Pigem.

N4: Pigem silmast-silma.

N1: Ei mina ütlen, et kui tema seal Facebookis ikka kirjutab...siin...ühesõnaga, kui tema ropendab...

(õpetajad räägivad korraga)

N1: Siis ma ütlen ikka seal samas.

N5: Mina olen ka seal samas, et oot oot, mulle see ikkagi ei meeldi.

N4: Ei ma lihtsalt kui ma selle sõna erapostitus siis ära kirjutasin, siis ma vaatasi, et aaap, mis era.

N2: Mhmmh.

N1: Ei, milleks era. Kui tema on pannud seal avalikult üles, siis ma kommenteerin seal samas teda.

N4: Mina õpetajana ei...

N5: Me mõtlesime selle pigem võib-olla mingi ahistamise või mis hetke koha peal.

N3: Jah. Sest see ropendamine, kui ta on seal, selge see.

N4: Või kui on paljas pilt, siis ma ju ei kirjuta õpetajana, et kuule kata oma rinnad kinni või ma ei tea, mina ei kirjutaks. Ma räägiks nagu...

N5: Mina kavalalt kirjutaksin, ma paneks rinnahoidjate müügi kuulutuse sinna.

N4: Kuigi näiteks üks laps mulle saatis just selle, kuidas tuleb mingi ülevalt alla numbroid kirjutada ja nimesid ja siis pärast kümnele edasi saata, siis ma panina alla, et me just lõpetasime geomeetrilise jada. Selle ma panin küll.

N3: No need on mingisugused humoorikad need, jah.

N4: Aga sellist isiklikku ma nagu väga ei kipu kirjutama sinna.

Nii. Veel eelviimase küsimusena, et meil korra oli juttu sellest sõbrastamisest ja suhtlemisest Facebookis, et teie koolis ei ole mingisuguseid juhtnöore selle jaoks. Aga just see teema millest me rääkisin, et ebasobivad postitused ja õpetaja sekkumine, kas sellest on koolis juttu olnud?

N3: Ei ole.

N4: Üldse ei ole jah.

Aga kas Teie arvates koolides peaks olema mingisugused juhtnöörid?

N1: Mkm.

Ei peaks? Või kas sellest peaks koolides rääkima, õpetajaid koolitama?

N1: Ei no üleüldiselt peab rääkima interneti turvalisusest ja privaatsusest. A mitte sellest, et vot direktor tuleb õpetajate koosolekule ja ütleb, et kas te teate, et te ei tohi postitada Facebooki seda või teist (rõhutatult lapseliku häälega).

N3: Ta ise postitab küll.

N5: No see on inimlikkuse määr ja eetika.

N3: Siin on ikka inimõiguste rikkumine, siis kui ma ei tohi teha eksju.

N1: Kui ma ei tohi talle siin öelda, mis ma tast arvan, Facebookis sama moodi ma ei tohi talle öelda, mis ma tast arvan.

N5: Facebook on avalik ruum ja see, mis on avalikus ruumis kehtestatud reeglid meile, seda kõike...

N3: Tegelikult seal peaksid kehtima üldised käitumisnormid, nii nagu ma tänaval, bussis, igal pool käitun, tegelikult peaks ju see kõik seal kehtima, et see ei ole ju mingi omaette maailm.

N4: Ja õpetaja, kes tunnis lastega väga familiaarselt käitub, teeb seda Facebookis sama moodi.

N3: Täpselt, jah.

N5: Ma ei näe mingit vahet.

N4: Ja kui lastele see sobib, siis ma ei tea.

Mhmh. Nii. Tund ja nelikümmend viis sekundit, läks ilusti kiiresti.

N3: Me saime ühele poole juba vä?

Jah. Läks kiiresti.

N4: No sa olid nii kuri alguses, et....

Aga aitäh teile!

LISA 2. Intervjuu transkriptsioon

Kõigepealt räägiks üldiselt, et palun defineerige, mida teie jaoks tähendab sõna privaatsus.

(vaikus 7 sekundit)

Ükskõik, mis pähe tuleb. Mis teil sellega seostub?

N11: Mina. Et ma ise otsustan kellele ma jagan midagi. Mingit teavet.

Mhmh. Veel.

M6: Eraldatus. See, et teised ei näe.

N9: Et see on minu oma maailm ja kellelgi pole sellega asja.

Mhmh.

N10: Isiklik ruum.

N8: Turvalisus.

N7: Ma tahtsin ka just öelda, et turvalisus.

Kas on veel midagi?

Tundub vist, et ei ole. Aga mis te arvate, kuidas on internet ja sotsiaalmeedia mõjutanud inimeste arusaamist privaatsusest?

M6: Privaatsust on väheks jäänud. Igale poole võib eksju tungida.

N7: Ja aga samas on see inimene, kes nagu oma infot ka nagu jagab, on ka nagu...nagu see inimene peaks olema ise ka teadlik kui palju ta oma privaatsest infost nagu jagab, väga palju on ka seotud sellega. Kui ta on ikka sinna kuskile üles pannud, siis järelikult peaks nagu arvestama sellega, et see...

N11: Sa ei tea ju kust kätte saadakse see asi, et see ongi see.

N7: Seda küll, siis sa peadki teadma, kus ja kui turvaliselt, kuhu sa nagu paned üldse üles.

N9: Võib-olla selle pärast järjest rohkem ja rohkem loovad noored oma gruppe, et tagada nagu mingisugune privaatne suhtlemine just nendega, kellega nad tahavad suhelda.

N7: Jah.

N9: See tundub olevat noortel olevat järjest ja järjest rohkem populaarne.

N8: Võib-olla noor inimene seda privaatsust esialgu nii ei igatsegi. Et need igasugused suhtlusvõrgud, seal väga ei häbeneta ju midagi öelda. Pärast hiljem hakkab selguma, kuidas see võib su kahjuks tulla, et noorele inimesele meeldibki avatud olla.

Mhmh.

N8: Murdeelisele kindlasti.

M6: Et nad tahavadki seda privaatset näidata just, jah?

N10: Jah, mida avalikum seda parem, mulle tundub, noorte osas.

N9: Jah, aga gümnaasiumi eas ma tean, konkreetselt minu klassis, neil on päris mitu gruppi, kus nad suhtlevad. Nad on päris mitmeid erinevaid gruppe teinud. See näitab, et mingil määral nad ikka tahaksid ka, et kogu info kõigini ei jõua.

N8: Ei loogiline, aga seal on juba täiskasvanud.

N7: Jah, ma arvan ka, et gümnaasiumi osa ikkagi juba mõtleb natuke selle peale.

Mhmh. Aga kirjeldage palun seda, milline on teie jaoks privaatne info.

N8: Ümbrikus tulnud kiri.

N11: Jah, kui kiri on ümbrikus, siis ma arvan ka, et see on privaatne.

N8: Tempel peal.

N9: Ja meili teel tulnud kiri peaks ka olema.

N8: Meili teel ma ei pea tegelikult privaatseks.

N11: Sest tegelikult sa tead, et seda on näinud nii või teisti, ma võin küll arvata, et see on nii privaatne, aga seda, kes tahab ikkagi saab näha.

N9: Et võib-olla me ei tea kes kõik seda meili loevad.

N11: Ma elan ju niimoodi, et noh, ma ei saa ju niimoodi mõelda, siis paljud asjad jäävad tegemata üldse, aga, kes tahab, see saab näha küll.

M6: Privaatne info on peas.

N11: Jah.

M6: Mida keegi teine ei näe.

N9: Varsti on ainukene võimalus jah, peas.

N11: Ja siis jagadki seda sellega, kellega sa siis tahad seda jagada. Võib-olla selle, ma olen tegelt mõelnud, et võib-olla selle privaatsuse juures ongi kõige, praegusel ajal kõige kindlam see, kui ma räägin inimesega. Siis kui ma räägin ühe inimesega, ehk siis see annab mulle selle, et seda ei saa niimoodi jagada, noh niimoodi jagada, et pannakse kuskile paber ja öeldakse, et näe ma olen seda öelnud, kirjutanud, et...

N7: Aga see sõltub ka inimesest, kellega seda jagada.

N11: Aga see ongi see, et see on üks-ühele ja ma saan öelda, et seda ei ole olnud. Aga kui mul on mingisugune asi kuskil jagatud, siis ma sellest nagu...

N10: Siis on tõestus olemas.

N11: See ongi see, et ma arvan, et see kohvitassi jutt on privaatsem.

N8: See ei ole privaatne.

N11: Ei seda muidugi, aga ma räägin, et kohvilaua jutt ütleme kahe naise vahel või kahe inimese vahel...

N7: See on klatš.

N11: No see on kuidas keegi, aga see ongi privaatne, ma räägin sellest, mis on minu südamel, mis on minu hinges või mida tahab teine rääkida ja me vahetame sõnumeid. Et see ruum on nagu selline kaitstud rohkem, mina, ma pigem arvan, et see kõik see, kui ma siin niimoodi avalikult kirjutan midagi, ma pean väga mõtlema enne, kui ma midagi kuskil üldse välja ütlen. See on minu arvamus.

N9: Aga võib-olla minnakse ka viimasel ajal natukene liiale selle privaatsuse taga ajamisega, igasuguste arenguestluste salvestamised ja ülestähendused tahetakse ära keelata ja sellest on nii palju juttu viimasel ajal olnud. Ja isikukoodide avalikustamised ja no jah, ei tea ju, kas see on nüüd nii väga tõsine teema.

N7: Laste pildid ja, ei tohi...

N9: Laste pilte, õpilaste pilt ei tohi panna.

M6: Eriti nagu hindamise puhul, et õpetaja jaoks peaks õpilane olema anonüümne, et ta siis ei tea, keda ta hindab ja noh.

N11: Ja see oleks küll hea.

M6: Objektiivsuse koha pealt küll, aga...

N11: Mulle endale meeldiks see.

N9: Aga ei saa ka liiale minna ikkagi. Ütleme, et eksamitöodes ja sisseastumistestid, see on normaalne, aga igasuguste väiksemate puhul, teinekord räägitakse jutu enda pärast rohkem kui...et võetakse lihtsalt mingi teema üles ja eriti ajakirjanikud, kellel nagnii teemadest puudust tundub olevat.

N8: Aga kui hinne on privaatne, siis ma pean justnimelt teadma, kelle tööd ma hindan, siis ma ei võta standardit, siis ma vaatan, kuidas see inimene on liikunud ja see on privaatset tema hinne.

M6: Sa tahad arengut hinnata siis?

N8: Jah.

N11: Et see ei ole kommenteerimiseks teistele, et see ongi see, et ma panen talle tema arengu järgi.

Aga millist infot te peate ise niivõrd privaatseks, et te ei ole mitte mingil juhul seda nõus kuskil avaldama, kuskile üles riputama?

M6: Paljude jaoks on ikkagi see, mis on inimese tervisega seotud.

N10: Minu jaoks on ka see, mis ma kodus teen. Et ma näen, et hästi paljud jagavad, et oh, läksin mehega tülli, et miks ma peaksin seda jagama, et see ei ole nagu see, et las see jääda mulle koju, kus keegi teine ei näe mind.

N7: Ma ütlen, et mina võib-olla näiteks laste pilte ka, selles mõttes, et nagu, ütleme kui lapsed on väikesed, praegu on ka ju hästi palju beebipilte, igat pidi pannakse üles, et mina nagu arvan, et laps peaks siis olema nii suur, et ta peaks aru saama, et tema pilt on seal ka üleval. Et ma ei tea, kuidas kunagi see võib ju tagasi tulla, et mingi paljas pilt on väiksena sinna üles pandud või kuidas see lapsele pärast hiljem nagu mõjub. Samas, kui ta on sellises privaatse keskkonnas, kas sinu nagu tuttavate, selles mõttes, et see võib-olla pole nii hull, aga ikkagi kui näiteks, mind ikkagi nagu natukene häirib see tõesti. Beebipildid.

N8: Iga päev uus.

N7: Jajah. Et selles mõttes, et see ei ole... ma saan aru, et inimesed tahavad oma rõõmu maailmale näidata ja nii edasi.

N11: Noh, kas seda peab maailm nägema. Kas see ongi siis rõõm, kui ma seda jagan miljonitega.

N8: Ei no arvamused muutuvad ikkagi. Noored emad, see on nii nagu tavaline, see on nii tavaline, et kõik oma elu, kes ikkagi iga päev kodus on, siis nad kuidagi jagavad seda läbi arvutiilma. Aga ei, mulle ka pigem ei meeldi.

M6: Mingi projekt oli, kus seda beebit jälgiti, kuidas ta sünnijärgne siis, peaaegu iga päev oli näha, päris mitte beebikaamera polnud, aga iga päeva anti nagu teada, kuidas läheb ja. No ühest küljest on see hoopis teistele hea õppematerjal, et kui sa nüüd ise tahad oma elu sinna teistele...

N9: See näitab, et inimesed on erinevad.

N7: Ja võib olla tulevikus umbes et, sa oled see internetibeebi onju.

(üldine naer)

N7: Et ma ei tea kunagi, mis ma oma lapsele võin nagu teha sellega.

Aga kas on veel mingit infot, mida te ise enda kohta üles ei paneks, kas mingisuguseid fotomeenutusi, ta ei pea olema ainult teksti kujul?

N9: Mina ei paneks näiteks mingil juhul üles praeguse aja fotomeenutusi...

(üldine naer)

N9: Igal juhul.

N8: Sobid klassijuhatajaks siis.

(naer jätkub)

N11: Ma ei pea nagu vajalikuks fotosid kuskile, noh, kui mind riputatakse kuskile, et ma olen kellegi pildi peale jäänud, et ega ma nüüd ei ole see, et ooo, ei tohi, aga ma ei näe ise vajadust, et ma peaksin enda pilte riputama, võib-olla...mul ei ole seda vajadust üldse olnudki. Et ma, kui ma tahan, et keegi laigib, siis ma saadan sellele inimesele personaalselt selle pildi ja saan koheselt selle laigi tagasi või siis noh, mingi arvamuse. Aga noh, see on minu arvamus. Aga selle koha pealt, nende laste piltide ülesriputamise kohta, mu oma vanem tütar nüüd ootab teist last ja ja teine tütar tegi tast väga ilusaid pilte, ütleme kõhuga ja tõesti väga ilusaid pilte ja ta oligi üks kriteerium, et see jääbki nagu perele ja endale ja tõesti olid ilusad kunstilised pildid, aga ta ütles, et ta ei taha neid kuskile riputada, et see ei ole nagu teistele ja no ütleme, kolmekümnendates naine, ta arusaamine on täiesti teine ja ta ei taha panna, ta ei taha panna oma lapse pilti sinna ja.

N9: Võib-olla siin hakkab ka vanus mängima, et nooremad on üleüldse aldid igasugustele uutele, igasugusele uuele ja nemad on iseenesest rohkem suhtlusvõrgustikes ka ja siis riputavad rohkem materjali üles.

N7: Selle mõttes, et näiteks kui ma enda peale mõtlen, mida mina nagu, kui ma midagi üles panen, siis mina mõtlen alati nagu selle peale, et missuguse mulje ma tahan endast nagu jätta, et selles mõttes, et võib-olla see pilt ei kajasta tegelikult nagu seda hetkeolukorda, vaid see pilt kajastab mingit muljet, aga ta ei pruugi üldse olla see, mis nagu...no natuke nagu nurga alt, et see ei oleks nagu päris mina, vaid et see oleks kuskilt kõrvalt, et ei saaks minust väga palju infot.

M6: No see on umbes see, et nagu öeldakse, et mehed nagu meenutavad, et võtavad valivad mingeid pilte aga naised tahavad mingil eesmärgil midagi näidata.

Aga siis selle teema lõpetuseks, et siin juba oli natuke juttu ka sellest, aga kui te mõtlete suhtlusportaalides, Facebookis kogetu peale, siis kuidas teile tundub, et kas noorte ja täiskasvanute arusaamad privaatsusest on pigem sarnased või erinevad?

N7: No ikka täiesti erinevad.

N8: Mulle jälle tundub, et meie ei ole nii, meie põlvkond ei ole nii hirmsasti selle privaatsuse tagaajajad, mulle tundub, et see teema on viimase aja üks moekõlks rohkem, kui see, et on süviti mindud ja võib-olla noored lähevad ka igasuguse moeteemaga rohkem kaasa ja sellest johtuvalt ka ajavad rohkem seda privaatsust taga.

N7: Aga võta see, et on põlvkond, kus ei ole internetti kui sellist olnudki ja on uus põlvkond kus see on. Mina jälle arvan, et see privaatsus ei ole võib-olla üldse noortele veel sellise mõttena kohale jõudnud, et tegelikult on meil, noh, meil ei olnud, meil oli nagu see individuaalne ruum tunduvalt suurem sellepärast, et internetiigi polnud ja meil ei olegi seda ohu tunnet ja me ei võta ka praegu nii aktiivselt kasutada, aga noortel see on. Ja noored peavad nagu tajuma ka seda, mis ümbritsevaga kaasa tuleb, et seda küll räägitakse, aga see rääkimine on kuidagi selline nagu ikka, et siis kui vaja on teada, et siis on see sul kuidagi kõrvust mööda läinud.

N9: Ja võib-olla see, need ohud varitsevadki rohkem noori ja eriti lapsi, kui kuulata, mis seal internetis kõik toimub.

N7: Selles mõttes, et minu meelest on see noorte jaoks nagu mingisugune siuke väljaelamise koht, et see info, mis seal on, see, tegelikult see ei pruugi üldse seda tähendada, et lihtsalt elad ennast

nagu välja, aga ta pärast, kui ta hakkab seda asja nagu analüüsima hiljem, siis ta saab aru, et tegelikult on võib-olla nagu lahminud lihtsalt ja sellest võib nagu tekkida pärast mingi probleem.

N8: No ja kõigi ees ja see Twitter ja need on juba suksed asjad, et seal ütled mingi lause välja ja siis teismelised nad ei tea ju konteksti, nad ainult näevad seda mingit üht mõtet et eee, noored ei tule, ei suhtlegi enam nii nagu N11 rääkis, et et üks ühele, vaid nad suhtlevadki ju läbi interneti ja kõigi ees ja see on avalik ja neid sõnu sageli, no sa jätad sellega mulje, aga ma arvangi, et meie põlvkond nagu ei ole, me ei ole nii kaasa läinud, kuigi mõni on.

N9: A noored suhtlevad tõesti palju, vahetundideski, kolmandikul on vahetundides arvutid käes ja on ainult oma Facebookis.

N11: Nad on koguaeg Facebookis.

N9: Täiesti hämmastav, kuidas see asi on nii kiiresti praegu jõudnud sinna.

N11: Aga see põlvkond, nende kiituseks ma võin öelda, et nad suudavadki rohkem. Nad suudavad asja teha rohkem, lihtsalt ollagi seal kuskil. Iseasi kui, kui...noh, see on suhteliselt pealiskaudne see olek seal.

N7: Aga selle suhtes, et nad on ikkagi väga kättesaadavad, näiteks mul on vaja kiiresti mingit infot, mõni inimene, kes on koguaeg Facebookis, ma saan tema käest kohe info nagu kätte.

N9: Jah, see on täiesti hämmastav.

N7: Näiteks kooli seisukohalt tahad kõige kiiremini infot jagada, siis...

N9: Ruten, isegi teine kord ma panen vabal päeval hommikul klassile või koolile info üles ja siis on ju kohe näha, kui paljud on vaadanud. Pool seltskonda on juba poole tunni pärast selle kirja läbi lugenud.

N8: Aga see on nii näiline. Mind näiteks väga häirib see mõte, et ma pean kogu aeg olema kõigile kättesaadav. Et siis nagu ei olegi mingit privaatsust, ma pean koguaeg olema. Ei pea, et rahulikult võib telefoni välja lülitada ja teistel ei ole õigust mu peale tige olla, miks sul telefon väljas on. Et see ongi see, et kui siin on minu privaatruum, siis ma ei pea võtma sel hetkel telefoni, ma ei pea olema olemas.

N11: Aga see ongi tark inimene.

N8: Aga noored ei ole enam....

N7: Nad ei oskagi olla, jah.

N11: Ma ei oska küll niimoodi öelda, et kõik noored, aga perekonnaõpetuses ma lasin neil unistada, et millises ajajärgus nad tahaksid olla lapsepõlves, nooruseas ja siis vanaduses, et milline ajajärk võiks see olla. Ja siis hästi paljud, hästi paljud rääkisid sellest, et nad tahaksid olla noored siis, kui...noh, et saaks olla rohkem omavahel koos. Noh, kuna me olime meenutand, et nad rääkisid minule midagi oma noorusest ja nagu natukene näen, et nad on kadedad, sest ega ma oskan võrtsitada ju ka neid asju, et mis me siis tegime eksju, et nad tunnevad sellest puudust ja ütlevad, et nad tunnevad, et see arvuti ahistab neid, aga nad on juba näpu andnud ja sinna pole midagi teha, et

nad on selle sees ja ja ja...paraku see põlvkond, kes praegu on üheteistkümnendas, nemad veel mäletavad seda, kui internetti oli vähe ja nad lähevadki selle aja sisse nüüd oma lapsepõlve ja meenutavad seda head, mis nüüd neil oli siis rohkem, nad on nagu igatsend seda natuke taga. Aga sellest ei räägita kõigile, sellest ei räägita Facebookis, et ma tahaks seda seda seda kogeda, aga nad ei oska ka midagi teha, sest nad on selle sees.

Mhmh.

N11: Nad ei oska veel niimoodi öelda, et noh, see on minu privaat, et ma ei räägi seal alati kui ma ei taha ja nad ei oska seda ära lõpetada.

M6: Tegelt kui Rate oli väga populaarne, siis kui me koolis keelasime ära Reidi, et noh, koolis ei saaks kasutada, siis kes protesteerisid kõige esimestena, olid õpetajad. Et mõned õpetajad olid nagu põhimõtteliselt nagu sõltlased.

(Üldine naer)

M6: Aga vat siis oli nagu nii kuidagi, et eee, et noored, et kui nad läksid sinna, et Reidil oli oma eripära, siis tulid õpetajad ka, aga Facebookis on ikkagi, mulle tundub, on need põlvkonnad seal segamini, niimoodi grupeerunud ikka rohkem, aga samas käib see omavaheline segunemine ka ikkagi. Et selles mõttes on see Facebook iseenesest nagu siuke natukene vabaks jäänud, et tahab vist ikkagi midagi muud juba, aga eks näis.

N9: Aga ta on nii tõhus.

M6: Jah:

N11: Aga ta on juba nii kaua olnud, et ühel hetkel hakatakse midagi muud tahtma. No noored tahavad ikkagi välja, nad ei taha sellises supis olla. Ma saan aru, et nad tahavad kuskil olla, aga ühel hetkel võib see...

N9: Neil on loodud grupid ja ma küll ei näe, et nad tüdind on, just alles jalgpalli grupp on ja niisugune grupp ja naasugune grupp ja...

Aga ma arvan, et lähme nüüd järgmise teemabloki juurde, et kell liigub päris kiiresti. Et siis palun nimetage mulle sotsiaalvõrgustikke või suhtlusportaale, millest te olete kuulnud.

N8: Mina tean kahte.

Nii.

N8: Ei no mulle tundub, et see Twitter on praegu ikkagi väga populaarne teismeliste seas.

M6: Mhmh.

N8: Kuna mul on üks teismeline kodus ja siis ma muidugi näen ja olen ise teismeliste klassijuhataja ja siis need sellised üksikud laused seal nagu oma sellisest hetkeolukorrast või ma isegi ei tea, hetkeemotsioonist või millest, et. Noh ja muidugi siis see Fatsebuuk.

Mhmh.

N9: Muhukeeles Näuraamaat.

Kas on veel mingeid?

N11: No LinkedIn.

M6: LinkedIn, Geni, no see on jälle vahepeal mingisugused tulevad, eksole.

N10: Ma olen Google plussist ka kuulnud.

M6: Google plus, jah. Et kui sa oled Gmaili kasutaja, siis see võimalus on.

N11: Ja Google on ju tegelikult arenenud väga kiiresti.

Kas teil on endal ka mõnes suhtlusportaalil konto?

N9: Facebookis on. Teisiti pole lihtsalt võimalik.

N11: Üks ja ainus.

Teil kõigil on, jah?

M6: Jah, ta on natukene (arusaamatu), et see LinkedIn on nagu natukene erialasem.

Et ühesõnaga Teil (M6) on siis millises?

M6: LinkedIn, Geni, Facebook.

Nii. Lähme siit niimoodi ridapidi.

N7: Minul on ka needsamad ja Googlis on ka.

M6: Google plus ka jah.

N7: Ja Twitterit enam ei ole.

Mhmm. Nii.

N8: Eem, minul vist on, mul on Fatsebuuk. Siis kui mul tütar sai kaheksateist, siis ma sisenesin sinna. Aga no, sisenesin tegelikult ikkagi sellepärast, et ma olin teismeliste klassijuhataja, et klassi listina mulle see, see väga hea variant, et kiiresti kõik kokku saada, noh, kiiresti infot vahendada.

N9: Mhmm. Mul on ka Facebook ja Geni. Facebookis ka, koori pärast ja klassi pärast.

Mhmm.

N10: Minul on Facebook ja kunagi ma tegin Google plussi konto ka, et näha lihtsalt, mis see endast kujutab, aga ma ei kasuta põhimõtteliselt.

N11: Ma põhimõtteliselt, ma olen nüüd see inimene, kes, ma tean, et kõik need asjad on olemas, aga ma ei kasuta neid.

N9: Klassiga?

N11: Ei. Ma olen saanud kõik oma asjad aetud ja, et eee ütleme Google kõige rohkem meeldib jah. Aga Facebook, mul on konto ja ma olen sinna kunagi sisenend ka, aga enam ei sisene lihtsalt sinna, mul ei ole vajadust olnud ja ma ei ütle seda, et seda võib-olla ei tule. Aga ma arvan, et siis pigem mõnes muus asjas.

M6: Ikka siis kui vaja on, mul tuli meelde, et mul on X sõbraks vastu võtmata.

(üldine naer)

N9: Oi kui ammu ta seda juba taotles.

M6: (naer)

N11: Et eee, et selle koha pealt ma olen võib-olla teistsugune näide.

N8: Aga mul on kolmsada sõbra taotlust.

N7: Issand.

N9: Igasugused algklassilapsed tahavad sõbraks tulla, oi oi oi oi oi.

N11: Vot see ongi, seal on nii palju selliseid muid nüansse, mis ma tunnen, et nad hakkavad mind segama.

M6: Kui sa lähed sinna...

N11: Kui ma lähen, jah, siis ma tunnen, et nii palju on neid toimetusi ja asju nagunii, et mulle lihtsalt inimesena meeldiks valida, et mis ma teen, et aga mitte, et mul pannakse üks asi sinna ette ja nüüd ma peaksin ja kui ma nüüd ei võta või võtan kedagi valikuliselt, siis ma tunnen, et noh, jällegi võib-olla hakkab mõtlema.

N9: Ei, tegelikult on päris veider vaadata, mul näiteks üks, nüüd ta enam ei ole, aga oli üks soliidses eas meesterahvas, on, ühte lugu postitab seal, teeb seal postitusi, nüüd viimasel ajal enam ei ole, on minu sõber ja ja ja väga, no ei saa inimest enam tõsiselt võtta, kui ta paneb seal selliseid, et seal kasutajale meeldib selle ja selle foto, juba sellised asjad vähendavad minu silmis selle inimese tõsiseltvõetavust. Ma ei tea. Selles mõttes, et see on mõttetu ajaraiskamine.

Aga veel lisaks, te nimetasite, et tegite konto kooli pärast või klassi pärast, aga kas on veel mingeid põhjusi, miks te tegite konto?

(N8 lahkub intervjuult)

N10: No mina olin keskkoolis. Et mina tegin ikkagi sellepärast, et sõbrad läksid kõik Reidist või Orkutist sinna edasi ja mina jäin sinna sellepärast. Ja see lihtsalt on jäänud, nüüd ma kasutan seda palju vähemaktiivsemalt kui varem. Ei lisa sinna pilte ja ei jaga seal midagi, ta lihtsalt on ja ma vaatan, mis teised teevad.

N7: Kusjuures mina ei mäleta, ma tegin mingi mängu pärast, mida mängiti. Mingi lamba mäng oli.

(Üldine naer)

Aga kui kaua teil on kontod olnud? Siin oli, et keskkoolist alates.

N10: Jah, ma arvan, et see oli siuke kümnes-üheteistkümnendas klassis. See on siis...

N11: Sa oled ise nii noor.

N10: Kümme aastat või.

N11: Kas on nii palju.

N10: Ei, see on seitse aastat siis kuskil jah. Seitse aastat, jah.

Veel.

N11: Ma arvan, et viis.

N9: Mingi neli äkki.

N7: Ma arvan, et siis mingi kuus aastat. Eelmise klassi pärast.

Nüüd võiks järgmise teemaga edasi minna. Kuna sotsiaalmeedia auditoorium on suur ja nähtamatu, et me ei tea, kes meie profiili võib jälgida ja kuidas seda infot kasutada, ja selline üksteise nõ. googeldamine on üsna tavaliseks praktikaks saanud. Et ma kõigepealt palun, et te annaksite hinnangu sellisele väitele, et internet on avalik ruum ja igäihel on õigus sealt leitud infoga teha, mida heaks arvab.

N9: Õigus on üks asi, aga eetika on teine teema.

Mhmh.

N9: Õigus, noh, kui ta on avalik, siis järelikult on tal õigus tõesti, aga eetilised piirid tulevad ju ette. Mingil hetkel.

Mhmh. Veel.

M6: Netikett, jah. A no see autoriõiguste teema tuleb rohkem ikkagi päevakorradele, et eriti just koolis õppematerjalide puhul, et siis õpetajad kasutavad neid, ja noh, kuigi hariduslikel eesmärkidel on need piirid natuke avaramad, aga ikkagi üldjuhul jah, see on sama asi, mida koolis on oluline õpetada ka lastele, see viitamine ja et ei kasutaks siis seda materjali kurjasti või oma loominguga pähe. See loomevarguste teema ja...aga üldjuhul jah, see on nagu esmane arusaam, et see mis seal on, et seda kõike võiks nagu kasutada.

N7: Ma ei tea, selles suhtes et, näiteks kui ajakirjanik võtab Facebookist nagu pildi ja ei pane sinna midagi alla, see on jah see eetika küsimus, et tegelikult kui sa selle pildi oled sinna üles pannud, sa oled sellega näidanud, et seda võib nagu näidata, aga sealt nüüd seda kuidagi veel edasi presenteerida nagu enda pähe või, et see mu meelest nagu ei ole õige.

N11: Teda peaks andma ikkagi.

N7: Jaa.

N11: Et kui ta sealt Facebookist võtab, siis teada anda, et mul on selline kavatsus, et lisada teie...

N7: Samas kui ma võtan oma sõbra pildi ja teen talle sellest mingi kingituse onju, või et võtan Facebookist midagi, et sellel nagu...

N11: No see on personaalne, see on isiklik, sa kingid talle.

N10: Sa ei pane seda jah meediasse laiali. Selles suhtes küll.

N9: Jah, kui levitada, siis hakkab ju kohe autorikaitse järjest rohkem ja rohkem, see on uus teema nüüd Eestis, aga väga jõuliselt ju, nüüd ei saa ju mitte midagi enam ilma, ma tean seda väga hästi sellepärast, et veel kümnekond aastat tagasi polnu mingit probleemi, et ma paljundan noodid, suvalisest kohast võtan ja ja jaa annan lauljatele ja kõik hästi, aga nüüd ei ole see enam võimalik. Ühe taidluskoori kontserdile hüpati sisse ja nõuti autorikaitse nõuete täitmist. Eee, teistel kontsertidel ma ei ole sellist asja enne kuulnud.

N11: See on see, et kõik on raha. Sellega peab arvestama lihtsalt.

N7: Või no ma ei tea, ma kuulen näiteks, et Toomas-Hendrik Ilves on Twitteris seal säutsund või midagi. Et, no ma ei tea, et see ei ole minu jaoks nagu nii selline ütleme selline info, mis ma väga võtan nagu tõepähe, ma saan aru ka, et ta elab, ta elab seal ennast välja.

N11: Mina näiteks tunnen, et ma ei vaja seda.

N7: See ei ole nagu nii kvaliteetne info, et minu jaoks on ikkagi kvaliteetne info see kui seda on kas siis inimene kuskil mingisuguses muus väljaandes, nagu noh, ongi Postimees, kes on siuksed usaldusväärsed allikad või noh, minu jaoks.

N11: No see ongi see, et...

N7: Seal ma saan aru ka, et inimesed elavad nagu lihtsalt välja ennast.

M6: Kui sa tahad maailmale teada anda, siis...

N7: No jah, ongi jah, annadki maailmale teada, elad välja, aga seda nagu kasutada veel kuskil, kui Toomas-Hendrik Ilves nüüd...

M6: See sõltub kõik positsioonist, teda nagu jälgitakse.

N7: No ongi, ma arvangi, et ta on selle sinna sellepärast pannud, et ta tahab midagi öelda, ta teab, et see on see kanal.

Et siis Twitterist säutsumine, kui keegi seda kasutab...

N7: Sa pead teadma, mis mingis kanalis selles mõttes, et nagu millise iseloomuga see on, mis info see seal nagu on.

Aga ma tahtsin küsida seda, et näiteks Twitteris säutsumine, kas kui seda siis kasutatakse pärast kusagil, kas see on siis nagu õigustatud? Et kuna ta on juba Twitteris välja öeldud ja nagunii mõeldud kõigile, siis kas see on agu mingis mõttes õigustus, et keegi võib seda kasutada ja edasi säutsuda ja kuskil veel.

N7: Ma ei tea, kas see nüüd õigustus, sest minu jaoks on see sama kui klatš või selles mõttes, et kas nagu...

M6: Eks see on sama moodi kommenteerimine...et ma usun, et selle Twitteri eesmärki ongi vist justnimelt lastagi ringlusesse.

Nii. Aga kui te kuuleksite, et teie enda õpilased on teid googeldanud või Facebookist teie kohta infot otsinud, mis tunde see teie tekitab?

N10: Minuga oli see, et kui ma nüüd siia õpetajaks tuli, siis kümnendikud ma tean, tegid mulle Facebookis lausa klubi. Et selles suhtes see, et meeldiv ta ei ole, teada, et keegi on võtnud kuskilt minu pildi ja pannud selle üles ja nüüd kõik inimesed käivad ja kommenteerivad seda, et oh, see õpetaja on nii ilus või midagi kas või halvasti, et see nagu tekitab selliseid vastastikuseid tundeid, et ta ei ole nagu jah meeldiv. Minule see, no ma ei tea, mis seal toimub, sest ma ise ei näe seda, et juba see on see, et kui midagi on minust üles pandud, ma tahan et mul oleks selle üle kontroll.

Kas see klubi on seal praegu ka olemas?

N10: Ma ei tea. Ma tean, et see tehti, aga edasi ma ei tea,

Mhmmh.

N9: Ma arvan sama asi, kui oleks kontroll asja üle, siis oleks kõik okei. Aga ma arvan ka, et ei oleks küll meeldiv tagaselja niimoodi.

M6: No ma arvan, et see on vist paratamatu, et ikkagi noh, tuleb inimesega kohtumine, siis ikka keegi kuskilt googeldab. Et mul ise on ka, või ütleme konverentsi ka, kui ettekandja tuleb, siis vahepeal on juba keegi ka tema kohta juba midagi googeldanud, tausta sellist, et siis jah, tuleb inimene, räägib siis haridusteemast ja pärast tuleb välja, et ta on kuskil karaoke MM-il käinud, et see info on vahepeal juba levind, et see loob sellise teise tausta talle jah, aga eks inimene peab teadma, et kui ta kuskil ikkagi räägib, siis see info on kättesaadav rahvale.

N9: Just.

N7: Selles mõttes, et minul nagu, ma nagu arvan, et minul küll selle vastu midagi ei ole, kui keegi vaatab, kui ma lähen ka näiteks, et enne vaadanud, millega ma tegelen ja mis inimene ma olen.

N9: No jah, see on paratamatu.

N7: Kui on mingi inimene, keda ma nagu niimoodi ei tea, et ma siis googeldan ka ja vaatan, et millega ta tegeleb ja mis nägu ta on ja.

Mhmmh.

M6: Et nagu pigem see, vahepeal tuleb jälle mingisugune teade, et keegi on mingisuguse pildi peal, et siis kontrollid üle, et mis pilt see on, et mõtled, et kust ta siis tuli. Aga no mingid üritused pigem ja.

N7: Seda küll. Ma olen ennast ka googeldanud ja vaatan, mis info sealt tuleb, mul pole nagu midagi häda.

M6: Teinekord tuleb tühiseid teateid ka, et seal on, et kes teeb mingisuguse kalendri jälle ja siuksed grupi asjad. Ülearust on ka, kõik ei saa nagu võtta.

N10: Googeldamises endas ei ole midagi halba, see on okei, ma ise teen ka sama moodi, aga lihtsalt see on ebameeldiv, et ma ei saa seda ise kontrollida, et keegi teeb mu kohta konto ja teised inimesed nagu kommenteerivad seal, sest ma ise ei näe seda, vot see on ka.

N7: Kust sa teada seda üldse said?

N10: Mul on ju täditütred pisikesed, kes suhtlevad nende kümnendikega ja nad sealtkaudu ikka jagavad, mis minust Twitteris räägitakse ja sealtkaudu ma saangi.

Aga üldiselt sotsiaalmeediat kasutades, kas te olete mõelnud sellele, et teie postitusi võivad lugeda ja fotosid vaadata ka teie oma õpilased?

N10: Mina ei lasegi kedagi, mul näevad sõbrad ainult, keegi väljaspoolt näha ei saa. See on see privaatsuse asi, et ma ei taha, et kõik näevad.

Aga ma küsin siis vahele, et kas teil on õpilasi Facebookis sõprade hulgas?

N7: Minul on.

N11: On.

N9: On on.

N10: Minul ei ole.

Need on praegused õpilased või endised?

N9: Praegused ja endised.

N7: Endised ja praegused.

M6: No et ses mõttes sõber, et ma olen nagu Facebookis sõbraks võtnud jah?

N9: Need, kes on tahtnud sõbraks hakata, need ma olen vastu võtnud, sellised jah?

M6: Ja, kuigi ei suhtle palju.

N7: No minul on eraldi kommunid on, minu endine klass ja praegune klass, aga kõik minu klassi omad ei ole minu sõbrad. Või ütleme õpilasesinduse, noh ka grupp, mõned liikmed, kes, mõned on nagu sõbrad, aga mõned on lihtsalt nagu seal grupis, kellega ma nagu sõber olen.

Okei.

M6: Sellega on vist see, et mis kanali sa valid.

N7: Jaa.

M6: Et ma pigem nagu Skypes, et seal on nagu, kus on grupid, eks, et siis, et missugune vahe, et kellegi nagu on pidevalt sees, et sa tead, et saad nagu kergemalt kätte, et püüaks nagu seal hoida sellist vahet, et kuskil on siis eksole üldisem ja mingisugune konkreetsesem tõsisem asi.

Et ühesõnaga te olete Facebookis ka niimoodi ära grupeerinud?

N7: Jah.

N9: Just.

N7: Et mina näiteks nagu, selles mõttes, et ma ei suudagi, kui mul on mingi tuhat sõpra, ma ei suuda elu sees nagu jälgida neid kõiki asju, et selles mõttes, et ma olen hoidnud selle sõprade arvu ka nagu siukse normaalse, et ma nagu suudaksin jälgida. Või ütleme, et ma suudaksin seda infot niimoodi vastu võtta, sellepärast, et kui sul on ikka üle tuhande sõbra, siis nagu noh.

N9: Ei tea, riigikogulastel mõnel on ju neli tuhat sõpra.

N7: No ma ei tea, mis moodi nad...

N9: Saavad ka oma elu ära elatud seal.

N11: Kas ma olen millestki ilma jäänud või ma olen väga rikas, kaks võimalust. Lihtsalt ma mõtlen, aeg-ajalt ma mõtlen, loomulikult, et see, mul on olnud mingeid hetki, kus ma olen mõelnud, et okei, ma sukeldun kuskile ja hakkam tegetsema ja ma saan kindlasti sellega hakkama ja kõik on hea, aga ma olen võib-olla mingil määral see vanakooli inimene, et mulle meeldib suhelda silmast-silma. Ja ma valin tõesti oma sõpru. Sõbra nime ma nagu väga mõtlen, kellele ma üldse ütlen. Ja minu jaoks ongi võib-olla kõige häirivam faktor see, et ma pean nagu ta tegelikult tituleerima kuskil kuidagi eksju. Ja kui ma ei suuda talle tagada seda, mida kõigile sõpradele püüan, siis ma leian, et minu jaoks on see nagu mõttetu. Et aga ma olen siiaamaani hakkama saanud. Ma arvan.

Mhmm. Aga kas te olete veel mingisuguseid meetmeid kasutusele võtnud lisaks sellele, et temal ei ülegi üldse nagu sõprade hulgas ja siis on see grupeerimine, et veel mingisuguseid privaatsussätteid nagu rakendanud seoses sellega, et teil on ka õpilasi sõprade hulgas?

N7: On võimalik panna, et kas sa näitad ainult valitud inimestele pilte ja oma neid asju või sõpradele või sõprade sõpradele ja...

Mhmm.

N7: Või ainult endale.

N9: Mina ei ole küll teinud midagi. Üldiselt suhtlen klassiga ja grupiga, muidu ma Facebookis üldse ei suhtle, suhtlen Skaibis, Skaibi unustasin märkida selle sotsiaalvõrgustiku alla.

N11: Seda on hakatud aina rohkem kasutama.

N10: See on vist seotud sellega, et MSN kadus ära, nüüd on kõik Skaibis.

(õpetajad räägivad korraga)

N7: Aga meil koolis ei ole Skaipi, sellepärast ei saa.

N11: No mobiilid on ju kõigil olemas.

M6: Et ma just üks päev, et (arusaamatu) on mingisugune lahendus (arusaamatu) just Facebooki taustal, et tulevad nagu need grupid välja, kellega tegelikult suhtledki nagu, et siis on nagu, et siis joonistubki ilusti välja see, et kooli juures, kus on need täpikesed tihedamalt koos nagu ja siis tuleb see Eestis mingisugune seltskond siis erialane ja siis Euroopas kuskil on ja mingi väljaspool ka veel, et tegelikult siis saadki selle järgi aru, et ikkagi see, kus neid on hästi palju, siis see tegelikult nagu nii väga ei toimi, et see ongi selline, et lihtsalt on olemas kui väga vaja on, aga pigem toimivad just sellised konkreetsemad grupid, kus on siis ikkagi sinu jaoks olulised, et sa ise valid ikkagi. Et see Facebook on, siis on lihtsalt olemas ka, et tegelikult ühesõnaga kasutatakse ikkagi seda valimipõhist, et konkreetset grupid jah.

N7: Mina näiteks olen vaadanud ka, kes mind kõige rohkem vaatab üldse. Seda on võimalik vaadata.

Aga selle googeldamise teine pool, et te enne ütlesite, et see on nagu paratamatu, aga mida te sellest arvate, kui õpetajad oma õpilasi googeldavad?

N11: Ma ei ole googeldanud.

N10: Ma ei ole ka.

N9: Ma ei ole ka, selleks on arenguestlused.

M6: Vahel on kiiresti vaja meiliaadressi, et siis võib-olla jah. Mingit konkreetset infot, või aadressi on vaja, et õpilast ei saa kätte telefoniga. Et lihtsalt siis googledada.

N9: Jah, mingeid kiireid asju. Aga ei suutu halvasti. Mis seal siis ikka saab hullu olla? Kui vaja, siis googeldame.

Mhmmh.

N9: See on avalik teave jällegi ja kui me seda halvasti ära ei kasuta, siis pole ju probleemi.

Mhmmh. Aga siis näiteks sotsiaalvõrgustikust kuskilt info otsimine õpilaste kohta?

M6: Jah, et kui on vaja kätte saada, siis sellist et kiiresti saaks.

N10: Mina googeldasin, et jätta meelde nende, ei Facebookist otsisin, nende pildid, et jätta meelde nende nimed ja näod. Seda ma olen küll teinud, sest mul lihtsalt ei jäänud nad meelde. Et seal ma sain. Kõik ei olnud nähtavad, aga need, kes ma sain, siis panin kokku klassipildi järgi.

N7: Aga mina ka näiteks kui õpilased puuduvad palju, siis ma nagu aeg-ajalt lähen vaatan, et puudud ja siis on mingid peopildid seal nagu üleval ja siis...

(Üldine naer)

N9: Ja sa ei saa siis sinna ikkagi midagi teha. Ema kirjutab tõendi ja...

N7: Seda küll, aga ma tean, iseenda jaoks, selles mõttes, et jah.

Aga ma enne veel järgmise teema juurde edasi minekut puudutaks veel seda teemat, et nimetasite lisaks Facebookile enne ka teisi sotsiaalvõrgustikke, kuhu te konto tegite, et veel korraks niimoodi lühidalt, et mis ajendas teid nendesse kontot tegema?

M6: No Genil oli see suguvõsa, selline võimalus seda uurida, et sealt tuli selliseid omapäraseid asju. Ja enamasti on nii, et nende muudega, nagu LinkedIn-i ka, et keegi kutsub. Et saadab sulle kutse, et tule ja siis vaatad, ei mis see siis on, proovid.

N11: Jah.

N9: Jah. Skaipis, mul õde elas vahepeal Madridis, poeg oli Austraalias, teine poeg on Soomes. Kuidas ma siis räägin tasuta telefoniga, ikka Skaibiga.

Mhmm.

Skaip oli mul ka, et ma läksin Tartu Ülikooli ja siis vanemad olid kodus vahepeal ja et rohkem tasuta, et ei taha koguaeg helistada. Pigem sedasi.

N11: Skaip ja Google ka. Skaip võib-olla niimoodi privaatsem, ikka oma ringis saad vestelda ja kirjutada ka noh, ja Google...

Te mõtlete üldiselt Googlit või Google plussi?

N11: Google plussi. Et selle ma tegin ka alles hiljuti, et ei ole väga vana. Aga ma olen ikka vaikselt seal liikunud.

N10: Mina tegin Google plussi siis kui see jutt läks liikvele, et Facebookist läheb elu üle Google plussi, ma tahtsin näha, mis seal on põnevat, ma ei leidnud mitte midagi, ma ei saand aru sellest lihtsalt.

M6: No see Google Talk on seal koguaeg olnud ja videokaamerad ja.

N11: Ega see areneb, ma usun tegelikult, et Google ka areneb kindlasti. Ühel hetkel võib-olla tunnete, et ups, nüüd ma olen seal ja...

N7: Mina tegin ka Google nagu vajadusest tegelikult, et olla seal, kus on, noh oma tööga, kus on noored onju, et jah, seal ma olen nendega ühel lainel ja minu Facebooki tegelikult tegidki minu klassi õpilased tegid mulle, ütlesin, et sa pead sinna minema, muidu sa ei saa. Ma ütlesin, et ma ei oska teha või et ma ei saa aru sellest mitte midagi. Me aitame sind, tegid mulle kõik valmis.

Aga ma arva, et nüüd võiks järgmise teemaga edasi minna. Intervjuu on küll juba kestnud siin, aga ma loodan, et teil on veel kannatust ja jaksu. Et see sama Facebookis nii öelda sõbraks olemine siis, et mis te nagu üldiselt arvate sellest kui õpilased ja õpetajad on Facebookis sõbrad?

M6. No see on seal teine tasand, see ei ole päris see sõber, et see interneti sõber on ikka natukene teine asi, et sa oled kinnitanud nagu oma sellist kontakti, otseühendus lihtsalt temaga, et ikkagi ja.

N9: Jah. Ma arvan küll, et see on täiesti okei, oleneb ikkagi mismoodi nad suhtlevad, mis moodi nad edasi suhtlevad, et kui sellest nüüd väga palju muutub, väga familiaarseks läheb, siis on veider, aga kui läheb normaalselt suhtlemine, siis ei ole ju probleemi.

N7: Ses mõttes, et minumeelest nagu, ma vahel nagu vaatan, et vahel on isegi hea, et mul on erinevas vanuses nii öelda neid sõpru, sellepärast et ma arvan, et ka minu nii öelda selliste elukogenud sõprade kommentaarid võib-olla mõjuvad, nad näevad ise kuidas ütleme nende kommentaarid nende kõrval nagu võivad mõjuda noh, imelikult või ühesõnaga see on nagu kuidagi hariv ma arvan nendele ka.

Mhmh.

N9: Ja samas ega ei pea ju vastama ka, kui näiteks mul mõned algklassi lapsed, kes mul seal sõbraks sattusid, kirjutavad, et tere, kuidas läheb või kuidas elad, et ma lihtsalt ei vasta, ma tõesti tee väljagi, las nad kirjutavad, ei pea ju vastama.

M6: Pigem on jah, et noored enamasti teevad nagu mingid pildid eks, panevad need ülesse, et sellele meeldis jälle see pilt, siis tulevad need teated eksju ja.

N7: Jah aga mina näiteks panen ka mingisugused, siin vahel õpetajad panevad mingisuguseid haridusteemalisi artikleid, noh, selles mõttes et nagu, kuidagi nagu harivad ka vahel.

Mhmh, mhmh. Okei. Aga kui õpilane esitab õpetajale sõbrakutse, kuidas te sellesse suhtute?

N9: Väga tore ju. See tähendab õpilane asutab õpetajat, kui ta tahab õpetajat omale sõbraks, ega igat ühte ei kutsuta ju.

N7: Kui ma ei tunne teda, siis on natukene kahtlane.

N9: Ega ei pea vastu võtma, aga see on ikka tore, kui tahetakse sõbraks saada.

N10: Mul on just nende pisikestega, viiendikega see, et noh, eile nad just, esitas üks tüdruk mulle taotluse ka, tore tüdruk on, aga ma ei tea, kas ma tahan temaga sõber olla, just selles suhtes et noh, ette ma näeb kogu informatsiooni, mida ma ei tahaks kõigiga jagada ja siis on nii raske on see, et talle ei taha nagu ära ka öelda, et äkki ta on solvunud või ma teen talle haiget äkki. Et selles suhtes nii keeruline.

N9: Ei sa ei pea sest välja tegema, sa võid täitsa ignoreerida vabalt. Mis ta ikka solvub?

N7: Minul ei olegi üldse selles mõttes siukseid, ma arvan, et mu kõige noore Facebooki sõber võib olla kaheksas klass. Aga alla selle nagu...

N11: Eks sa pead mõtlema siis, kellega sa nagu kokku puutud eksju...

N9: Minul on kolmandad klassid...

N7: Mingil ajal vist ei tohtinudki olla, mingi teatud vanuses sai sinna.

N10: Et nad panevadki, et on kuusteist ja tegelt käib viiendas. Sest ma vaatan, et mu venad käib sama moodi viiendas klassis ja tema vist on sama vana kui mina seal Facebookis, et selles suhtes me oleks nagu kaksikud.

N11: Et kui sa nüüd ei tea, siis see ei ole tõene info tegelikult onju, mida seal üles pannakse ja ja.

N10: Aga keegi nagu ei kontrolli ka seda.

N11: Noh, see ongi see, jah.

N7: Aga mina valin väga, selles suhtes, et mul seal ootab ka ja ma ikka eiran ka ja ma mõtlen ikka päris tükk aega, kelle ma võtan.

Aga millest see sõltub, et kas te võtate või ei võta vastu sõbrakutset? Kas see on ainult vanus või on veel mingisuguseid kriteeriume?

N9: Näiteks kolmanda A klassi kõige ulakamat poissi ma küll omale sõbraks ei võta.

(üldine naer)

N9: Kohe selge see. Taga saab siis ju üle pea, kui ma ta endale sõbraks võtan. Praegu ma saan tast ikka jagu, muidu ta hakkab endast õige palju arvama.

N7: Ma tahan ikka jagada selle inimesega. Või et mul on ka näiteks mõned on puhtalt nagu vajadusest, et mingid ürituse korraldamise juures on sul vaja, et oleks mingid kontaktid. Aga jah.

Mhmmh.

N7: Sa ei pea sõbraks võtma, sa võid niisama kirjutada ka talle, kui sa leiad ta Facebookist üles.

N10: Kui nad ei luba, siis on küll vaja. Et osa inimesi on ära keelanu kirjutada neil, kes ei ole sõbrad.

Aga kui õpetaja esitab õpilasele sõbrakutse. Mis te sellest arvate?

N9: See on iga õpetaja enda probleem.

M6: Ma arvan, et see on pigem nagu klassijuhataja, no seal on eksju see, et kui sul on üks sõber, siis tulevad need teated eks, et sa oled veel sõber nende ja nendega eks, et siis nagu võib-olla mõni kord nagu äkki on vaja, aga pigem ma nagu seda ei ole teinud.

N9: Pigem võiks see olla üsna suur erand. Noh, üksikutel juhtudel...

M6: Jah.

N9: No näiteks võib-olla tõesti kui mul on keegi hea laulupoiss, no X on mul ühtelugu vaja kätte saada, aga siiski vaatamata sellele pole teda, ma ei mäleta, võib-olla ta on ka mu sõber, aga mina pole teda võtnud niimoodi, taotlust teinud. Pole selle peale tulnud, minu arust see ei lähe kohe mitte.

M6: Ma pigem enda jaoks tunnen, et teen vahet, et kui on endised õpilased eks, jah, siis okei, et nad on vilistlased, kuskil on mingit informatsiooni vaja ka, et siis ei ole nagu sellist probleemi.

N11: Siin praegu jagama, et umbes et Mari või Jüri, et hakka minu sõbraks, üsna veider, ei tea.

N9: Kuidagi peaks olema distantts ikkagi.

N7: Ma olen kuulnud ka sellist dialoogi, et miks sa ei ole mind, miks sa ei ole mulle sõbrakutset esitanud, a miks sa ei ole mulle esitanud. Et selles mõttes siis, et kumb siis, milline siis nagu see staatus siis nagu on, kes võib kellele nagu esitada sõbrakutset.

N9: Pigem ikka õpilane õpetajale.

N11: No eetilises mõttes läheb see nagu imelikuks.

N7: Mina olen küll esitanud sõbrakutset. Aga ma olen enne, selles mõttes, et on olnud selline situatsioon, et mul on olnud, on vaja mingi ühesõnaga kas vaja olnud kuskil kätte saada, et jah Facebookis on ka, aga ma ei saa sulle infot jagada, et sa ei ole minu sõber, et okei, et ühesõnaga vaatame, et kumb enim jõuab netti, et kumb siis nagu paneb.

N9: No muidugi. Iga õpetaja peab selle ise ära tundma.

Mhmh. Aga kas siin koolis on ka mingisugused üldised põhimõtted selle sõbraks olemise ja Facebooki suhtluse kohta õpetajate ja õpilaste vahel?

M6: Seda ei ole.

N9: Ametlikku seisukohta pole.

M6: Pigem on ikkagi üldinimlikud reeglid, millest peab nagu lähtuma, et selline üldine, noh et kuna see interneti teema on koolides nagunii oluline, siis klassijuhataja tundides sellest räägitakse üldiselt ka.

N9: Me ei ole Hiinas, kus on, et sul on Tiibet keelatud.

M6: Just.

N9: Mul on üks tuttav õpetaja Pekingi koolis. Ja kõigepealt tehti talle selgeks, et internetis on sõnavarad, mida ei tohi kasutada, üks oli Tiibet.

N7: Et ma tahtsin seda öelda, et minul nagu see probleem, et õpilased on Facebookis sõbrad, nagu ei ole probleem, pigem ma valin ka oma kolleegide seast, keda endale nagu nii öelda sõbraks võtta või selles mõttes, ma nagu.

Aga kas teie arvates oleks vaja koolides mingeid paika pandud selliseid reegleid või juhiseid?

N9: Mkm. See on läheb natuke võib-olla hulluks ikkagi.

M6: Samas koolis on ka see E-kool, et tegelikult see koolialane info peaks nagu ennekõike sealtkaudu tulema, mis on puhtalt õppealane konkreetne tõsine info, et see Facebooki...

N11: Jah, et see just täpselt, et alati ma ei võtaks võib-olla seda Facebooki infot inimesena nii selliseks autoriteetseks infoks, noh et, kui on ikkagi tööalane info, siis ikkagi E-kool on hea võimalus õpetajana anda teada.

M6: Muljeid ja emotsioone ja tagasisidet, mida antakse, et siis võib vahel ikkagi...

N7: Aga tegelt ega mina näiteks, meie klassi kommuun on näiteks puhtalt see, kus ma panengi õppetöö alast infot, et tegelikult seal ei ole eriti aega mingit kommenteerida ja nagu see pole see koht lihtsalt, nad teavad, nendel on oma mingi grupp, kus nad nagu kommenteerivad, aga see klassi kommuun on ikkagi nagu asjalike asjade jaoks.

N11: No meil on ka klassi kommuun. Ma olen ka seal olnud ja ma tean, mis seal toimub.

N7: Sinna ei panda mingeid läbupilte.

N11: Ja info, mis seal tahan jagada, siis on mul inimene, kes selle kohe üles paneb. Et noh, selle taha ei ole midagi jäänud, et see, mida ma tahan avaldada ja jagada, siis see saab väga ilusti üles pandud ja ma seepärast ütlen, et see on väga hea.

Aga milline teie arvates on selline õpilase-õpetaja vaheline ideaalne suhtlussotsiaalmeedias, Facebookis? Milline see ideaalis võiks välja näha?

N9: Selle sotsiaalvõrgustiku kohta unustasime ka E-kooli ikkagi.

M6: Jah. Sinna tulevad juurde need võimalused, blogid ja ühislistid ja.

N11: Noh selle saab võib olla sotsiaalmeedia juurde panna, aga õpetajana ma olen nagu saanud õpilaste käest ühesõnaga siis ikse kirjutatud kirja meili teel, mis ta ongi kirjutanud. Ta on kirjutand rohkem kui kaks lauset ja ta on kirjutand mulle oma sõnumi sinna kirja noh, mida ta tahab öelda, ma ei tea, minumeest see on hea tunne, et kui ta siis on leidnud aega ja mulle selle kirjutand, et see on nüüd see, et ma tean, et see on siuke läbimõeldud asi. Et temal oleks olnud võimalus mujalt jagada seda infot kuidagi või jagada teistmoodi.

M6: Ma usun ikkagi, et selline ideaal võiks olla kuidagi need erinevad tasandid, et üks on selline ametlik formaalne, et siis on kas on siis see E-kool ja samas siis see muu asi, nagu klassi ja kooliväline elu, et see käin sinna, korralduslik pool sinna Facebooki ja muudesse kanalitesse.

N7: Aga minul, vaadates vähemalt, kuidas minu klassi kommuunis tegelikult nad vahetavad seal õppematerjale nagu selles mõttes, et see klassi kommuun ei ole, ongi nagu nii öelda õpikeskkond.

M6: Ongi elu korraldamine.

N7: Ja samas on ikka mina õpetajana, no nad teavad, et ma olen ju ka seal, nad ju näevad, kui kellelgi on näiteks kuskil mingisugune kontrolltöö enne ära olnud, nad panevad küsimused sinna juba kohe ülesse.

N11: Ei no see ei ole halb ja me oleme sel teemal röökind ka, et noh, mina leian, et see on väga hea, kõik on väga hea selline, inimesed jagavad, nad ei ole esiteks kadedad, juba see noh.

N7: Ja uurimistööde need asjad, need lingid lähevad lingid kõik sinna.

M6: Aga samas see ju liigub ju eest ära, et samas kui on selline suletud õpikeskkond ka olemas, kas VIKO-s või Moodles, siis et see peaks nagu olema, et see on nagu see alus, see tugi, et see kõik muu nagu täiendab.

N11: Mul on ka VIKO-s, ainealased on ikka VIKO-s, ma panen sinna eeskätt nendele õpilastele, keda ma õpetan. Lihtsalt mul piisabki sellest, kui ma olen öelnud, et olge head enne tundi tulekut vaadake, VIKO-s käige korra ära, et ma ka näen, kui seal on käidud, VIKO-s jääb ju ka jälg järele. Ja see on nagu kindel asi ja nad kasutavad seda rohkem, et nad teavad, et sinna tuleb koguaeg sellist värsket asja, mis neile on kasulik, lihtsalt õppetööks kasulik.

N7: Minumeelest N11 ütles selle nii kenasti ära, et see küsimus, et milline peaks olema õpetaja-õpilase vaheline suhtlus Facebookis, see peaks olema kasulik, see peaks õpilasele olema kasulik.

N11: Mhmh.

N10: Jaa.

N7: See et Facebookis ei saa olla õpilase-õpetaja vaheline suhe mingisugune ääääh noh siuke, sõbrasuhe, see peab olema kasulik.

N11: Et pigem kui seda sõbrasuhet üldse saab arendada ütleme õpilasega, siis see ongi nii personaalne ja nii individuaalne ja see ei ole niimoodi, et ma kolmekümne kolme ees näitan seda sõbrasuhet välja, vaid see ongi, noh, tunduvalt esiteks õpetajal turvalisem ja ma arvan ka õpilasel turvalisem, kui me suhtlemegi siis näost-näku ja ütlen, et tubli oled ja sul läheb hästi ja anna omapoolse sellise hinnangu ja.

N9: Seal käib ikka info jagamine ja mitte ei ole liigseid sõnu ja liigseid teemasid. Just nii palju kui vaja.

N7: Sest üks nad tunnetavad ka kui õpetaja nende nagu maailma sisse tuleb ja siis.

Mhmh. Aga ma arvan, et lähme nüüd edasi. Et ma anna siis teile (M6, N7) kahe peale ja teile (N9, N10, N11) siis kolme peale paberi. Et ma palun teil mõelda selle peale enda kogemusest lähtudes, et te võiksite nagu kujundada, et ta ei pea välja nägema nagu tüpne Facebooki lehekülge, aga kirja panna postitustena ja joonistustena kirjeldada, et milline on ühe õpilase Facebooki konto.

(õpetajad arutavad omavahel)

Üks selline tüüpiline konto, mis sealt leida võib.

/---/

Ma arvan, et paar minutit veel ja siis võiks natukene kommenteerida oma joonistus. Ja tõesti oleks hea, kui te kirjutaksite ka vähemalt ühe sellise keskkooliõpilase tüüpilise postituse välja, mida Facebookist võib leida.

/---/

Ma arvan, et nüüd on vist valmis.

N11: Jah.

Et ma palun teil nüüd natukene kommenteerida seda, mis te joonistasite, kirjutasite. Et mis seal siis on ja miks see seal on.

N10: Meie panime, nagu on oluline.

N11: Meil läks natukene valesti...

N0: Me tegime lumememme siia.

N9: Kaasaegne tütarlaps, kõrvaklapid peas.

N10: Jah. Ja nimeks on Maria Olen, ehk siis perekonnanimi on võib-olla varjatud. Hästi paljudel on.

N9: See on moodne värk.

N10: Siis on kirjas kindlasti, et mis ta on lõpetanud. Ja tema on suhtes teise lumememmega.

N11: Suhe on nagu hästi tähtis, see muutub üleöö.

N10: Siis on kirjas kindlasti hobid. Temal on muusika, filmid, sarjad, fotograafia ja reisimine.

N9: Põhjapoolusele.

N10: Ja meie kirjutasime tüüpiliseks postituseks, et oi oi, kuidas pea valutab, aga ülikõva pidu oli. Ja siis mitu seda hüüumärki lõppu ja smiled ja see on nagu hästi tavaline. Ja sõpru on tal viissada plus. See on kõik.

Nii.

N7: Et eee, nii palju kui me nagu, aga et jah nagu selles mõttes, et kus ma nagu käisin või mis ma nagu tegin, et...

M6: See on nagu tavapärane, et pilt, et käisin...

N7: Et mina ja see ja mina ja too, mina puuga ja mina ilma puuta.

(üldine naer)

N11: Puu taga.

M6: Ja ei sain järgmises mängus järgmisele levelile ja.

N7: Ja oleneb, et keda ma siis nagu mõtlen, et tüdrukud panevad ikka neid kaubamaja mängu ka neid asju ka.

N10: Jah, selle võiks ka panna, et nad jagavad asju.

N11: Need jagamised, jah.

M6: Või et kas sa tuled sellele üritusele...reede õhtul klubisse tuled?

N7: No üritustega on see, et kui sa oled siin, et kui sa oled nagu ära, et sa tuled nagu üritusele, siis näevad ju kõik, et sa lähed ju sinna.

Okei. Mis siis veel nagu lisaks sellele, et õpilased jagavad ja. Millised need teemad veel on, millest õpilased Facebookis räägivad?

N7: Minu jaoks näiteks, see oli väga eem, ühesõnaga minu meelest kui see Tammsalu tüdruk seal ära tapeti. Et nad tegelikult väga, kuidas ma ütlen, nad väga loomulikult jagavad seda infot seal, või selles mõttes, et see on nagu nii loomulik. Ja selle inimese nagu kommenteerivad ja tunnevad nagu

kaasa, et noh minu jaoks on see natuke nagu, kuidas ma ütlen, see on täpselt see, et see on nagu privaatne.

N11: Mhmh.

N7: Aga ma arvan nagu nende jaoks on see loomulik. Just nad on nagu osanud neid, kuidas ma ütlen...neid kurbi sündmuse niimoodi jagada omavahel.

M6: Nad vist väga ei teegi vahet.

N7: Sest ma tean, et kui meil esimest korda oli see, siin see X ära suri, siis oli ka et, ma vaatasin selle X-i Facebooki lehekülge sel hetkel, ja siis seal olid kõik need kommnetaarid, et mina ei oleks julgend sinna kirjutada.

Mhmh.

N10: Kusjuures see on nii naljakas, et tavaliselt minnakse ju lähedaste juurde, aga nüüd minnakse nagu Facebooki.

N7: Jaa.

N10: Selle surnud inimese Facebooki lehele. See on jah siuke väga nihkes.

N7: Aga ma arvan, et see on nende, see ongi nende noorte maailm nii öelda.

N9: See on kaastundeavaldus.

N7: Jah.

Mhmh. Aga kuidas teile tundub, et kui sageli õpilased kooliga seotud infot postitavad? Kooli või õppimisega.

N9: No üsna sageli, see on ikka põhiteema neil ju.

N7: Jaa.

N9: Sest see on igapäevane rutiin neile ja sellest ei pääse.

M6: See on selliseks omavaheliseks vestluseks, aga kui see info nagu veel sellised üritused ja tagasiside ja kommentaarid võib-olla jah.

N10: Ja nad jagavad seal koolitööd ja nad teevad oma matemaatikaülesandest tehtud pilti ja panevad üles ja teised vaatavad, et ahaa, nii käib. See on ka nagu tavaline, mis ma olen näinud.

Aga veel, milliseid postitusi seoses kooliga tehakse?

Mida need postitused sisaldavad?

N9: Spikreid. Vot ongi, pildistamised.

N11: Jah, jah.

Kas need on kohe niimoodi avalikult?

N9: Nad jagavad grupis.

N7: Grupis.

N11: Oma grupis jagavad, jah. Ja mõnikord mõned vanemad õpilased jagavad noorematele, et minumeest on see nii tore. Ma pigem ütlen, et see on nagu hea. Et et nagu...

N10: Jah, see on abimaterjal.

N11: Abimaterjal, jah. Kes mida iganes sellega teeb. Et ma olen ise ka elus spikreid kirjutand ja...

N7: Kaotatud asju. Selles mõttes, et sealt on, ma saan aru, on saadud ka kätte.

M6: Vahetunni pilte ja igasugu meeleolupilte.

N11: Jah.

N10: Ka siis kui on ürituse jaoks midagi vaja.

N9: Grupis, spordigrupis, spordivõistluse võistkondi komplekteerivad ka teinekord.

N7: No ürituste need, ürituste...

N10: Jah, üritusi ka jagavad, et tulge nüüd õhtul sinna seda vaatama, et me esineme seal.

Teil on suhteliselt palju teada, mida jagatakse ja kuidas. Kas seda tehakse nagu avalikult, kas te ise näete seda kuidagi oma Facebooki lehel või jõuab see info teieni kuidagi teistmoodi?

N9: Noo jah, vot see on see.

M6: No tuleb see teade, et ta kommenteeris seda üritust eksju ja.

N7: Jah.

N10: No minu klassi tüdruk, kes esitas küsimuse, et kas ma saaksin etenduse mingisuguseid materjale, tema käis küsimas minu käest, kas mul on õigesti kirjutatud, et kas ma nii võin küsida. Et selles suhtes, et nad tulevad mõnikord jah. Tulevad täita juurde ja küsivad.

Okei. Aga kas te olete täheldanud, et õpilased ka õpetajatega seoses mingisuguseid postitusi teevad Facebookis?

N7: Jaa.

N9: Muidugi. Miks mitte siis?

Nii.

N9: Kiruvad ja trotsivad ja. Kiitmist ei ole. Kui nad kirjutavad, siis ilmselt midagi halba.

M6: Aga see on pigem selles vestlusringis, et päris postitusi otseselt ei tee.

N9: Ei seda muidugi, omas grupis.

Aga niimoodi avalikult päris, et see on kõigile näha?

N9: Ei.

M6: Pigem on see jah selliste kommentaaridena.

N9: Ei usu ka.

N7: Selles mõttes, et minu klass, üksteist klass, nad tegid ka mulle sinna ruumi, ümbrikus on nagu murekast nii öelda ja sinna nad kirjutavad paberi peale, samas sa võiksid ju ka sinna Facebooki, kus on nende enda see, et nad teavad, et ise neid näha, aga nad ikkagi ei julge vist sinna mingeid väga isiklikke asju just nagu õpetajatest ja oma üksteisevahelistest suhetest nagu panna.

N10: No jah, paberil on sul võimalus jääda anonüümseks. Aga Facebookis on sul nimi olemas.

Et ühesõnaga teil ei ole sellist kogemust olnud, et te oleksite näinud?

M6: Pigem on jah see pilt, et kui õpetaja on kuskil seal üritusel ja siis tuleb see tag sinna juurde, et.

N9: Mhmmh.

N7: Aga üldiselt, ma ei tea, ma arvan, et ei ole ka nagu selliseid õpetajaid, keda peaks nagu nii hirmsasti nagu laimama või (naerab).

(Üldine naer)

Ei see ei pea olema üldse laim.

M6: Ei pea olema negatiivne jah?

Ei pea olema negatiivne, võib ka positiivseid kommentaare olla. Aga seda te ei ole täheldanud?

N7: Et väga äge pilt või?

N9: Kui nad kirjutavad, siis pigem ikka negatiivset.

N7: See on, jah...

N9: Võib-olla, kui on positiivne asi, siis räägivad omaette.

M6: Kui on õpetajast kuskil mingi lugu olnud kuskil saand mingit tunnustust, siis vahel keegi nagu paneb ka, et tubli ja kiituse, et ütleme, et lugesin siin just seda ja et jah.

N9: Või meeldib.

Teie ütlesite, et räägivad pigem negatiivselt, et kas teil on siis nagu kogemust, et Te olete ise näinud?

N9: Mhmmh.

Kohe niimoodi avalikult?

N9: Ei, grupis. Klassi grupis. Viimasel ajal ei ole, nad on vist teise grupi teinud.

(Üldine naer)

N7: No ma räägin, et see on mingis mõttes selline väljaelamise koht, et ütleme, et nad ei taha, et see info ütleme läheb ka välja, aga samas nad saavad kuidagi ennast tühjaks rääkida.

N9: Mhmh.

N7: Aga nad ei mõtle sellele, et see jääb kuskile nagu alles ja keegi teine võib seda vaadata.

Aga teie kohta ei ole kuskil midagi postitatud? Seda ei ole näinud?

N10: Twitteris osad õpilased kirjutavad minu tundidest. Aga ma ise, see on suletud grupp, et ainult sõbrad näevad, selles suhtes, et mina ise ei näe, sest ma ei ole sõber seal. Aga seal ma pigem olen kuulnud, et on hea olnud selles suhtes. Või siis ei ole midagi halba mulle edasi andnud, võib-olla on ka midagi halba ja nad mulle lihtsalt ei ütle seda.

Mhmh. Ma arvan, et ma nüüd annan teile korraks veel paberid kätte. Et kuna siin oli juba juttu sellest, et õpilased postitavad õpetajate kohta, et võib-olla ka negatiivset. Et kui te mõtlete selle peale ja arutate omavahel, et milline on selline info, mis on ebasobiv, mida õpilased ei peaks Facebookis postitama ja millele õpetajad peaks reageerima. Pange see paberi peale kirja ja siis arutame natukene. Võite välja kirjutada ka pikalt postitusi välja.

(õpetajad arutavad omavahel, kirjutavad)

Mõelge ka selle peale, nendele postitustele peaks õpetaja reageerima ja sellele, et kuidas peaks reageerima.

/---/

Nii, ma arvan, et te võiksite kommeteerida, mis te sinna paberile kirja panite. Ja siis ka sellest rääkida, et kuidas õpetaja peaks reageerima sellistele postitustele. See ei pea toimuma Facebookis, vaid võib ka kuidagi teistmoodi toimuda.

M6: M arvan, need teemad on põhimõtteliselt samad, millele õpetaja peab ikka reageerima, kui nad ei ole ka mitte seal Facebookis, vaid oleksid ka reaalelus, tunnis, igasugused äärmuslikud seisukohad, solvamine, laimamine ja siis tood mingeid isiku, eraandmeid välja inimese kohta või siis propageerib alkoholitarvitamist ja.

N9: Poliitiliselt ebakorrektsed väljaütlemlised ja igasugu fotod ja.

Ahah. Aga kui nüüd selliseid postitusi te Facebookis tähele panete, et kuidas te siis reageeriks, kuidas see välja näeks?

N7: No mina näiteks piltide kohta nagu, aga ma olen ikkagi suusõnalisel või siis öelnud talle, et see pilt nagu ei kõlba, et mis mulje see sinust nagu jätab.

M6: Vist hiljuti oli ühe klassiga, üksteist klassi ka, kus oli pilt siis, et nad lavastasid mingi pildi, et valge pulber peegli peal, et see on nagu muu jutu taustaks siis, et tegelikult kui selline pilt pannakse üles, siis ei tee pärast keegi kindlaks, mis seal siis on. Et nad ise saavad küll aru, et see on lavastus, aga...

N10: Aga teised ei saa sellest aru.

M6: Just, et siis sai ikkagi eraviisiliselt nende õpilastega räägitud.

N9: Tulebki individuaalselt läheneda. Et klassi ees ei saa ju.

N10: Klassis üldiselt, selles mõttes, et kogu klassiga rääkida, et mis kõlbab ja mis ei kõlba.

Et te pigem praktiseeriksite sellist silmast-silma suhtlust. Et mitte Facebookis.

M6: Konkreetne juhtum ikkagi silmast-silma ja siis klassis.

N7: Või kui on privaatne sõnum...

N10: Ja, kui on kohe vaja, et kiire.

N9: Ja, aga kui on tõsisem teema, siis jääb privaatsest sõnumist ikka väheks.

N7: Ei no, see on minu konkreetne, näiteks kui see tüdruk selle pildi üles pani, me suhtlesime samal ajal, siis ta pani pildi üles ja ma ütlesin, issand sa panid sellise pildi ülesse. Siis ta küsis, et selles mõttes, et nagu jah, et ma ütlesin, et ei, et see ei kõlba. No kui ma olen samal ajal nagu temaga, ütleme, ühel lainel.

10: Siis küll.

Aga kuna teil on ka kogemusi olnud sellega, et kuidas on õpilased sellele reageerinud siis ja mis see tagajärg on siis olnud?

N7: See konkreetne pilt võeti ära ja siis ma ütlesin, et tubli.

N9: Pole hullu.

N7: Ja ma olen enne ka hoiatanud, et kui ma tean, et on mingi sünnipäev või mingi asi, siis ma ütlen, et ma pärast ei taha siis Facebookis näha mingeid alkoholi pudelitega pilte.

Okei. Aga kas, et enne oli juba küsimus Facebooki suhtluse kohta, aga just selliste olukordade kohta, kui on postitatud midagi ebasobivat, kas teil on koolis mingid reeglid välja töötatud, kuidas sellele peaks reageerima?

N7: Minu meelest see ei ole nagu kooliga ütleme seotud, et tegelikult noh, ta on seotud, aga ma ei tea, mis see kool saab nagu neid Facebookis nagu nii öelda kontrollida.

M6: Sellises olukorras on need üldised käitumisreeglid nagu, et see mahub ka sinna alla, et jah.

N7: Kasvatuslik.

Ma mõtlengi, kas nagu õpetajatele on mingisugused juhised näiteks kui nad avastavad, et on midagi sellist postitatud ebasobivat, et kuidas siis peaks reageerima. Või kuskile kirja pandud.

N7: Ma ei tea, kas see peaks nagu kirjas olema, et see on nagu loogiline.

M6: Eraldi nagu selle jaoks ei ole reegleid jah, kuigi on olnud õpetajatele neid koolitusi ka ja selliseid eraldi programme justnimelt selle netiketi ja selle koha pealt, et põhimõtteliselt nad teavad. Ja lastevanematele on ka vist.

N9: Netikett.

N7: Netikett (naerab).

Aga need koolitused, et kas need on olnud õpetajatele kohustuslikud või on pigem õpetajal olnud vaba voli?

M6: Me vist tervele kollektiivile niimoodi ei ole teinud eraldi, et pigem on olnud gruppide kaupa.

N7: No ütleme, et no näiteks noorsootöötajale me tegime nagu sellise koolituse, kus noor lihtsalt nagu rääkis, mis toimub, mis infot ühes keskkonnas jagatakse, selles mõttes, et ega õpetajad ei ole ka ju päris hästi ju kursis nende asjadega. Ütleme, et nüüd võib-olla nagu rohkem ka, aga ikkagi, see on hoopis teine maailm.

N10: No kõike ei jaga.

M6: Et need teemad on erinevad ja kevadel peaks meil tulema kaks sellist gruppi, mis Tiigrihüpe valmis programmid, mis on siis pornograafia ja sellega seonduv siis internetis, et just põhikooliõpilastele ja teine vist ongi siis isikuandmed. No seal on ka need erinevad mängud, kus seal saab siis, vaatavad arvutimänge ja siis programmid, et siis õpetajate jaoks on eraldi materjalid õpetajatele kasutada ja pärast selliseid kogemusi, et kuidas seal mingisuguse pildi avaldamine avaldab mõju inimese edasisele elule ja.

Mhmh. Aga veel viimaseks, et kuidas te arvate, et kas koolides peaks olema ainekavas eraldi kas õppeainena näiteks, kus õpetatakse õpilastele internetikäitumist? Räägitakse samadel teemadel, mis on sobiv, mis mitte.

N9: Ainekavad on isegi ülepaistatud ja kuidagi eraldi pole vaja.

N7: Minu meelest iga õpetaja võiks ju ise, selles mõttes, et võiks olla kuidagi seotud...

M6: Ütleme, läbiva teemana ta on ju õppekavas sees, et ta on ju igas aines, et samad asjad tulevad ju välja ja probleemid ikkagi. Et sellest võiks noh, et see ongi, käib kasvatuses kõigi asjadega kaasas, nii klassijuhataja kui aineõpetaja.

N7: Mingeid kampaaniaid aeg-ajalt, et seda meelde tuletada, aga siis ütleme õpetajana mina peaks nagu kogu aeg sellele jälle tähelepanu pöörama.

N10: Võiks ka teha selliseid koolisiseseid nädalaid, et pöörame tähelepanu nüüd sellele.

N9: Ja tunni teemana, et kutsuda lektor esinema, rääkima sellest teemast ja piisab täiesti.

Aga mitte nagu eraldi õppeainena?

N7: Ma ei kujuta ette, et aasta läbi õpid seda?

N10: Jah, aasta läbi.

No jah, võib-olla mitte õppeainena, tõesti kuidagi siis, nagu te rääkisite koolitustest.

(õpetajad räägivad läbisegi)

N10: Jah, et võib-olla selle raames.

Et te näete, et selleks on nagu vajadust ka?

N7: Tegelikult nad õpivad, lapsed, neile meeldib ju läbi tegevuse õppida. Et selles mõttes, et see võiks olla nagu selline praktiline tegevus.

M6: Neil ongi vaja neid juhtmeid, konkreetseid juhtumeid, et nende kaudu nagu analüüsida neid ja siis anda nagu hinnanguid.

N10: Seda küll, just pisikestele. Algklassid ja viiendikud, et need on...mu vend on ka jaganud selliseid asju, millest ta isegi aru ei saa, mida see tegelikult tähendab. Tal lihtsalt ei ole seda baastadmist, et ta lihtsal vaatab, et oh lahe, jagan.

Mhmm. Et siis pigem noorematele oleks vaja?

N10: Vanematele ei hakka seda, et tõesti, kui nad panevad mingeid ebatsensuurseid pilte üles, et tegelt...

M6: Ahistajatega on ju juhtumeid olnud ka Eestis. Et sellest temast peaks nagunii rääkima.

N7: Aga ega ju see, ütleme, kui õpetaja seal ees nüüd räägib, et ärge nüüd pange neid paljaid pilte üles need on inetud või midagi, ega siis see noortele ei mõju. Et ma pigem räägingi, et see peaks olema läbi niimoodi selle tegevuse käigus, et kui noored räägiksid ise, mis nendega juhtunud on, et see nagu mõjuks palju rohkem.

Noorelt-noorele.

N7: Jah. Et mis on nagu juhtunud ja võib-olla õpetaja saaks siis sinna kõrvale tuua neid mingisuguseid näiteid, kuidas nagu peaks olema ja mis on eetiline ja. Ma arvan, et nagu see mõjuks paremini.

N10: Paremini jah. Mõjuks tõhusamini.

Nii. Minu suur mammutintervjuu on läbi saanud, ma väga tänan teid kõiki. Kas teil on endal selle teemaga seoses midagi öelda, kas midagi jäi kripeldama? Või midagi küsida? Meil oli siin privaatsuse teema, ebasobivad postitused...kas on midagi nende kohta lisada?

M6: Ma arvan, et lihtsalt see, et see ajastu teebki neid erinevaid, või et arengud on, et me ei oska kõiki neid asju ära kasutada. Pigem peaks õpetaja leidma need vahendid, et saaks seda sotsiaalvõrgustikku õppetöösse rakendada oma eesmärkide nimel ikkagi, üha rohke tegelt õppimine hakkabki teistmoodi toimuma, me lihtsalt ei suuda neid asju ära kasutada praegu.

N9: Niisugune tunne on, et selles valdkonnas on õpilased meist targemad. Et nemad on ees.

M6: Et see info levitamise eesmärk oleks kas see, et sinna sisse seda õppimist rohkem panna jah. Aga eks see tagasiside, see refleksioon, see tasapisi hakkab tulema ikkagi.

N7: Selle privaatsusega, et kuskil oli selline võrdlus, et kas sa oma hambaharja annaksid kellelegi teisele kasutada. Et nagu selline, noh, mida nagu, see on mul kuskil kukla taga olemas, et ma mõtlen ka, et see on umbes sama, kui ma midagi Facebooki postitan, et see on samamoodi tegelikult privaatne info, oma hambaharja jagamine kellegagi.

N9: Eks see oleneb ka, et mida sa seal postitad.

N7: Seda küll, jah.

N9: Aga sellest teemast räägitakse viimasel ajal palju, see on nagu moeteemaks saanud palju ka meedias. Mul on selline arusaamine.

Jah, see on praegu selline teema, et kuna tegelikult on olnud ka selliseid tõsisemaid juhtumeid, mida on ka siis meedias välja toodud.

N9: Jah.

Noh, kuna Facebook, ta ei ole enam niivõrd uus, aga ta on jätkuvalt jõuline ja kuna on selliseid asju välja tulnud ja siis on ka vaja sellest rääkida.

N7: Minumeelest võiks just, et praegu nagu pannakse rõhku negatiivsele poolele rohkem, selles mõttes, et kui välja tuua neid rohkem positiivseid nagu võimalusi, et siis, sest tegelikult on seal ju suurepärased võimalused kasutada seda keskkonda, kus noored nagu on. See on metsik baas.

N10: Negatiivne jääb vist kergemini silma

N9: Jah. Huvitav, kas see on ainult meil, kuna eestlane on selline viriseja. Või siis on igal pool niiviisi.

N7: Et mina mõtlen ka, et nagu õpetaja seisukohalt peaks oskama rohkem seda ära kasutada enda jaoks, mitte negatiivses, vai positiivses mõttes just.

Kas selle jaoks oleks ka võib-olla õpetajatele eraldi koolitusi vaja? Kuidas nagu õpetada neid sotsiaalmeedia häid külgi ära kasutama.

N7: Ma arvan, et see on võib-olla tunde küsimus ka, et selles mõttes, et kuidas sa suhtled, kui sa seal grupis oled ka, kuidas sinu suhted just selle grupiga on, et see on nagu selline tunde küsimus. Sest kui sa hakkad sinna lahmima jah, mingit teaduslikke artikleid ja siis nad üldse viskavad sind sealt nagu minema, et see peab olema..

N10: Mõõdukalt.

N7: Jah, mõõdukas aga ta peaks olema teadlik.

M6: Et ma juhuslikult olen kuulnud sellist töögruppi, kus tehaksegi tuleviku õpetaja, programmi nimi ongi tuleviku õpetaja koolitusprogramm, et seal on siis erinevad moodulid ka, et õppimine ja õpetamine digiajastul ja digiajastu õpikeskkond, õpetaja selline professionaalne areng digiajastul, et nüüd ka see Eesti Infotehnoloogi Sihtasutus, Tiigrihüpe, kus siis nii Tartu kui Tallinna ülikoolid, et selle peale just nagu mõeldigi, et õpetaja pädevused ja need aspektid tulevad ka sealt sisse, et sellele tegelt nagu pööratakse tähelepanu õpetajate koolituse raames. Et see on kahtlemata selline oluline teema.

N9: Mhmh.

Kas te tunnete ka, et selleks oleks ka vajadust nagu enda puhul?

N9: Praegu küll mitte. Kui mingit koolitust, siis ikka rohkem erialalist, seda on alati vaja ja alati peab midagi muutuma, aga mina nimetaksin küll seda, et natukene läheb aega võib-olla.

N7: Pigem nagu see koolitus, kus nagu õpetatakse aru saama noortest, et sa saaksid aru.

Mhmh.

M6: Nendest ei saagi aru.

(üldine naer)

Mhmh.

N10: Et neti kaudu võib-olla jõuabki neile lähemale, et nagu ühiste vahenditega selles mõttes.

Nii. Kas nüüd on kõik?

N7: Mmhm.

Aitäh siis!

LISA 3. Intervjuu transkriptsioon

Nii. Ma kõigepealt palun teil defineerida, mida tähendab teie jaoks privaatsus.

M12: Kuidas meil nüüd on? Igaüks peame ütlema või siis lihtsalt keegi avaldab siis arvamust ja lähme järgmise küsimuse juurde või kuidas...

Igaüks võib eraldi öelda, hea oleks kui kõik avaldate arvamust ühe küsimuse kohta, võite omavahel arutada. Mina olen pigem moderaator. Aga keegi võiks küll algust teha. Alustame siis äkki Teist (M12).

M12: Ma ei tea, ma olen sellise, mõnes mõttes aeglase eesti mehe mõtlemisega, et ega see tark lause ju nii lihtne koge ei ole...aga privaatsus on ikkagi see, et mina, kui ma midagi kirjutan või räägin, et ma ikkagi, seda võib-olla ei avaldata kuskil väljaspool minu soovile. Ja minu soovi vastaselt ja ma tean, et ma kirjutan kirja ja olen seal Facebookis või mis iganes, siis ma ikkagi ei pea kartma, et seda loeb keegi teine ja ja kui ma ka, noh, mis iganes, siingi räägin midagi, et ma ei pea muretsema selle pärast, et...jah.

Mhmh. Veel?

N13: Mina arvan sama, mis kolleeg arvab. Et kui ma tõesti siin suhtlen konkreetselt ühe õpilasega kirja teel või lapsevanemaga, et see info jääb konkreetselt selle õpilase ja minu vahele või kolleegi ja minu vahele kui ma kolleegiga suhtlen. Ja niisama eraelu täpselt sama moodi, et mida ma kuskile ei postita ja ei kirjuta, ühesõnaga et ma ei taha, et kuskil keegi midagi minu tahte vastaselt avaldab.

M12: Aga eks privaatsusega on ka niimoodi, et peaks püüdma oma elu niimoodi elada, et ei peaks selle pärast muretsema, ma olen püüdnud, mis ma ikka siis. Kui mul mõni salamõte on, siis ma sellest lihtsalt ei räägi võib-olla või räägin sellise inimesega, oma naisega näiteks ja loodan, et küllap see jääb meie vahele. Aga ma arvan, et see privaatsus normaalse olemise puhul ei olegi probleem. See on probleem võib olla nendele, kellel on midagi varjata või mis iganes.

N13: Varjata või karta, jah.

M12: Ja mõistlikul suhtlemisel ja käitumisel, no ei tekigi probleemi.

Mhmm. Veel?

N14: Privaatsusel on jah mitu tasandit. Et üks tasand on minu kodu privaatsus, mis on minu jaoks absoluutselt *my room is my castle*...ja see kui palju ma sellest avan kuskile, see on juba täiesti minu enda asi. Aga siis järgmine aste on siis jah see kooli tasand, mis meil on siin individuaalsed vestlused õpilastega või kas või nende enda hinded ja vestlused lastevanematega. Aga ma pean ikkagi olema valmis ka selleks, et mina ei räägi neid asju, aga võib-olla see laps võib rääkida, et seetõttu siit tuleb esimene kontrollimehhanism peale...aga kõik see, mis ma kirjutan, siis tegelikult ma ikkagi kontrollin. Isegi kui see on E-kool ja ma tean, et see peaks olema privaatne või meilivahetus, siis tegelikult ma täiesti teadlikult jään korrektseks. Ja kuigi ma olen Facebooki liige, siis ma sisuliselt sinna praktiliselt midagi ei kirjuta, ma pigem loen, mis teised teevad ja nii edasi, sest et minu jaoks on oluline tegelt see sõna privaatsus. Et...kui inimesed tahavad oma asju avaldada, see on väga tore ja väga tervitatav, aga ma ise nagu ei ole seda tüüpi väga, enda asju väga ei avalda.

Teie? (N15)

N15: Minu jaoks on privaatsus, seostub kohe mingi koht, kus ma saan olla nii nagu mina tahan, noh, privaatne koht, seostub mul midagi sellist. Plus siis edasi kõik need suhtlemisasjad, need käivad sinna juurde, aga see on esmane, see koht, minu jaoks.

Et palun defineerige, mida tähendab teie jaoks privaatsus (N16 ühines intervjuuga hiljem). Täiesti üldiselt.

N13: Me oleme kõik on juba ära rääkind.

N15: Sa pead oma arvamuse ütlema.

N16: Et keegi ei sega ennast minu asjadesse.

M12: Täpselt see ongi. Et ei sega minu asjadesse. Ja võib-olla ütleme nii õpetaja koha pealt või õpilaste koha pealt, noh, võib-olla siis, et õpetajana ma ka noh, ei räägi ütleme...

N13: Oma klassi asju.

M12: Oma klassi või oma õpilaste või noh, mida iganes, võib-olla isegi oma kolleegide, et kui me X-ga midagi räägime, no mis ma ikka siis lähen räägin, et X mulle rääkis seda, et tal oli paha olla (üldine naer) ...et see ei ole nagu minu asi edasi rääkida.

Aga mida te arvate, kuidas on internet ja sotsiaalmeedia, sotsiaalvõrgustikud muutnud inimeste arusaama privaatsusest?

N14: Kindlasti on ebakindlamaks teinud.

N13: Ebakindlamaks ja täiesti seinast-seina on arvamusi, et mõni just naudib seda, et ta saab kõike afišeerida ja näidata ja postitada ja mõni on just tõmband ennast hästi noh, on haiget võib-olla saanud selle koha pealt ja on tagasi tõmband.

N14: Ja täiesti taunitav on ikka see sama see, noh mis on hästi palju seda teiste asjade avalikustamist.

N13: Just.

N14: Kellegi kolmandate poolt.

N13: Jah, just täpselt. Et sa võid olla mingil üritusel ja, eksju, ja kui keegi pildistab seal ja paneb sinu tahte vastaselt selle kuskile postitab või mida iganes, et see on, tegelikult teeb see asi ikka hästi, hästi õrnaks on teinud

N14: Meie elukutse on muidugi selline, et me peame hästi õudsalt vaatama, kus me käime õhtuti ja mis me teeme...

M12: See on noorte inimeste probleem tänapäeval rohkem, vaata kõik pildistavad ja kõik on Facebookis ja pildistavad ja, et võib olla ütleme, natuke keskealiste põlvkond, et võib-olla meil ta nii probleem ei ole.

N16: Noored ei taju nagu piiri, et mis maalt on heade sõpradega jagada asju ja mis maalt on nagu avalikkusega, et selles mõttes, et nad kohati teevad tõesti rumalaid asju, et filmitakse näiteks kuskil salaja tunnis midagi ja siis kuhugi postitatakse ja kommenteeritakse võib-olla, et nad ei saa aru, et see on nagu mingisugune piiri ületamine.

N14: Et see lausa on kuritegu.

N16: Jah. Eksole, et seda nagu ei tohi teha.

M12: Aga pigem nagu see on ikka hea, et see on nagu levind, et inimestel on suhtlemist ja tegelikult laias laastus noh...

N14: No suhtlemine on iseasi.

M12: Ja kõik see asi, et pigem on ikkagi hea, et seda on. Et siin on vaja võib-olla mõistlikkust.

N14: Jah see piiri tajumine on keeruline, sest et nooremana ka võib-olla kümme-viisteist aastat tagasi sai käidud ööklubides ja ma nägin seal muidugi oma õpilasi, kes loomulikult ei tohtinud seal olla, aga mina küll ei läinud ütlema neile näiteks, et kuule sa olid seal ööklubis või midagi sellist. Aga nemad olid küll ära rääkinud, et näe, õpetaja oli ööklubis (naer), kuigi mina võin seal käia, eksole. Et no vot, see on see sama, et nad ise ei taju seda, et mis nad võivad või mis nad ei või.

Aga meil läkski jutt kohe noorte peale, et ma küsiks siis veel seda ka...et kuidas on täiskasvanute ja noorte arusaam privaatsusest, et kuidas nad erinevad või kuidas nad sarnanevad lisaks veel sellele piiride teemale, millest jutt oli?

N13: Osa noori on väga teadlikud privaatsusest. Kui sa lähed midagi küsima või rääkima või uurima, siis ta ütleb kohe, et see on minu era asi, minu eraelu, osa on väga teadlikud.

N14: Nad isegi ütlevad, et minu ema telefoni number ei ole...

N13: Just, täpselt, jah.

N14: Et Te ei pea teadma, kus mu ema-isa töötab, et vaata, et kui sügisel hakkad neid andmeid jälle korjama, et siis ma olen öelnud, et telefoni numbrit ma tahaks ikka, et töökohta võib-olla ei taha, aga...aga on inimesi, kes on, see tegelikult on see seinast seina täiesti.

Mhmh. Et ei saa sellist ühtset joont tõmmata?

N14: Ei saa ühtset joont tõmmata.

N15: Minu meelest paljud ei saa üldse aru ka sellest, et nad on internetis ja nad arvavad, et onju, et noh, et nad on seal peaaegu et salaja, no mitte salaja, aga niimoodi, et ei lähe, aga tegelikult lähevad andmed sealt meile teadmatult kohe edasi kuskile. Nii kui sa kuskile midagi salvestad või millegagi ühined, siis kohe on andmed igal pool laiali minemas, mida sa ise üldse ei tea.

N13: Nad ei tea, just. Noored ei teadvusta seda.

N15: Noored ei tea neid ohte üldse. Noh, nad arvavad, et kõik on privaatne, aga tegelikult ei ole.

N13: Ei ole muidugi, jah.

Veel.

N14: Ja see privaatsuse teadlikkus minu meelest on noorte hulgas kasvanud, mitte ainult ütleme selline kaksteist klass või gümnaasium, vaid et ka näiteks kaheksas klass, et seal oli mingi situatsioon ja üks tüdruk lihtsalt, mida ei tohi küll teha tunnis, et oli võtnud oma telefoni välja ja keegi teine kohe küsis, et ega sa ei filmi, ei tohi koolis filmida, kas sa ei tea, et praegu see teema just oli, paar kuud tagasi, et see seadus tuli, et ei tohi tundides filmida, et juba nad teadsid seda, et see, tegelikult nad teavad väga hästi, et mida tohib ja mida ei tohi.

Aga mis te arvate, millega see võib seotud olla, et see on kasvanud ja noored teavad rohkem?

N14: Ma arvan, et ühiskonna teadvustamise kaudu.

N13: Meedia, läbi meedia.

N14: Just nimelt, meedia kaudu, et seesama, et ei tohi filmida.

N13: Ja võib-olla läbi halva kogemuse ka eksju, et ise on saand võib-olla mind halva kogemuse.

N14: Aga ma arvan, et nad teevad seda ikka ja nad ka üksteisele teevad haiget ikkagi.

M12: Eks inimesi on erinevaid, on ju pahased inimesi ka, pahatahtlikke ja...

N14: Et see on minu jaoks ikkagi täiesti uus kiusamisliik ja mida koolis on tajuda, mis on tulnud noorte hulgas ja see on varjatud, see on nüüd see koht, kuhu meie, õpetajad, ei pääse, ei oskagi pääseda...

M12: Tüdrukute punnid ja mida siis tehakse, nagu ikka, vaata vanasti käis see asi nagu teistmoodi, aga nüüd käib selles, ütleme selle meedia või Facebooki tasandil, tehakse kuskil oma kommuun ja kellegi vastu ja... ma mõtlen lihtsalt, ma ei tea, ma arvan, et see on suht popid, kuna see vanasti käis see samamoodi, nüüd see lihtsalt käib kusagil arvutis.

N14: Jamh.

Kas teil on endal olnud kogemusi, olete näinud sellist kommuuni või teate?

M12: Ei ole, ei ole.

N16: Need on salajased kommuunid.

M12: Aga ma arvan see on loogiline.

N16: Õpetajat ei võeta sellisesse punkti.

M12: Ma arvan lihtsalt, et see ei saa teistmoodi olla, kindlasti on neid, aga ma ei ole kokku puutund. Sest kuidas nad siis ikka riidlevad omavahel? Riidlevad ju teadagi.

N16: Ei no kõigil on klassi kommuunid, see on absoluutselt nagu, minu meelest on see kõigis klassides, gümnaasiumis kindlasti ja need on privaatsed, need on suletud, nad võivad olla ka veel salajased ja sa ei peagi teadma, kes sinna kuulub, keda sinna ei võeta, et täpselt selline võib-olla, et mina sind ei võta sinna kommuuni, kus kõik muud klassi asjad arutatakse, et see on kiusamine. Aga seda, selleni me noh...

M12: Mingi punkt jagab omavahel infot ja sina sinna ei jah, kindlasti.

N16: Et ilma jätmise infost on nagu omamoodi kiusamise liigiks muutunud.

Aga siis veel sotsiaalvõrgustike kohta või interneti laiemalt, et milline on see privaatne info, mida te kohe kindlasti kuskile üles ei riputaks?

N14: Oma isikliku perega seotud probleeme.

N15: Jah, minu perekond on minu...

M12: Mõni võib-olla tahabki näidata...

N14: Ma räägin oma sõpradele või lähedastele töökaaslastele, et vot, nad küsivad, mida su lapsed teevad või aga see on meie omavaheline vestlus.

M12: Võib-olla nagu meie, aga ma vaatan, et paljudel noortel naistel on lapsed ja tihtipeale see ongi see esinemise koht ka, kuhu pannakse kõik oma pildid ja lastest ja, et see on nagu teatud määral ka noh, paljud ju tahavadki just näidata, et see on võimalus nagu eputada või esineda või...

N14: Jah ja teistpidi, meie...

N16: No tuleb ju aru saada ka samas jällegi, et perekonnad on erinevates riikides ja nii edasi, aga just seal ei tajuta nagu piiri, et kes on su see lähedased sõbrad, et kellega sa peaksid jagama siis kõiki neid pere detaile ja kellega sa võiksid nagu mitte jagada igat väikest beebi naeratust.

N14: Meie ametis on see eetiline pool ka ikkagi, me muidugi oleme nii kaua õpetajad olnud, et me ju ka teame, et me ise ka ei tohi oma õpilaste kohta kuskil nimeliselt midagi rääkida.

N16: Ei seda kunagi, ei...

N14: See on elementaarne.

N16: Mhmmh.

Aga kas on veel midagi...

N16: Töö asju ka loomulikult ei aruta kuskil sotsiaalmeedias ega võrgustikus ega kellegagi. Et noh, pere asju tavaliselt mitte ja siis kooliga seotud asju.

N14: Jah, me oleme nagu arstid, kes ei tohi avaldada, ega me ise ka ei tohi.

N16: Sündmusi me võime ju jagada, et meil on konto, et siis näiteks kooli sündmus tuleb mõni suurem, siis ma ikka jagan vilistlastega näiteks või siis tuttavatega, et tulge meie üritusele, aga selliseid privaatseid seiku me ei jaga.

Mhmmh. Aga ma arvan, et lähme nüüd siis järgmise teemaga edasi. Et palun nimetage mulle sotsiaalvõrgustikke või suhtlusportaale, millest te olete teadlikud.

M12: Teadlikud...

N13: Noh, Twitter ja Facebook ja mis seal on.

N15: Mina tean Facebooki.

N14: Mina tead Gmail. com ja... (naer)

M12: Jah.

Kas on veel mõningaid?

M12: www.kivilinn.tartu.ee (naer)

N14: Jah.

M12: Ja Facebook. Ega ma muud ei oskagi välja tuua.

N16: Põhi rahvas on ikkagi Facebookis. Seal on küll erinevad asju, seal on küll joonistamisega ja fotodega seotud erinevaid võrgustikke, Tumblr ja LinkedIn on see töökohaga seotud asjad ja et noored tavaliselt ei ole seal veel sest seal on ikkagi karjääriga nagu pistmist. Aga ma arvan, et Twitter on praegu hästi populaarne sest et tänu nendele mobiilidele, see on hea lihtne uuendada ja Facebookis on inimesed ikkagi.

M12: Nendest ei tea ma midagi.

N14: Kui ma midagi otsin, siis nad suunavad mind kuskile teistele suhtlusvõrgustikele, mul on vaja mingit infot saada.

N16: Ja foorumites nad teevad ka...

N14: Näiteks kuidas kuningaperel läheb (naer), siis ma kuskile lähen ja suunavad mind nendesse aga.

Millistes sotsiaalvõrgustikes teil endal konto on?

N14: No ongi, Facebook on ja ja see Google.com ja...

N16: Facebook.

N14: Gmail tähendab.

N13: Jah.

M12: Mhmh.

N14: Ja siis on meil oma kooli...

N13: Oma koolis, jah.

Kõigil teil on Facebooki konto?

N15: Ei ole.

Ei ole.

N15: Ei.

M12: Minul on, aga ma kaotan selle koodi ära ja siis ma olen jälle sealt tükk aega olen ja siis ma teen uue koodi ja siis öeldakse tere tulemast X jälle ja siis ma mingi aeg olen ja siis ma jälle mingi aeg, selline nagu ma olen, nii ja naa.

Aga mis teid ajendas üldse Facebooki kontot looma?

N14: Minu eest tegid sõbrannad ära. (naer) Aga samas mulle meeldib, mulle meeldib vaadata neid armsaid pilte seal ja selles mõttes ma ise seal ei suhtle, aga ma vaatan. Ja mingil määral on see armas tegelikult, las nad olla ja kuna mu oma lapsed on seal ka siis...

N13: Vot see Facebook on selles mõttes hea, et kuna mul poeg õpib praegu välismaal ülikoolis, siis on väga hea temaga suhelda seal läbi Facebooki, eks muidugi Skaibis ka eksju, aga Facebookis, noh, jälle vaatad, et mis ta seal tegi ja paneb oma neid välismaal õppimise pilte seal ülesse ja...

Aga kas see oli ka ajendiks?

N13: Skype on pigem telefon.

N14: Eee, ei, no tegelikult ajendiks oli üks pere sündmus, pulm oli ajendiks, kus lähedane sugulane tegi siis selle konto lõi Facebookis, ühesõnaga kuidas sinna pulma sõita, Prantsusmaal olid pulmad, ja ta lõi siis selle pulma kommuuni vä, kuna viiskend eestlast läks sinna Prantsusmaale pulma, siis mina tollest hetkest olen Facebooki liige. See on siis kaks aastat olen mina Facebooki liige olnud.

N16: Ja minu põhjus on ikkagi see, et väga paljud inimesed ei ela sinuga ühes linnas, sa ei saa nendega muudmoodi kokku, sa ei tea, mis nende elus juhtub. Sama moodi vanad klassikaaslased, sugulased on mul mööda maailma laiali, sõbrad-tuttavad, erinevad välismaa programmid, milles ma osalend olen, et mujal ju ei saagi need inimesed kunagi kokku, et see noh, niimoodi ükshaaval meile saata kellelegi, et see ei anna nagu seda efekti. Et just need grupid, mis on nagu erinevatest inimestest, nagu klassikaaslased või kursusekaaslased.

N14: Jah, tütar mul ka reisib, et paneb ülesse kuskile, siis ma näen.

N13: Jah, see on küll hea vaadata, jah. Aga eelmine aasta lõi minu klass lõi ka 12C koos X-ga, niukse kommuuni lõi.

N16: Mul on ka klass teinud.

N13: Jah, 12C koos X-ga. No nad hakkasid lõpetama, igast infot panevad sinna, palusid, et ma enam E-kooli ei pane, et ma paneks sinna siis.

Aga, kas te kasutate siis oma tööga seoses kuidagi Facebooki?

N14: Ei.

M12: Ei.

M16: Mina olen infot saatnud. Ka sama moodi, et on eraldi grupp, kus mina...

N13: Ainult eelmine aasta.

N16: Jaaa põhimõtteliselt nad said sealt info, ma panin mõlemasse kanalisse loomulikult, ametlikku kanalisse ka ja siis sinna ja siis ma näen hetkega ju, et näiteks kaksteist inimest on näinud, no pooled klassist on juba vaadanud, et nad näevad et see info, et nad peavad minema vaatama ametlikku ka, et vähemalt nagu see info jõuab nendeni.

M12: Võib-olla peakski eluga kaasas käima, et äkki see Facebook ongi nagu möödapääsmatu ka klassijuhatajal, ma hakkam järjest rohkem...

N14: Tulevad uued asjad.

N16: Ta aitab sul kiiremini jõuda nendeni, jah.

M12: Eesti keele õpetaja ütles, no et tal üks poiss on suvetööl ja oli vaja teda nagu kätte saada ja ta E-kooli nagu ei loe ja siis ta ütles, et ta pani Facebooki, et seal ma näen kohe, et ta on vaadanud ja ma nägin ta kell 10 vaatas onju, nii et tegelikult nagu hakkad juba mõtlema, et teatud kirjad ja info jõuab teinekord näiteks seda kanalit pidi...

N16: Tegelikult me tahtsime juba Orkutist sama moodi, et E-koolist ja kuskilt inimest kätte ei saanud ja siis kirjutasime Orkutisse.

M12: Et hakka juba mõtlema, et kui kõik lapsed on, et võib-olla on täitsa elementaarne, et siis klassijuhataja juba lausa peab olema, et kuidas sa siis...

N16: Sa ei pea olema sõber nendega, sa saadki olla selles mõttes, suhelda nendega selle kaudu.

M12: Nad näevad sinu teateid ja.

N16: Kirju saab saata ka eksole inimene, kes ei ole su sõber.

N13: Parem on mitte sõber olla, selles mõttes, et ma ei taha neid läbupilte näha ega igasuguseid muid asju.

N16: Jah, nad ei taju piiri.

N13: Nad ei taju piiri ja ma ei taha neid näha.

Me liigume selle teema juurde ka, aga ma läheks nüüd jälle järgmise teemaga edasi. Et kuna sotsiaalmeedia auditoorium on selline suur ja nähtamatu, et me ei tea kunagi ette, kes tegelikult võib meie kontot jälgida ja vaadata ja ka googeldamine on muutunud igapäevaseks tegevuseks. Et ma kõigepealt palun, et te annaksite hinnangu sellisele väitele, et internet on avalik ruum ja igaihel on õigus sealt leitud infoga teha, mida heaks arvab.

N12: Niikuinii tehakse ju. Võtad vaatad loed.

N14: Internet on avalik ruum, aga ei anna õigust. Nii ongi.

N15: Aga tehakse ju.

N14: Tehakse muidugi.

N15: Tehakse, keegi ei küsi su käest ju. Nii et ta on jah...

N14: Sellepärast ma olen nii...ma väga ikka ei kirjuta nendesse kohtadesse. Ma parem saadan privaatkirja, olen kuskil sõprade listis, kuskil mujal, aga mitte (arusaamatu), sest seda tehakse, aga tegelikult ei tohiks. Isegi see kui on antud kas või see sama 12C ja klassijuhataja, on mingi üldinfo ja kui sina peaksid sinna ka mingi teate panema, siis kuidagi sa ikkagi tunneksid ennast puudutatuna, kui kuskil keegi kolmas tuleks ütleva, kuule ma kuulsin et... .

N13: Noo sa pead valima, mida sa paned sinna.

N14: Just, ja see tekitab seda valikut.

N13: Sa pead mõtlema hästi, mida sa kirjutad.

N14: Absoluutselt.

N16: Selles mõttes, et õpetaja jaoks on see igal juhul avalik ruum. Selles mõttes, et ma arvan, et enamuse, 98 protsenti kõigist meie kolleegidest teab seda ja kunagi nagu ei riku seda piiri ja täpselt hoolitseb selle eest, et tema väljaütlemised oleksid kooskõlas sellega ja no ma tean teiste koolide õpetajaid ka, kes nagu just harivad inimesi läbi selle, et annavadki häid vihjeid mingisuguste asjade jaoks ja nii edasi, aga samas internet on muutunud viimase 15 aasta jooksul niivõrd palju, et see esialgne see hurraa, kus kõik läksid internetti, tegid kodulehti, panid igasuguseid asju kuhugi üles,

mida nad enam tagasi ära võtta ei saa, et selles mõttes on jah et tegelikult ei tohiks teha nende asjadega mida iganes, sest et olukord oli teine sel ajal.

N14: Justnimelt see, et oi, sina olid ka selles listis, kus need läbupildid olid vä? Ja siis tulevad niuksed teated, et kas sa olid ka sel peol? Et ega ikka ei tohi küll.

Mhmh. Aga mis tunde see teis tekitaks, kui te saaksite teada, et teie õpilased on teid googeldanud? Kuidas te sellesse suhtuksite?

N16: Nad teevad seda nagunii.

N14: Googeldamine ei ole midagi.

N16: Me teame seda.

N13: Nad teevad seda niikuinii.

N14: Kõik me googeldame. See googeldamine on esmase info saamine.

N13: Seda teeb tööandja ka. Ma ei ütle, et meie direktor teeb, aga see on, ükskõik kuhu firmasse sa tööle lähed, esimene asi ju, googeldatakse, vaadatakse, mis info tulevase töötaja kohta välja jookseb.

N16: Täitsa, me iseennast ka googeldame, et vaadata, mis meie kohta saada on.

N14: Jah.

M12: See uudishimu.

N14: Jah, me ise otsime ka Google.

N13: See on täitsa normaalne tänapäeval.

M12: Et mõni ei otsi, ega siis on ka normaalne, et see on tema isiklik, et kui kõrge see tema uudishimu aste on.

N16: Ei saa eeldada, et neil kõigil on hirmus uudishimu, et need on ikkagi mõned inimesed, kellel on rohkem uudishimu sinu vastu.

M12: Mul ei ole see oluline, kui lapsed ei googelda minu järgi.

Jah, et ühesõnaga gooledamine on siis selline igapäevane...

N16: Jaa.

N14: See on esimene tase üldse informatsiooni saada minumeelest.

Mhmh, mhmh. Aga kui te kasutate sotsiaalvõrgustikke, siis kas te mõtlete selle peale, et teie tegevusi seal võivad jälgida ka teie õpilased?

N13: Ikka.

N16: Ikka, koguaeg.

N14: Sellest me just rääkisimegi. Meie oleme jah hästi ettevaatlikud.

M12: Ega eriti ei mõtle, aga õige on ikkagi et...

N16: Ei no ütleme näiteks kas või Facebookis olles, seal on väga palju endisi õpilasi väga palju enda tuttavaid ja osad nagu jagavad asju avalikult, näiteks ma väga vaatan isegi seda, mis pilte ma panen laik, meeldib, et ma isegi vaatan, et ma ei paneks mingisugustele, no isegi kui mul emotsioon on hetkel, et oh, jumala äge, et vana klassivend on teinud siin mingisugust pulli värki, ma ei pane sinna laik, sest et ma tean, et võib-olla kuna see on avalik, siis minu õpilasteni läheb see ka, et mulle on meeldind, et ma vaatan isegi nagu selliseid asju. Et see noh, osad inimesed võib-olla ei ole nii teadlikud ja osad õpetajad ei ole ka nendes sotsiaalvõrgustikes, mis kaitseb ka mõnes mõttes ikkagi päris palju, aga kui sa tahad olla kursis ja nagu kaasas käia...

N14: Kusjuures Facebookis mul on põhimõte, et minu praegused ega minu endised õpilased ei ole mu sõbrad. Need kellega ma seal olen, on minu kolleegid, on minu sõbrad, tähendab täiskasvanud inimesed, aga ei praegused ega endised õpilased ei ole seal.

N13: Ka sa eirad, kui nad tahavad sind sõbraks saada.

N14: Jah.

N16: Mina valin.

N14: Ma lihtsalt ei vasta.

N13: Mina valin. Mina valin.

N16: Kui ma ikkagi olen olnud lähedasem mõne õpilasega niimoodi, et ma olen temaga ikkagi suhelnud, temaga olümpiaade juhendanud või mis iganes, siis ma võtan vastu.

N14: Jah, mõni, mõni üksik tõesti, ma arvan neli või viis...

N16: See on täpselt jälle kellegi arutelu küsimus, minumeelest on inimesi, kes on täiesti vastu, kes ütlevad, et õpetaja ei peakski üldse olema üheski sotsiaalvõrgustikus, nagu ta ei olekski inimene, nagu ta ei peakski ööklubisse saama ja sotsiaalvõrgustikku, et need asjad, see oleks nagu imelik. Aga ja et minumeelest tuleb lihtsalt väga valida, et kellega, mida rääkida, mida meeldida lasta endale ja mida mitte, et kui sedasi nagu seda joont hoida, siis tegelikult ei ole seda ohtu ka, et keegi sind kuidagi narriks saab teha selle põhjal, mida sa ise jaganud oled.

N13: Just.

Aga veel googeldamisest, et kuidas te sellesse suhtute kui õpetajad oma õpilasi googeldavad?

N14: Sama moodi, mul on vaja esmast infot saada.

N16: Me oleme seda teinud.

N14: Google on midagi sellist, mis ju lihtsalt annab kõige esimesed asjad, et kus ta koolis on käinud või nii palju kui tal seal üleval on.

N13: Me oleme teind seda jah.

N16: Sisseastumisel, kui on kahtlus inimese suhtes näiteks pärast vestlust või, me oleme teinud. Mitte niimoodi valdavalt ja kõiki, aga just kui mingi kahtlus on.

M12: See ei ole ju probleem, mis seal ikka.

N14: Google on info otsimise koht.

M12: Jah, mis seal ikka.

Mhmh. Et olete siis ise ka googeldanud ja samamoodi suhtute.

N14: Küsimus on, et kuhu sa sealt selle Google kaudu lähed.

N16: Mhmh.

Mhmh. Hästi. Siis natukene puudutasime juba seda teemat, et sõprus õpilaste ja õpetajate vahel, et kellel teil on õpilasi sõprade hulgas Facebookis?

N16: Minul on.

N13: Mul on ka.

N14: Mõni üksik on. Ma arvan, et alla viie või viie ringis. No ütleme läbi eelnevate aastate.

Need on siis endised õpilased?

N14: Jah.

N13: Endised õpilased.

Praegusi ei ole?

N14: Ei.

N13: Kaheteistkümnendast mul on vist kolm inimest.

M12: Mul on, aga ma ei suhtle.

N16: Sest sa ei mäleta parooli.

(üldine naer)

M12: Kunagi ma suhtlesin millalgi, panin, et jah jah, aga ma nagu ei ole oluline noh, see on nagu selline.

Ja Teil (M12) on ka endised või on praegused õpilased?

M12: Endised.

Praegusi ei ole?

N13: Ikka rohkem on endisi.

Ja veel natukene eelmise teema lõpuks siis et, lisaks veel sellele, et te teadlikult kasutate Facebooki, et kas te olete ka mingisuguseid muid asju rakendanud, mingisuguseid privaatsussätteid?

N13: Jaa.

N16: Ikka.

N14: Facebookis?

Jah, just pidades seda silmas, et teie oma õpilased ei saaks teie infole ligi.

N13: Ja ikka.

N14: Jaa. Ma lihtsalt ei riputagi sinna.

N16: Gruppe on võimalik teha ja jagada täpselt sellele konkreetsele grupile ju infot, et selles mõttes mul on perekonna grupp, kuhu ma räägin oma asju ja siis on heade sõprade ja siis ülejäänud sõbrad, et selles mõttes ma saan ka, seal on ka võimalik seda, et kellega sa ei jaga seda infot ja siis on siis kõik need õpilased ära kategoriseeritud, keda sa oled võtnud...

N13: Ära blokkida võimalik, jah.

N16: Jah...no jah et seal on need grupid võimalik teha, et see ei ole raske.

M12: Ja usaldate kõike seda blokkimist ja asja?

N16: Tead, CIA nagu vaatab sind niikuinii (naer).

M12: Et kas see on kõik siuke et jah...

N16: Ta ei ole sada protsenti turvaline, ma ei usu ka, selles mõttes ma juba teadlikult juba perekonnaga ma ei kirjuta midagi solvavat ega headele sõpradele mingisugust läbupilti ei postita, mitte et ma läbusid korraldaks kuskil, aga ikkagi.

M12: A võib-olla mõtled, et paned küll seal mingi bloki, aga...

N16: Ma arvan, et häkkida on kõike võimalik, kui on tahtmist, aga kui sa nagu muidu enda käitumise ja olekuga kuskil põhjust ei anna, siis ei hakka seda ka keegi niimoodi tegema.

Mhmmh. Aga kuidas te suhtute sellesse, kui õpilane esitab oma õpetajale Facebookis sõbrakutse?

M12: Normaalne. Võib ju esitada...

N14: Aga ma lihtsalt ei vasta...

M12: Ega me ei pea ju iga asja peale hakkama nüüd, et õpilane tuleb ütleb sulle sina või esitab sulle kutse...

N16: Jah, kas ma võin sina öelda...

M12: Tähendab see on...noh, pole ka mõtet ju sellepärast solvuda onju, see on iseasi, kas ma võtan selle vastu või ei võta.

N16: Täpselt, see on enda otsus juba.

N14: Paar tükki on vanast ajast, aga (arusaamatu)

M12: Tänapäeva inimesed, ega see õpilane on ju samasugune. Samasugune inimene nagu me kõik.

Teil (N15) küll ei ole kontot, aga äkki Te avaldate ka arvamust. Nii palju olete ehk kursis Facebookiga.

N15: Ei ma tean küll, mis on Facebook muidugi.

Et siis kui õpilane oma õpetajale sõbrakutse esitab, et...

N15: Ei no las ta esitab, see on õpilase vaba valik. See, mis õpetaja vastab, see on juba...

M12: See on umbes sama kui õpilane tuleb mulle koolis ja ütleb, et õpetaja, kas te tahate minu sõber olla.

N15: Jaa.

M12: Ja ma ütlen, et ikka tahan.

N15: Jah.

M12: Aga iseasi, kas ma nüüd Facebookis pean selle klõksu tegema, see on juba noh.

Aga ma küsiksingi siis, et kui teie õpilane teile sõbrakutse esitab, et kuidas te sellele siis reageerite.

N14: Juba rääkisime ju.

N16: Rääkisime just.

N13: Oleneb suhtest, oleneb inimesest.

M12: Kui me nagu praegu õpilane, siis üldjuhul me ei võta sõbraks, aga kes on juba nagu lõpetanud ja kui on mingi suhe, miks mitte. Enamasti on ka need, kellel me oleme ka klassi juhatanud.

N16: Mhmm.

N13: Just.

M12: Nagu see olukord ka, et võib-olla klass midagi kunagi teatab, klassi tegemistest, ikka meil on väike huvi, kuidas klassil läheb.

N16: Ja mõned aitavad ju korraldada asju. Näiteks meil on väga palju üritusi on vaja olnud korraldada ja siis tänu sellele on sul vaja juba neid inimesi kätte saada.

M12: Sest üldjuhul ei ole neid kes ei ole, kellel sa pole klassijuhataja olnud, see on väga suur erand, kui on.

N16: Võõraid õpilasi on olnud üsna vähe, kellega ma olen tõesti ühe tunni näiteks nädalas kohtunud ja siis tema on tahtnud, näinud, et minu nimi on talle tuttav, et ta võtab mind sõbraks.

M12: Üldjuhul sa ei hakka sõbraks.

N16: A sel juhul ma kindlasti panen ei, et teiste puhul ma kaalun, et kui ta on minu enda klassist, kui ma suhtlen temaga, kui ta aitab mul organiseerida teatrikülastusi ja asju, siis ma võib-olla võtan.

N12: Selle oma klassi puhul oled tahes tahtmata natuke huvitatud.

N16: Jah.

Aga millest see veel võib sõltuda, et te aktsepteerite selle sõbrakutse? Lisaks sellele, et ta on oma klassi õpilane või korraldab.

M12: Võib-olla on, kas ta on tegelenud võib-olla ma tean, et tal on, näiteks mina spordiinimesena tean, et ta on ka sportlane.

N13: Huvialad.

M12: Teinekord on seal näha ka, et lööb seal ette, et mingid ühised sõbrad, võib-olla ma näiteks näen, et tal on võib olla keegi tuntud sportlane, keda mina tunnen ja kes on temaga sõber.

N16: No huvialad.

M12: Et huvialade kaudu näiteks.

N14: Mina lihtsalt, ma ütlen veelkord, mul on üks või kaks, tõesti hästi vähe. Eelmisest, põhimõtteliselt lihtsalt ei lähe...

M12: No ma ütlen ma ei ole ka aktiivne kasutaja, ma nii natuke asja teades ma pakun niimoodi välja.

N14: Kuigi juba piisab nendest ühest-kahest, läbi nende ma juba näen väga paljusid asju, mis toimub, et minu jaoks täitsa piisab.

N16: Ei tahagi rohkem näha.

N14: Mingil määral ma isegi säästan ennast inforohkusest.

Aga kuidas te suhtute sellesse, kui õpetaja esitab oma õpilasele sõbrakutse Facebookis?

M12: Mina ei ole seda teinud.

N14: No las esitab, kui tahab.

M12: See on selle õpetaja isiklik asi.

N13: Tegelt ei ole ju halba selles.

N14: Mis selles halba on?

N13: Halba minuarust ei ole. Võib-olla see laps ei julgegi ise teha eksju ja...

N16: Minu arust see ei ole väga nagu levinud või üldsegi mitte levinud tegelikul,

N14: Ma ka ei tea, et oleks.

N16: Sest võib-olla selle suhtlusvõrgustike algusajal võib-olla tekkis siukseid situatsioone, et tõesti mõlemad pooled leidsid, et oh, ma tunnen teda ja neid ma tunnen ka, ma teen sellise võrgustiku endale, aga viimase viie aasta jooksul ma ei usu.

M12: See oleneb natukene nagu õpetajast ka, võib-olla on mõni õpetaja, kes tahabki läbi Facebooki suhelda ja leida, vaata et läbi...

N16: Samas on võimalus läbi nende gruppide suhelda, et ei pea olema sõber, et see on jälle teadlikkuse küsimus.

N13: Midagi halba seal ei ole.

M12: See on jälle sama asi, et see ongi kaasaegse õpetaja see versioon, et sa peadki olema siuke, et õpilastega ei saagi tihtipeale head kontakti, aga võib-olla ongi see, et sa Facebookis saad rääkida, saad võib olla niisamuti mõjutada ja saadad neile mõne hea teate.

N16: Ma usun, et see töötab isegi.

M12: Et kuskil pidi, et ma ise tunnen klassijuhatajana ka, et jääme noh klassis nagu kaugele või ei tea nagu kellegi kohta.

N16: Aga mingi piir nagu kaob ära ikkagi.

M12: Kui sa tahad võib-olla olla selline kaasaegne tubli klassijuhataja, et võib-olla see lausa peaks olema.

N16: Ma ikkagi arvan, et vaata see piir kaob lõpuks ära.

N13: Mina ka.

N16: Sest nad ei taju seda ja...

N14: Ma arvan ka.

N16: Kui sa olen internetis üks nagu nendest, siis nad ka suhtuvad sinusse kui ühena nendest.

N13: Jah, sellepärast et milleks on ühel õpetajal näha, et no ütleme õhtul käisime kuskil hängimas või klubis või jõime või noh milleks on mul vaja seda näha. Mul ei ole vaja seda näha.

N14: Ma ei arva, et kõik lapsed tahaksidki seda.

N16: Ma arvan ka ei.

N13: Jah, ma arvan, et lapsed ka ei taha, et õpetaja...

N14: Ta ei julge nüüd vastamata ka jätta...

N13: Jah et õpetaja nüüd ka näeb eksju.

N16: Ma arvan, et ikkagi enamuse õpetajaid ei, igatahes mina ise ei esita seda kutset.

N14: Jah, mina ei ole kunagi esitanud ja ma ütlen veelkord, et mul endal on ainult kolm. Kakskend viis aastat töötand ja kolm endist õpilast.

M12: Pigem on see ikkagi jah, et...

N16: Pigem me otsustame, et kas tema kutset vastu võtta mitte onju. Tema esitab, siis ma mõtlen ja siis ma otsustan erinevate asjade põhjal.

M12: Jah, mitte et ise saadan.

N16: Jah. Minul on küll sedasi.

Aga ma küsin veel seda, et kas teie koolis on mingisugused juhtnöörid olemas või on seda üheskoos arutatud, see õpetaja õpilase Facebooki suhtlus?

M12: Ei ole.

N13: Ei ole.

Aga kas teie arvates võiks olla üleüldse koolides?

N16: Mina arvan, et seal tekiks jällegi väga palju erinevaid arvamusi.

N13: Seinast seina.

N16: Olenevalt inimeste kogemusest ja see on jälle see privaatsuse küsimus, et mida ma teen vabal ajal ja kellega ma suhtlen.

M12: Ma arvan ka, et praegu ei ole veel aeg küps.

N14: Neid normatiive on elus niigi palju ja siin on ikka intelligentsed õpetajad töötavad koolis, ma arvan, et seda, kuidas nemad suhtlevad Facebookis ja kellega, seda nüüd küll ei ole vaja reguleerima hakata ametlikul tasandil koolis.

N16: Ei no ma arvan, et see võib-olla arutelule tuleks siis, kui keegi tõesti midagi väga kompromiteerivat kuhugi postitaks.

N14: Mingi asjaga hakkama saaks, eks ole.

N16: Siis võib-olla see tuleks arutelule, et...

N14: Et olge ettevaatlikud.

N16: Aga kuna kõik on teadlikud, siis ei ole probleemi.

N14: Aga ikkagi ma arvan, et kõik on intelligentsed inimesed, mida me siin, niigi on elu piiritletud kogu aeg.

Aga milline võiks näha välja õpilase-õpetaja suhtlus Facebookis sellises ideaalformaadis, ideaalis?

N16: No infovahetus grupis.

N14: Pigem infovahetus, jah.

N16: Jah, kuskil.

M12: Ma mõtlen, et võib-olla isegi võiks olla mingid nagu klassikommunid või...

N16: Jah.

N13: Aga neil on need nagunii olemas.

M12: Aga ütleme näiteks mina ei ole seal pundis.

N13: No jaa, aga nemad teevad sulle siis ettepaneku, kunagi nad teevad, ma usun kui nad on kaheteistkümnendas, siis nad teevad sulle ettepaneku.

M12: Kuskilt pidi võib-olla see ei olegi jah, et just see info liikumise mõttes.

N13: Siis on niimoodi X, et sa ei jõua seda infot E-kooligi kirjutada, siis pead hakkama sinna ka kirjutama, mina eelmine aasta tundsin seda.

M12: Ongi nii?

N13: Jaa, täpselt, eelmine aasta, see oli aprilli kuu või oli see märts, kui nad tegid selle klassikommunitegi ja siis oligi niimoodi, et muidu ma saatsin E-kooli, E-kooli nad ei loe. Ja siis minu üks õpilane...

M12: Võib-olla ikkagi lihtsam on olla siis selline vana kuri õpetaja, et loete E-kooli ja...

N14: No nii ongi, et oma asi kui ei loe.

N13: Jah, et ei loe E-kooli ja siis läksid sellele lingile, et tehti see konto eksju, koos X-ga, 12C koos X-ga ja ja...

N14: Siis see peab olema E-koolis.

N13: Ja siis ma hakkasin sinna panema seoses lõpetamise ja riigieksamitega.

M12: E-kool ära kaotada koolis.

N14: Ei ei, vastupidi.

N15: Ei. Pigem E-kool jätta.

N14: E-kool on igal juhul olemas, see on ametlik asi.

M12: E-kool ära kaotada ja kõik Facebooki.

N13: Aga nüüd on ju, Postimees ju arutleb selle üle, vaata väga paljud koolid on sellest E-koolist juba vaikselt hakkavad loobuma. Ma ei tea, mis siis asemele tuleb. Nüüd on olnud ju Postimehes.

N14: Küsimus on selles riiklikus E-koolis.

N13: Ja, riiklikus E-koolis.

N14: Aga meil on ju oma kooli oma.

N13: Jah.

N14: Meie oma on parem kui teistel.

N13: Jah, meil on väga hea võrreldes selle riiklikuga.

M12: Treffneris pole e-kooli kunagi olnud.

N16: Ja saavad ka hakkama.

N14: Saavad ka hakkama, onju.

N14: Ei taha midagi kirjutada.

M12: Lapsevanemal pole mingit muret, ei pea mingit E-kooli lugema.

Hästi. Ühesõnaga siis infovahetus, mis on selline koolialane?

N16: Jah.

Ja nüüd ma ei palu teil kirjutada, aga ma palun teil joonistada. Et ma jagaks teid niimoodi, et teie olete kahekesi ja teie kolmekesi. Et siin on pastakad ja värvilised pliiatsid. Et ma palun teil...

M12: Kõik joonistame?

Teie (M12, N13) olete üks grupp ja teie (N14, N15, N16) olete teine grupp. Ma palun, et te joonistaksite üks selline tüüpiline keskkooliõpilase Facebooki profiil. Ta ei pea täpselt samasugune välja nägema. Aga mõeldes oma kogemusele, ta ei pea olema täiesti identne, aga millised pildid seal on, kirjutage välja ka üks tüüpiline postitus, selle põhjal, mida te olete näinud ja kogunud.

N14: Jumal küll.

N16: Ei ole neid kunagi vaadanud.

No midagi te ikka olete näinud, kas mõnda pilti või mõnda postitust, et pange see postitus siis näiteks kirja.

(õpetajad arutavad gruppides ja joonistavad)

N16: Siin on tavaliselt auto. Ja puud ja midagi ilusat. Ja siis inimesed. Tavaliselt siin mingi kunst on seal.

/---/

Kirjutage siis üks selline tüüpiline postitus või kommentaar ka välja.

/---/

M12: Kas Facebook võtab rohkem aega või toob rohkem kasu? Nii ja naa.

N16: Minul pigem kulub aega.

N14: Minul läheb aega ja sellepärast ma seal ei tahagi olla. Infot on niigi palju.

M12: Siis ma ei hakka endale uut koodi tegema.

/---/

N14: Siis on midagi, mis teised on teinud tal tulevad sisse.

N16: Ma tean, mida mu laps teeb, et ma panen mingisugune number ja siis ma teen nii palju kükke või mingisugune, mingi test on jah et, test või küsitlus või midagi sellist on.

N14: Kas te ei tahaks vastata küsitlusele või tulla intervjuule. Seda on nii palju. Ei taha.

N16: Siis on mingid pildid tavaliselt.

N14: Reisispilte muidugi.

N16: No perest ja sõpradest.

N14: Aa, siis on ju tavaliselt on see esimene mõte. Mis su päeva tundmus on?

N16: No kui sa lähed kellegi teise kontole, siis sa ei pruugi näha seda. Ja üldiselt ega nad ei jaga infot ka. Ikkagi vaadatakse seda ka, et sa nagu ei jaga ikka telefoninumbreid ja aadresse, alguses oli palju neid, et julgelt pandi kõik internetti üles.

N14: Mhmh.

N16: Et nüüd ikkagi minumeestest vaatavad õpilased ka, et mobiiltelefone ja siukseid asju nad ei pane. Et haruharva, kui keegi kuulutab kuskil.

N14: Tegelikult minu lastel on samamoodi, et Facebook on üldinfo jagamine, minu reisispildid...

N16: No ongi ju. Ja siis on teatud seltskond, kes postitab ilusaid tsitaate lillekeste taustal.

N14: Jah, jaa jaa.

N16: Elu on selline ja teistsugune. Rohkem ei oska nagu.

Aga lähme siis edasi. Küll sama teemaga, et mis on need teemad, millest õpilased Facebookis postitavad? Millised need teemad võiksid olla?

N13: Millised need on või millised need võiksid olla?

Millised need teemad on.

N14: See, mis meieni jõuavad?

Jah.

N14: Need kolm õpilast.

N16: Täpselt.

N14: Ei need ongi informatiivne teadaanne. Enamasti on punkt üks kas reisi asjad, X käis jälle etendusel kuskil seal, õpib toda, tegin eksami ära, kas on ülikooli info, tegin nüüd seda, oi kui tore, tegin eksami ära. Ja siis on, võivad olla need sellised ilusad mõtlikud elufilosoofilised pildid ja laused seal, aga üldine selline tsättimine Facebookis minumeelest on ära kadunud.

N16: Nad on gruppides. Ma räägin see gruppide teema on tulnud mingi viimase aasta-kahega.

N14: Ja jumal tänatud.

N16: Jaa, väga hea, sest muidu oli sein peale kõik see jama, aga nüüd nad saavad seda privaatset nende teiste seinade peal rääkida ja nad ei pea seda jagama kogu maailmaga. Mul juhtus kogemata üks õpilane, praeguseks endine õpilane olema sõber, kes postitas oma küüsi koguaeg. Ja siis kuidas ta muskaga käis väljas. Et siis ma tõesti kustutasin ära, sest ma lihtsalt leidsin, et see ei ole see info, mida ma vajan ja ilmselgelt tema ei osanud seda nuppu üles leida, kus klassijuhatajale ma ei saada seda infot, kuidas ma muskaga käisin väljas samal ajal kui ma kooli ei jõudnud, et see ei ole nagu hea. Ja siis põhimõtteliselt selle inimese ma lihtsalt kustutasin ära, sest ma leidsin, et see oli viga. No mõnikord ikka juhtub, et sa teed vea ja võtad vastu kedagi.

M12: Kas Facebooki on kohati liiga keeruline ka, et...

M13: Kas saab ära ka blokkida inimest, et enam ei taha teda...

N16: Lihtsalt, sa lihtsalt nagu võtad unfriend, et ei ole enam sõber ja siis ta võib sulle uuesti saata kutse ja siis sa saad juba ise otsustada.

Aga veel. Mis need teemad võiks olla? Mis need teemad on olnud?

N13: No teemad on igasugused peod on ka nendel omavahel teemad. Seda infot ka ikka jõuab. Ja kui keegi välismaale läheb kuskile õppima või tööle või niisama sinna reisile, siis need pildid on ka üleval.

N16: Jah, reisipildid on.

N13: Pilte pannakse ikka väga palju ülesse. Põhiliselt ongi pildid.

N16: See on hea koht alati kuhu panna ja siis teiste käest kommentaare saada.

N13: Jah, pildid on jah. Ja siis muidugi teatud tüdrukud panevad ju, plõksivad ka koguaeg endast pilte igas asendis.

N16: Et komplimente saada.

N13: Et komplimente saada, just jah.

Aga mis te arvate, et kui tihti või kas üldse õpilased ka kooli või õppimisega seotud postitusi teevad Facebookis?

N13: Teevad ikka. Aga oma kommuunis vast teevad seda.

N16: Kellel midagi laenata on vaja, mis homseks vaja on ja.

N13: Ma usun, et nad teevad jah.

Et see toimub siis pigem kommuunis?

N16: Kindlasti.

Mhmm. Aga mis te arvate, kas nad ka oma õpetajatega seoses mingeid postitusi teevad?

N16: Ma usun, et kindlasti teevad.

N14: Kindlasti. Muidugi, kommenteerivad.

N13: Kommenteerivad ja klatšivad kindlasti taga.

N16: Kui seal ei tee, siis privaatvestluses kindlasti.

N14: Seda kindlasti.

Ja kas siis jälle kommuunis?

N16: No pigem, seinale need ei jõua tavaliselt.

N13: Eks nad kardavad seda, et võib-olla jõuavad...

N16: Nii palju nad teavad küll, et keegi ju võib-olla saadab edasi, see ei ole küll kunagi jõudnud minuni.

N14: Nii teadlikud nad on jah.

M12: See kool peab selle kinni panema, kool peab palkama selle häkkeri kooli, et õpetajad saaksid Facebookis nendesse õpilaste kommuunidesse sisse.

N14: Mis sa teed selle infoga siis? Mis asja sa teeksid sellega?

M12: No kui tahta, siis niimoodi nagu, olla eriti teadlik.

N16: Enne räägiti omavahel, nüüd räägitakse virtuaalses kohas, räägitakse nagunii alati. Ma rääkisin ka kooli ajal.

M12: Ma vaatan, et tänapäeva noored on nii julged, et ega nad ei kardagi midagi eriti rääkida. Räägivad kõik välja.

Aga teil endal ei ole olnud sellist kogemust, et te olete avastanud, et täitsa avalikult on kas teist või kellestki kooli õpetajast...

N14: Oleme avastanud oma kilde, mis me tunnis aeg-ajalt ütleme. Aga need on pigem endal head lugeda ja huumoriga, nii öelda kuldlaused.

N13: Aga sinu see neiuke...

M12: Ahah?

N13: Olid võistlused siin jalkastaadionil ja postitas terve rea niukseid pilte, kus mina ka peal olin ja siis ma palusin tal maha võtta. Mulle ei meeldind need pildid. Ja ta ei küsinud üldse minu käest.

M12: Mhmh.

N14: Aga selleks on kohe mingid eraldi kohad, kus need on ja.

N13: Pani pildid täitsa küsimata, võistluspildid pani ülesse. Ma ütlesin, et kus mina peal olen võta maha.

Mhmh. Aga kas...

M12: Kuri õpetaja.

N13: Ei ole kuri, mulle lihtsalt ei meeldinud niimoodi ja noh.

Ja siis ta võttis need pildid maha?

N13: Võttis maha jah. Ma palusin, ega ma ei kurjustanud. Ma lihtsalt palusin, et võta maha. Et sa või jätta teised kõik, aga võta see maha.

Aga millised veel on teemad, mida võib pidada ebasobivaks, mida õpilased ei peaks ja ei tohiks postitada Facebookis?

N16: See on jälle intelligentsuse ja kasvatuse küsimus, sest et mõni inimene lihtsalt räägibki kõik välja ja postitabki neid nii öelda läbupilte, mida pärast jagatakse kuskil niimoodi, et need jõuavad avaliku...selleni, aga samas seda teevad ka igas vanuses, ta ei pruugi õpilane enam olla ammugi. On ju erinevaid inimesi, kes seda teevad.

M12: Tahab lihtsalt olla...

N16: Meedias on ju neid näha olnud neid erinevaid.

M12: Eks õpetaja võib ka vahest hambusse jääda. Paneb halva hinde, loll õpetaja. Panen Facebooki.

N16: Jah. Aga üldjuhul ei ole olnud, mina ei ole näinud, et keegi sedasi avalikult ebasüüdsalt päris oleks teinud seal. Ma arvan, et inimesed peavad ennast ikkagi üleval nagu avalikus ruumis üldjoontes Facebookis. Ja eriti viimasel ajal või siis ma olen kõik ära blokkind, ma ei tea võib-olla seda enam.

Mhmh. Aga kas teie hinnangul peaks õpetaja sekkuma, kui ta märkab, et õpilane on postitanud midagi ebasobivat?

N13: Mina sekkusin ühe oma noore sugulase ühe pildi postituse panekul küll jah, ma helistasin kohe hommikul, ta õhtul oli pannud, ja ma ütlesin, kas sa tööd tahad saada või.

Kas ta oli ka õpilane?

N13: Jah ta oli õpilane.

Teie õpilane?

N13: Jah. See oli ikka päris jube, mis tal sinna pandud oli ja ta ei olnu mul küll õnneks nii lähedane sugulane, ta oli kauge sugulane, aga kuna õpetajana teades neid olukordasid, siis ma kohe püüdsin teda kätte saada ja helistada talle.

N16: Ma olen oma lapse puhul vaadanud, et kui on sellised jutujätkud, kus hakatakse kedagi väga materdama või maha tegema, et siis ma olen nagu piiri pannud ja öelnud, et võta see postitus nüüd maha. Et noh, kui hakatakse kedagi nagu norima või vaata, et keegi vastab seal ja siis hakatakse pahasti ütlema, et siis ma olen öelnud, et ei sobi, a ta on nüüd ei ole pannud...

M12: Eks nagu tavaliselt...

N16: Õppima peab seda.

M12: Kui ma nagu õpetaja olen, et sa ei saa ka ju mööda vaadata, kui sa juba seal oled ja suhtled ja nähakse, et sa vaatad, noh, siis sa pead ka lõpuks reageerima.

N13: Sest nüüd on vist mingisugune, et keegi jälgib, et palju sind jälgib ja on mingi niuke asi ka peal.

N16: Igast asju on.

N13: No ma ütlen, ma nii kursis ei ole, et ma nii hästi ei tunne seda asja.

M12: Ikka, ikka peab reageerima ma arvan. Sa ei saa teisiti.

Aga kuidas see reageerimine peaks välja nägema?

M12: Üldjuhul kas siis vastad seal samas, leiad et...vastuse. Või siis kui on asi nii tõsine, siis helistad emale, et näed, olin Facebookis ja väga kole pilt oli või väga loll jutt oli seal, et ma ei tea, miks mitte.

N16: Õpilase endaga saab ka suhelda muidugi.

M12: Jaa.

N16: Kirjutada talle, et see ei ole sünnis. Mõttele järele.

M12: Jah. Kui ta ikkagi seal üsna sama moodi nagu ropendab seal, siis tegelikult ju kui sa oled õpetaja ja pedagoog, siis ei saa, et ma seal luban ja muidu ei luba.

N14: Minul ei ole küll ikkagi tegelikult aktiivseid lapsi, õpilasi Facebookis ja tõesti need kolm tükki, mis on, on ammused, aga, aga tegelikult ma olen ise klassis, nagu oma klassijuhatajana sellist üldist juttu rääkinud, et selline, võib ju seda suure nimega nimetada eetiline kasvatus, aga

tegelikult ikkagi seesama, et hooligem üksteisest ja et sõnaga teeb ikkagi rohkem haiget vahel kui noaga, et noast paranete ära, aga sõnadega võib põdeda seal kuid inimene, et nagu sellist üldist, eriti kui ma nagu tajun midagi, et kas on seal mingid grupi rivaalitseemised või, no õpetaja tajub hulga rohkem kui õpilased arvavad ja siis ma nagu sellist üldist, nimesid nimetamata ikkagi räägin, et olgem sellised, olgem tolerantset.

M12: Kui te küsisite, et kas peab reageerima, ikka peab reageerima.

N14: Jah. Ja seda tulebki aeg-ajalt teha.

Mhmmh. Ja Teie (N15)? Kuidas võiks see reageerimine välja näha, kas suuliselt või Facebookis või veel mingit muud moodi?

N15: No mina eelistan ikka otse suhtlemist. Teine võimalus on telefoni teel. Kolmas võimalus on siis Interneti teel.

Mhmmh.

N15: Noh, kui sa tahad ikka mõjutada millegagi, siis kui sa vaatad inimesele otsa, siis saad midagi ära rääkida asjalikku. Facebookis, mina ei tea, kuidas nad võtavad seda, mina ei tea.

N16: Lihtsalt üks info jälle. Müra.

N15: Jah. Loeb läbi ja unustab ära. Kui räägin tõesti, siis võib-olla mõjub paremini.

Kas te olete ka üldiselt, Teie (N14) ütlesite, et olete rääkinud sellist üldist juttu, aga kas te olete kas klassijuhatajana või oma tundides rääkinud ka üldiselt Facebookist ja sotsiaalmeediast?

N13: Jaa.

N16: Oleme ikka rääkind, jah.

N14: Jah.

Et kuidas oleks ja kuidas peaks?

N13: Ei oleme ikka rääkind, nendest ohtudest olen mina olen küll rääkinud, et enne mõelge, mida te sinna postitate, nüüd sügiselgi sai...

M12: Mina ei ole.

N13: Ma olen rääkinud.

N14: Mina just nimelt sellest...

N13: Lapsed olid üsna teadlikud sellest ja tegelikult kui sa ikka midagi väga solvavat sinna ülesse paned, on ju võimalus politsei poole pöörduda ja avaldus teha. Tegelikult see võimalus on olemas ju. Ainult et noh, paljud seda lapsed ei tea, kas selle asja eest võib siis ka juba teha avalduse, võib küll teha. Tunnis õpilane sind solvab, siis on ka võimalus õpetajal avaldus teha. Kas me seda teeme, me ei tee seda eksju, aga see võimalus on olemas.

N16: On tehtud ka ju.

N13: No võib-olla on tehtud ka jah. Meie koolis vist ei ole juhuseid olnud, aga selle sama selle postituse, kui ikkagi väga mingisuguse räige asja ikkagi avastad, et sinu kohta on öeldud, no kuule, sa ei jäta seda ju niisama.

Veel? Kas on juttu olnud?

N16: Ma niimoodi pikalt ei ole rääkinud. Ma arvan, et see on neil juba veres, nad on üles kasvanud nende erinevate kommuunide sees ja nad alustasid seda juba väga varakult nii et ma usun, et see käitumine, mis neil on, et seda on juba väga raske muuta sel juhul.

N13: Ja kui juba esimese klassi õpilasel on juba oma Facebooki konto juba tead siis...

N16: Osad teevad beebidele.

N13: Meie, meie kui alustasime kaks aastat tagasi, siis...

N16: Ma usun, et nemad on ikka oluliselt teadlikumad, kui sa oled ikka väga teadlik, siis nemad on ikkagi rohkem teadlikumad sellest.

N13: Ikka. Loomulikult.

Veel viimaseks, et nad oleks paberi peal ka kirjas, et ma annan teile jälle kahe peale (M12, M13) ja teile kolme peale (N14, N15, N16), et just see, millest meil juttu oli, et sellised ebasobivad postitused. Et ma palun teil sinna kirja panna kas mingi pika postitusena välja või pildina või lihtsalt teemadena, et mis on teie jaoks sellised ebasobivad teemad, mida ei peaks Facebookis postitama kindlasti ja millele õpetajad peaksid kindlasti reageerima.

N14: Ükskõik kes siis, mitte ainult õpilased?

Õpilased pigem.

N16: No kui kogemust ei ole, selles mõttes on väga raske seda välja tuua.

N14: Ei no, mis see võiks olla, see on kindlasti ma ei tahaks pilte, mis on...

Teie enda seisukohalt, et kui teie lähete Facebooki ja näete seal midagi...

N14: Esimene asi oli see foto.

/---/ (õpetajad räägivad läbisegi)

No üldiselt, ta ei pea olema seal kommuunis just, nii et teie ei näe, aga kui te mõtlete enda seisukohalt, et...

M12: Aaa, et mida mina näha ei tahaks?

Jah, enda seisukohalt, mis on ebasobivad teemad, võite ka postituse täitsa välja kirjutada.

(Õpetajad arutava omavahel valjusti nii grupis kui teise grupi liikmetega)

N14: Laimamine, jah. Kellegi laimamine. Sellise fotod, no privaat, paneme siia.

N12: Pane peopildid.

N16: Liiga intiimsed ka võib olla siis.

N14: Jah, jaa.

N16: Et mõned võivad küll väga nunnud olla, aga...

N14: Intiimseid fotosid ma ei taha ka teiste kohta näha, loomulikult ma ei taha, et mind on pildistatud, kui minu käest pole küsitud, kas seda üles võib panna. Vahel õpilased küsivad, õpetaja me käisime reisil, et kas tohib panna pilte üles. Ikka tohib.

M12: Mingi laimamine ja siuke.

N14: Laimu ei taha lugeda, ei enda ega teiste kohta.

N13: Solvamine, ropendamine.

Mõelge ka kindlasti selle peale, et sellise teemad, millesse õpetaja peaks sekkuma. Ebasobivad ja õpetaja peaks sekkuma.

M12: Need kõik vast on.

N14: Laim, ropendus ja intiimfotod. Mis veel?

M12: Meil on samad asjad enam-vähem.

N13: Meil on samad, jah.

N14: Siis tegelikult, no me peame ju globaalselt ka, et kui ma näen ikka, et keegi teeb seal pommiähvardust, siis ma tegelikult tajun, et ma pean ikka sekkuma, eks ole.

N16: No üldse ähvardused. Pommiähvardused ja muud ähvardused.

N13: Ja näiteks keegi postitab, et hüvasti nüüd kõik...

N16: Jaa.

N13: Et ma hüppan rongi alla.

N14: Kindlasti peaks sekkuma ja ma sekkun ka. No meil on koolis olnud ka selliseid, meil on iga aasta mõni, kes midagi aeg-ajalt kuskil üritab. Meile on see tuttav teema. Enesetapud. Enesetapu mõtted siis.

N16: Mõni ainult jagab neid mõtteid.

N14: Sekkuma peab ikkagi.

N13: Siis võib-olla peaks olema, teate, mis mulle üldse ei meeldi seal Facebookis. Ma lähen, ma absoluutselt ei vaata, ma ei avagi neid asju, kui keegi saadab seal neid asju, näiteks loomade piinamist ja niukest, mis on ikka väga sellised...noh, mis on seotud nende videotega, mis nad saadavad Youtube'i kaudu.

M12: Ebasobivad videod.

N13: Ebasobivad videod, pane jah. Niisukseed noh, mida ei suuda lihtsalt vaadata, see on nii õudne.

Mhmh.

N13: Et hiljuti on jooksnud mingist koerast.

M12: No võib ju panna jah.

N13: Sinna lähevad, absoluutselt kõik lähevad sinna.

M12: Jaa. Ma arvan, et põhi asjad sai pandud.

N14: Need on jah sellised juhud, kus nähes et meie õpilane on, ma küll sekkuks, jah.

Aga ma küsiks ka veel seda, et enne oli juttu, et sellise üldise Facebooki suhtluse kohta ei ole juhtnööre ja ei ole sellel teemal arutatud. Aga kui on selline situatsioon, et postitatakse midagi ebasobivat või ropendatakse tõesti on pommiähvardus, et kas sellisel juhul peaks koolis olema juhtnöörid või kas peaks arutama, kuidas õpetaja peaks ja võiks reageerida, milline on kõige parem viis.

N14: Me teame isegi. Kui tegu on laimu ja ropendusega, siis me sekkume ise. Aga kui tegu on loomulikult pommiähvardusega, siis ma loomulikult teavitan sellest koolidirektorit või politseid. Sellist asja ma ise lahendama ei hakka. Et see on ilmselge. Enesetapukatsete puhul ma seda ise ka lahendama ei hakka. Ma teavitan kooli juhtkonda ja tõenäoliselt psühholoogi.

N14: Klassijuhatajat.

N13: Me oleme viinud, ma ütlen, et iga aasta mõni läheb ja käib saab natukene ravi ja jälle on korras. Kool on suur, ikka juhtub.

Mhmh. Nii, ma üritasin nüüd tunni ajaga hakkama saada, aga võib-olla jäi teil veel midagi hingele kripeldama mõne teema kohta, et ei saanud kõike välja öelda. Kas te soovite veel midagi, ükskõik millise teema kohta lisada?

M12: Võib-olla oleks õpetajatele vaja Facebooki alast koolitust.

N14: Ei oleks.

N13: Ei.

N14: Vastupidi, siin kõik on intelligentsed inimesed ja me oskame suhelda küll, koolitust me ei vaja. Ja seda tööd ma ikkagi teen, et ma ikkagi räägin lastele. Ja seda ka, et ma rõhutan, et mina tahan ka olla privaatne. Seda ma ka neile ütlen. Ja ja ikkagi on koolis ka paarikesi, et ma olen seda neile muidugi alati öelnud, et see teie eraelu siin koolis on ikkagi teie isiklik asi, ka see privaatne on see, mida mina nende puhul austan. Nad ei tohi mul siiski seal tunnis kiimlema hakata (naer)...ja see ei tohiks nende õppimist segada, mis küll vahest juhtub, aga ikkagi, et näiteks see on ka minu jaoks nende eraelu. Kuhu minul ei ole õigust sekkuda.

Mhmh.

N14: See et nad kuskil paarikaupa, see on elu. Nad ju lõpetavad kooli 19-aastasena. Üle ühe aasta mõni lõpetab meil lapsega. Ja väga hästi lõpetavad.

Kas on kellelgi veel midagi lisada?

M12: Rohkem ei tule küll pähe.

Aga sellisel juhul ma tänan teid väga. Aitäh!

LISA 4. Intervjuu traksnriptsioon

Tere! Mina olen Intervjuuerija X ja olen TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi üliõpilane. Täna me räägime õpetajatest, õpilastest ja sotsiaalmeediast. Tegu on uuringuga „Õpetajate arusaamad ja kogemused privaatsusest sotsiaalmeedias“. See on ETAGi rahastatud uurimisprojekt. Lisaks uurimisprojektile kasutan tänase intervjuu tulemusi ära oma teadustöös. Selle intervjuu materjali võidakse kasutada ka muude uuringute jaoks, kui on haakuvad teemad.“

Mis siis täpsemalt pihta hakkab? Me teeme läbi ühe fookusgrupi intervjuu, ehk tegu on üldise aruteluvormiga, mida ma püüan veidi suunata. Mina pakun välja kondikava, aga millest me täpselt räägime, selgub vestluse käigus. Lisaks teeme läbi paar pisikest harjutust. Alustuseks, mina kõiki ei tunne, ehk tohib küsida, kellega on tegu?

N21: Tere, mina olen X. Kas midagi veel?

Näiteks, mida sa õpetad?

Ma õpetan loodusõpetust, füüsikat ja geograafiat. 7.-9. klass.

N20: inglise keel, 5.-9. klass.

N19: Mina olen X ja annan inglise keelt 5., 4. ja 9. klassis. Olen ka huvijuht.

N18: X olen. Matemaatika 5.-6., ja 8. klass. Ja klassijuhataja.

M17: Tere, mina olen X. Loodusõpetus, 5.-6. klass. Bioloogia ja keemia ka. 7. klassi juhataja.

Ma paluks teil nimetada mõningaid sotsiaalmeedia portaale, millest te kuulnud olete ja võib lisada ka seda, kus teil on kontod ja kaua te neid kasutanud oled.

M17: Facebook. Olen kasutanud umbes 1,5 aastat. Ise kasutajatunnust ei teinud, elukaaslane tegi minu palvel. Läksin sinna sellepärast, et järjest rohkem uudiselõike suunati sinna. Näiteks Digitund. Kui tahad millestki osa võtta, siis pead sinna minema. Muidugi ka see, et seal on väga palju erinevaid auhinnamänge, millega teisi tüütada saab. Mujal nagu kontosid pole.

Oskad ehk nimetada veel mõnd suhtlusportaali?

M17: Jah, on mingid Twitterid, Google+, Microsoftil mingi vana asi. Orkut ja rate. Kas Flickr kuulub ka siia alla? Blogid mõningad. Rohkem nagu ei teagi.

N18: Ma olen ka Facebookis, tundus, et ma jään mingist infost ilma, kui olen üks viiest eestlasest, kellel seda pole. Vanasti polnud seda võimalust ka, et seda infot kätte saada, ilma et peaksid kasutaja olema. Ja nüüd on nii, et Ringvaates öeldakse, et see info on Facebookis, vaadake sealt, et selle jaoks ei pea kontot olema. Aga kuna ma juba kasutaja olen...

Jäin mõtlema, et kohati piir on päris õhukene, et kas Pinterest on näiteks sotsiaalmeedia? Ja teistpidi, kas mul on seal konto VÕI? See on nii tihedalt seotud Facebookiga. See on isegi Google'i kasutajaga. Või kui mul on Google'i konto, mis on ühtlasi mu Bloggeri kontoks, siis kas need on erinevad kontod? Isegi, kui ma midagi ei tee, siis ta jälgib mis ma teinud olen ja soovitab mulle asju. Lisaks on mul ka MySpace'i konto, seal olen pigem vaatleja. Hetkel ei tule nagu midagi

rohkem pähe.

M17: Tõsi ta on, paljudele asjadele ei saanud varem ligi, kui sul kontot polnud. Viskas selle login akna ette.

M18: Meelde tuli, et Orkutis on mul endiselt kasutaja, ei ole viitsinud seda ära kustutada.

N19: Kasutan Facebooki juba ligi kolmas aasta. Hakkasin kasutama olude sunnil, sest ma olin ära vahetusõpilaseks ja selle jaoks, et kodustega kontaktis olla, oli Facebook kõige parem. gMaili kasutan ja koolis kasutan Skype'i töö suhtes. Ja siis oli konto Suhted24. Enam ei ole. Sain kallima sealt, enam ei ole sellepärast.

N20: See on huvitav ajaarvamine selles mõttes, et algas ratega. Siis oli Orkut, ma vist olin keskkoolis sellel ajal. Mul on need kontod siiani alles ja vahel need saadavad mulle teateid. Aga põhjus, miks ma kontosid ära ei kustuta, on mu kasutajanimed. See on minu isiklik kasutajanimi ja ma lihtsalt hoian seda kinni.

Facebook on muidugi. Sinna kutsuti mind siis, kui see veel polnud n-ö suureks asjaks saanud. Ta oli hästi väike veel sellel ajal. Pikka aega ta lihtsalt hiberneerus seal ja ühel hetkel sai kasutusse tagasi. Ma tean, et kasutan ka LinkedIn'i, sest aeg-ajalt saadetakse seal mulle contact requests. Ja ma unustan ta alati ära. Skype on ka. Vanast ajast on ka MSN, aga ühest hetkest see kontingent kolis üle kõik Skype'i, mina koos nendega.

Sa nimetasid üpris paljusid portaale ja meediaid, aga mitte põhjuseid, miks sa neid kasutama hakkasid. Mis need olla võisid?

N20: Noh, üks Orkutisse kui Facebooki sõbrannad kutsusid ja alguses need kontod hiberneerusid. Seal ei olnud midagi. Nagu heinapallid lendasid tühermaal. Hiljem jõudis sinna suurem kontingent ja seal on nagu midagi teha ka nüüd. Google+ on ka umbes sama tühi praegu, nagu need toona.

N21: Ma nüüd kuulasin ja sain palju targemaks. Kui ma enda seisukohast räägin, siis olen olnud rates ja Orkutis, nüüd olen Facebookis. Kontod on endiselt aktiivsed, aga vanematesse ma ilmselt enam sisse ei saaks, sest mul pole enam õrna aimugi, kuidas või millega. Orkutis aasta tagasi käisin, siis seal oli väga vaikne, ei olnud nagu kedagi ega midagi.

N20: See on nii huvitav, kuidas need muutuvad sellisteks virtuaalseteks tondilinnadeks. Kuna inimestel on konto, aga midagi ei toimu.

N21: Ma näiteks ei ole harjunud selle süsteemiga enam. Olen Facebookiga ära harjunud ja näiteks Orkut on kuidagi võõraks jäänud.

Facebookis, ma arvan, ma olen paar aastat. Miks ma sinna siis läksin? No ma arvan, et see oli selline kuuluvustunne ja see, et kõik nagu olid seal, ma lähen vaatan ka.

Mingis mõttes sotsiaalne efekt?

N21: Mulle tundub küll, mul ei olnud sellist vajadust, et ma jään millestki ilma või ei saa milleski osaleda.

N18: Palju on selliseid tundmatuid, millelt tuleb kirju. Eile tuli jälle üks kiri, et keegi tuttav kutsub sinna liituma, aga ei ole nagu midagi kuulnud sellest.

M17: Mulle on ka palju tulnud selliseid, aga ma vaatan, kes see inimene mulle saatnud on ja mõtlen, et ta on mu mingi vana-vana töökaaslane, kes – ütleme, et arvutit vaatab hea meelega eemalt ja natuke võib-olla kepiga lükkab – siis mul tekib küsimus, kas see on ikka tema enda saadetud. Mulle tekib tunne, et kuskilt on inimese meiliaadress saadud ja nimi juurde pandud,

saadetud mingist spämmiasja. Rega kusagile ära ja siis lõpuks saad veel mingi viiruslase-trooja enda arvutisse. Neist ma käin suure kaarega mööda.

Esimese osaga saab nüüd otsa kokku tõmmatud, et te kõik kasutate ikkagi mingil määral suhtlusportaale. Lähme edasi, ja et jõuda lõppteemale lähemale, käime läbi veel ühe taustteema. Sotsiaalmeedias on suhteliselt nähtamatu auditoorium. Ei ole päris selge, et kes näeb, mida näeb, kes käis vaatamas, kes seda loeb kõike ja kuidas seda infot siis kasutatakse. Ja üks oluline küsimus on, et kuidas teie defineeriksite selle sõna: „Privaatsus“.

N19: See on see, kui sa jagad seda infot, mida sina tahad, mitte see, mida teised tahavad sinust teada. Kui rääkida näiteks Facebookist, siis ma panen üles need pildid, mida ma olen nõus kõigiga jagama. Mitte et ma panen üles mingid pildid, aga tegelikult ei ole valmis neid kõigile jagama, aga teised saavad seda võtta. See on minu jaoks privaatsuse rikkumine juba. Minu jaoks on privaatsus see, et mida ma tahan jagada, seda ma jagan. See on minu otsus.

N18: Ehk siis teistpidi, et mida ma tahan endale hoida, seda hoian endale.

N21: Ehk siis see on see piir, millest alates ma lasen inimesi sellesse ringi.

M17: See on erinevate tasemetega ka siis. Selle inimesega on selline privaatsus, teisega on teine.

N19: Ma nii ei oska teha, ma panen lihtsalt üles need pildid, mida ma olen nõus kõigiga jagama.

N18: No, ütleme, et kas või korteril ühel aknal tõmbad kardina ette, teisele aknale ei tõmba. Kes sisse vaatab, olenevalt sellest. On ju tegelikult!

Rääkisite, et on mingi piir. Mis selle piiri defineerib, kusmaalt on privaatne?

N21: Eks ikka ise defineerid, see piir on väga erineval kaugusel.

N20: Sõltub nagu publikust ka selles mõttes. Näiteks konkreetselt, mul on Facebookis ära piiratud. Mul on üks list, kuhu enamus minu jagamisi toimuvad. Ma ei teagi, mitu sõpra mul Facebookis on, aga see üks list on minu enda valitud väga konkreetsed inimesed, kes näevad minu valitud postitusi. Teistele inimestele ehk tundub, et ma ei teegi seal väga midagi, sest neid postitusi ei tule neile, nad ei näe neid.

M17: Ma seda veel täpsustaks, et privaatsuse tasandid muutuvad ajas. Näiteks nooremast pärast mul seda privaatsust tõesti nii palju ei olnud vaja. Läksin ka reidi kontole ja panin sinna kirja peaaegu kõik. Mitte küll kõiki lahtreid ei täitnud, aga täitsid palju rohkem kui praegu. Kui ma nüüd kasutajat tegema hakkas ja seal on lahtrid, siis ma vaatan, kuskohas see tärn on. Ei tahaks küll kirjutada, aga tärn on juures, et see peab olema täidetud. Täna ma otsin tärne, vanasti ma olin nõus kõik lahtrid lihtsalt ära täitma.

N20: See on ajas muutuv küll, jah.

Kas te oleksite nõus tooma mingeid näiteid, mis on privaatne info teie jaoks?

N19: Mina näiteks ei pane üles selliseid pilte, kus on teised inimesed ka.

N20: Nojah, neilt peaks luba küsima.

N19: Jah, ma ei pane üldse neid. Ja kindlasti, kui mul olekski mingeid n-ö läbupilte või midagi, siis kindlasti selliseid ka mitte. Osad inimesed panevad väga kahtlase väärtusega pilte sinna, minu meelest see on nagu liiga privaatne info.

M17: Minu elukoht, kus ma elan, see on minu jaoks privaatne ja samas on seal ka omad tasandid. Mõningad teavad, kus ma elan, aga see, keda ma sisse kutsun, see on nagu järgmine tasand, see on veelgi privaatsem.

N18: Erinevad tasandid ongi, alustades sellest, et kus ma elan või töotan – kellel üldse on oluline seda teada või mitte. Ma leian, et näiteks töökoht ja elukoht on väga erinevad asjad. Kus ma käin ja kellega ja mis ma kodus teen, või milline on mu vannituba. Võib-olla ma olen maniakk selle koha pealt, aga mina näiteks vaatan piltide taustu. Okei, noored teevad oma ägedaid pardinäopilti ja siis ma vaatan tausta ja näen, milline on nende vanemate magamistuba ja milline on nende vannituba. Mina näiteks selliseid pilte ei pane üles. Kui ma üldse mingeid pilte panen, siis minu jaoks peaks olema sellisel neutraalsel taustal, sest tegelikult mul on tunne, et isegi kui ma panen need sätted sinna, et seda näevad ainult minu sõbrad, siis mulle tundub, et ikkagi on see, et keegi laigib seda ja tema oma sõpradele ja sealt edasi, sealt edasi.

N20: Tegelikult ei tohiks olla...

N18: Võib-olla, et ei tohiks, aga minu meelest neid privaatsussätteid ka muudetakse seal nii tihti ja teistpidi, need keda ma niikuinii oma koju külla kutsuksin, nendega ma jagaksin ka seda pilti, aga samas teistpidi ma niikuinii võtan nad oma kodus vastu, milleks siis seda pilti jagada veel.

Teiseks on minu jaoks veel eraldi lapse teema. Ma ei pole ühtegi pilti postitanud temast. Jah, ühe pildi peal oli ta käsi.. Samas, teistpidi mulle väga meeldib vaadata sõbrannade laste pilte, oi, kui nunnu! Aga minu jaoks on see privaatne tsoon. Ma arvan, et see on natukene seotud ametiga, või noh, päris palju, sest siis on see huvi natukene teisele, kui näiteks mingi firma sekretäri, projektijuhil, juhiabil. See publik on nagu suurem, sellepärast ma olen nagu ettevaatlikum.

Kas keegi tahaks veel tuua näiteid, mida te kindlasti ei saadaks, ei jagaks, ei postitaks. Mis ületab selle privaatsuse piiri?

N19: Mulle näiteks ei meeldi see ka, kui inimesed panevad, kellega nad suhtes on Facebookis. Siis sul on kõik teada ju! Ma käin sellega, sellega ma teen seda ja tollega toda. Sellel kellaajal istun seal kuskil Wildes, on ju. No umbes, et tule ja lase mind maha, sul on kõik niikuinii ette teada. Ja siis vahetatakse neid koguaeg, et olen suhtes, ei ole suhtes. Kas seda on vaja kõigil teada või?

N18: No see on sul mingi 15-aastase probleem, et pidevalt vahetatakse neid.

N21: Mulle tundub, et mina isiklikult ka, ma ei näe nagu vajadust oma igapäevatoimetusi või ette tulevaid olukordi väga üles riputada. Ma muidugi tunnistan, et Otkutis ma tegin seda rohkem kui praegu Facebookis.

M17: Nooremata siis?

N21: Jah, et võib-olla see on seotud vanusega, võib-olla selle keskkonnaga. Aga ma täna, jah, kuidagi ei näe vajadust. Mind ei häiri see, kui nad seal on, üks kohati ole põnev lugeda ja huvitav, aga see ei häiri mind absoluutselt.

Te olete paar korda maininud juba, et nooremata tegite niipidi, aga nüüd olen natukene vanem ja enam päris nii ei tee, mul on veidi teine vaatenurk. Mille poolest võiks erineda nooremata ja vanemata, või siis näiteks õpilaste ja õpetajate arusaam privaatsusest?

N20: See ongi see teismelise „vaata mind“! Ja see on väga hästi näha. Tore on see, et õpilased ise kutsuvad sõbraks sind ja sa tuled neile vastu. Aga nad ise unustavad mõne aja pärast ära, et sa seal oled ja siis see... need pikad teemad, mis seal siis arendatakse, on sellised, et nad ei taha, et ma neid loeks. Aga neil on need asjad ka niimoodi piiramata, et ma ei näeks neid, sest nad on avalikud. Ja siis tekivad sinna väga pikad diskussioonid erinevate piltide üle ja mina näen kõiki.

Aga kas see „vaata mind“ on ainus põhjus, või tundub teile, et on veel mingeid põhjuseid, miks need käitumised on erinevad?

N21: Võib-olla see on teadmatus ka, et mis siis seal nagu vahet on? Jagame kõike ja mis ikka juhtub. Nad ei mõtle nagu seda järgmist sammu edasi.

/kollektiivne jaatus ja muhelemine/

M17: Ta nagu ei mõtle jah, ei taha nagu vastutada ka.

N20: Ta nagu hästi ei kujuta seda ette, et see jääbki sinna Facebooki üles ja siis 10 aasta pärast on potentsiaalsel tööandjal minna ja see sealt välja kraapida. Mm, nii et eih.

N21: Tundub, et noortemate jaoks ongi see selline eraldi asi, et ma teen seal ja see jääb sinna.

Kas see on niivõrd vanuses kinni? Või on see millegagi veel seotud?

M17: Vanusega seotud see on..

N20: Teate, mina olen tähele pannud, et kodused noored emad on väga palju Facebookis.

N18: Aga kellel on töö ja pere, neil ei olegi nagu väga palju aega seal mässata. Noortel ongi see nii, et suhtlemine käib paljuski interneti teel. Ei peagi kokku saama pidevalt.

M17: Meil vanasti oli see, saatsime üksteisele kirju ja olid mingid tavalised telefonikõned, hiljem mobiilid. Nende jaoks on nii, et kui tuleb idee või mõte, siis tuleb – klõps – kohe kellelegi teada anda, mitte ei oodata ega mõelda selle üle. Lihtsalt mõte ja nüüd on kohe vaja avalikustada.

N18: Minu meelest on see sellien ohutunde puudumine, et nad ei taju, mis... kuhu ta päriselt jõuab. Ta ei mõtle need kaks sammu ette. Et „Vaadake mind! Vaadake mind!“. On küll ju neid keisse, kus arutletakse omavahel mingite kolmandate ja neljandate isikute üle, kellel on tegelikult see kõik nähtav või lihtsalt nagu.. juba sellise elementaarse ohutunde puudumine.

N20: Küsimus polegi n-ö *message'i* formaadis, vaid seda tehakse avalikult kellegi seinal.

N18: Täpselt nagu sa ütlesid, et tegelikult õpilased panevad üles asju, mida nad tegelikult ei taha, et õpetajad näeksid ja siis pärast on suured silmad, et kuidas te selle sealt kätte saite ja mis see teie asi on. Aga noh, ise sa paned selle sinna üles.

N20: Sellisel juhul see ongi minu asi, sest see on avalikus ruumis.

M17: See on nii, et kunagi eelmises koolis, aastaid-aastaid tagasi... Ma reidi kasutaja enam ei olnud, aga mis ma tegin, oli see, et ma teadsin oma klassi õpilaste nimesid, ja ma lihtsalt käisin ja toksisin nende nimesid sisse, seal oli ka jälg maha jäänud. Ma vaatasin, mis pildid neil seal olid ja vaatasin mõningaid kommentaare. Ja seal on inimesed omavahel seotud ja siis ikka näed asju. Näiteks oli teise klassi õpilane laua peale istuma pandud ja seal oli laua peal tühi viinapudel. See oli nende jaoks nali. Tõesti, see oli tühi pudel, aga teeme reiti pilti. See nali nende jaoks on palju suurema tähtsusega, kui see, mis tagajärjed seal on.

Lihtsalt, kõrvaltvaatajale jääb teine mulje. Internetis on justnimelt võimalik väga tihti valesti või

teistmoodi aru saada.

Kui oluline on teie silmis selle mõistmise ja avaldamise mõtte juures kogemus? Kui oluliseks faktoriks te seda peate?

N21: No eks ta olegi see, et sul puudub võime või oskus panna ennast kellegi teise rolli või et kuidas võiks seda sama asja, mida ma postitan, keegi teine. Et ma ei oska astuda kõrvale ja näha, kuidas see kõrvalt paistab. Nii nagu mina seda mõtlen, kas teised sellest ka nii aru saavad. Ma arvan, et see tulbki kogemusega.

N20: Et see kriitiline mõtlemine..

N21: Jah, ma võin ju midagi öelda, aga ma pean arvestama sellega, et teised ei saa must aru.

N20: Aga huvitav, kas nagu see võib-olla, et kas praegune põlvkond võib-olla vähem naiivsem selle osas, kui meie olime?

N18: Ma ei usu väga.

N20: Sa arvad, et nad on veel kuidagi jäävad selle infotulva alla?

N18: Võib-olla ma ei ole ka adekvaatne vastama, mina reidis ei olnud. Orkutisse ma läksin, kui ma olin ikka juba üle 20. Ma ei ole iialgi mingeid selliseid läbupilte avalikult üles pannud, aga ma olen laste omi küll ohtralt näinud.

N20: Meil oli nagu see teema, et kui keegi sellise pildi leidis, siis sellele järgnes pahandus. Kui neid oli, siis need tuli nagu ära peita ju.

M21: Võib-olla täna tolereeritakse rohkem selliseid asju ja sellise sisuga pilte.

M17: Lapsevanemate suhtumine on ka siin see küsimus. Eeskuju on küsimus.

N20: No kui meie läksime omal ajal ratesse või Orkutisse, siis seal ei olnud meie vanemaid. Aga praegu on noorte põlvkond selline, et kus ta läheb sinna Facebooki ja tal on „Hi mom!“ . Ta ongi seal koos oma vanematega. Aga teisest küljest, et kui tal ema on samas võrgustikus, siis ta ehk äkki mõtleb selle peale, mida ta seal jagab. See ongi see koht, millest me räägime, et nad ei oska ära piirata seda...

N20: Esiteks nad ei näe vajadust, ma arvan. Ja kui ka näevad vajadust, siis ma arvan, et nad ei oska, nad ei tea, kuidas see käib. Ma arvan, et asi polegi niipalju oskamises, kuivõrd selle vajaduse nägamises või selle peale mõtlemises. See on midagi, mis ei pruugi pähe tulla. Et ma nüüd olen siin ja ma peaks mõnda asja vaatama, kellele ja kuhu ma jagan.

N21: Samas, kui me mõtleme, just tuli see seminar meelde, kus me käisime. Et aga kas me oleme neile... Kes on see, kes peaks seda neile ütleva, kes peaks neile õpetama, et kas sa oled mõelnud sellele. On see siis ema või klassijuhataja? Et kes ütleks, et see ei ole ok.

N20: Eks siin õpetaja peaks ka ütleva. Et ok, mul oli väga huvitav nädalavahetus, aga kas te ise ka teate..? Tõenäoliselt selle tulemus oleks see, et nad otsivad selle koha üles, kust mind ära piirata, et mina ei näeks. See ei tähenda, et nad seda enam ei tee.

N21: Nojah, aga ehk saaks seda teha silmi avavalt, sellisel moel, et see ei paneks neid ennast rohkem kontrollima, vaid mõtlema.

Ma saan aru, et teil on kõigil sotsmeedias ka oma endiseid või praeguseid õpilasi juures? Kuidas see seis on, kellel on, kellel ei ole.

M17: Mul on Facebookis mu endise kooli õpilased. Nendega koos ma tegin kasutaja ja seal oli klassikommun, kus ma sain teateid jätta. Mina sain kätte nad ja nemad said ka kirjutada sinna. Ja

mitte kõik neist õpilastest pole mul sõbraks pandud. Samas, kui ma nad sõbraks panin, siis ma kopeerisin nad teise rühma. Ja nagu ma ütlesin, siis ma postitan nii omi asju, et nad ei tohiks seda näha.

N20: Isegi mina näiteks ei näe.

M17: Ma ei ole vaadanud seda. Aga siit koolist pole mul ühtegi õpilast pandud listi, kuigi ma mõtlen, et ehk peaks sellise kommuuni tekitama. Aga ainult mu enda klass. Kui ma ennast tutvustasin, siis ütlesin ka, et – jah, mul on Facebook, aga ma ei pane teid sõbraks. Ja isegi tegelikult, kui mõni õpilane on küsinud, et kui ma kooli ära lõpetan, et siis ma pole enam nende õpetaja, et kas siis võib. Ma olen öelnud, et ma siis mõtlen ja pärast seda pole ükski küsija seda uuesti sõbrataotlust teinud. Järelikult ei olnud vajadust.

N18: Mul olid Orkutis, võtsin vastu, et vaadata, mis sellest teha saab. Siis sai mul sellest kopp ette ja siis lõppes Orkut ära ka minu jaoks. Facebookis ma olen teinud selle otsuse, et ma olen võtnud neid endisi õpilasi, kes olid minu isiklikus klassis. Ja nendega siis ka see, et mitte mina ei lisanud neid, vaid vastupidi. Pluss siis mõned üksikud erandid, kellega ma suhtlesingi rohkem ja kelle käekäik mind rohkem huvitab. Mitte, et teised ei huvitaks, aga keda ma tõepoolest võiksingi sõbraks lugeda, kellega me saame tänaval kokku, siis mitte lihtsalt ei ütle tere, vaid ajame ikka juttu ka. Ja neid on väga vähe.

Mis puudutab mu praegust klassi, siis ma siia kooli tulles ütlesin juba, et mul on selline põhimõte, et ma ei võta teid sõbraks, ärge siis solvuge. Mõnel läks see jutt kuidugi ühest kõrvast sisse ja teisest välja ja ikka üritas, aga ma ei võtnud neid vastu.

Mu praeguse klassiga on see grupp. Me ei pea omavahel sõbrad olema, et sinna kuuluda. Sinna ma aeg-ajalt postitan üht-teist ja siis ma näen, kes on vaadanud ja ma saan natuke info liikumisest aimu. Teistpidi, ma saan vajadusel nende kontod üle vaadata. Mina tegin omal ajal samamoodi, vaatasin reidis. Aeg-ajalt tuleb oma klassil ikka silma peal hoida. Ma saan nad sealt kiiresti kätte ja saan kiirelt üle vaadata, mis pilte näitab ja mis värk on. Mulle sellest täitsa piisab.

N20: Mina astusin kaks korda sama reha otsa, ma eriti ei mäleta, mis see põhiline oli, aga minul olid nad Orkutis ja Facebookis ka. Aga sellest ma sain kiirelt aru, et ma ei taha kõiki asju nendega jagada. See oli jälle mingil sellisel hetkel, kus Facebook ei olnud niivõrd aktuaalne või teemas. Ühel hetkel tekkis see tunne, et tuleb asjad ära piirata. Mõistmine tuli kiiresti, võib-olla ei ole selles mõttes hea mõte. Aga nad on kõik sedapidi, et mina ei ole ühtegi õpilast välja otsinud, õpilased ise on aktiivsed selles osas.

Kas teid on üritatud n-ö üles otsida?

N21: Jah. Aga mina ei võta põhimõtteliselt. Ma olen lastele ka ütelnud, et minu privaataeg on minu aeg. Ma ei taha kell 10 õhtul mingi lapsega suhelda seal. Esiteks, ma pole klassijuhataja ka, seega mul ei ole ehk selliseid probleeme, mis teistel. See ka, et esiteks ma võin ära piirata, aga ma tahan nii, et mul oleks tööaeg ja vaba aeg. Ma ei pea olema lapsele 24 tundi kättesaadav. Ja samas ka lapsevanemale. Seal võis ka lapsevanem kell 10 õhtul kirjutada midagi. Ma just eile vaatasin ka neid vastamata kutseid. Ma lasen neil seal olla. Aga ma pole põhimõtteliselt näinud vajadust, miks ma peaksin aktsepteerima. Kui ma teises koolis veel olin, siis seal õpilased ka küsisid, et miks ma vastu pole sõbrakutset võtnud. Siis ma põhimõtteliselt ütlesin, et ma ei kavatsegi seda teha. Siin ma ei teagi, et nad oleks nii teinud. Nad ei tule küsima nagu. Ma ei näe ka vajadust. Aga ehk samuti,

ma ei ole küll klassijuhataja. Ma ei tunne, et mul oleks aineõpetajana vaja midagi nii olulist edastada, mida ma väga tahaksin näha, teha või kuulda. Kuigi, ma olen viimasel ajal sellele rohkem mõelnud, aga jah...

N20: Kui ma tagantjärele mõtlen, siis esimesed kutsed, mis tulid, olidki enda klassi lapsed. Ja need tundusid nii elementaarne, et see näis loogilise asjana, mida teha. Aga siis tulid juba teised ka, sest kõik suhtlevad kõigiga. Ja kust sa siis selle piiri tõmbad, et toda ei võta vastu?

M17: Noh, Facebook näitab ära, et näiteks, kui mul on mingi töökaaslane, siis kõiki ma pole vastu võtnud. Aga kui tuleb kutse, siis ma näen, kes on kellega sõbrad. Praegu jääb muidugi selline mulje, et erakooli õpetajad ei võta ühtegi õpilast endale sõbraks, siis tegelikult Facebook näitab, et on selliseid inimesi, kes võtavad peaaegu kõiki inimesi sõbraks, kes oma taotlust esitavad. Mitte küll siin koolis, aga tean ka ise mõningaid inimesi, kes justnimelt Facebookis võtavad oma õpilasi – kõiki õpilasi – sõbraks. Õnneks või kahjuks? Ma ei oska öelda. Aga nad ütlevad ka juurde, et minu privaatsioon on MSN või Skype ja sinna ma ei võta. Et ainult seal on mu enda tuttavad.

N20: See on neile vähe võõras jah. Kuigi ühe korra keegi eelmisel aastal Skype'is üritas, siis ma ignoreerisin teda, sest see tundus kuidagi mingite piiride ületamine. See, et nad Facebookis küsivad, see on minu jaoks tavaline. Ma tean, et ükskõik, kas nad on või ei ole seal mu sõbrad, nad niikuinii ei näe mitte midagi.

Korraks tuleks veel nende lapsevanemate juurde tagasi. Kui sageli seda juhtub, et lapsevanemad üritavad teiega kusagil sotsmeedias sõbruneda?

N20: Minul näiteks, kui ma võtan lapsevanematest, on üks minu klassi lapsevanem, kes on ka „sõber“, aga väljaspool kitsast listi. Ta on lihtsalt kontakt, et jah, ma tunnen seda inimest, aga ta pole üritanud minuga suhelda.

N18: Seda palju ei ole, aga seda enam tekitab see natuke sellise imeliku tunde ja kuidagi lapsevanemale on imelikum ära öelda kui lapsele. Lapsega on see piir nagu selgem: ma olen sust 10 aastat vanem, meil on erinevad huvid ja värk. Kuidagi tundub loomulikum ära öelda. Aga lapsevanem on kuidagi teine teema. Ja siis ongi, et kui ta justnimelt kuulub samasse vanusegruppi.. Mis mulle kohe meelde tuleb, on üks endise klassi tüdruku ema ja siis on sellised, kellega ma olen tuttav mingitel teistel põhjustel veel. Siis ongi nagu see, et ma pole kindel, mis põhjustel ta mind sõbraks lisas ja siis tegelt ma olen need vastu võtnud. Aga neid pole olnud palju.

N21: Aga mis need argumendid siis on, et mida on justkui raske vanemale öelda? Miks on teda lihtsam vastu võtta kui ära öelda?

N18: Mmmm.. No ma räägin siin samamoodi, kui ma oma klassi õpilased võtsin vastu, siis miks ma seda õpilase vanemat ei võta vastu?

N21: See on siis nagu see piiri tõmbamine? Et kustmaalt?

N18: Jah, et kuhu ma siis tõmban selle piiri – tema ette või tema taha?

N20: Minu puhul on täpselt see, et kui see laps nagu sobis, siis miks see vanem ei sobi.

N21: Küsimus on see, et mis see eesmärk siis on. Ok, lapse lisasid, et mingit infot seal jagada. Aga vanemate jaoks on nii ehk naa mingid listid olemas. Kas see Facebookis olemine on siis ka vajalik?

N18: Teistpidi võiks öelda, et meil on kolleegida ka list, miks neid siis veel Facebookis lisama peab?

N21: Aga kolleeg on see inimene, kellega sa iga päev saad kokku ja ta on ikka lähem kui see suvaline vanem.

M17: Teine asi on muidugi ka see, et kui ma töökaaslastest tahaks kellegagi suhelda, siis ma tõenäoliselt otsin ta üles oma Facebookist. Ja kui ma trükin, siis ma eeldan vaikimisi, et kui ma olen ära satnud, siis ta ka sisuliselt kohe vastab mulle. Aga kui ma kirjutan listi, siis ma ei eelda, et ta mulle kohe vastab. Kas ta üldsegi vaatab meili, kas meil töötab, kas server töötab? Facebook on kiirema reaktsiooniga. Näiteks kui ma arvuti lahti teen, siis on kaks asja, mis ma kohe lahti teen – meil ja Facebook. Ma olen sellega harjunud.

N21: Kõrvaline teema veidi ehk, aga mina näiteks olen õpilastele isegi öelnud, et Facebookist saab üht või teist asja vaadata praegu seoses ainega. Näiteks virmaliste kohta oli just ägedaid pilte. Või näiteks see Tudengisattelliit. See tundub kõige kiirem ja otsesem info, et mine ja vaata sealt.

N20: Nojah, et kui sa oled talle tunnis öelnud, et minge vaadake ja ta õhtul kodus teeb arvuti lahti, siis tõenäoliselt esimese-teise-komandana teeb ta ikka Facebooki lahti ja ehk tuleb meelde, et õpetaja ütles millegi kohta, et minge vaadake.

N21: Mul oli mingi tund arvutiklassis ja ma teadsin, et kuna nad niikuinii lähevad sinna Facebooki, siis ma tegin eraldi ülesande neile lõpuks, et mine Facebooki, otsi üles Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ja otsi sealt üles need ja need asjad. Ja siis üks õpilane ütles, et õpetaja, ma ei saa seda viimast teha, sest mul ei ole Facebooki. Ja mis seal siis ikka. Kui ei ole, siis ei ole.

Küsin korra personaalselt. Et kellel juba sõbralistis on mõni õpilane või lapsevanem, kas see on kuidagi muutnud teie kasutusharjumusi ka? Pärast liitumist, ma mõtlen.

M17: Ainuke, mis muutus, on see, et ma jätsin sinna tööga seotud postitusi, aga ainult grupile.

Muidu ma oma sõpradele ei saada, et „Tooge tunnistused tagasi.“ Harjumusi muidu ei muutnud.

N20: Ma ütleks, et minu harjumusi sotsiaalmeedias muutis väga kõvasti tööle tulek. Kui ma enne olin lihtsalt mingi suvaline tudeng, kelle pildid ja väljaütlemised kedagi väga ei huvitanud, siis pärast seda, kui ma tulin tööle õpetajana, ma sain nagu kuulsaks kohe. Sõprade arv tõusis ja mingid asjad on konkreetselt ära piiratud – minu fotosid ja postitusi nad lihtsalt ei näe. Aga need ei ole ära piiratud ainult, et on sõbrad ja vanemad, need on põhimõtteliselt privaatsed. Aga see on seotud pigem elukutse kui millegi muuga. Mitte, et ma sinna mingeid läbupilte postitaks, aga ma ei arva, et kõiki asju mu tööandja peaks vabalt seal nägema. Mõned asjad on mul ikkagi minu erasfäär.

N18: Ma ühinen väga Kristi arvamusega. Ma niikuinii ei postita seda, teist ja kolmandat. Pigem postitan igasuguseid tööalaseid ja oma fanatismist tulevaid asju. Et jälle on mingeid mata nalju, mida ma jagan. Mulle tundub, et minu Facebookist paistab välja pigem see, et ma olen matemaatikaõpetaja kui see, et ma näiteks kuulen seda muusikat ja käin nendel pidudel ja koos sellega tolel kellajal reisin sinna ja mu kodu näeb välja selline.

N20: Ilmselt see, et ma käin sellel peol või kontserdil, paistab välja mul sellele konkreetsele listile. Kui sa tead, millist teatrietendust ma vaatasin esmaspäeval, siis sa tõenäoliselt oled selles listis ja kui sa ei tea, siis ei ole. Selles listis on need inimesed, kelle kohta ma tunnen, et need on sellised, kellega ma jagaks seda infot niikuinii.

Mis te üldse sellest arvate, kui õpilased-õpetajad omavahel mõnes suhtlusportaalis sõbrad on? Mitte teie isiklikult, sest ehk on teil mingid omad eelistused, aga kui vaadata neid kahte osapoolt, kas nad võiksid olla sotsmeediast ühendatud?

N21: Minu meelest küll. Absoluutselt.

M17: Eks igäüks teab ise, igäihel on oma privaatsuse piir.

N21: Kui seda targalt teha, et sa ikkagi natuke valid ja grupeerid ja piirad – ma ei näe põhjust, et miks mitte.

N20: Ja kas see sõber olemine tähendab seda Facebooki sõbraks olemist, kus kümne aasta tagune klassikaaslane lisab sind sõbraks ja siis te oletegi Facebookisõbrad, aga sa tegelikult ei tea temast midagi ja ega ei taha teada ka. Kas siis õpilase-õpetaja vahel on ka selline sõprus, et kus suhtlust ei toimu, vaid see on lihtsalt mingi linnuke kuskil kassis? Või on seal tegelikult ka mingi suhtlus.

Mine siis võta kinni.

Minu kogemus näitab, et jah, õpilased tulevad ja lisavad su, aga ega nad ei suhtle sinuga. Selles mõttes eesmärk, miks ta seda teeb, jääb häguseks. Võib-olla ongi, et õpetaja on mingi imelik loom. Tuleb pärast tunde koju ja ta teeb midagi. Tal on kass, ää.

Ehk siis, põhimõtteliselt on täitsa OK, aga teie oma praktikas püüate vältida?

M17: Ma valin.

N21: Ma ei vaata halvasti inimestele, kes seda teevad, see on nende valik ja ma olen rahul sellega.

N20: No mul endal on olnud kogemus, kus ma olen saatnud, mul oli vaja, et info jõuaks – info jõudis minuni hilja – ja mul oli vaja, et see info jõuaks operatiivselt enne järgmist hommikut lasteni. Ja siis ma võtsingi Facebooki ja saatsin nii mitmele, kui ma sain, et palun, kui teil on kontaktis, saatke teistele edasi, see on oluline. Ja kuna pärast tuli siis välja, et nad olid siis teinud nii, nagu ma olin palunud ja instrueerinud, siis kõik said kätte selle, et see töötas. See oli väga positiivne. Aga see ei tähenda, et nad pärast oleksid hakanud mulle massiliselt kirjutama. See piirduski ainult selle ühe sõnumiga.

Kuivõrd te üldse jälgite? Paar korda käis enne läbi, et te olete üht-teist vaadanud oma õpilaste Facebooki seintelt ja reidi kontodelt. Kuivõrd te üldse jälgite, mida teie õpilased suhtlusportaalides teevad?

N20: Kuna nad mul seal listis on, siis need asjad jõuavad mu seinale, mina nende omasid näen. Nad on avalikud, need jooksevad minu seina peale. Mina üldiselt keerasin kinni kõik, see võimalus on olemas. Kui sa just vaatama ei lähe ekstra, siis ei näe. Ühel hetkel ma tundsin, et ma ei taha õhtul kell 10 minna ja lugeda kodus oma seina pealt, isegi kui on oma klassi tüdruk. Sellel juhul ta nagu risustas mu seina, tungis nagu sisse. Mitte, et ta oleks seda kuidagi pahatahtlikult teinud, aga ta risustas kõikide seina. Ma isegi ei mäleta, mis see oli, mille peale ma reageerisin.

Teistel veel mõtteid?

M17: Facebookis ma ei käi vaatamas ja reidis ma ei ole käinud juba ca kaks aastat vaatamas. Kui mõnikord sinna mingi asja pärast vaatama satun, siis jah, aga eraldi ei käi vaatamas.

N18: Mina vaatasin siis, kui nad selle grupi tegid ja ma vaatasin just selle pilguga, et mida nad endast siis jagavad. Et kas ma peaks olema ettevaatlik või tähelepanelik, neile millestki rääkima või mitte. Ja ma tegin järelduse, et mitte: kõik on väga normaalne ja ok, ei ole mingeid meeletuid pilte ja ma ei tea mida kõike muud. Pärast seda ma vist kahte õpilast igavusest vaatasin. Võib-olla aasta pärast vaatan uuesti ja siis aasta pärast jälle. Just selle pärast, et teada saada, kas on midagi, mida ma peaksin neile rääkima.

Aga otseselt regulaarselt ei kontrolli?

N18: Ei.

Selge, veel harjumusi?

N19: Ei ole klassijuhataja ja ilmselt sellepärast pole vajadust tundnud.

Ma lubasin enne, et lasen teil veidi võimelda ka. Ma jagan teid kahte rühma. Vajalik on jupike paberit ja pastakas. Ja teeme üks 10 minutit. /tutvustan paberilehte/ See on teie Facebooki sein ja teil samamoodi. Ja selles harjutuses te olete õpilased. Ma palun teil grupi peale kirja panna 4-5 sellist tüüppostitust, mida te arvate, et teie õpilased sotsiaalmeedias teevad, konkreetsel juhul Facebookis. Ja proovige seda kujutada nii, nagu teile tundub, et nad seal jooksevad. Võite ka pilte joonistada.

/harjutuse täitmise 10 min/

Saame vist vaikselt jälle alustada. Kas räägiksite, mis te sinna kirja panite?

N18: Meil on mängude kutsed, siis meil on igasugu asjade „jaga ja võida. Siis meil on igasugu pildid, kuhu tulevad alla kommentaarid, et „oi, sa oled nunnu ja selline iludus“.

M17: Siis on see, et „kasutajale X meeldib su see või teine“. See pole võitmine, vaid lihtsalt, et laigin.

N18: Siis on veel küsitlused ja postitused, mis otsivad tähelepanu, aga tegelikult asjast ei räägi. Umbes, et: „Mõned on ikka sellised ja sellised.“ Ja kui keegi viitsib kommentaaris küsida, et mis värk on, siis vastatakse, et ei midagi ja et ei taha sellest rääkida.

Ja teie panite siia kirja?

N20: Meil on videod. Jagatakse. Siis mängude kutsed. Samamoodi siis toredad pildid, näiteks pildikommentaariga „Ma olen nii kole äää“. Ja vastuseks: „Ei, sa oled nii ilus äää. Nii nummiiii. Nii kuum piff ää.“

Ja siis poistel on sellised pildid. /näitab joonistatud pilti/ Kuidagi niimoodi hoiavad oma käsi. Staatusuuendused ka, sellised, et kus tegelikult väga palju õpilased hädaldavad kooli üle.

Aga miks te just need asjad kirja panite?

N20: No see konkreetne /osutab pildile/ oli mul just seinal eile. Midagi selle laadset.

Kas need on siis need, mida te kõige rohkem näete või see on see esimene seos?

M17: Need on need domineerivad postitused. Mida kõige rohkem tuleb.

N20: Eks nad jagavad erinevaid asju.

Ja kui vaadata temaatiliselt, siis mis need läbivad teemad on, mida õpilased sotsiaalmeedias kajastavad?

N19: Kool.

N21: Oma isiklikud asjad. Meeleolu näiteks.

N19: Välimuse kultus ka tõenäoliselt. Piltide kommenteerimine ja postitamine.

N21: Tähelepanu püüdmine ka. Needsamad välimuse pildid näiteks.

N20: Tähelepanu otsimine jah. Seal on mõned ikka eriti nõmedad postitused. Eks nad tegelikult jagavad ka oma hobisid. Näiteks *skater-boy'd*

Kui palju panevad õpilased üles mingeid pilte, sisu või viiteid, mis ei ole selline kohane või mida ei peaks tegema? Mis ei ole hea tava.

N18: Ma ei oska ausalt öeldes enam hetkeolukorraleenam vastata, sest nagu ma ütlesin, siis mul ei ole nad enam püsisõprade hulgas. Ja kes on, on endised õpilased, nemad hakkavad juba keskkooli lõpetama, minu mõistes nad ei kuulu enam õpilaste alla. Neil on rohkem juba mõistus peas ka. Aga kui ma vaatasin oma klassi kontosid, siis mulle tundus ka, et nad on rohkem jälgijad, mitte enda avalikustajad. Nad on veel mul viies klass ka, vanuse poolest ei tohiks nad seal veel olla ka.

N20: Kui ma ütlesin, et ma ühe oma õpilase Facebookis lihtsalt *unfollow*'sin, sest ta risustas mu seina, siis kaheksandas on nad ikka piisavalt aktiivsed, et sinna tekib aeg-ajalt pilte või asju. Ei ole mingeid poolpaljaid pilte.

Mis siis on need teemad, mida nad ei tohiks puudutada, või mida ei oleks kohane Facebookis kajastada?

N18: No, teisi taga rääkida avalikult.

N20: See on nagu asi, mida on juhtunud, aga on piiri pandud.

N18: Rääkimata sellest küberkiusamisest.

N19: Intrigeerivad fotod, eks ju.

N18: Samamoodi, tõesti. Mina olen näinud poolpaljaid tüdrukuid koos karjas duši all. Õpilased jagasid oma pilte. Päriselt ka, me panime selle suure kella külge ja nad ei saanud aru, milles on probleem. Et see oli nende isiklik asi. Mina võrdleks seda, et kas sa selle pildi raekoja seinale riputaksid. Nemad ei saanud sellest aru tookord. Rääkimata mingitest joogiklaasidest alaealiste puhul.

Teistpidi on jälle see, et julged teha, julge tunnistada. Nende eesmärk – ma arvan – on muidugi see reklaam. Et ma olen nii äge, ma teen suitsu, ma joon.

Mis võiks olla veel see, mida ei oleks kohane õpilastel jagada?

N19: Tunnis üles võetud videod õpetajast, kui on ikkagi asjad käest ära läinud või midagi. Nad olid filminud, kui õpetaja pahandas. Selline salaja filmitud asju ei tohiks olla.

N20: Kõik, mis on niikuinii illegaalne.

M17: Minu arust ka see, kui neil on mingid omavahelised probleemid, siis sõnasõda ei peaks käima Facebookis avalikult seina peal. Ma ei ütle, et see peaks varjatuks jääma, sellega tuleb tegeleda, aga justnimelt, seda peaks tegema veidi teises võtmes. Muidu on see, et ühel on ühed sõbrad ja teisel ka. Siis hakkavad sõbrad omavahel üksteist norima ja kaitsma. Ja see jääb sinna alles, et sa ei saa seda maha võtta.

N18: Teistpidi, õpetajana on hea, kui see on avalik, siis sa näed seda vähemalt ja saad jälile. Aga selles suhtes, et nad ise postitades ei mõtle selle peale.

M17: Kui meil sügisel olid näiteks lepingu osas suuri küsimusi, siis me ei arutanud seda kusagil seina peal, selle jaoks oli kokkusaamine. Tulime kokku ja rääkisime asjad lahti.

Korraks tulen veel algküsimuse juurde tagasi, et kui te vaatate ringi, olete ehk näinud Facebooki postitusi. Kui te kujutate ette, et see on ühe sinu õpilase postitus, mis hirmsat moodi kriibib silma. Mis võiks olla veel see, et hakkab silma peale, et seda ei tahaks näha?

N20: Kui me räägime teineteise laimamisest, siis ka see, kui õpilane laimab oma kooli. Ja miks mitte ka vanemaid. Kui sa ikkagi oled emaga tülis, siis lahenda ära, mitte ära kirjuta Facebooki, et ma ei tea mis.

M17: Kõige hullem ongi, et teisel inimesel ei ole võimalust ennast isegi kaitsta mitte. See on selline

N18: Asi polegi ainult selles. See on elementaarne viisakus. Ma ei lähe raekoja platsi karjuma, et „See on nõme!“. Ma ei lähe samamoodi graffitiga seina peale kritseldama seda.

Kas õpetaja peaks mingil moel reageerima, kui näeb oma seinalehel midagi, mis on ebasobiv?

N20: Jah. Mina näiteks olen reageerinud, kui ma märkasin postitust ühe klassi noormehelt, kes oleks nagu oma seinale kirjutanud: „Kes vihkab veel seda, kommenteerige!“. Rääkisin klassi klassijuhatajaga, siis tuli välja, et tema konto oli kaaperdatud, ta ei olnud ise seda postitanud. See oli keegi teine samast klassist. Seal oli hea, et nad mul sõbrad olid ja see mu seinale jooksis ja ma sain kiiresti reageerida. Mina nägin seda õhtul kodus olles ja mõtlesin, et kas see on asi, mille pärast helistada või mitte. Sellele õnneks reageeriti kohe.

N21: Eks see ole igäühe sisetunne või mõte, et kas mina olen see, kes peaks vastutuse võtma. Ja kui mina seda ei tee, siis kellelt ma ootan, et seda tehakse. Ma ei pea õigeks, et on sobimatu, aga hoian omaette.

N20: Raputad omaette pead ja ongi kõik.

N21: Ma arvan ikka, et peaks. Ma ei tea, kuidas ja vahel võib olukord ja situatsioon olla raske ja keeruline. Lihtsam oleks mitte reageerida ja mõelda, et äkki mõni teine õpetaja või klassiõpetaja näeb. Äkki ema näeb või mõni tuttav. Nii oleks lihtsam, aga see pole õige.

N18: Muidugi peaks. Ma olen sekkunud ka, aga teistpidi, kuskilt läheb see piir. Et ei oleks 24h. Võib-olla mingil tasandil see ongi põhjuseks, miks ma ei võta sõbraks neid.

Kas oleksid nõus oma näite abstraktselt ka välja tooma?

Ma olen sekkunud kiusamistesse, kui Orkutis tehti neid „me kõik vihkame seda“ kommuune. Ja samamoodi, ühele tüdrukule tõin välja need pildid, kus ta oma napsiklaasiga oli. Ma arvasin, et see ei ole see koht, kus seda näidata. Ja siis needsamad poolalasti pildid läksid õppenõukogusse. See läks ikka suure kella külge ja nad ei näinud probleemi.

M17: Ma olen näiteks sekkunud, kui olen näinud enda seina pealt, et vanas koolis kirjutasid

õpilased, et vene keele õpetaja kirjutas e-kooli, et tuleb kontrolltöö. Aga et meie õppemäärus näeb ette, et tuleb mädal aega ette teatama, et tuleb töö ja nüüd teeme protesti ja laseme õpetaja vallandada. Nad kujutavad ette, et kui õpetaja teeb ühe vea, siis nendel on igasugune õigus. Ma vaatasin, et **Nonii, vaatame, mis need näited on.**

nende praegune klassijuhataja sõna ei võtnud, ma ei tea, kas ta rääkis nendega eraldi või mitte, aga see oli nädalavahetusel. Tema sinna ei postitanud, nii et ma tegin seda ise. Esiteks ütlesin, et võtke hoogu maha ja rääkige klassijuhatajaga. Ajage asi korda ja rääkige õpetajaga. Ja kui õpetaja tõesti pani selle hiljem kirja, siis teil on täiesti õigus, aga sellest ärge hakake nüüd küll suur komejanti tegema, kuni õpetaja on teiega nõus suhtlema. Kui ei ole, siis võite näiteks direktori poole pöörduda. Selliseid ässitajaid on.

Et saaks veel kiirelt näppe harjutada, siis ma annan teile veel ühed paberilehed. Ma palun teil välja valida 2-3 postitust, kus õpetaja peaks sekkuma ja lühidalt juurde kirjutada, kuidas see sekkumine peaks välja nägema. Pikalt ei ole vaja, võtke lihtsalt kokku need. Et kuidas peaks õpetaja reageerima.

/harjutuse täitmine/

N19: Seesama: kellegi kiusamine, sõimamine, vaenu õhutamine. Siis peaks kindlasti sekkuma. Rääkima peaks õpilase või õpilastega silmast silma. Vajadusel teatada vanemale ja siis klassijuhatajale.

Teiseks ebasündsad pildid. Ja siis samamoodi see rada ja järjestus. Kui vaja, siis vanemad ja klassijuhataja.

Ja teil?

N21: Me panime ka esiteks sellesama halvustavad ja kiuslikud postitused kellegi aadressil. Ja me panime siis sekkumiseks kõigepealt, kui sa pole selle klassi juhataja, siis kontakteeruda klassijuhatajaga, et selline asi on. Võib-olla olulisem selle juures, et hiljem ka kontrollida, mis oli see tulemus. Kui klassijuhatajana märgata, siis võtta ühendust lapsevanemaga. Ja siis edasi rääkida personaalselt selle konkreetse õpilasega. Sõltub muidugi postituse sisust, aga ka ühenduse võtmine direktoriga, kui asi puudutab kuidagi laiemalt kooli või midagi kooliga seonduvat.

Teiseks punktiks panime ebasobivad pildid. Siin võiks olla esimesena vestlus konkreetse õpilasega, et välja selgitada, miks selline pilt on üles pandud. Mis on põhjused ja kas see on kõige õigem teguviis. Ja siis võib-olla arutleda ka klassiga tervikuna, milliseid pilte võib üles panna, millised teemasid võib avaldada jne. Lihtsalt, et panna neid mõtlema panna selle peale.

Kas teil on koolis mingit head tava või reeglistikku, mis aitaks, kui te näete midagi, mis on ebakohane või mis teile üldse ei meeldi. Kas teil on selle jaoks mingit tava koolis?

Kõik: Ei ole.

M17: Meil sotsiaalmeedia kohta küll midagi ei ole.

N19: Meil on muu hea käitumise tava.

Kas see peaks olema kusagil n-ö abivahendina olemas õpetajale.

N20: Ta võiks olla ehk koolis läbi räägitud. Reeglit küll ei tahaks, see võiks olla selline kokkulepe,

et sa käid silmad lahti ringi ja kui ikkagi näed, siis reageerid.

N21: Väikses koolis meil ei ole vast reeglilt vajagi, suures oleks ehk seda tarvis. Siis ei toimi sellised asjad, et arutame läbi ja võtame teatavaks.

M17: Need on pigem tavakäitumise normid.

N20: Just, et üleüldiselt, et sa täiskasvanud inimesena näed midagi, mis ei ole aktsepteeritav, siis sa teed midagi.

N18: Teistpidi, kui see kokkulepe on, siis võib samamoodi mööda lasta. Natuke tundub jälle selline paberimäärimine. Teeme koosoleku ja arutame läbi ja paneme kirja. Lõpuks on niikuinii nii, nagu on.

N21: On need kes toimetavad ja sekkuvad ja on need, kes nagunii seda ei tee.

Kas mingi teadlikkuse tõstmine oleks siin vajalik?

N19: Meil just räägiti sellest ka eelmine koosolek. Kui oli see Tamsalu juhtum selle 15-aastase tüdrukuga, kes ära tapeti. Siis me rääkisime, kuidas klassijuhatajad võiks või peaks rääkima Facebookist ja suhtlusmeediate ohtlikkusest internetis.

Ma arvan, et nendel teemadel peaks arutlema, sest tõesti, me ei mõtle sellele igapäevaselt. Meil on igapähele omad mured. Ja kui vahel sunnitakse või suunatakse seda tegema, siis on hea.

Kas õpilasi peaks informatiivses mõttes harima?

M17: Me harimegi samas. Näiteks inimeseõpetuse tunnis ma olen natukene kajastanud teemasid. Mitte ainult, et ma ise leian, et see oleks oluline, palju näeb ette ka õppekava. Juba õppekava raames saab, aga kordamine on tarkuse ema. Eeldada, et lapsele esimese korruga meelde jääb, isegi kas ta seda kuulab või mitte. Samas on nii, et sa võid rääkida ja tunnikontrolli kirjutada, aga kõik see, mis sa eeldad, et nad saavad, aga ta ei käitu nii. Ta teab, mis on õige, aga ei tee nii. Sa kordad üle ikkagi aeg-ajalt.

N19: Keeleõppes on ka sees meedia teemana ja alati me puudutame siis seda ka tegelikult.

N21: Kordamine pole kunagi halb, ka täiskasvanud inimesel. Lihtsamad asjad on väga hea vahel üle korrata.

